

VERHALEN onder de STAMBOOM

**over de stamlijn van de familie Van Liempt, die eindigt bij mijn vader A.H. van Liempt
en over mijn matriarchale stamlijn, die eindigt bij mijn moeder P.A. van den Berg**

Door de diverse aanpassingen en bijvoegsels is de lay-out niet optimaal meer. Ik zal die pas na het gereedkomen van het volledige verhaal in orde maken.

versie 3.8 dd 23-04-2013. Aanpassingen t.o.v. vorige versie:
* Levensbeschrijving AJJ van Liempt (Ad) toegevoegd (pag 68)

Het materiaal in dit document is afkomstig van mijzelf, familieleden en uit archieven. Wit je wat overnemen of gebruiken? Prima, maar vermeld dan ook de bron!

Stuur een mail naar info@pisatel.nl ("at" schrijven als @)),
en ik hou je op de hoogte van nieuwe versies.

**"Gesicht aan den heikant te Vught"
Henri Knip plm. 1840**

De oudste Van Liempten woonden in Vught, onder andere aan de Heikant.

Inleiding.

Altijd heb ik wel interesse gehad voor het verleden. Voor technische, ruimtelijke en bouwkundige relictten, maar zeker ook voor de wijze waarop mensen leefden en hoe ze omgingen met de mogelijkheden die het land, de omstandigheden, de wetenschap en de maatschappij hen boden.

Dat gaat natuurlijk ook op voor het verleden van mijn familie. Jammer genoeg eerst nu de meeste representanten van de vorige generatie overleden zijn, dringt de behoefte zich aan mij op om de familiegeschiedenis en de verhalen daarover vast te leggen. Beter laat dan nooit.

Er zijn twee dingen die ik wil bereiken:

- * een lijn naar het verleden met namen, jaartallen en woonplaatsen;
- * zoveel mogelijk verhalen reconstrueren van de gevonden personen en over hun woon- leef- en werkomsomstandigheden vertellen.

Om overzicht te houden en op afzienbare termijn resultaten te halen heb ik me beperkt. Dat betekent dat ik geen complete kwartierstaten of parentelen heb gemaakt. Een kwartierstaat is een overzicht van al mijn voorouders. Een parenteel is een overzicht van alle nakomelingen van een bepaalde persoon. Dat worden erg omvangrijke overzichten. Reken maar na: je hebt 2 ouders, 4 grootouders, 8 overgrootouders. Wanneer je bij de 7e generatie bent dan heb je 64 oudbetovergrootouders en in totaal al 126 voorouders nagezocht en beschreven. Wie weet wie je dan nog zou vinden! Veel mensen zoeken bijvoorbeeld naar hun link met (bastaarden van) Karel de Vijfde. Ik weet niet of ik die complete overzichten nog ga maken. Er zijn immers nog zoveel leuke andere dingen te doen.

Wat ik wel heb gedaan, is onderzoek naar twee lijnen gedaan.

De eerste lijn, de **naamslijn**, is teruggewerkt vanuit mijzelf naar het verleden in de mannelijke lijn. Deze lijn wordt ook wel stamlijn genoemd. Dat zijn uiteraard allemaal "Van Liempten". Daarnaast heb ik broers en zussen van de stamvaders gezocht en denk daar compleet in te zijn.

De tweede lijn is de vrouwelijke (matriarchale), **biologisch welhaast zekere**, lijn. De kans is namelijk heel klein, dat er eens een keer een kind van een moeder om welke reden dan ook aan een andere vrouw werd toebedacht. De inspiratie voor deze lijn heb ik van mijn schoonvader (Godefridus F. Couwenbergh), die een zeer secuur en bedreven beoefenaar van de genealogie was. Ofschoon hij het in zijn eigen nasporingen niet praktiseerde, waren wij het er over eens dat "je zeker weet waar het (kind) uitgekomen is, maar niet wie het erin gestopt heeft".

Van beide lijnen heb ik de genealogische gegevens in het genealogie- programma "Aldfaer" opgenomen. Ook anderen, verder gerelateerden, die ik tegenkwam zijn daarin meegenomen. Het verdere materiaal heb ik apart gearchiveerd.

Het stuk dat u nu leest is als een verhaal opgezet, waarbij ik put ik uit de gegevens die ik heb gevonden. Daarbij heb ik hier en daar een relatie gelegd naar algemene geschieden- en heemkundige feiten. Want het plaatsen van onze voorvaderen in omstandigheden en gebeurtenissen in de context van het tijdsgewricht geeft meerwaarde aan de droge genealogische data. Daarbij levert het begrip op voor de manier waarop zij leefden en de mogelijkheden die zij kregen of zochten om zich te ontplooien.

Het verhaal bij deze twee lijnen vind je hierna. Het is opgebouwd rond de opvolgende generaties, beginnend bij de oudst gevonden voorouders in de rechte naams- en matriarchale lijn.

Tot zo ongeveer 1811, toen in Brabant de zeggenschap van de Hollanders werd overgenomen door de Fransen, komen de gegevens uit doop- trouw en begraafboeken en archieven van schout en schepenen zoals memories van successie en notariële archieven.

Daarna heeft de overheid de registratie overgenomen en zijn gegevens meer gestructureerd en traceerbaar bewaard. In het verhaal maak ik een knip tussen die twee periodes. De oudste periode is als één verhaal geschreven; daarna worden het verhalen per persoon.

Kunnen we verder terug in de tijd? De oudste doop- en huwelijksregisters gaan terug tot ongeveer 1650, afhankelijk van de plaats nog wat jaren eerder of later. Dat is ook het jaartal waar ik ben uitgekomen. Om verder terug te gaan moet je voorvader bezit of bepaalde rechten gehad hebben (dan kun je nog akten vinden), een aanzienlijke functie hebben bekleed (ook daar zijn stukken over te vinden) of veroordeeld zijn geweest (vonnissen zijn ook bewaard). Ik verwacht niet dat onze voorvaderen aan deze kwalificaties voldeden. Maar je weet nooit. Van Liempten en mensen met een dergelijke naam komen ook vóór 1650 in beschrijvingen voor. Aantonen dat zij wel of geen familie zijn zal in elk geval een langdurig en intensief onderzoek vergen.

Ik kan wel zeggen dat mijn onderzoek volgens een groeimodel is ontwikkeld. Begonnen als leek in de genealogie ben ik in korte tijd me er bewust van geworden waar, wat voor soort en hoe je gegevens kunt achterhalen. Napluizen, deduceren en combineren maken dat het werk soms een detective- achtig karakter had. Ook heb ik ervaren hoe belangrijk het is alles te documenteren en bronnen vast te leggen. En nog steeds leer ik bij.

In dit verhaal heb ik bronvermeldingen vanwege de leesbaarheid beperkt. Die beperking strekt zich uit tot data die eenvoudig te reproduceren zijn, zoals doop- trouw en overlijdensakten van parochies en uit de burgerlijke stand. Veel gegevens over woonplaats en beroep zijn te traceren in de bevolkingsregisters. Verwijzing daarnaar heb ik hier ook achterwege gelaten. In mijn eigen gegevensverzameling zijn de bronnen uiteraard wel terug te vinden.

Archieven hebben het merendeel van de gegevens geleverd. Doordat een deel van het basismateriaal (doop- en trouwregisters en de gegevens van de burgerlijke stand) op internet beschikbaar is en de familie zich geografisch gezien niet ver heeft verspreid, zijn namen en tijdstippen relatief eenvoudig te vinden. Stelt u zich daar echter niet te véél van voor. Vele bronnen zijn nog niet gedigitaliseerd en de situatie in de archieven rond de stad Den Bosch is in digitale zin naar mijn ervaring ver voor op die in andere streken en België. Wat dat betreft had ik het toch heel wat makkelijker dan mensen die vroeger dit soort onderzoek deden. Maar als je meer wilt weten dan de weinig zeggende namen en wanneer je nog niet ingevoerde gegevens wilt kennen of iets zeker wilt weten, moet je echt de archieven in. Die hebben veel potentie, maar leveren zeker in de vroegste periode, toen mijn voorouders tot de "gewone" en waarschijnlijk arme Brabanders hoorden, (nog) weinig tot niets op.

Ook materiaal van heemkundige genootschappen en de verhalen van familieleden en mensen die de familie kennen vormen een belangrijke bron. Erg waardevol waren ook de contacten met enkele mensen wiens genealogisch pad ik op zeker moment kruiste en die me goede aanwijzingen hebben gegeven.

Er zijn ook enkele "zijsporen" die ik volg. Dat is het verhaal over het "familiewapen" (gepubliceerd in het orgaan van de heemkundekring "Onsenoort", jaargang 58 nr. 5, mei 2008) en het zoeken naar relaties tussen de Van Liempten die in Vught woonden tot 1840, het jaar dat betovergrootvader Adriaan de in voorgaande generaties traditionele woonplaats Vught verwisselde voor Bokhoven.

Ook deed ik onderzoek naar de "werkmanswoningen" die FW van Liempt achter in zijn tuin in Waalwijk liet bouwen. Het resultaat daarvan is gepubliceerd in "De Klopke", orgaan van de Waalwijkse heemkundevereniging, uitgave 3^e en 4^e kwartaal 2007.

Er zijn overigens nog wel meer interessante sporen te volgen. Zoals ik al opmerkte, kan onze kwartierstaat of het parenteel van de oudst gevonden voorvader gemaakt worden. Of onderzoek gedaan worden naar Franciscus van Hoeck (broer van grootmoeder Van Liempt- Van Hoeck), de "uitvinder" uit Helmond die een motor die op water liep zou hebben bedacht. Het beschrijven en de geschiedenis napluizen van het pand Grotestraat 281 in Waalwijk, waar vier generaties Van Liempt gewoond hebben, is ook een aardige opgave.

De start van het onderzoek naar de Van Liempten gebeurde met gebruikmaking van gegevens, verzameld door Wim van Liempt † uit Bodegraven en van een lijst met vroegere familieleden die door mijn vader † zomaar uit het blote hoofd zijn opgeschreven, inclusief datums.

Met de vrouwelijke lijn heb ik een begin gemaakt met gebruik van gegevens die door tante Cor van den Berg † zijn verzameld en nadien werden aangevuld en geordend door neef Jan van den Berg.

Niet alles dat ik vond staat in dit verhaal. Ik vond veel, en heb daaruit een selectie gemaakt.

Ongetwijfeld is er nog meer materiaal, maar ik ken het (nog) niet. Aan u, lezer, het verzoek om wanneer u aanvullende gegevens en materiaal als foto's, bidprentjes, verhalen en andere memorabilia heeft, mij daarover te vertellen. En daarmee kan dit verhaal weer worden uitgebreid.

Inmiddels kom ik er achter dat veel zaken die je vind weer aanleiding geven tot verder onderzoek. Dat gebeurt bijvoorbeeld wanneer je in een krant een nieuw gegeven ontdekt. Mijn enthousiasme drijft er me dan toe om van dat gegeven de oorspronkelijke bronnen op te gaan sporen en van daaruit weer een stukje verhaal op te bouwen. Ik kan dan ook met geen mogelijkheid zeggen, wanneer dit verhaal, met zijn beperkingen, "af" zal zijn.

Ad van Liempt

(Adrianus Johannes van Liempt, geboren 8 juni 1943 te Breda).
C. Kannemansstraat 14
5246 AM ROSMALEN (Hintham)

T: 073- 6414555

E: info@aatditweg@pisatel.nl

U : www.pisatel.nl

1. De naamslijn Van Liempt

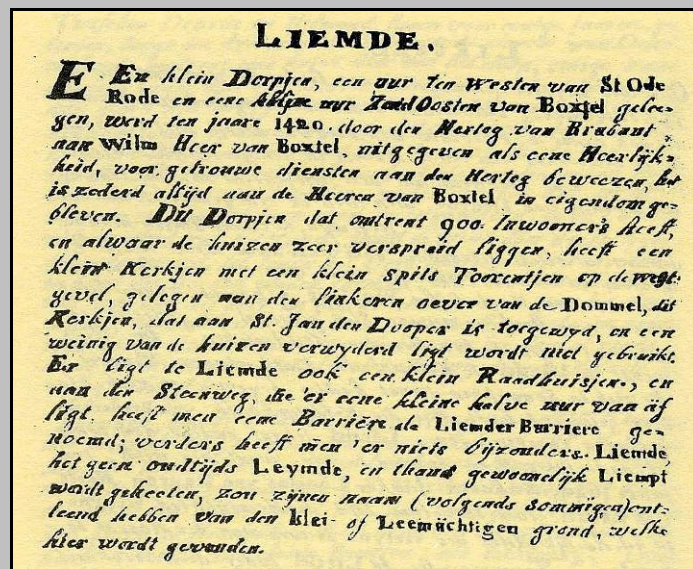
Overzicht.

Naam	geboren d m j	te	overleden d m j	te
Joannes Aertsz ??	geschat 1624	?	?	?
Anthonij Jan Aertsz	geschat 1669	?	20 12 1745 (begr.)	Vught
Guilielmus Janssen (Willem A. v. Liemdb)	23 12 1701 (doop)	Vught	?	?
Adrianus van Liemt	14 07 1740 (doop)	Vught	?	?
Franciscus van Limp	21 02 1767 (doop)	Vught	18 07 1822	Vught
Adrianus van Liempt	14 04 1807 (doop)	Vught	19 09 1890	St. Michielsgestel
Franciscus Wilhelmus van Liempt	12 04 1841	Bokhoven	19 11 1916	Den Bosch
Adrianus Johannes Josephus van Liempt	06 06 1877	Waalwijk	4 juni 1955	Gilze
Andreas Hubertus van Liempt	15 05 1912	Haarlem	17 05 1969	Waalwijk
Adrianus Johannes van Liempt	08 06 1943	Breda	gelukkig nog niet!	

Naam.

Veel familienamen zijn van toponiemen (aardrijkskundige namen) afgeleid. Deze namen geven aan waar men vandaan kwam (herkomstnamen), welk gebied of landgoed men bezat of beheerde, of welke huizen men al dan niet met bijhorend land in eigendom of huur had. Bij deze laatste groep duiden de namen tevens aan waar men woonde (straatnummers waren immers nog niet ingevoerd!). Dit type naam wordt dan ook wel met de term 'adresnaam' van de herkomstnamen onderscheiden (bron: Meertens Instituut).

De naam Van Liempt zou volgens deze definitie niets meer en niets minder betekenen dan "van Liempde afkomstig". Liempde is een dorp aan het riviertje de Dommel in Noord- Brabant, inmiddels behorend tot de gemeente Boxtel.

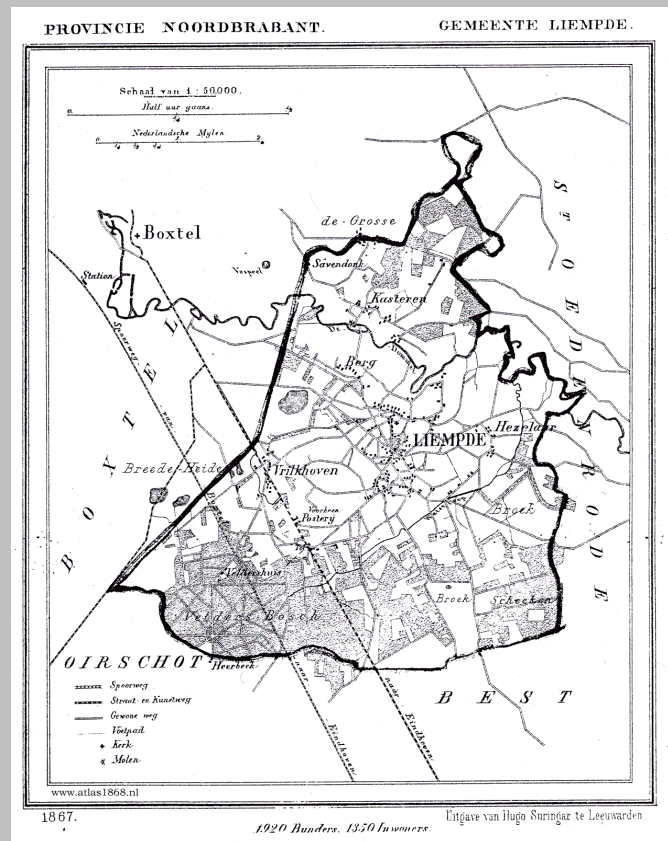
Liempde zoals beschreven in "De Stad en Meijerij van 's-Hertogenbosch" door A.C. Brock rond 1825

Vestigde zich iemand vanuit Liempde elders dan werd hij in zijn nieuwe woonplaats al makkelijk naar Liempde vernoemd. Een toponimische naamgeving houdt dus in dat niet alle Van Liempten familie van elkaar hoeven te zijn.

De manier waarop de naam geschreven is, zegt tot ongeveer de helft van de vorige eeuw overigens ook niets over de familierelatie. Wanneer een naam al opgeschreven werd, gebeurde dat door mensen die schreven wat ze hoorden of meenden hoe die naam geschreven zou moeten worden. Dat heeft geleid tot zeer verschillende schrijfwijzen. Zelfs voor dezelfde persoon wordt in verschillende stukken een andere schrijfwijze gebruikt. En daarbij, hoe lastig onze naam is merk je wel wanneer je die terugziet, geschreven door iemand (zeker van boven de grote rivieren) aan wie je je naam via de telefoon doorgeeft.

Dus in het verleden kom je interpretaties tegen. Zo zie je in doopboeken, waar de pastoor optekende wie er gedoopt werd, nog wel eens terug dat er een andere pastoor was gekomen, want die had weer zijn eigen schrijfwijze. Idem dito bij Schout en notaris. Schrijfwijzen die ik tegenkwam zijn, naast ons eigen "Van Liempt", Van Lymbd, (Van) Limp, (Van) Limpt, (Van) Liembd, (Van) Liemt, (Van) Liemd. Typisch genoeg ben ik nog maar één keer "Van Liempde" tegengekomen.

Toch geven de schrijfwijzen "Limp" en "Limpt" me ook aanleiding te veronderstellen dat onze naam niet van het plaatsje Liempde, maar van "leemput" afkomstig kan zijn. De naam "Liempde" is overigens ook tot "leem" terug te voeren. Van Liempten zijn metselaars geweest en de vroegere metselaars maakten ook zelf mortel (van kalk) en stenen (van leem); dus wie weet?

Liempde 1867 (Kuijper- atlas)

Karakterisering van de Van Liempten.

Kerkebouwers en stukadoors. Dat was wat mijn vader zaliger me vertelde toen ik hem vroeg naar wat de oudste generaties Van Liempt zoal hadden gedaan. En hij schreef daarbij, zo uit zijn blote hoofd, voor mij van alle familieleden namen en geboortedata tot drie generaties terug op.

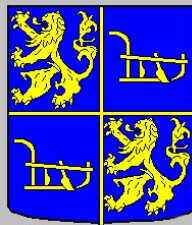
Bewijzen voor het bouwen van kerken en het stukadoors heb ik niet. Wel dat betovergrootvader Adrianus "Meester metselaar" was en dat generaties Van Liempt uit Vught volgens het kadaster en bevolkingsregister "metzelaar" waren. Van die activiteiten moeten zeker nog ergens rekeningen of beschrijvingen te vinden zijn.

Het waren gewone mensen die geen bijzondere vermelding kregen. Vanaf medio 19^e eeuw zal dat overigens veranderen.

De oudste beschrijvingen van hun bestaan zijn die uit Vught. Ze woonden (begin 19^e eeuw) zowel in het dorp zelf, maar ook er buiten in Vlasmeer (de zuidkant) of aan de Heikant (ten noorden). In Deuteren (toen behorend tot de gemeente Vught), Boxtel en Cromvoirt liggen ook relaties.

De stamvader van onze tak die zich buiten Vught vestigde was betovergrootvader Adrianus, die rond 1835 naar Bokhoven vertrok. Bij hem zien we ook de eerste bestuurlijke functie, die van wethouder, in de familie verschijnen. Volgende generaties zetten het werk voor de lokale gemeenschap voort, door vanuit strategische ambtelijke posities maatschappelijke functies te vervullen.

Al het gevondene overziende karakteriseer ik onze voorvaderen als middenstanders, initiatiefnemers, mensen met een brede belangstelling, creatief, zich conformerend (want allen katholiek hoewel zeker niet altijd gedreven), graag gezien, soms last hebbend van menselijke ondeugden en vooral: meer (creatieve en initiatiefrijke) "secretaris" dan "voorzitter".

Wapen van de voormalige gemeente Liempde

Typische voornamen?

Mijn voorvaders in de rechte lijn, inclusief hun broers en zussen, gebruikten in totaal een 18- tal algemeen voorkomende namen. Een aantal daarvan komen beduidend meer voor dan andere, en daarom kun je ze wellicht "typisch Van Liempt" noemen. Daarnaast kwamen ook vergeten, maar mooie, namen voor als Jenneke (= Joanna), Aerdijn en Neeske.

In de rechte lijn kwam de naam Jo(h)ann(es)(a) het meest (7 maal) voor, gevolgd door Wilhelm(us)((in)a) (6 maal). De derde plaats wordt gedeeld door Adrian(us)(a), Ant(h)oni(us)(a) en Martin(us)(a) (elk 4 maal).

Godsdienst.

Alle hier beschreven Van Liempten of hun voorgangers waren Rooms Katholiek, de gangbare godsdienst in Brabant. Sommige bronnen die ik raadpleegde zijn echter van protestante origine. Dat komt omdat tot de Napoleontische tijd, zeg tot ongeveer 1810, Hollanders de dienst uitmaakten in dit deel van Brabant. En de Hollandse

staatsgodsdienst was het protestantisme. Katholieken werd de uitvoering van hun godsdienst lastig, zo niet onmogelijk gemaakt. Registraties als van geboorte en huwelijk door de Katholieke kerk hadden geen rechtskracht. Slechts registratie door Schout en Schepenen (het wettelijk gezag), óf door de Dominee, was rechtsgeldig. Omdat registratie bij de Dominee, in tegenstelling tot die bij Schout en Schepenen, gratis was trouwden veel paartjes voor de Dominee. Meestal is er dan ook nog een Katholiek huwelijk, omdat dat nu eenmaal zo hoorde en omdat het dan pas écht was. "Voor de wet nog niet naar bed" is een gezegde dat toen zeker opging (en waarschijnlijk ook overtreden zal zijn)!

Van de oudste bekende gegevens tot aan het begin van de 19e eeuw.

De oudste gevonden generaties Van Liempt woonden in Vught. Het is mogelijk dat zij daar hun familienaam gekregen hebben, als zijnde afkomstig uit Liempde (dat is althans de "leer" die de naam Van Liempt beschouwt als een toponiem).

Vught is een dorp dat zuidelijk van Den Bosch in de provincie Noord- Brabant ligt.

Vught 1832 (oudste kadastrale kaart)

Er moet, in de zeventiende eeuw, zo rond 1670, een **Antonius (van Liempt??)** zijn geboren die we kunnen beschouwen als onze oudst bekende en op papier bewijsbare voorvader (overbetovergrootvader). Zijn bestaan leid ik af uit het feit dat er kinderen zijn met de vadersnaam Antonij. Over die kinderen bestaan in de archieven wél gegevens.¹ De enige vermeldingen die ik over ene Antonius gevonden heb is op 20 december 1745, wanneer hij in het begraafboek van Vught wordt vermeld. Én nog elders, waarover verderop (na wat detective- werk, zie de grijze katern,) meer.

¹ Vroeger had men een voornaam, een vadersnaam en een familienaam. De tweede naam, de vadersnaam, verwees naar degene die je vader was. Soms is die ook tot familienaam geworden (bijvoorbeeld Jansen). In Rusland wordt deze "driedelige" naamgeving nog steeds toegepast.

Wapen van de gemeente Vught

Een van de kinderen van deze Antonius, bij zijn huwelijk **Willem Antonij van Liembd** geheten, is mijn oudovergrootvader. Het is erg waarschijnlijk dat hij bij zijn doop op 27 november 1701 in Vught de naam *Guilielmus Janssen* kreeg (zie verderop in de grijze katern). Willem Antonij van Liemd is mijn oudste voorvader naar wie een directe en 100% betrouwbare verwijzing in de archieven te vinden is.

De eerste keer dat Willem Antonij als een Van Liembd in archieven genoemd wordt is bij zijn ondertrouw op 19 januari 1726 en bij zijn huwelijk met Jenneke Ariaansz Boon op 3 februari 1726 in Vught.

Op 1726
Januarij 19
zijn in ondertrouw aangegetekent
Willem Antonij van Liembd. J. m.
met
Jenneke Ariaansz Boon. J. d.
beide van ende tot Vught.
zijn op den 3 feb. in den huwelijksen
staat bevestight

**Kerkelijke inschrijving huwelijk Willem van Liembd en Jenneke Boon;
de oudst gevonden 100% zekere beschrijving van een voorouder.**

Anno 1726 Januarij 19
zijn in ondertrouw aangegetekent Willem Antonij van Liembd j.m. (jongeman)
met
Jenneke Ariaansz Boon j.d. (jongedochter)
beide van ende tot Vught.
zijn op den 3 feb. in den huwelijksen
staat bevestight

Willem en Jenneke kregen vier jongens en drie meisjes. Zoals veel gebeurde in die tijd, zijn er waarschijnlijk meer kinderen geweest; dood geboren of vroeg gestorven. De in leven gebleven kinderen zijn:

- Gertruda van Liembd, gedoopt op 20 december 1726 te Vught. Peter en Meter waren Adrianus Boons en Joanna Tonis van Liemt.
- Henricus van Liempt, gedoopt op 17 oktober 1728 te Vught. Peter en Meter waren Stephanus Boons en Johanna van Liempt.

- Theodora van Liembd, gedoopt op 20 maart 1731 te Vught. Peter en Meter waren Antonius van Liemt en Wilhelmina Boons.
- Engelbert van Liempt, gedoopt op 28 juni 1733 te Vught. Peter en Meter waren Everardus van Liemt en Petronilla Adriani Boons.
- Gerardus van Liempt, gedoopt op 14 oktober 1735 te Vught. Peter en Meter waren Everardus Huberti en Geertrudis van Rijswijk. Gerardus is overleden op 27 januari 1819.
- Wilhelmina van Liembd, gedoopt op 7 april 1738 te Vught. Peter en Meter waren Stephanus Boons en Maria Baudewijn.
- *Adrianus van Liemt, gedoopt op 14 juli 1740 te Vught (Sint Petrusparochie). Peter en Meter waren Stephanus Boons en Maria van Liempt.*

Willem's vrouw Jenneke is vóór 1745 gestorven. Wanneer precies en waaraan is niet duidelijk. Mogelijk enkele dagen vóór 3 maart 1741, want dan staat in het begraafboek geschreven dat de "huisvrouw van Willem van Liempt" begraven is. Zoals zoveel vrouwen in die tijd zou ze wel eens overleden kunnen zijn bij de geboorte van een kind (dat dan doodgeboren is omdat het niet in de doopregisters wordt vermeld).

De ongeveer 45- jarige Willem hertrouwt in elk geval op 23 mei 1745 in Vught met Lijsbet van der Plas, geboortig van Sint Michielsgestel. Zij werd er gedoopt op 5 juni 1717 en was dus 27 jaar toen ze trouwde.

1745 Den 8 Majj sijn in ondertrouw opgenoomen en
aangetijckent Willem van Liembd Weduwnaar
van Jenneke Ariaans Boons geb en won
alhier met Lijsbeth van Der Plas j.d.
geb te Michiels Gestel en won alhier
en den 23 dito in den huwlijken staat ingesegent en
bevestigt

Huwelijksregistratie van Willem van Liembd en Lijsbeth van der Plas

145 Den 8 Majj sijn in ondertrouw opgenomen en
aangetijckent Willem van Liembd weduwnaar
van Jenneke Ariaans Boons geb en won
alhier, met Lijsbeth van Der Plas j.d.
geb te Michiels Gestel en won alhier
en den 23 dito in den huwlijken staat ingesegent en
bevestigt

Willem en Lijsbeth krijgen nog twee dochters. Anthonetta, die op 9 januari 1746 en Johanna, die op 3 december 1747 wordt gedoopt. Ook Lijsbeth is tijdens Willem's leven gestorven. Zij was waarschijnlijk de "vrouw van Willem van Liempt" die op 31 juli 1749 in Vught begraven werd.

Willem trouwde opnieuw met Margarita Eerve (in de huwelijksakte Margo Jansen Erven) uit Oirschot op 15 oktober 1752. Margo was een onwettig kind, gedoopt op 30 januari 1704 en was eerder getrouwd geweest met Jan Penninks uit Sint Michielsgestel. Zover na te gaan hebben zij samen geen kinderen meer gekregen.

1752 Den 30 September zijn in wettigen ondertrouw
opgenomen en aangetekent
Willem van Liembd laatste Wed: van Elisabeth
van der Plas geb. en won. alhier met Margo
Jansen Erven wed: van Jan Penninks geb tot
Oorschot en won alhier.

en den 15 October in den huwelijken staat ingese-
gent en bevestigd.

Huwelijksregistratie van Willem en Margo

1752 Den 30 September zijn in wettigen ondertrouw
opgenomen en aangetekent
Willem van Liembd laatste weduwnaar van Elisabeth
van der Plas geb. en won. alhier met Margo
Jansen Erven weduwe van Jan Penninks geb. tot
Oorschot won. alhier.
en den 15 October in de huwelijken staat ingese-
gent en bevestigd.

Wanneer en waar Willem is overleden heb ik niet kunnen achterhalen.

Het resultaat van een speurtocht:

1. de vader en de doopakte van Willem Anthonij gevonden!
2. Mag ik u voorstellen: Aertsz is de naam!

Van mijn voorvaderen hield het spoor op bij de huwelijksakte van Willem Anthonij. Ik wist niet wie zijn ouders waren, want die werden niet in een huwelijksakte vermeld. Die vind je alleen in de doopakte. Wat nu?

Als Willem nu eens broers en/ of zussen had, en van (een van) hen is wél een geboorteakte te vinden, dan zijn dus ook Willems ouders (althans zeker de vader) bekend. Op zoek naar broers en zussen dus!

Om die te vinden, heb ik gezocht naar Van Liempten (of gelijkkluidend) uit Vught die voldoen aan twee criteria: 1) met een marge van 15 jaar vóór en ná het jaar 1700 (het veronderstelde geboortejaar van Willem) geboren te zijn én 2) de "vadersnaam" Anthonij (of daaromtrent) te dragen. Daarvan heb ik er vijf gevonden.

Het gaat dan om:

- Joannis Tonis van Liemt die uit een huwelijk met Petronilla Peters van Pijnenburg uit Haaren 4 kinderen krijgt, waarvan het eerste, Antonius, op 30 september 1731 gedoopt wordt. Het is waarschijnlijk zo, dat Joannis Tonis dezelfde is als degene (Anthonij Liembd genoemd) die op 22 augustus 1723 met de in Haaren geboren Pieternel Pijnenburg trouwt. Noch van Joannis, noch van Anthonij is een doopakte gevonden. Uitgaande van een huwelijksleeftijd van 25 jaren (welke ik voor wie dat niet bekend is steeds hanteer), is Joannis van 1698;

- *Everardus* van Limpt, gedoopt op 30 november 1699, zoon van Antonius Janszen van Limpt en Joanna (achternaam niet vermeld). Peter en meter waren Paulus Janssen en Maria Henrixs van Hees;
- *Theodorus* van Liemt, ook wel genaamd *Dirk*, die op 19 november 1724 huwde met Maria Adriani Boon. Ze kregen meerdere kinderen. Waarschijnlijk is deze Dirk schepen van Vught geweest (bron: http://lopabo.fontys.nl/jan_privé/Raad_Rentmr_Gen_Domeinen/RRG.296.doc fol. 451, 453 en 458);
- *Cornelia Tony* Liembd, die op 29 januari 1736 trouwde met Ariaan Olijslagers uit Esch. Geen doopakte van Cornelia gevonden. Cornelia Tony zou van 1711 kunnen zijn;
- *Marie Toonen* Liembd, die op 9 februari 1738 trouwt met Jan Raatse Kouwenberg en die ik daarom van 1713 geboortig schat. Ook van Marie vond ik geen doopakte.

Uit deze excercitie is maar één doopakte naar boven gekomen. Het is die van Everardus. Daaruit blijkt dat diens vader Antonius Janssen van Limpt en diens moeder Joanna heten. Waarschijnlijk is dat die ook de ouders van Willem zijn.

30 baptizatus Everardus Joannes
 sponsoribus filiis Everardi Janssen
 Antoni Janssen van Limpt et Joannes
 van Liemt
 godparentibus Pieter Janssen
 Janssen et Maria Henric van Hees

Doopakte van Everardus, de sleutel naar Willem's vader

Geen Van Liempt meer!

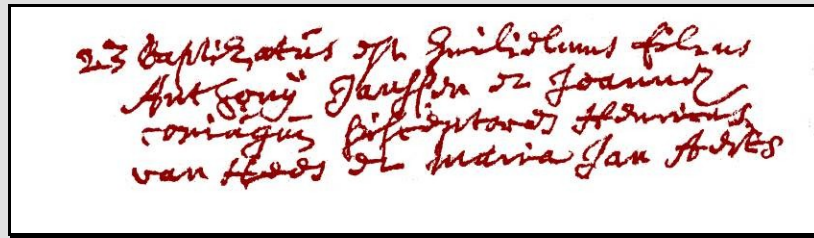
Toen ik in dezelfde periode verder ging zoeken op de combinatie Antonius Janssen (zonder familienaam) met Joanna vond ik in Vught maar liefst vier doopakten, waarvan drie met doopgetuigen die een onderlinge naamsrelatie hebben en één akte met de volledige naam van Joanna. Zij zijn met grote waarschijnlijkheid dezelfde Antonius en Joanna als die ik al als ouders van Willem gevonden had. De gevonden doopakten zijn daarmee die van andere broers en zussen van Willem.

Het curieuze is dat in die vier doopakten de vader géén familie-, maar een vadersnaam heeft, dus enkel Antonius Janssen wordt genoemd. Dat betekent naar mijn idee dat we in de tijd komen dat er in Vught nog geen behoefte bestond om mensen verder dan met eigen-, vaders- en/of grootvaders naam te duiden. Er waren mogelijk nog niet zoveel combinaties van voor- en vadersnamen dat mensen daarmee nog voldoende van elkaar onderscheiden konden worden.

De doopakten zijn van:

- *Joanna* Janssen, gedoopt op 22 november 1696 in Vught met als getuigen Joannes Janssen en Henrica Hendrixs van Hees;
- *Agnes* Janssen, gedoopt op 18 juli 1698 in Vught met als getuigen Theodorus Guilixsen van Zelandt en Maria Cornelissen;

- *Guilielmus* Janssen, gedoopt op 23 december 1701 in Vught met als getuigen Henricus van Hees en Maria Jan Aerts. Deze *Guilielmus* moet dezelfde zijn als Willem, mijn eerder gevonden oudste voorvader;

Doopakte *Guilielmus* (later Willem Anthonij genaamd)
 23 (novembris 1701) *baptisatus est Guilielmus filius*
Anthonij Janssen et Joanna
coniuges susceptores Henricus
van Hees et Maria Jan Aerts

- *Theodorus* Janssen, gedoopt op 27 november 1703 in Vught met als getuigen Joannes Iwens van Heis en Dirris Hendricks van Heis. In deze doopakte is de volledige naam van moeder Joanna Hendrickx van Heis (= afkomstig van Heesch) geschreven. Deze *Theodorus* moet dezelfde zijn als de hiervóór genoemde, ook wel Dirk geheten.

Aertz

Wanneer Joanna (gedoopt 22 november 1696) het eerste kind is van Anthonij Janssen en Joanna Hendrickx van Heis zullen die, als ze zich volgens de katholieke moraal hebben gedragen, iets van een jaar daarvóór getrouwd zijn. Als we in die periode naar een huwelijksakte zoeken komen we bij Anthonij Jan Aertsz en Jenneken (=Joanna) Handrix uit.

Het kán bijna niet anders zijn of zij zijn dezelfde die als Willem's ouders in zijn doopakte zijn vermeld. Bijzonder is dat Anthonij er wordt vermeld als uit Vught komend en niet van Liempde. Dat neemt niet weg dat hij wel in Liempde geboren kan zijn en dat zijn kinderen daarom uiteindelijk Van Liempt heten. Maar het kan ook zijn dat zijn werk met een leemput te maken had en dat die in het toenmalige Vughtse dialect "limpt" werd genoemd. Genoeg om nog uit te zoeken, dus.

A. 1695.
Octob: d. 8. Anthonij Jan Aertsz. j.m. van Vught
getrouwt.
23. dito. Jenneken Handrix. j.d. van Vught.

Huwelijksakte van Anthonij Jan Aertsz en Jenneken Handrix
bron: BHIC Vught reg. 24 Nederduits Gereformeerde Gemeente
Anno 1695 octobris 8 Anthonij Jan Aertsz j.m. van Vught
met
Jenneken Handrix j.d. van Vught
getrouwt 23 dito

Recapitulerend:

De tot nu toe gevonden oudste voorvader in de rechte lijn is zeer waarschijnlijk Anthonij Jan Aertz (later genoemd Anthonij Janssen (met toevoeging "van Limpt" bij de doopakte van zijn zoon Everardus)), geboren rond 1669. Hij is op 8 oktober 1695 getrouwd met Jenneken Handrix (later genoemd Joanna Hendrickx van Heis).

De acht kinderen uit dit gezin waren:

- * Joanna Janssen, gedoopt op 22 november 1696,
- * Agnes Janssen, gedoopt op 18 juli 1698,
- * Everardus van Limpt, gedoopt op 30 november 1699,
- * Joannis Tonis van Liemt (ook genaamd Antonij Liemdb), geboren rond eind 1700 (kan ook 1697 of 1702 zijn),
- * Guilielmus Janssen (later Willem Anthonij van Liemdb genoemd), gedoopt op 23 december 1701,
- * Theodorus (Dirk) van Liemt, gedoopt op 27 november 1703,
- * Cornelia Tony Liemdb, geboren rond 1711 en
- * Marie Toonen Liemdb, geboren rond 1713.

Mijn voorvader Willem Antonij blijft de oudste voorvader waarvan direct en 100% bewijs van zijn (in elk geval administratief) voorvaderschap, in de vorm van een huwelijksakte, bestaat. Hij is echter zeer waarschijnlijk als Guilielmus Janssen in Vught geboren.

Vanwege de lange tijd die er ligt tussen de geboorte van Theodorus en Marie/ Cornelia vermoed ik dat moeder Joanna na de geboorte van Theodorus overleden is en dat Cornelia en Marie daarom kinderen zijn van een volgende vrouw van Antonius. Enige aanwijzing die deze gedachte ondersteunt heb ik overigens niet kunnen vinden.

Zo zie je dat door soepel te denken en door te deduceren er méér uit de archieven te halen is dan op het eerste gezicht mogelijk lijkt.

Het is Willem's zoon **Adrianus van Liemt** die mijn oudgrootvader is geworden. Zowel zijn voor- als achternaam is in de diverse akten op verschillende wijze geschreven. Als voornaam kwam ik ook Ariaan en Arianus tegen, terwijl voor de achternaam ook Limdt, Liemdt en Van Liemdt is gebruikt. In dit verhaal hou ik voor iedereen de eerst in stukken gebruikte naam aan. Dat is meestal de naam die gebruikt is in de geboorte- of doopakte. Adrianus werd, zoals al vermeld, gedoopt in Vught op 14 juli 1740.

Juli 1740

14 Baptisatus Adrianus filius Wil,
"belini Van Liemt, et Johanna Boons
Conjugum, Sacerdos Stephanus Boons
et Sacerdos Maria Van Liemt.

Doopregistratie van Adrianus van Liemt

Hijs ging op 6 februari 1762 in Vught in ondertrouw met Anna (Anthonij) van Berkel, geboortig van Sint Michielsgestel en daar gedoopt op 19 oktober 1737. Op 21 februari 1762 trouwden ze, waarbij Anthonius van Oirschot en Hendiena Ariaen Smolders de getuigen waren.

#1762 den 6 Februarij sijn in wettigen ondertrouw opgenomen en
aangetijdent ariiaan van Liemdt J. M. geb. en vrou.
alhier met anneke antonij van Berckel J. D. geb.
de Michiel Gestel en won alhier, en den 21 dito in
den huwlyken staat ingesegent en bevestight

Huwelijksregistratie Adrianus van Liemt met Anneke Ant. van Berckel

Ook het huwelijk van Adrianus en Anna was vruchtbaar; ze kregen samen 4 zonen en drie dochters:

- Johannes van Liemdt, gedoopt op 8 december 1762 te Vught. Peter en Meter waren Petrus van Berckel en Dorothea van Liemdt
- Elisabeth van Liemdt, gedoopt op 30 april 1764 te Vught. Peter en Meter waren Wilhelmus en Hendrina van Liemdt. Elisabeth is op 25 januari 1795 met de ongeveer tien jaar jongere Gerardus Arnoldus van Esch uit Vught getrouwd
- *Franciscus van Limp*, gedoopt op 21 februari 1767, precies 5 jaren na hun huwelijk, te Vught. Peter en Meter waren Petrus van Haare en Petronella Roovers. Franciscus is op 28 mei 1798 te Vught getrouwd met Maria van Hout(um) uit Liempde en op 18 juli 1822 in Vught overleden
- Johanna van Limp, gedoopt op 21 oktober 1769 te Vught. Peter en Meter waren Johannes van Berckel en Johanna van Limp
- Antonia van Liemdt, gedoopt op 17 januari 1773 te Vught. Peter en Meter waren Willebrordus van Berckel en Maria Wentselaers

- Wilhelmus van Limp, gedoopt op 13 oktober 1775 te Vught. Peter en Meter waren Martinus van Haaren en Johanna Maria Olislagers. Wilhelmus trouwde met Feserina Hubbens
- Engelbertus van Limp, gedoopt op 30 december 1779 te Vught. Zijn vele peetouders waren Petrus Cluijtmans, Gerardus van Limp, Johanna Stappers en Johanna Tibos.

Meer gegevens over Adrianus heb ik nog niet kunnen achterhalen.

De volgende voorvader, oudouder genaamd, was **Franciscus van Limp**. Hij werd in Vught gedoopt op 21 februari 1767, waarbij Petrus van Haare en Petronella Roovers getuigen waren.

21 Feb:
1767

*Baptismus est Franciscus filius leg. Aiani
van Limp. et Mariae Johanna van Bergel
cony. Susc: Petrus van Haare, cujus loco Joës
Timmerman et Petronella Roovers.*

Kerkelijke registratie van de doop van Franciscus van Limp

Franciscus (in volgende stukken steeds Francis genoemd) trouwde op 22- jarige leeftijd in Vught met Maria van Houdt die op 3 april 1768 in Liempde gedoopt was. De ondertrouwdatum was 12 mei 1798; hun huwelijk werd bijna drie weken later, op 28 mei 1798, voltrokken.

*Op Meeden den Acht en Twintigste May, 1700.
Acht en neegentig, Zyn door Anthonie Hendrik van der
Heyden, ex Laurens. De vander we, Schepenen der Mi-
nicipaliteit van Vught, in der Huwelijck Staat
Bevestigt, Francis Adriaan van Liempt, meerderjarige
Jubb: geboren ex woonende te Vught, met Maria
Arnoldus van Hout, meerderjarige Jonge Doosfer ; -
geboore te Liempt, dog laest langje dan jaar en Lee-
wecker te Vught woonachtig ; was daaraan ons was
gebleeken, dat alle Schennitecker naar Rechter geresqui-
reerd, in deesen waaren gebleeved en gepleegen.*

*A. H. van der Huiden
Laurens van de wen
Jm. van
Stammte et*

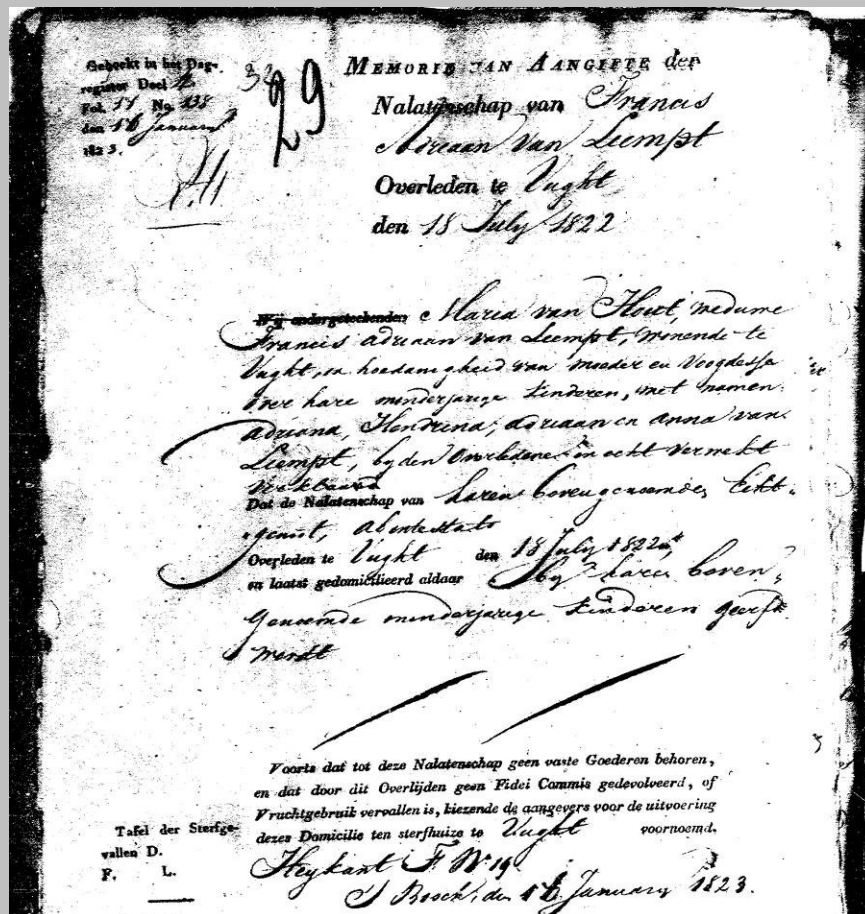
Huwelijksakte van Francis Adriaan van Limp en Maria Arnoldus van Houdt uit het Schepenenregister

Uit hun huwelijk werden vier levende kinderen geboren; drie meisjes en een jongen. Het waren:

- Adriana van Liempt, gedoopt op 8 januari 1802 te Vught. Haar Peter en Meter waren Wilhelmus van Liempt en Anna van Hout. Adriana trouwde op 1 augustus 1824 in Vught met Theodorus Bex
- Arnolda van Liempt werd in Vught op 31 januari 1805 gedoopt. Peter en Meter Petrus van Rooij en Ida van Hautem waren daar als getuigen bij
- *Adrianus van Liempt*, die werd gedoopt op 14 april 1807 in Vught. Zijn Peter en Meter waren Wilhelmus van Liempt en Wilhelmina van Houtum
- Anna van Liempt, gedoopt op 16 mei 1809 te Vught. Peter en Meter waren Wilhelmus en Petri van Rooij.

Francis stierf op 18 juli 1822 in Vught. Hij liet vrouw en zijn nog minderjarige kinderen achter.

In de Memorie van Aangifte van zijn nalatenschap wordt als zijn beroep landbouwer genoemd. Dat sluit overigens niet uit dat hij een ander vak heeft uitgeoefend, maar op het moment van overlijden was hij bekend als landbouwer. Werk dat heel veel mensen, naast hun reguliere werk, er bij moesten doen om het hoofd boven water te houden. De Memorie vermeldt dat er geen onroerende goederen zijn nagelaten. Over roerende zaken wordt niet gesproken; die zijn dus minder dan de wettelijke grens (toen nog een heel bedrag van fl. 300,--) waard geweest.

Memorie van Aangifte bij het overlijden van Francis

Interessant is dat de Memorie het adres van het sterfhuis vermeldt, Heijkant F nr. 19 te Vught. De Heijkant als weg bestaat niet meer. Met de aanleg van de spoorlijn en de Rijksweg naar Tilburg is het grootste deel, ook nummer 19, verdwenen. Een restant ervan, de Heikantstraat, is nog te vinden ten westen van Zionsburg. Op de voorpagina staat een foto van het schilderij dat Henri Knip rond 1840 maakte van "den heikant" in Vught. Volgens kenners is het een getrouwe weergave van een van de huizen die er stonden.

Waar woonden de Vughtse Van Liempten?

Het vorige gegeven is aanleiding om eens stil te staan bij de locatie waar onze voorouders hebben gewoond. Er zijn vijf plaatsen waar daar iets over wordt gezegd:

1. De aanduiding van de parochie waar Van Liempten zijn gedoopt, gehuwd of begraven. Dopen werden door de pastoor ingeschreven. Huwelijken werden voor de kerk gesloten (want dan was het volgens de heersende moraal pas geldig), maar hadden pas rechtskracht wanneer dat voor de Schout of voor de Dominee (de representant van de geloofsrichting van de Hollandse bezetter) was gebeurd. Aan de parochie valt normaal gesproken het gebied af te lezen waar de dopeling woonachtig was. Vught kende al in de middeleeuwen twee parochiekerken, de St. Lambertus- en de St. Pieterskerk. De St. Pieterskerk was gelegen aan het huidige Maurickplein en

is inmiddels gesloopt. De grenzen van de toenmalige parochies geven overigens slechts een zeer globale indicatie;

2. De hierboven aangehaalde Memorie van Aangifte met het adres Heijkant F 19. Het is niet meer met zekerheid te bepalen waar dat pand heeft gestaan. Toen de oude nummering met wijkletters en nummers werd veranderd in straatnamen met nummers, is er bijna geen gemeente geweest die daarvan een concordantietabel heeft gemaakt. Ook Vught niet. Daarbij zijn waarschijnlijk alle panden die er toen stonden al gesloopt en is er met andere percelleringen terug gebouwd. De oude wijknummering kwam in zwang toen plaatsen zo groot werden dat niet iedereen meer iedereen bij naam kende. Meestal was wijk A de hoofdkern. Nummers werden meestal van oost naar west gegeven, maar dat kon ook anders. Uit de bevolkingsregisters kun je halen op welk nummer iemand woonde. Veel heb je daar niet aan, want dat register werd ongeveer om de tien jaren opnieuw aangemaakt. Er waren in die tijdspanne allerlei panden tussen de bestaande panden gebouwd en alles kreeg weer een nieuw nummer. Wel komt het eigendom van de "kinderen Antonie van Liempt" volgens het kadaster 1832 overeen met het tellen van panden tot nummer 19 langs De Heikant. Mogelijk is dat dan toch de woning geweest waar Francis woonde;
3. De eerste kadastrale kaart en de daarbij beschreven eigenaren. Het gaat dan om:
 1. Willem van Liempt te Vught, metzelaar, eigenaar in gebied De Vlasmeer, sectie F, nrs. 1033 (bouwland);
 2. Piet Willem van Liempt te Vught, metzelaar, gebied De Heikant, sectie D, nrs. 902 (moestuin van 15 roeden), 903 (huis en erf van 66 ellen) en 904 (huis en erf van 49 ellen);
 3. Willem van Liempt te Vught, metzelaar, gebied De Heikant, sectie D, nrs. 876 (huis en erf van 94 ellen), 877 (huis van 35 ellen), 878 (huis van 38 ellen) en 879 (huis en erf van 58 ellen). Deze woninkjes waren "bermwoningen" aan de zuidkant van de grote (Napoleonsweg) van Breda naar Den Bosch, nu zuidzijde Helvoirtseweg ten oosten van de spoorlijn Den Bosch- Eindhoven;
 4. De kinderen Antonie van Liempt te Vught, gebied De Heikant, nrs. 858 (opgaand geboomte 4 roeden 95 ellen), 859 (huis en erf 1 roe 62 ellen), 860 (moestuin 9 roeden 10 ellen) en 861 (bouwland 11 roeden);
 5. Piet Willem van Liempt te Vught, metzelaar, gebied Het Dorp, nrs. 361 (huis 54 ellen), 354 (moestuin), 355, 356 en 357 (alle huis en erf), 358 (huis), 359 en 360 (beide huis en erf). Deze percelen lagen aan de oostzijde van de Markt in Vught, op de hoek met het Marktveld.
4. Het bevolkingsregister. In Vught werd vanaf ongeveer 1830 een register bijgehouden van wie waar woonde. Jammer genoeg is niet opgeschreven wanneer iemand op een adres kwam wonen en wanneer die er weg ging en waar naar toe. In het register 1830- 1840 staan nog slechts twee gezinsleden van Francis zaliger ingeschreven, en wel in het huis aan de Vlierd nummer 4e. Het zijn de weduwe van Franciscus van Liempt, 63 jaar oud (zonder beroep), en haar kind Adriaan van Liempt, 26 jaar oud (metselaar van beroep). Ze komen tesamen niet meer voor in het register van het volgende decennium. We mogen daaruit concluderen dat na het overlijden van Francis zijn dochters Adriana, Arnold(in)a en Anna naar elders vertrokken zijn. Adriana, arbeidster, was getrouwd met Theodorus Bex, ook arbeider. Ze woonden in 1836 in Vught met hun vijf minderjarige kinderen aan de Vlierd nummer 18a. Arnold(in)a trouwde op 10 mei 1829 met Cornelius van de Kleijenberg uit Helvoirt en is in Vught blijven wonen. Anna is op 25 april 1840 in Den Bosch getrouwd met Hendrikus Wilhelmus

Schellekens uit Vught. Dat betekent dat zij zich daarvóór al in Den Bosch heeft gevestigd.

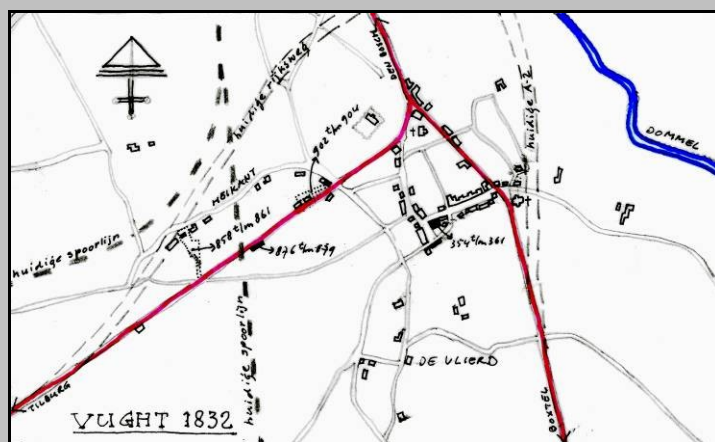
Adriaan is vóór 1839, toen hij in Bokhoven trouwde, uit Vught vertrokken.

Uit het bevolkingsregister blijkt dat zijn moeder vóór haar overlijden nog even heeft ingewoond bij haar dochter Arnold(in)a, die met de "metzelaar" Cornelis van de Kleijenberg was getrouwd. Cornelis en Arnoldina woonden aan de Heikant 34 te Vught en hadden vier zoons en drie dochters. We mogen aannemen dat (groot)moeder Maria, die 82 jaar was toen zij op 29 oktober 1850 stierf, er meer verzorging heeft genoten dan dat ze aan het reilen en zeilen van het gezin heeft kunnen bijdragen;

5. In de raadsvergadering van 29 december 1827 wordt een opsomming gegeven van de zogenaamde voorpootrechten in Vught. Een voorpootrecht is het recht om vóór je eigendom op openbare grond beplantingen te mogen zetten, die je eigendom blijven en waarvan de opbrengst voor jou is. Twee Van Liempten hadden voorpootrecht. Willem A. van Liempt "een perceel voorp. aan zijn hof in de Vlierd gr. 24 roede" en Mattijs van Liempt "een perceel voorp. aan zijn huis aan den heijkant gr. 8 roede".

Hieronder een kaartje van Vught uit 1832, naar de eerste kadastrale kaart getekend. Daarop zijn de toenmalige beschreven eigendommen van Van Liempten aangegeven. Voor de oriëntatie heb ik ook de loop van de huidige rijks- en spoorwegen ingetekend. De toenmalige hoofdwegen zijn rood ingekleurd en waren het eerst verhard met keien. Alle andere wegen waren onverhard.

De waarschijnlijke woning van Francis, aan de Heijkant, is er met de kadastrale nummers 858 tot en met 861 aangegeven. De woning waar zijn weduwe Maria van Hout en hun zoon Adriaan na zijn door aan de Vlierd verbleven, is niet exact te duiden. Heikant 34, het sterfhuis van Maria van Hout, heb ik ook niet kunnen traceren.

Eigendommen en woonplaatsen Van Liempt in Vught 1832

Einde van de “Vughtse periode”.

Hiermee ben ik aan het einde gekomen van de beschrijving van de eerste, de “Vughtse”, periode van de Van Liempten. Onze voorvader Adrianus is naar Bokhoven vertrokken en zijn ouders zijn in Vught overleden.

We zijn nu het jaar 1811 en de invoering van de Burgerlijke Stand gepasseerd. Van hieraf ga ik verder met het beschrijven van de afzonderlijke voorvaderen in rechte lijn en hun kinderen tot en met mijn vader.

Adrianus (Adriaan) van Liempt (1807- 1890)

mijn betovergrootvader.

Handtekening van Adriaan

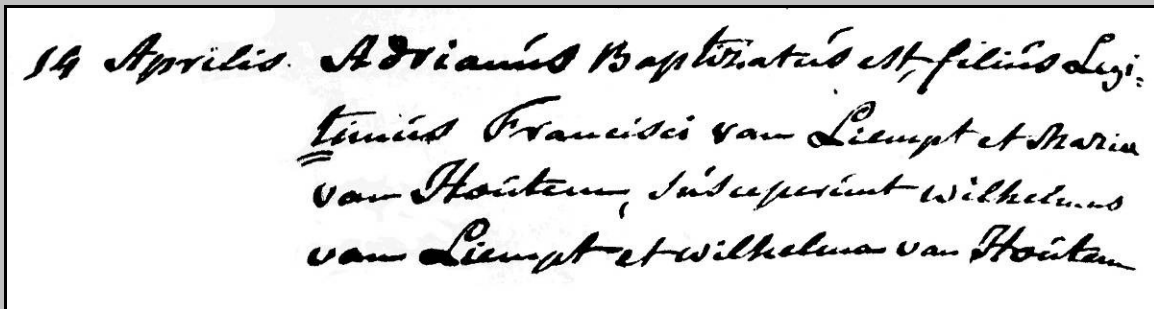
(bron: Stadsarchief Den Bosch, nieuw archief Bokhoven, raadsverslag 10 november 1843)

Wanneer hij precies is geboren, valt niet meer te achterhalen. Naar goed "Rooms-Catholyck" gebruik zal dat kort voor zijn doop, op 14 april 1807 in Vught, zijn geweest. In dit verhaal noem ik hem Adriaan. Dat is waarschijnlijk de naam, waarmee hij aangesproken werd. Behalve in formele documenten wordt hij namelijk altijd Adriaan genoemd.

Adriaan was de zoon van Francis van Limp (de naam van zijn vader volgens diens doopakte) en Maria van Houdt.

Op 13 juli 1839 trouwde hij op 33- jarige leeftijd in Bokhoven met Martina Pijnenborg, die toen 20 jaar oud was. Tina is geboren op 22 november 1818 in Bokhoven en was de dochter van Martinus Pijnenborg en Wilhelmina van den Oever. Tina's gezin bestond uit vader, moeder, twee zoons en een dochter. Ze overleed op 19 mei 1877 in Bokhoven, 58 jaar oud.

Adriaan overleed op 20 september 1890 in St. Michielsgestel, in de leeftijd van 83 jaar.

14 Aprilis. Adrianus Baptizatus est, filius Legi-
timus Francisci van Liempt et Mariae
van Houtem, susceperient Wilhelmus
van Liempt et Wilhelma van Houtem

Doopakte Adrianus van Liempt

14 aprilis (1807) Adrianus Baptizatus est, filius Legi-
timus Francisci van Liempt et Maria

van Houtem, susceperient Wilhelmus van Liempt et Wilhelma van Houtem

(14 april 1807 is Adrianus gedoopt, wettige zoon van Francis van Liempt en Maria van Houtum,
als getuigen Wilhelmus van Liempt en Wilhelma van Houtum)

Woelige tijden; grote veranderingen.

1807, Geboortjaar van Adrianus. Rond Den Bosch zwierven (vooral Franse) legereenheden die zich opmaakten om strijd te voeren en die een plaag voor de bevolking moeten zijn geweest. Plunderen, molesteren, verkrachten. Positief was handel en, toen erg belangrijk, de (menselijke) mest die een legerkamp leverde voor de schrale hoger gelegen gronden.

Brabanders hadden nauwelijks toegang tot het door de Hollanders gedomineerde bestuur; de bevolking was arm. De wegen waren nog zandpaden en het landschap bestond uit kleinschalig verkavelde vruchtbare beekdalen tussen uitgestrekte schrale heidevelden.

Met vader Francis, moeder Maria, zijn twee oudere zussen Adriana en Arnolda en zijn jongere zusje Anna groeide Ad in een voor die tijd relatief klein gezin op. Waarschijnlijk zijn er meer kinderen verwekt, maar niet levend geboren.

Toen hij 15 jaar oud was stierf zijn vader. Er was niets of weinig om te erven en hij moest waarschijnlijk mee in het levensonderhoud van het gezin voorzien. Hij heeft dat met grote plichtsbetrachting gedaan. Je kunt dat aflezen aan het feit dat hij relatief laat is getrouwd en dat hij er veel aan heeft gedaan om een goed (en dus goed betaald) vakman te worden.

Want om je "Meester metselaar" te mogen noemen had je een lange weg afgelegd van leerjongen en gezel bij een andere "Meester". Waarschijnlijk is de opleiding binnen de familie gebeurd. Veel Vughtse Van Liempten waren tot ver in de 20^e eeuw goed bekend staande metselaars en stucadoors (en, volgens mijn vader, kerkenbouwers).

Adrianus wordt, zover ik heb nagegaan, nergens in de Vughtse annalen genoemd. In 1821 wordt nog wel Piet Willem van Liempt aangehaald in een besluit van B&W van 23 januari. Daarbij overwegen B&W dat "jaarlijks het Dorpswerk bij tourbeurt rouleert" en dat de beurt dat jaar niet meer aan Piet Willem, maar aan een andere "metzelaar" toekomt.

Adriaan leefde tegen de achtergrond van politiek roerige tijden. In 1811 hadden de Fransen de Nederlanden veroverd en in Brabant het roer overgenomen van de Hollanders. Dat had grote gevolgen.

Zo kon de Rooms-katholieke kerk haar activiteiten weer in vrijheid uitoefenen.

Er werden belangrijke verharde wegverbindingen aangelegd. Dat waren de zogenaamde Napoleonswegen. In Vught kwamen die van Den Bosch naar Tilburg en van Den Bosch naar Eindhoven samen.

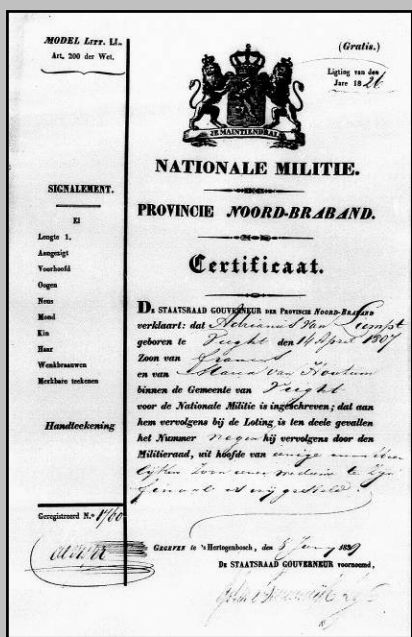
Ook belangrijk (zeker voor dit genealogisch onderzoek) is dat de overheidsadministratie gedegen werd opgezet. Zaken als Burgelijke Stand en Kadaster waren voor die tijd niet, of gebrekkiger in de vorm van Schepenenregisters en kerkelijke doop- en trouwboeken, aanwezig geweest.

Nadat de Fransen weer verslagen waren scheidde België zich in 1830 af van de Nederlanden. Dat feit werd overigens pas in 1839 door Nederland formeel erkend.

Vóór 1850 bestond verlichting enkel uit vuur, kaarsen en olielampen; daarna, tot 1900, was er in de grotere plaatsen (waarschijnlijk niet in Bokhoven) gasverlichting. De stoommachine bestond al bij zijn geboorte en hij heeft de aanleg van de spoorlijn Den Bosch-Eindhoven meegemaakt. Hij heeft noch waterleiding noch riolering, stofzuiger of wasmachine gekend. Pas in de laatste fase van zijn leven waren er fietsen en van de eerste auto kan hij ook gehoord hebben.

We kunnen wel stellen dat het tijdens Adriaan's leven een in vele opzichten enerverende tijd moet zijn geweest.

Geen militaire dienst.

Adriaan heeft niet daadwerkelijk aan oorlogshandelingen deelgenomen. Er was gelukkig oog voor zijn kostwinnende taak. Dat blijkt uit het feit dat hij, "uit hoofde van eenige en wettelijken zoon eener weduwe te zijn", finaal werd vrijgesteld van de dienstplicht bij de Nationale Militie. Waarschijnlijk zijn daarom zijn persoonlijke kenmerken, zoals lengte, kleur haren en gezichtsvorm, niet genoteerd.

Maar daarmee is hij nog niet van de Noord- Brabantse Mobiele Schutterij af. Want in een verklaring waarbij hem toestemming wordt gegeven om te huwen met Martina Pijnenburg staat dat de gehuwde staat en het hebben van kinderen geen reden zal zijn uit de dienst ontslagen te worden, en dat zijn vrouw "nimmer het Korps zal mogen volgen".

Vrijstelling van de Nationale Militie

De Bokhovense periode.

En dan vestigt hij zich in Bokhoven. Bokhoven was de kleinste gemeente in de provincie Noord- Brabant en bleef zelfstandig van 1813 tot 1922.

Wanneer hij er gaat wonen weet ik niet precies, want het Vughtse noch het Bokhovense bevolkingsregister maken gewag van de datum. Wel heeft hij in de periode 1840- 1850 nog in Vught ingeschreven gestaan.

Waarom is hij naar Bokhoven gegaan? Ik heb daar geen aanwijzingen voor kunnen vinden.

Het kan zijn dat zijn vrouw, die wees was, er over een woning beschikte. Maar het heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat zijn vrouw een Bokhovense was, daar geen andere metselaar gevestigd was, en er dus mogelijk werk en een toekomst voor hem lag.

"Een braaf en deugzaam persoon".

In de nacht van 8 op 9 mei 1839 brandde de "raadskamer" van Bokhoven af. Voor zover na te gaan was die gevestigd in de restanten van kasteel Bokhoven. Inventaris en archief gingen grotendeels verloren.

Er moest een nieuwe raadskamer komen, samen met lagere school, onderwijzerswoning en brandspuithuisje. Adriaan heeft in 1841 met de nieuwbouw daarvan veel te maken gehad. Op voorstel van Burgemeester en Assessor van 5 juni 1841 werd hij tot opzichter benoemd van de bouw van de uitbreiding van de Lagere School en de bouw van de Raadskamer, annex onderwijzerswoning en brandspuithuisje.

Zijn aanstelling is aan Gedeputeerde Staten gemeld per brief, die onderstaand in cursief is opgenomen. Ten opzichte van de minute (het concept, dat ik in het Bossche gemeentearchief vond) is deze in de ik- vorm met nog gezwollener en kruiperiger taalgebruik dan de oorspronkelijke opsteller (ik vermoed de secretaris) had gebruikt. Op 8 juni 1841 al (!) besloten Gedeputeerde Staten dat er bij hen geen bedenkingen bestonden tegen de benoeming (bron: BHIC, provinciaal bestuur 1814- 1920, inv. 5441).

Bokhoven den 5^e juny 1841

*Ik heb d'eer en neem de vrijheid Uedele Grootachtbare Heeren Gedeputeerde Staten ter kennis te brengen dat wij reeds aanvang hebben gemaakt met het bouwen van onze Gemeente schoollocaal, onderweizerswoning, Raadkamer etc: dat ik Burgemeester met overleg van de Heere Kraft, opzigter bij de waterstaat te s'Bosch en J: van Mil eerste assessor dezer Gemeente ons het beste beraden hebben gevonden om alle moeilijkheden voor te komen een deskundig persoon van het Metselwerk daarvoor het toezigt te doen houden, uit hoofde niemand van het Gemeente Bestuur de vereistens bezit om daartoe te fungeren, en voornoemde Heer Kraft welke alhier is gesteld als opzigter over het gebouw allen dagen daar niet kan bij wezen, en ook zulks te duurabel voor de Gemeente zoude uitkomen zoo heb ik van mijne pligt geacht Uedele Grootachtbare ter kennis te brengen dat wij als toezigter onder goedkeuring van Uedele Grootachtbare Heeren hebben gesteld **Adriaan van Liempt Mr: Metselaar** wonende binnen deze gemeente **welke** aldaar zeer goed voor is geschikt en **een zeer braaf en deugdzaam persoon is**, onder beloning van een Gulden 20 cents per dag. Wij vertrouwen dan dat Uedele Groot Achtbare met ons zuld instemmen dewijl het belang van de Gemeente vorderd van een goed werk daar gesteld te zien, waarop wij ons dan nederig en gediensig tot Uedele Groot Achtbare wenden met oodmoedig verzoek dat het Uedele Grootachtbare mogen behagen de nodige Authorisatie te willen verlenen om voornoemde A: van Liempt als opzigter onder toezigt van vermelde Heer Kraft te willen admiteeren, onder geene meerdere beloning als voor is voorschreven.*

Waarmede ik d'eer heb mij met alle onderdaniogheid en eerbied te tekenen

*De Burgemeester
(w.g. A. v. Eijck)*

De bouw was, na inschrijving door vier personen, gegund aan de Hedelse Piet van Erp voor fl 510,00.

Hoe de verhoudingen binnen de gemeente precies lagen, is me niet bekend. Wel kom ik zaken tegen die we tegenwoordig verstrengeling van belangen zouden noemen. Want Adriaan was niet alleen opzichter, maar leverde ook bouwmaterialen, zorgde voor de betaling van de arbeiders en voerde zelf ook werk uit. Maar we spreken natuurlijk wel over een heel andere tijd met handelswijzen die we vanwege de kans op fraude nu niet meer zouden toelaten.

Adriaan legde overigens keurig rekening en verantwoording af aan het college; zie daarvan onderstaand voorbeeld (bron: stadsarchief Den Bosch, Bokhoven, gemeenterekening 1841).

gencalcet en draughte van het meene schoolhuys
over mijn in Lijp vanc vanc

18 July	1 1/2 dag van het beklunden van in hoog beklunde	1 50
19	1 dag van het opneemen van de pont en put	1 0
20 dte	1 1/2 dag van den trap	2 50
21	1 1/2 dag door of peltore van het beklunden van in de kelder en het ton slaan van den vint	3 50
22	1 1/2 dag door loon van den over	1 75
23 augustus	1/2 dag van het opneemen van den trap	0 50
24	1 1/2 dag van den over	1 25
9 dte	1 1/2 dag door loon van den over	2 45
10 dte	1 dag van mijn van het beklunden van de vint	1 0
11	1/2 dag door of peltore van de speltkast	0 75
12	1 1/2 dag door loon van den over	2 50
23 dte	1 dag door mijn van het meeten van de vint en de vint	0
24	1 1/2 dag door loon van den over	2 75

Dat te betalen met veschieden guldens vijfen twintig lants f. 26.02 1/2
17.25

Goedgekeurd. N. vanc vanc oprigter

Goedkeuring van een declaratie door Adriaan

Het is mogelijk dat zijn relatie met het gemeentebestuur in die tijd heeft geleid tot zijn benoeming tot lid van de raad. En ik denk dat die functie de aanzet is geweest tot de ontwikkeling van de volgende generaties Van Liempten in publieke functies. Daarmee zijn de initiatieven en de inzet van Adriaan van groot belang voor die latere generaties!

Werken.

In Bokhoven is hij metselaar. Niet zomaar metselaar, maar Meester Metselaar. En hij heeft ook personeel, of althans mensen die hij uitbetaalt. Kijk maar naar deze rekening. Zo zijn er in de archieven nog heel wat voorbeelden van zijn werken voor de gemeente Bokhoven te vinden.

Bokhoven den Desember 1842			
Van A. van Liempt Mr. metselaar			attem
Aan het gemeente huys			
Jannewarij 29	1/4 dag gewerkt aan het dak A. van Liempt		27 1/2
dito 29	1/4 dag gewerkt Niklaas van den Oever		15
Feberwarij 12	1/2 dag aan het gemeente huys A. van Liempt		55
dito 12	1/2 dag Niklaas van den Oever		30
			<hr/>
			28 1/2

Rekening van Adriaan uit 1842

Bokhoven den Desember 1842
 Van A. van Liempt Mr. Metselaar
 Aan het gemeente huys

Jannewarij 29 1/4 dag gewerkt aan het dak A. van Liempt 27 1/2
 dito 29 1/4 dag gewerkt Niklaas van den Oever 15
 Feberwarij 12 1/2 dag aan het gemeente huys A. van Liempt 55
 dito 29 1/2 dag Niklaas van den Oever 30
 (totaal) 1,28 1/2

(Dat is totaal een gulden 28 en een halve cent die hem in januari 1843 uitbetaald is.

Blijkbaar kon de gemeenteontvanger ook niet rekenen!

Bron: stadsarchief Den Bosch, gemeenterekening Bokhoven 1843)

Maar niet alleen in Bokhoven heeft hij gewerkt en ook bleven zijn verrichtingen niet beperkt tot de bouw van en reparatie aan gebouwen. Dat blijkt uit een raadsstuk uit maart 1862 van de gemeente Den Bosch, waarbij de voorzitter meldt dat aan A. van Liempt uit Bokhoven gegund wordt het leggen van een riool in de Dieze voor het aanzienlijke bedrag van fl 1595,--. In die kwaliteit handelt hij dan onder de firma van de weduwe P. de Rooij. Ik neem aan dat hij de zaakwaarnemer voor die weduwe was.

Huwelijk.

Toen Adriaan met Martina trouwde was zijn vader Francis al overleden, evenals de beide ouders van Martina. Getuigen bij het huwelijk waren de Bokhovense koster, de schoolonderwijzer, een arbeider en de linnenverver, zijnde "goede kennisse van partijen echtgenoten".

M. Pijnenborg

Handtekening Martina Pijnenborg op de huwelijksakte

Het gezin Van Liempt- Pijnenborgh.

Nadat Adriaan en Martina op 13 juli 1837 waren getrouwd kregen ze drie kinderen, twee zoons en een dochter. Er is me ooit verteld dat er nog een vroeg- gestorven dochter is geboren, ze zou Adriana hebben geheten, maar daar heb ik geen enkele aanwijzing voor kunnen vinden, noch in de Burgelijke Stand, nog in de doopboeken die in de abdij van Berne in Heeswijk bewaard worden. Als we kijken naar de geboortedata van de kinderen zou het wel heel goed kunnen dat er nog andere (doodgeboren of vroeg gestorven) kinderen zijn geweest.

* Het oudste kind is *Franciscus Wilhelmus* (mijn overgrootvader) geboren op 12 april 1841. Op hem ga ik verderop uitgebreid in.

* Het tweede kind, Wilhelmina Sophia, wordt ruim negen jaar later geboren op 22 augustus 1850. Vermoedelijk is ze in een ziekenhuis in Den Bosch geboren, want haar geboorteakte in de parochie Bokhoven vermeldt dat ze niet daar, maar in de kerk van St. Catharina in Busdocis (de latijnse naam voor Den Bosch) is gedoopt. Ik sluit niet uit dat ze onderwijzeres is geweest, want in het Bokhovense bevolkingsregister staat bij haar beroep: "school". Én, ze schrijft haar naam erg mooi. Op 13 oktober 1882 trouwt ze met Petrus Willemse, een weduwnaar met drie kinderen, en gaat met hem vanaf 17 maart 1883 in Den Bosch wonen. Hij was oorspronkelijk huisschilder te Hintham. Ze krijgen samen nog drie kinderen; Anna Martina Maria, geboren 23 juli 1883 in Den Bosch; Adrianus Petrus Maria, geboren 2 november 1884 in Rosmalen (terug naar Hintham?) en Lamberdina Adriana, in Den Bosch geboren op 9 januari 1886.

Wilhelmina's oudste broer F.W. nam op 18 oktober 1884 een hypotheek van fl 1.500 op Petrus' pand aan de Kolperstraat te Den Bosch, sectie H nr. 2677. De akte daarvan is in mijn bezit. Dat geld is mogelijk gebruikt om hun bedrijfspositie te verbeteren. Ze hebben er uiteindelijk voor gekozen een nieuwe toekomst op te bouwen in Rotterdam, waar zij volgens zeggen een florerende handel in bouwmaterialen begonnen die tegenwoordig nog zou bestaan in de vorm van een grote bouwmarkt. Wilhelmina is op 16 juni 1919 in Rotterdam overleden en daar op het RK- kerkhof begraven.

* Het derde kind was Martinus Antonius die op 28 december 1851 geboren werd. Hij trouwde op 21 mei 1883 met Anna Catherina der Kinderen, die op 18 oktober 1856 in Zeelst geboren was. Ze kregen vijf kinderen die alle in Bokhoven geboren zijn. Martina Maria Barbara, geboren op 15 april 1885 en die slechts anderhalf jaar oud werd; Johannes Adrianus Lambertus, geboren op 19 mei 1888; Martina Maria Anna die op 16 maart 1890 werd geboren en vijf maanden daarna stierf; Franciscus Anthonius, geboren op 23 november 1893 en Anthonius Cornelis Adrianus, geboren op 20 september 1897. In zijn Bokhovense periode staat Martinus geboekt als landbouwer. Op 30 december 1899 wordt het hele gezin in Den Bosch ingeschreven. Het beroep van Martinus is volgens het bevolkingsregister "pakhuis knecht". In Den Bosch woonde hij met vrouw en drie zonen aan de Berenwoudstraat H 96. Martinus stierf in 1934.

In de gemeenteraad.

Vanaf 12 januari 1843 was Adriaan lid van de gemeenteraad in Bokhoven. Hij heeft dus in de nieuwe raadskamer vergaderd waaraan hij zelf als opzichter en leverancier van bouwmaterialen een bijdrage had geleverd. Daarvóór was het Bokhovense raadhuis gevestigd in de restanten van het kasteel van Bokhoven (inmiddels op de omgrachting en enkele relictten na, verdwenen). Het raadhuis (raadskamer genoemd), waarin hij vergaderde is overigens rond 1913 vervangen door een nieuw (in WO II gebombardeerd en niet hersteld). Van "zijn" raadhuis heb ik geen afbeelding kunnen vinden.

Iets over de toenmalige gemeentelijke organisatie.

Na de periode onder het Franse regime werden voorlopig de eigenaren van de

heerlijkheden belast met de voordracht ter benoeming van schouten en bestuurders bij de koning, totdat in 1818 een nieuw reglement van kracht werd voor besturen op het platteland. De kandidaten voor zowel de raadsleden als de schout werden door de eigenaren der heerlijkheden voorgedragen ter benoeming, de raadsleden door Gedeputeerde Staten, de schout door de koning. Op dit alles hadden de inwoners vrijwel geen invloed.

In 1825 wordt een nieuw bestuursreglement vastgesteld. Dit "Reglement op het bestuur ten plattelande" was meer gedetailleerd dan het vorige, maar bevatte weinig wezenlijke veranderingen. De aanduidingen hoofdschoutambt en schoutambt maakten plaats voor district en gemeente. In plaats van schout werd voortaan gesproken van burgemeester, maar de naam assessor (voor wethouder) bleef gehandhaafd. Verder werd het aantal leden van de gemeenteraad in kleine gemeenten verhoogd van vijf tot zeven inclusief de burgemeester.

Met de daarop volgende gemeentewet van 1851 verviel het verschil tussen steden en plattelandsgemeenten. De raad was nu het hoogste college van de gemeente, het college van burgemeester en wethouders vormde het dagelijks bestuur. De burgemeester was voorzitter van beide colleges. De burgemeester kon aanvankelijk nog wel lid van de raad zijn, maar moest dan als zodanig gekozen worden.

In de tijd dat Adriaan gemeenteraadslid werd vigeerde dus het "Reglement op het Bestuur ten plattelande", en deed de raad een voordracht voor een nieuw raadslid bij Gedeputeerde Staten.

In de grijze katern hierna de letterlijke weergave van de notulen van de Bokhovense raad, waarin besloten wordt Adriaan voor te dragen als lid (bron: stadsarchief Den Bosch).

Vergadering van 12 January 1843.

De raad der gemeente Bokhoven tegen heden den twaalfden behoorlijk drie dagen tevoren schriftelijk opgeroepen, en aan de leden van het oogmerk dier oproeping uitdrukkelijk kennis gegeven zijnde, zijn ter vergadering opgekomen de navolgende leden:

1^e Anthonie van Wijck Burgemeester

2^e Jan van Mil Assessor

3^e Hendricus Mulders Assessor

4^e Hendricus van Eijk

5^e Ant. van den Bogaard

6^e Robertus Deckers

alle leden van den Raad der voornoemde gemeente.

De leden van den Raad mitsdien in genoegzame getallen tegenwoordig zijnde om ingevolge art. 45 van het Reglement op het Bestuur ten plattelande bevoegdelyk te kunnen beraadslagen om gelet hebben op alle de bepalingen voorkomende in het Koninklijk Besluit van den 8^e Augustus 1822 No. 75 geïndexeerd in het provinciaal Blad van dat jaar No. 74 alsmede op de bepalingen van Art. 7 van het reglement waarvan lecture is gedaan, is overgegaan tot het stemmen van een aan het Kollege van Heeren Gedeputeerde Staten voor te dragen twee personen om daaruit een te kiezen en benoemen tot lid van den Raad dezer Gemeente ter vervanging van het lid Willem van der Leeden welke op den 23^e December 1842 jl. is overleden.

De stembiljetten door de leden van den raad ingevuld en gesloten, doch niet geteekend zijnde, heeft de voorzitter dezelve verzameld, en daarvan den inhoud voorgelezen, terwijl de twee aanwezig zijnde leden van het Gemeente Bestuur naar rang van inschrijving op de lijst achter de Assessoren het eerst volgende zijn hebben bezig gehouden, de eerste met den inhoud der biljetten, successivelyk op te teekenen, en de tweede van die opteekening contralijst te houden, alle welke verrigtingen in tegenwoordigheid der vergadering hebben plaatsgehad.

Daarbij gebleken zijnde dat het getal der geslotene stembiljetten ten bedrage van zes gelijk was aan het getal der stemmende Leden is tevens bevonden dat uitgebracht zijn de volgende stemmen als op Adriaan van Liempt zes stemmen en Hendrik Pullen drie stemmen en mitsdien Adr. van Liempt als eerste kandidaat en Hendr. Pullen als tweede kandidaat geproclameerd.

Dientengevolge zal de aan het Kollege van Heeren Gedeputeerde Staten aan te bieden voordraglijsten bestaan uit de volgende personen
Adriaan van Liempt van beroep Mr. Metselaar en Hendrik Pullen van beroep bouwman , welke personen de vereistens bezitten bij Art. 5 van het Reglement voor het Bestuur van het platteland omschreven, niet vallende in de termen van uitsluiting in Art. 6 vermeld, en aan geene der leden van het Gemeente Bestuur bestaan in den tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

En is van al het bovenstaanden ten dagen voorschreven, het tegenwoordig Relaaas opgemaakt, waarvan een bewarings geantenditeerd, met en benevens den voordragtslijst van kandidaten, hiervoor vermeld aan den Heer districtkommissaris van 3^e district Waalwijk zal worden gezonden met het verzoek om een en ander aan het Kollege van Heren Gedeputeerde Staten dezer provincie op te zenden.

De Raad der Gemeente Bokhoven,

de Burgemeester, wg A. van Wijck
J. van Mil, Assessor
H. van Eijk, Ant. v.d. Bogaard, R. Deckers
J.S. van Eijk, secr.

De aanbeveling zal geleid hebben tot een benoeming, want in de raadsvergadering van 10 november 1843 was Adriaan voor het eerst als raadslid aanwezig.

De verslagen van de raadsvergaderingen in die tijd laten weinig opwindends zien: het ging vooral over lopende zaken als vaststellen van gemeenteverslagen en –rekeningen. Ook kwamen allerlei missives van overheidswege aan de orde. Meest opwindend was wel de behandeling van een voorstel tot samenvoeging met de gemeente Engelen. Er werden 6 ingezetenen/ grondbezitters uitgenodigd om in de raadsvergadering hun mening te geven. De grote meerderheid was tegen en dat werd ook het raadsbesluit. Een aardige kwestie is bijvoorbeeld nog het voorstel van het provinciaal bestuur om hoge gebouwen te voorzien van een bliksemafleider. De raad oordeelt dat zoiets erg zinvol is, maar dat gezien de slechte staat van de Bokhovense kerktoren men er de voorkeur aan geeft om te vertrouwen op God's genade, want die heeft al honderden jaren blikseminslag voorkomen.

Nee, de zaken in Bokhoven werden in andere gremia gedaan. Het dagelijks bestuur, het waterschap, de beter gesitueerden (waarvan ik er diverse terugvond in de raad) zullen de zaakjes wel geregeld hebben. De raad lijkt mij het podium dat formeel de zaken afdeed.

Op 28 februari 1850 werd Adriaan benoemd in een gemeentelijke commissie die een taak had voor de "behoeftigen". Wanneer door storm of overstroming schade aan gebouwen van deze groep ontstond, moest de commissie die inventariseren en later, wanneer daarvoor gelden beschikbaar waren, die aan herstel besteden.

In het najaar van 1850 speelt er zich op landsniveau een kwestie af, waarbij Adriaan in het nieuws komt. Wat is er aan de hand? Op 11 september 1850 werd er gestemd voor de verkiezing van de leden voor de Tweede Kamer der Staten- Generaal. Er was een

klacht ingediend dat de kiezers (toen waren nog niet alle ingezetenen kiesgerechtigd) in Bokhoven noch een oproeping, noch een stembriefje hadden gehad. Er moest dus een herstemming plaatsvinden tussen de twee kandidaten De Poorter en Van Rijckevorsel van Kessel, die beiden nagenoeg evenveel stemmen hadden. Maar bij de herstemming ging het weer mis. Adriaan doet aan deze herstemming blijkbaar illegaal mee (letterlijke tekst in "De Noordbrabanter" van 19 Oktober 1850 luidt: *A. van Liempt heeft zich in eene aan deze Kamer ingezonden verklaring, zich valschelijk de hoedanigheid van kiezer toegeschreven*). Na enig rekenwerk wordt De Poorter als Lid der Kamer toegelaten.

Vanaf 4 oktober 1854 werd Adriaan (na twee keer gelijk stemmen) via loting voor het eerst assessor (wethouder). In het gemeenteverslag van 1864 wordt hij, samen met een ander raadslid, ook als ambtenaar van de Burgerlijke Stand genoemd; waarschijnlijk een functie qualitate qua.

Verder was hij lid van het "college van zettters". Dat waren degenen die een schatting maakten van de belastbare opbrengst van de eigendommen, die kadastraal geregistreerd stonden. Het college van zettters vormde samen met de ambtenaar van de directe belastingen de Schattingscommissie.

De gemeente Bokhoven bezat ook een zogenaamde "springstier", die de koeien bevruchtte. De raadsleden, dus ook Ad, waren bij toerbeurt verantwoordelijk voor het beheer en gebruik van de stier.

Zijn wedde voor de wethoudersfunctie werd door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Van dat besluit werd melding gedaan in het provinciaal blad. Met ingang van 1854 was zijn wedde fl. 15,-- per jaar. Vanaf 1858 werd dat opgetrokken naar fl. 20,-- en vanaf 1875 naar fl. 30 per jaar. (bron: provinciaal blad 1853 nr 31, 1857 nr 19 en 1874 nr 28). Vanaf het jaar 1884, veertig jaar nadat hij met het raadswerk begon, wordt hij niet meer als lid van de Raad vermeld.

Roerende en onroerende zaken.

In het gemeenteverslag van 1855 wordt in Bokhoven slechts één metselaar vermeld; dat moet Adriaan wel zijn. De "toestand van het ambacht" wordt genoemd "vooruitgang"; vanaf 1859 "tamelijk wel" en in 1864 "goed". Naast metselaar en wethouder te zijn, hield Adriaan zoals toen gebruikelijk, ook wat vee. Uit de "toestand van den veestapel" van 1852 blijkt dat hij 3 koeien, 2 kalveren, één varken en zeven kippen bezat. In 1854 waren dat nog vier kalveren, één varken, een hond en acht kippen.

Adriaan heeft redelijk "geboerd". Hij behoorde al in 1844 tot de 24 hoogst aangeslagen voor belasting in Bokhoven en betaalde fl. 5,60 per jaar aan grondbelasting (bron: het boek "Bijzonder Bokhoven" uit 2005).

Bij het overlijden van Adriaan's vrouw Martina is er een Memorie van Nalatenschap opgesteld. Zij laat daarin, conform de wet, de helft van de in echtvereniging bezeten onroerende goederen na aan haar kinderen. Het zijn percelen in de sectie A van de gemeente Bokhoven, gelegen in en buiten de bebouwde kom. De kadastrale nummers en het gebruik zijn: 243 (huis en erf), 209, 41, 269, 275 en 276 (bouwland).

Waar woonde Adriaan?

In het blad "Met gansen trouw" (uitgave van de heemkundevereniging Onsenoort te Vlijmen) jaargang 1958 nr. 18 staat een artikel over de huizen in Bokhoven. Volgens dit

artikel woonde Ad van Liempt in 1847 op de plaats die overeen komt met het perceel nr. 243.

In het kadastrale minuutplan (dat is de eerste kadastrale kaart die gemaakt is) is de situatie als hierna aangegeven. De woning van Ad heb ik rood gemaakt.

Kadastraal minuutplan Bokhoven 1832, woning Adriaan geheel rood.

**In de rechterbovenhoek de rivier de Maas, met het haventje van Bokhoven.
(noorden naar boven gericht)**

Overigens was in 1832 Adriaan geen eigenaar van die woning; die was toen eigendom van de moeder (de weduwe Wilhelmina Pijnenborg, die zelf op 17 november 1837 is overleden) van zijn latere vrouw Martine. Hij is in de woning van zijn vrouw getrokken toen hij vanuit Vught kwam en met haar trouwde. Hij is dus “met zijn gatje in de boter gevallen”, zoals dat in Brabant genoemd wordt. Hoewel, boter? In de memories van successie van zijn schoonvader en schoonmoeder zaliger staat dat ze geen roerende of onroerende eigendommen bezaten. Toch zijn perceel A 243 (huis, tuin en erf) met een totale oppervlakte van 5 are 80 centiare), en ook nog andere onbebouwde percelen, volgens de Oorspronkelijke Aanwijzende Tabel van het kadaster in 1832 eigendom van de moeder van Martina. Is de successiebelasting een rad voor ogen gedraaid? Mogelijk, maar ik denk het niet. Een aanvaardbare verklaring is dat er geen successierecht betaald hoefde worden wanneer de waarde van de goederen minder dan fl 300,-- bedroeg. Als ik me dan bedenk dat in 1840 in Bokhoven de nieuwbouw van klaslokalen, raadskamer, onderwijzerswoning en brandspuithuisje voor fl 510,-- is aangenomen zou dat wel kunnen kloppen. Maar als het geen boter was waar hij met zijn gatje in gevallen is, dan is het toch goede margarine: hij trouwt een veel jongere vrouw, met een eigen huis en er zijn geen schoonouders die zich ergens mee bemoeien!

De drie-onder-een-kap woningen die nu (2006) op het toenmalige perceel 243 staan vormen samen dezelfde contouren als Adriaan's behuizing had. De opzet van het totale pand is op hoofdlijnen gelijk aan de oorspronkelijke.

Watersnood.

Bokhoven lag pal aan de Maas. De Bergse Maas was nog niet gegraven en dus was de afvoer van het water niet best. Regelmatig deden er zich overstromingen voor. Uiteindelijk hebben die geleid tot een noodzakelijke grote sanering van het Brabantse stroomgebied van de Maas, waarbij de Beerse overlaat verdween, de Bergse Maas werd gegraven en de Maas niet meer op de Waal bij Woudrichem aansloot, maar via Amer en Hollands Diep haar water kwijt kon. Maar dat gebeurde pas in 1901 en in de tijden daarvóór was er bijna elk jaar wel een grotere of kleinere ramp. Daarbij verdrongen mensen en vee en werden gebouwen beschadigd of verwoest.

Er was een schaderegeling voor dit soort calamiteiten. Ook Adriaan leed schade en diende claims in. Uit de archieven (stadsarchief Den Bosch, nieuw archief Bokhoven inv. 337) blijkt dat er onder andere in 1876 weer eens watersnood was in Bokhoven. Adriaan declareert voor fl 25,00 schade aan zijn huis en voor fl 50,275 schade aan "hooi, stroo, mest en sparren". Hij krijgt uiteindelijk fl 24,00 als schadevergoeding (door de provincie) uitgekeerd.

Een nat weiland.

In 1878 is het ook weer een nat jaar geweest.

Adriaan (dan 71 jaar) staat nu te boek met het beroep landbouwer en heeft van de gemeente Bokhoven een weiland gepacht genaamd "de benedenste bezijde gemeente". Dat weiland is echter op enkele dagen na het hele seizoen nat gebleven, waardoor hij het nauwelijks heeft kunnen gebruiken. In een adres aan de raad van 12 april 1879 stelt hij voor de pachtsom daarom met de helft te verminderen. Het adres is overigens geschreven door zijn zoon Frans, dan gemeentesecretaris in Waalwijk.

De raad antwoordt hem dat hij dat had kunnen voorzien omdat het water bij de aanvang van de pacht al op het land stond en dat hij daarna nog vee heeft ingeschaard. En omdat er verder niemand vermindering van pacht heeft gevraagd besluit de raad met algemene stemmen het verzoek van de hand te wijzen.

Maar daarmee neemt Ad (weer gesteund door zoon Frans) geen genoegen. Zij leggen de kwestie voor aan Gedeputeerde Staten met het verzoek te bemiddelen. Die vragen het gemeentebestuur nog eens uitgebreid om advies.

Gedeputeerde Staten kiezen er uiteindelijk voor, na bestudering van de pachtovereenkomst en de reactie van het gemeentebestuur, om Ad op 17 juli 1879 te kennen te geven dat "er geen termen bestaan dezerzijds tussen beiden te treden". Het lijkt mij een onbevredigende uitslag, die overigens wel snel kwam (inachtnemende de tijd die daar nu voor nodig geweest zou zijn)!
Bron: bhic toeg. 17 inv. 7659 (index GS 1879).

Overlijden.

Adriaan is op 16 januari 1889 uitgeschreven te Bokhoven en naar St. Michielsgestel verhuisd. Hij woonde daar bij de nonnekes in het Liefdehuis op het adres A 151. Waarschijnlijk kon hij als alleenstaande in Bokhoven niet meer behoorlijk voor zichzelf zorgen. Niet lang daarna, op 20 september 1890 om 18:00, overleed Adriaan er op 83- jarige leeftijd.

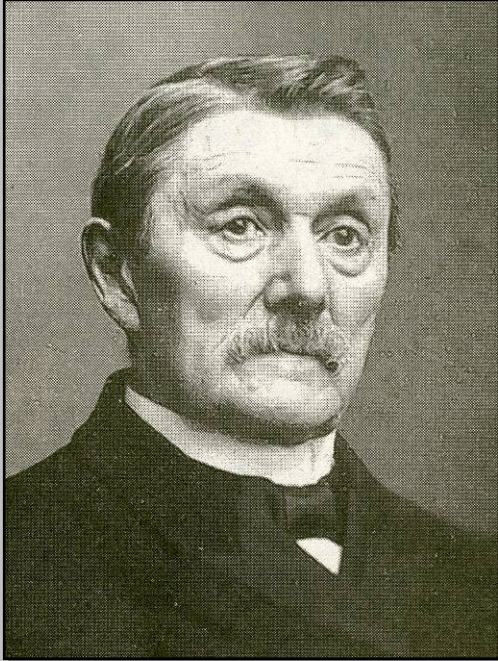
**Het Liefdesgesticht in Sint Michielsgestel (links),
waar Adriaan zijn laatste levensjaren doorbracht.**

Opvallend is dat in Adriaan's overlijdensakte de voornamen Adrianus Franciscus gebezigd worden. Adriaan heeft er dus postuum zijn "vadersnaam" Franciscus bij gekregen. Mogelijk dat zijn zoon Franciscus Wilhelmus, die de aangifte heeft gedaan samen met zijn collega de gemeentesecretaris Verhagen van Sint Michielsgestel, iets heeft willen rechtzetten wat in zijn ogen niet juist was.

Waarom in die akte Adriaan's moeder Cornelia van den Hout genoemd wordt, inplaats van Maria van Houdt zoals in haar geboorteakte, is een zaak waarnaar ik enkel kan gissen. Het was niet ongebruikelijk dat mensen met andere voornamen werden aangesproken dan die formeel in hun geboorteakte stond. Als dat zo is, is waarschijnlijk haar aanspreeknaam in de overlijdensakte van haar man terecht gekomen.

Bidprentje van Adriaan

Franciscus Wilhelmus van Liempt

Mijn overgrootvader **Franciscus Wilhelmus van Liempt** (Frans) is geboren op 12-04-1841 in Bokhoven als de eerste zoon van Adrianus van Liempt en Martina Pijnenborg.

Hij overleed op 29-11-1916 in Den Bosch, 75 jaar oud.

Frans trouwde, 35 jaar oud, op 09-08-1876 in de gemeente Herpt en Bern met **Johanna Catherina Verhoeven** die toen 24 jaar was. Zij was geboren op 04-05-1852 in Herpt, dochter van Joannes Verhoeven en Joanna Catherina van Bokhoven. Johanna is overleden op 29-11-1925 in Waalwijk, 73 jaar oud.

De Bokhovense periode.

Om 2 uur in de ochtend van 12 april 1841 werd Frans in Bokhoven geboren. Gegevens over zijn jonge jaren en opleiding heb ik niet. We mogen aannemen dat hij de Lagere School in Bokhoven heeft gevolgd. De vervolgstudie vond waarschijnlijk in een omliggende gemeente plaats ("volontair"??). Daar heeft hij een forse inspanning voor moeten leveren. Denk alleen al de afstand die lopend moest worden afgelegd.

Zijn dienstplicht bij de Nationale Militie heeft hij niet hoeven te vervullen. In 1860 is hij vrijgeloos. Wel was Frans sergeant- majoor bij de Rustende Schutterij in Noord- Brabant, 8^e Bataljon, 2^e Compagnie (standplaats Heusden).

Frans werd op zijn 23^e jaar (in 1864) secretaris van de gemeente Bokhoven en bleef dat tot 1871. De vader van Frans, Adrianus, was er wethouder. Er waren indertijd twee kandidaten voor die functie, beiden zoons van leden van het gemeentebestuur. In de Raadsvergadering van 20 oktober 1864 werd Frans benoemd met vier stemmen; één meer dan zijn opponent.

Vóór 1841 werd er gemeentekantoor gehouden in de restanten van het voormalige kasteel. Dat is verbrand en daarna is er een nieuwe raadskamer annex lagere school annex onderwijzerswoning annex branspuithuis gebouwd. In het Bossche stadsarchief is daar enkel nog een bestek van te vinden. Daaruit blijkt dat de raadskamer en de secretarie één ruimte van 4,20m x 8,40m besloegen. Die raadskamer, waar Frans zijn domicilie had, is in 1907 is vervangen door een raadhuisje. Dat is in de tweede wereldoorlog vernield.

Snel na zijn benoeming was hij al in functie.

Zijn jaarwedde in 1866 bedroeg volgens het gemeenteverslag f. 100,-- (dat van de burgemeester bedroeg f. 50,-- en dat van zijn vader voor zijn functie als wethouder f. 20,-). In 1871, vlak voordat hij secretaris in Waalwijk werd, was zijn wedde volgens het gemeenteverslag al f. 170,--. De eerstlagere ambtenaar ter secretarie, de ontvanger, verdiende toen f. 55,-- per jaar. Zijn vader, de wethouder, nog steeds f. 20,--. Die salarissen uit het gemeenteverslag zijn lager dan die waren vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In 1864 zou zijn wedde fl. 150,-- kunnen zijn, vanaf 1869 fl. 190,--

Er is één verhaal uit de Bokhovense tijd via de familie overgeleverd. Dat vertelde mijn grootvader weer aan zijn kleinkinderen. Het gaat over de kerk in Bokhoven, waarvan de vloer in 1838 was opgehoogd vanwege de vele overstromingen. Daarmee was het ook een zeker droge plaats geworden in het dorp. En omdat aardappelen, een eerste levensbehoefte, er niet tegen kunnen wanneer ze nat worden, werden ze vanaf die tijd in de kerk opgeslagen. Tijdens de preek stond een van de beminde gelovigen zo uitgebreid te geeuwen, dat een plaatselijke grappenmaker bij hem een aardappel in de mond stopte. Maar die kwam zo vast te zitten, dat uiteindelijk een dokter hem ervan heeft moeten bevrijden.

De Waalwijkse periode.

Op 30 september 1871 is Frans uit het bevolkingsregister van Bokhoven uitgeschreven, vanwege vertrek naar Waalwijk, waar hij in de Raadsvergadering van 5 september 1871 met een forse meerderheid boven drie andere kandidaten als gemeentesecretaris was benoemd. Hij is verhuisd en op het adres B38a in Waalwijk geregistreerd.

Er waren meerdere kandidaten voor de functie van gemeente- secretaris in Waalwijk. In de vergadering van B&W werden er twee, waaronder Frans, ter voordracht aan de gemeenteraad aangewezen. Maar in de raadsvergadering van 5 september werden er naast Frans en de andere kandidaat nóg twee ter stemming voorgelegd. Het ging om J.C. Verwiel (zoon van de burgemeester van Besoyen) die getuigschriften had van een notaris en de "groot- directeur Luns", J.H. Nieuwenhuijzen uit Vlijmen met een getuigschrift van de lokale pastoor waarin de mededeling "dat de kandidaat zich tweeënehalf jaar onberispelijk heeft gedragen en volstrekt niet als liberaal bekend staat waardoor Zijne Eerwaarde hem gerust durft aan te bevelen" en L. Schneider uit Dussen die door de Post- Directeur van Oosterhout wordt aanbevolen. Uit de stukken blijkt niet van een bijzondere aanbeveling voor Frans. De raad geeft Frans zes stemmen, Verwiel krijgt er vier en de niet- liberale Vlijmenaar één. Aan Frans wordt dezelfde dag nog een briefje gestuurd met de tekst: " Deze dient tot voorlopige kennisgeving, dat de gemeenteraad in Zijne Vergadering van heden U heeft benoemd tot Secretaris dezer Gemeente, met verzoek dezer dagen herwaarts te komen tot regeling van zaken". In de raadsvergadering van 22 september 1871 maakt Frans zijn opwachting en "betuigt daarop in korte woorden zijnen hartelijken dank aan den Gemeenteraad voor het vertrouwen in hem geschonken, dat hij zal trachten dit vertrouwen meer en meer waardig te worden, dat hij zijne beste krachten in het welbegrepen belang van de gemeente zal aanwenden en in deze de Voetstappen hoopt te drukken van Zijnen Voorganger den heer Van Heijst".

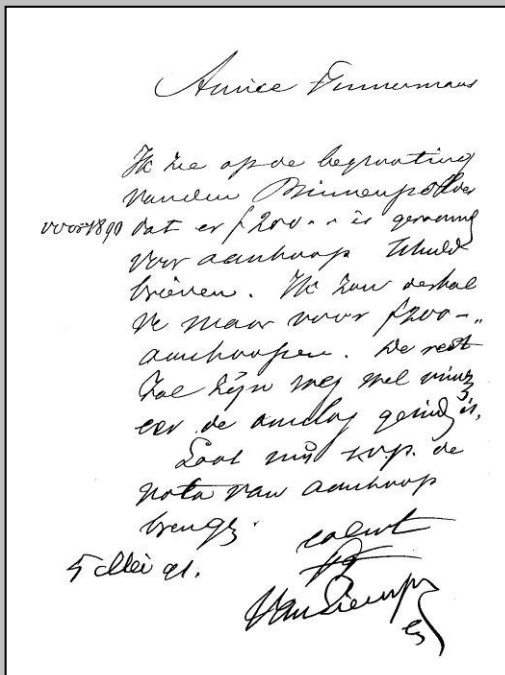
Pas later heeft hij een eigen huis gekocht en is er gaan wonen op adres A 241, dat na 1900 is veranderd in A 251. Weer later, bij de invoering van de straatnaamaanduiding werd dat Grotestraat 157 (kan fout zijn, heb dit uit de weigering drankvergunning van Joanna CM, maar staat ook zo in de gezinskaart dus kan wel kloppen) en naderhand

281. Dat nummer is anno 2006 nog steeds het adres waar hij zich vestigde en is blijven wonen.

De oorspronkelijke bebouwing is er inmiddels geheel vervangen door nieuwbouw. Het was een statig pand met centraal een grote gang met zwart-wit geblokte marmeren tegels.

De persoon Van Liempt.

Er zijn geen overleveringen bekend die iets zeggen over de persoon die Frans was. We zullen zijn persoonlijkheid dus moeten afleiden van zijn daden die opgetekend zijn. Het eerst dat in het oog springt, is zijn enorme inzet. De tijd die hij aan zijn werk besteedde en de tijd die al zijn andere activiteiten vroegen zijn daar het bewijs van. Dat betekende wel dat hij weinig tijd voor zijn gezin gehad moet hebben. Blijkbaar was dat gezin zo goed georganiseerd, dat hij er ook weinig tijd aan hoefde te besteden. Niet dat hij afzijdig was van zijn gezin. Uit overlevering blijkt dat hij zijn kinderen verhalen over zijn jeugd vertelde (de aardappel in de mond van een geuwende Bokhovense kerkganger) en dat het bij de familie Van Liempt met hun grote huis in Waalwijk een zoete inval was voor vele familieleden, die er met name tijdens de kermis bleven logeren.

Op diverse plaatsen vind ik er bewijzen van dat hij zich het wel en wee van zijn kinderen sterk aantrok. Ze hebben allen (meestal buitenshuis in een internaat) een middelbare opleiding gehad. Meestal was dat de Normalschool, vergelijkbaar met een onderwijzersopleiding. Een aantekening bij de rapporten van een zoon op het internaat te Langeweg "Antoon is door zijn vader naar huis gehaald", tot het verhaal over de "roeping" van zijn jongste dochter. En als je ziet dat veel van zijn kinderen en andere familie op de gemeentesecretarie van Waalwijk hebben gewerkt, zou je (met de bril van vandaag) zelfs van enig nepotisme kunnen spreken.

Ook steunde hij de familie. Zo heeft hij 8 oktober 1884 een hypotheek genomen ten bedrage van fl 1.500,-- op het pand Kolperstraat Den Bosch sectie H nr 2677, blijkbaar met de bedoeling zijn zus Wilhelmina, die in 1882 met Petrus Willemse

(hypotheekgever) was gehuwd, te helpen samen met haar man een nieuw bestaan op te bouwen in Rotterdam.

Hij was er wars van op de voorgrond geplaatst te worden. "Laat mij maar in de luwte opereren"; een mag ik wel zeggen typische Van Liempt- benadering. De secretarisfunctie, toch enigszins serviel, was hem op het lijf geschreven. Dat is de functie waarin we hem zien excelleren: registreren, creatief zijn, lobbyen, visie uitdragen, sturen op de achtergrond en netwerken. Het spel werd gespeeld, zowel in de formele uitoefening als binnen zijn netwerken. Een voorbeeld van dat laatste illustreert het hier getoonde kattenbelletje van hem aan de voorzitter (zijn vriend, Judocus Timmermans Wzn) van de Waalwijkse Binnenpolder, waarvan hij de secretaris- penningmeester was.

Bron: GAW, persoonlijk archief J. Timmermans.

Wanneer Frans "wegens afwezigheid" (mogelijk ziekte) niet functioneert, is zijn zoon M.A.J. (Antoon), dan eerste ambtenaar op de secretarie, zijn vervanger. Zowel bij de Kamer van Koophandel als bij de gemeente en in andere functies. Antoon is kort na de dood van zijn broer Johannes, door Frans van zijn opleiding op het seminarie van Langeweg (zie dat als een middelbare school die er in Waalwijk niet was) gehaald om door hemzelf in het vak van gemeente-ambtenaar te worden opgeleid.

Was de persoon Frans goed in staat voor anderen te zorgen, kwam hij ook goed voor zijn eigen belangen op. Veel van zijn nevenactiviteiten brachten hem geld op. Zo werd in de oprichtingsvergadering van de Kamer van Koophandel al zijn salaris (als enige van het bestuur) geregeld en ken ik twee rekesten van hem bij Gedeputeerde Staten om salarisverhoging als gemeentesecretaris en als secretaris- penningmeester van het Waterschap de Binnenpolder van Waalwijk.

Frans' tijdsgewricht was er een van grote vernieuwingen op gebied van economie, industrialisatie, vervoer, infrastructuur, landgebruik en functioneren van de maatschappij. De huisnijverheid verplaatste zich naar arbeid in fabrieken. Er werden spoor- en tramwegen aangelegd. Wegen werden geschikt gemaakt voor meer en zwaarder verkeer. De aanpak van de winterse wateroverlast leidde tot grote ruimtelijke ingrepen, waaronder de aanleg van de Bergse Maas. Waalwijk kreeg riolering, gas, elektriciteit, water, telefoon en uiteindelijk ook aansluiting bij een nationale tijdrekening. De schaarse vrije tijd werd gevuld met culturele activiteiten die georganiseerd moesten worden. Zijn inzet bij al deze ontwikkelingen was enorm. Geen enkele vernieuwing liet hij onbenut en hij spande zich in om die op de beste manier voor Waalwijk ten nutte te maken.

De gemeentesecretaris Van Liempt.

De gemeentesecretaris is het hoofd van de ambtenaren en de gemeentelijke organisatie. Hij is verantwoordelijk voor het goed functioneren ervan. Zeker in die tijd was hij de objectieve en deskundige vertrouwensman van B&W en de raad. Talloos zijn de berichten en getuigenissen over zijn goede staat van dienst en zijn actieve inzet voor de belangen van gemeente, ingezetenen en handel en nijverheid. Dat wil niet zeggen dat het in zijn werkrelaties altijd koek en ei was. Bekend is dat hij grote moeite had met twee autoritaire en niet op basis van bestuurskunde aangestelde, laat ik hen noemen, "decorum- burgemeesters".

De toenmalige Commissaris van de Koningin, Van Voorst tot Voorst, had echter enkel de formele wetgeving en zijn persoonlijke belangstelling als referentie. Bij zijn bezoeken aan de gemeente Waalwijk plaatste hij dan opmerkingen als "De administratie van den secretaris en die van den ontvanger gaven aanleiding tot het maken van vele (waaronder sommige ernstige) aanmerkingen" (bron: aantekeningen CdK bij bezoek van 9 augustus 1896). Op 26 april 1912 memoreert de CdK Frans nog eens in negatieve zin: "De oude gemeentesecretaris Van Liempt is gepensioneerd; hij kreeg 2/3 van zijn tractement als pensioen, nl fl 820, in zijn plaats werd een van zijn zoons gemeentesecretaris. De secretarie moet nu wel beter in orde zijn dan onder den ouden Van Liempt". Ik zou de achtergronden van deze opmerkingen nog eens moeten nagaan. Best mogelijk dat de aanleiding was dat gemeenteverslagen te laat zijn ingediend bij het provinciaal bestuur; dat was in die ogen een zeer ernstige aangelegenheid.

Hierna een chronologische staalkaart van enkele opvallende zaken van zijn functioneren als secretaris (cq als zodanig de vertegenwoordiger van het gemeentebestuur).

WAARSCHUWING.
Zij, die soms genegen mochten zijn te dingen naar de betrekking van
KLERK
ter secretarie te Waalwijk,
worden
in hun eigenbelang gewaarschuwd
vooraf de noodige informaties te nemen, **N I E T** bij Burgemeester en Wethouders, maar bij leden van de meerderheid van den gemeenteraad, of ingezetenen van Waalwijk, die hun den toestand onpartijdig kunnen blootleggen.
Zij zullen zich zodoende wellicht groote teleurstelling sparen, daar het **salaris van f 400**, in een *ongeteekende advertentie* uitgelooft, elken **grond mist**, voordat het door den **raad** is goedgekeurd.
Men hoede zich voor mystificatie !!!

Het is ook altijd wat.

Wie de plaatser is, en of het een relatie had met de manier waarop Frans secretaris was, weet ik niet. Het is een te mooie advertentie in de "Echo van het Zuiden" van 4 oktober 1883 om hier niet op te nemen. In de gemeentelijke organisatie gebeuren blijkbaar zaken die tot dit soort kritiek aanleiding geven.

Secretaris van de Kamer van Koophandel en fabrieken te Waalwijk.

Al voor 1800 bestonden er colleges en comités die de gezamenlijke belangen van de kooplieden en fabrikanten behartigden. Deze kwamen voort uit de middeleeuwsegilden. In 1803 werd in Rotterdam, onder druk van het Franse bestuur, de eerste Kamer van Koophandel geopend.

In 1815 legde Koning Willem I de positie van de Kamers van koophandel en fabrieken vast in een Koninklijk besluit. Deze kamers van koophandel hadden oorspronkelijk slechts een adviserende taak en waren financieel afhankelijk van de gemeenten.

In Nederland werden de Kamers in 1920 onafhankelijk van de gemeenten en werden ze georganiseerd in 36 regionale kamers. In 1921 kregen ze hun belangrijke openbare administratieve taak, toen de Handelsregisterwet werd ingevoerd.

Nadat er ongetwijfeld gemeentelijk (of regionaal) overleg was geweest, kwamen op 4 januari 1878 vijf illustere Waalwijkers bij elkaar om in Waalwijk een Kamer te stichten. Het waren de heren C.G. van der Heijden, J.B. Timmermans wzn, S. Fano, A.C. Zijlmans, J. Quirijns en F.W. van Liempt. Ze vangen aan met de werkzaamheden door het kiezen van een voorzitter en vice- voorzitter. Dan wordt eerst het salaris van de secretaris op voorlopig fl. 500 per jaar vastgesteld. Vervolgens wordt met algemene stemmen Frans tot secretaris gekozen. De gekozenen aanvaardden hun functie. Frans zegt daarbij prijs te stellen op zijn benoeming en hoopt door dienstijver te tonen het vertrouwen, dat de Kamer in hem stelt, waardig te zijn.

Als bestuurder van de Kamer had hij grote invloed op zowat alles dat met economische activiteit te maken had. Als je bedenkt dat in die tijd er veel nieuwe ontwikkelingen kwamen dan is er ook veel om op in te spelen. We kunnen wel stellen dat Frans en zijn vrienden in de Kamer die nieuwe ontwikkelingen probeerden zo gunstig mogelijk in Waalwijk voordeel te laten uitpakken, en ze lieten daarbij niets liggen. We moeten dan denken aan de ontsluiting van Waalwijk met het aanleggen van spoor- en tramlijnen, het graven van de Bergse Maas en het verbinden van de haven daarmee, de komst van gas, electriciteit, een drinkwaternet en zelfs het veranderen van de lokale tijdrekening in een gemeenschappelijke.

Wat deed de Kamer zo al in die beginjaren? Als voorbeeld hier de werkzaamheden volgens het jaarverslag van 1882.

De kamer en hare werkzaamheden.

Aftreden van leden had dit jaar niet plaats. De kamer bleef samengesteld uit de heeren:

J. B. TIMMERMANS Wz., *voorzitter*.

S. FANO, *plaatsvervangend voorzitter*,

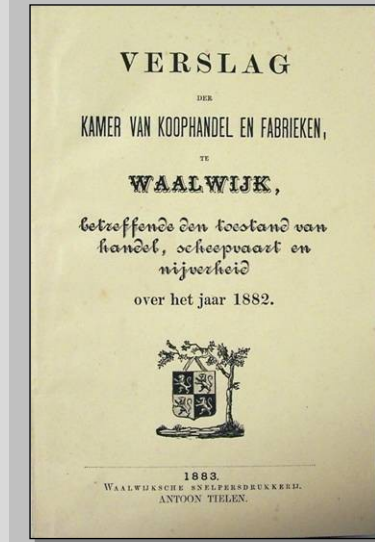
C. G. VAN DER HEIJDEN,

J. B. VAN DER HEIJDEN,

A. C. ZIJLMANS,

F. W. VAN LIEMPT, *secretaris*.

De heeren C. G. en J. B. VAN DER HEIJDEN treden af op 31 December 1883, zoodat, volgens het organiek reglement der kamer van koophandel, in de maand November 1883 eene verkiezing moet plaats hebben.

De werkzaamheden der kamer waren zeer verschillend en bestonden behalve uit die van huishoudelijken aard, zooals het opmaken en verzenden van haar jaarverslag, het opmaken en indienen der rekening enz., o. a. uit het samenstellen der navolgende adressen en berichten:

- In dato 14 Januari 1882. Aan de tweede kamer der staten generaal, houdende verzoek tot verwerping van het handelstractaat met Frankrijk.
- In dato 7 Februari 1882. Aan ZEx. den heer minister van waterstaat, handel en nijverheid, ondersteunende een adres van eenige ingezetenen der gemeente Drunen, om een beteren oprit aan den spoorwegdijk in den Baardwijkschen overlaat te verkrijgen.
- In dato 10 Maart 1882. Aan ZEx. den heer commissaris des konings in Noordbrabant, dat op ZEx. uitnoodiging, door onze kamer, de heeren J. B. TIMMERMANS WZ. en S. FANO zijn aangewezen, om tot het welslagen der in 1883 te *Amsterdam* te houden internationale koloniale en uitvoerhandel tentoonstelling werkzaam te zijn en als leden eener voor deze tentoonstelling samen te stellen commissie in de provincie op te treden.

Daarna werden door den heer burgemeester de twee bovengenoemde en de navolgende heeren uitgenoodigd om eene subcommissie voor deze streek te vormen, als:

C. G. VAN DER HEIJDEN, J. B. VAN DER HEIJDEN, TIMMERMANS- VAN TURENHOUT en F. W. VAN LIEMPT, te *Waalwijk*; J. VAN DEN BERGH en J. J. VAN DEURSEN, te *Baardwijk*; V. A. DUMOULIN en C. A. KIEVITS, te *Bezooijen*; welke heeren, met den heer burgemeester als eerevoorzitter, gemelde commissie uitmaken.

De commissie slaagde er in om een 40-tal industrieelen uit deze en omliggende plaatsen als exposanten aan het hoofd-comité op te kunnen geven. In een volgend verslag zullen wij in de gelegenheid zijn hunne inzendingen nader te bespreken.

- In dato 11 Maart 1882. Aan het gemeentebestuur ven *Waalwijk*, houdende het verzoek om de havengelden te verminderen,

- e. In dato 3 Juli 1882. Aan ZEx. den heer minister van waterstaat, handel en nijverheid, verzoek tot algemeene invoering van den postpakket- dienst
- f. In dato 22 Sept. 1882. Aan de tweede kamer der staten- generaal tot aanneming van het wetsontwerp voor het verleenen van eene rijkssubsidie ad f150.000, ten behoeve van de in 1883 te Amsterdam te houden internationale koloniale en uitvoerhandel tentoonstelling.
- g. In dato 22 Sept. 1882. Aan ZEx. den heer minister van waterstaat, handel en nijverheid adhaesie aan het adres der kamer van koophandel te *'s-Hage*, dat van regeeringswege maatregelen worden genomen tot verzekering van de veiligheid van het vervoer langs spoor- en stoomtramwegen.
- h. In dato 6 December 1882. Aan de Noordbrabantsche stoomtramwegmaatschappij te Tilburg, omtrent eenige punten in 't belang van het publiek verkeer, in verband met de uren van vertrek en aankomst van den tram. In eene afzonderlijke vergadering onzer kamer met den directeur der maatschappij heeft deze aangelegenheid eene gunstige oplossing verkregen.
- i. In dato 30 December 1882. Ondersteunde onze kamer met gepasten aandrang het adres van eenige handelaren te *Rotterdam*, tot ZEx. den heer minister van justitie gericht, ten doel hebbende eene wijziging van de wettelijke bepalingen in zake de faillissementen te verkrijgen.
- k. In dato 30 December 1882. Aan ZEx. den heer minister van binnenlandsche zaken, ondersteunende het adres der kamers van koophandel en fabrieken te *Leeuwarden* en te *Kampen*, waarbij verzocht wordt maatregelen te nemen, opdat opheffing worde verkregen van het verbod tot invoer van vee uit Nederland naar Engeland, De kamer bevorderde zooveel mogelijk de toepassing der nieuwe zegelwet; omtrent dit onderwerp zond zij reeds in dato 14 Februari 1870 een zelfstandig adres aan de hooge regeering.

De alhier verschijnende couranten, de *Echo van het Zuiden* en het *Nieuwsblad voor Nederlandsche Leerlooierijen* en aanverwante vakken, vermeldden getrouw de handelingen der kamer, voor zoover hare lezers daarbij belang konden hebben.

Voor de mededeelingen, die de kamer van verschillende zijden ontving, betuigt zij bij deze haren dank.

Aldus vastgesteld in de vergadering van 1 Mei 1883.

De kamer van koophandel en fabrieken, te Waalwijk,

TIMMERMANS, voorzitter.

VAN LIEMPT , secretaris.

Hij heeft in deze functie veel zaken van belang voor Waalwijk kunnen initiëren en verzorgen. Niet dat dat altijd het gewenste resultaat had, zoals de wensen voor een schutsluis in de Waalwijkse haven, een vaste oeververbinding over de Bergse Maas en het leggen van de rails voor de stoomtram op de Winterdijk in plaats van door de Grotestraat die geen doorgang vonden. Maar in vele andere gevallen met wel een goed resultaat!

We zien hem niet voor niets terug in andere maatschappelijke functies en hem regelmatig in het hiervoor genoemde gezelschap verkeren (bron: gemeentearchief Waalwijk, toegang Kamer van Koophandel).

De voorzitter van de Kamer was Judocus Timmermans, eigenaar van de bankinstelling "Noord- Braband". Frans en Judocus traden in vele gremia op als secretaris, respectievelijk voorzitter. Het waren vrienden die elkaars taal spraken en elkaar op allerlei gebied inspireerden en ondersteunden.

In de Echo van het Zuiden van 10 juni 1909 staat de beschrijving van de feestelijke vergadering ter gelegenheid van het 30-jarig bestuursschap van voorzitter en secretaris. Daarbij wordt Frans uitvoerig lof toegezwaaid door "den Heer P. van Loon, die in hartelijke bewoordingen den Heer van Liempt feliciteerde met zijn 30-jarig jubileum als Secretaris der Kamer. Hij beschreef breedvoerig diens moeilijke taak en de uitstekende wijze, waarop hij deze tot heden had vervuld. Hij roemde diens bereidvaardigheid om altijd zijne beste krachten te stellen ten dienste der Kamer en bracht hem ook namens de andere leden hartelijken dank voor hetgeen hij als Secretaris in deze 30 jaren had verricht. Nadat de aanwezigen door luid applaus ook aan deze woorden hunne adhaesie hadden betuigd, bedankte de Voorzitter (Judocus Timmermans, die samen met Frans zijn 30-jarig jubileum als voorzitter der Kamer vierde AvL) bewogen voor de groote blijken van sympathie hem door de Kamer aangeboden. Hij accepteert volgaarne de aangeboden hulde, doch niet anders dan om dezelve voor een groot deel weder af te staan aan zijnen trouwen helper den Secretaris, die hem in die lange periode steeds een ware steun is geweest en door wiens arbeid zoveel was bijgedragen tot het succes der Kamer....".

"Ook de Heer van Liempt is dankbaar voor de tot hem gerichte felicitatiën en verklaart dat het hem steeds een genoegen was de werkzaamheden als Secretaris der Kamer te verrichten, terwijl hij ook den Voorzitter dank voor de uitnemende wijze, waarop deze de Kamer gedurende haar 30-jarig bestaan heeft geleid.

Joh. van Riel "brengt op zijne beurt hulde aan de jubilarissen, die door hunne nooit verflauwde energie een loffelijk voorbeeld zullen zijn voor de jongere leden".

Op 25 december 1915 vraagt Frans ontslag aan als secretaris van de Kamer. Op 27 februari 1916 doet de Echo uitgebreid verslag van het feitelijke afscheid, bij welke gelegenheid zijn zoon MAJ (Antoon) als zijn opvolger wordt benoemd.

Het inkomen, ofwel de jaarwedde.

Door Gedeputeerde Staten werd de hoogte van de wedde van Burgemeesters en Secretarissen vastgesteld. Na goedkeuring door "de Kroon" werd het besluit bekend gemaakt in het Provinciaal Blad, en had daarmee rechtskracht. Gedurende de ambtsperiode van Frans was de wedde van de secretaris doorgaans anderhalf keer zo hoog als dat van de burgemeester. De secretaris had dan ook een echte baan met echt werk, terwijl de taak van de burgemeester in die tijd vooral een representatieve was.

Volgens de respectievelijke provinciale bladen bedroeg zijn jaarwedde in Waalwijk in:

- * 1872, bij zijn aantreden, fl. 485,--
- * 1875: fl. 600,--
- * 1888: fl. 750,--
- * 1899: fl. 1.200,--
- * 1908: fl. 1.300,--

In 1884 hielden Gedeputeerde Staten, via een circulaire in het provinciale bijblad, een enquête onder de gemeenteraden naar de wenselijkheid van het verhogen van de wedde van burgemeester, secretaris, wethouders en ontvanger. Daar is in het BHIC onder toegang 17, inventaris 1846 nog alle informatie over te vinden. De resultaten waren zeer divers; het valt op dat de meeste raden (31 van de 184) vonden dat alleen de secretaris meer zou moeten verdienen. Het voorstel van de Waalwijkse gemeenteraad hield in, dat de secretaris fl. 400 méér verdiende (mits hij zelf voor hulp op de secretarie zou zorgen in de vorm van volontairs). Dat was wel erg veel meer dan bij andere gemeenteraden uit de bus kwam. In het voorstel kreeg de burgemeester er

niets bij (ik heb verhalen gehoord dat die als noodzakelijk decorum werd beschouwd), evenals de wethouders en de ontvanger.

Het heeft nog een hele tijd geduurd tot daarover werd besloten.

Op 12 juli 1887 ontvangen GS een "adres van F.W. van Liempt, secretaris te Waalwijk, houdende een verzoek om bij de Regeling der jaarwedde van Burgemeester en Secretaris zijne jaarwedde tot een hooger bedrag dan fl. 750,-- uit te trekken" (bron: BHIC, toegang 17, inventaris 7672 onder "Waalwijk"). Eind 1887 besloten Gedeputeerde Staten zijn wedde tot fl. 750 te verhogen. Daarmee werd in de pas gelopen met andere gemeenten, waarin meestal de secretaris de helft meer verdiende dan de burgemeester. Het voorstel daartoe werd ook aan de gemeenteraad voorgelegd. Bij het voorstel tot verhoging van de wedde van de burgemeester staakten de stemmen en een grote meerderheid was voor de verhoging van die van de secretaris. Een raadslid liet nog aantekenen dat Van Liempt een verhoging tot fl. 1000 verdiende. Gedeputeerde Staten bleven echter bij hun voorstel: fl. 600 voor de burgemeester en fl. 750 voor de secretaris. Precedenten mochten niet geschapen worden!

Zijn laatstgenoten salaris, in 1911, bedroeg fl. 1299. Zijn pensioen, dat hij kreeg vanwege zijn grote verdiensten voor Waalwijk, werd door de raad vastgesteld op 2/3 daarvan en kwam daarmee uit op fl. 866 per jaar. Pas enkele jaren later werd er een pensioenregeling voor ambtenaren ingevoerd. Daarvoor had Frans zich al eerder ingespannen.

Burgerlijke stand.

Het was de gewoonte van de "Echo van het Zuiden" om de Burgerlijke Stand van Waalwijk en een aantal omliggende gemeenten te publiceren. Zo was elke lezer op de hoogte van wie er geboren, ondertrouwd, getrouwd of overleden was. Nu zou Pieter Kuijten, een wethouder, onenigheid over iets met Anton Tielen, de uitgever van de krant, gekregen hebben (bron: Jan Rosendaal, Waalwijk). Tielen schreef bij berichtgevingen nogal eens zijn persoonlijke opvatting en mogelijk is Kuijten daardoor geraakt geweest. Hoe het ook zij, B&W decreteerden (bij acclamatie) dat de Echo geen gegevens meer van de burgerlijke stand zou krijgen. Hij mocht ook geen materialen meer leveren aan de gemeentesecretarie en de kapitein-kommandant van de plaatselijke

Ad J. van Liempt

Burgerlijke stand.

WAALWIJK.

Toen wij heden ochtend naar gewoonte op de secretarie lieten vragen om de opgaaf van den burgerlijken stand, werd onzen bediende door den secretaris gezegd, dat „de Heeren“ hem verboden hadden die voortaan te geven.

De schuld van de niet plaatsing is dus niet aan ons, maar aan „de Heeren“.

Burgerlijke stand.

WAALWIJK. (Niet officieel.)

Vanaf 14 tot en met 31 Sept. 1888.

ONDERTROUWD: Pieter Kerkhof 30 jaren, Waalwijk, met Pieterneels de Wit 23 jaren, Drunen.

GETROUWD: Joseph van der Lee 39 j., met Johanna van Heesbeen 41 jaren, te Baardwijk.

GEBOREN: Adrianus, Antonius, Josephus, zoon van Antonius Verhoeven en Antonetta Pulles. — Hendrika, dochter van Antoon Hombergen en Helena de Rooy. — Theodora Maria, d. van Willem van Loon en Maria van Balkom. — Franciscus, z. van Franciscus W. van Liempt en van J. C. Verhoeven.

OVERLEDEN: Andries Robben 16 dagen. — Theodora Wingels 4 maanden. — Walter Voogds 7 maanden. — Johanna Korthout 10 maanden. — Hendrika Peters 58 jaren.

schutterij kreeg van B&W in februari 1888 een aanschrijving om ook geen advertenties meer in den Echo te plaatsen. De berichtgeving van gemeentewege werd voortaan aan een andere krant, die in Waalwijk nauwelijks gelezen werd, gemeld.

Tielen riep daarop zijn lezers op, om zelf hun familie- aangelegenheden aan hem te melden, hetgeen als niet- officieel onder de kop Burgerlijke Stand kwam te staan. Frans van Liempt ging daar laconiek mee om. Uit de term "de Heeren", die hij tegenover de Echo bezigde, blijkt dat hij niet veel met de opvatting van B&W op had. Toen niet lang daarna zijn jongste zoon Frans geboren werd, gaf hij die gebeurtenis dan ook door aan Tielen ter plaatsing in diens "niet- officiële" burgerlijke stand.

Elke gemeente had een ambtenaar van de Burgerlijke Stand, die als zodanig was aangesteld. Frans had in Waalwijk die functie erbij hoewel die in de praktijk, onder zijn supervisie, veelal door anderen werd waargenomen.

Typerend voorval is het maken van een nieuw bevolkingsregister in 1880. Dat was een klus die buiten het reguliere werk van de gemeentesecretarie viel. Frans heeft die op zich genomen, met hulp van een schrijver, en heeft daar volgens zijn zeggen veel uren werk (tot in de nacht) aan besteed. Hij meldt het gereedkomen ervan aan B&W. Hij heeft dan aan schrijversloon fl 25,-- betaald en laat zijn eigen vergoeding "met vertrouwen" aan het college over, "in het bewustzijn dat het U bekend is hoe adressant in den laasten met werk overladen is geweest, en zijne jaarwedde gering is". Gewiekst vervolgt hij met "Onnodig zal het wellicht zijn, U erop te wijzen dat op de gemeente begrooting van dit jaar een post voor genoemd doel, met inbegrip van de registers, uitgetrokken staat voor f 200,--".

Na zijn pensionering als gemeentesecretaris blijft hij die (betaalde) nevenfunctie nog uitoefenen. In de raadsvergadering van 28 april 1916 wordt zijn dan ingediende verzoek om eervol ontslag uit deze functie gehonoreerd.

Vertegenwoordiger bij en secretaris van de gemeentelijke Teekenschool.

De gemeentelijke Teekenschool kun je beschouwen als een voorloper van het nijverheidsonderwijs. Voor de (zover ik kon achterhalen: theoretische) opleiding tot allerlei beroepen kon je er terecht. Het tekenen nam een belangrijke plaats in; vandaar de naam.

Bij de opening van de wintercursus van de Waalwijkse teekenschool (maar later ook bij diverse andere gelegenheden) werd het gemeentebestuur door Frans vertegenwoordigd.

Bron: Echo van het Zuiden 4 januari 1891

Het bestuur van de Teekenschool werd gevormd door de commissie van toezicht, door de gemeenteraad benoemd. Zoals blijkt uit de notulen heeft Frans in de periode 1902 tot in 1910 afwisselend als loco-secretaris en secretaris de verslagen getekend. Zijn zoon Toon werd vanaf 1910 secretaris van deze commissie.

Schatter in het kader van de drankwet.

Op 28 november 1881 wordt Frans in de vergadering van B&W benoemd tot "schatter der localiteiten, waarin sterken drank in 't klein wordt verkocht". Hij had daar uitdrukkelijk naar gesolliciteerd. Waarom? Mogelijk ligt er een relatie met zijn werk in de Paulusvereniging, mogelijk zijn interesse in de drankenhandel (hij begint in 1882 zelf een wijnhandel). Maar dat het baantje honderd gulden opbracht, zal zeker mooi meegenomen zijn.

Waarnemend gemeente- ontvanger

Rond september 1893 was Frans ook waarnemend gemeente-ontvanger, getuige een advertentie in "de Echo van het Zuiden" van 21 september 1893 en volgende, waarin werd gemeld dat "het kantoor van den tijdelijken Gemeente ontvanger wordt gehouden ten Raadhuize te Waalwijk".

Lid van de commissie voor de onteigening van gronden voor de aanleg van het afwateringskanaal Den Bosch- Doeveren.

De Echo van het Zuiden meldt de benoeming hiervoor in haar editie van 1 maart 1894. De minister van Waterstaat benoemde verder in die commissie mr. H. Rits, notaris te Den Bosch en J. de Ruijter, burgemeester van Cromvoirt. Tegen de aanleg van het kanaal, dat wel is gerealiseerd, waren overigens nogal wat bezwaren ingebracht.

Lid van de commissie van ambtenaren van de Burgerlijke Stand en secretarissen van omliggende gemeenten.

In het provinciaal Blad nr. 85 van 1895 worden nieuwe modellen van de akten van de Burgerlijke Stand gegeven. Daartegen hadden nogal wat gemeenteambtenaren bedenkingen, zo bleek uit een begin juli 1895 gehouden vergadering van deze functionarissen uit Waalwijk en omgeving. Doel van deze commissie, waarvan in de Echo van het Zuiden van 7 juli 1895 gewag wordt gemaakt, is om akten te ontwerpen die tegemoet komen aan de ter tafel gebrachte bezwaren tegen deze modellen.

25- jarig ambtsjubileum.

Op 5 september 1896 was het 25 jaar geleden dat Frans werd benoemd als gemeentesecretaris van Waalwijk. Het is niet alleen nu dat er erkenning is voor zijn vele verdiensten; ook toen werd "onzen actieven en hoogst verdienstelijken gemeente secretaris" gewaardeerd. De Echo van het Zuiden herinnerde de lezers al tijdig aan deze gebeurtenis en besteedde er vier maal aandacht aan.

BINNENLAND.

WAALWIJK, 8 Oct. 1896.

Jubilé Secretaris.

Donderdagavond vereenigden zich ten huize van den heer F. W. van Liempt: de Burgemeester, de Leden van den Gemeenteraad en Gemeente-ontvanger, om hem een door hen aangekocht geschenk aan te bieden, bij gelegenheid zijner 25jarige ambtsvervulling als gemeente-secretaris.

Het cadeau, bestaande uit een prachtig bureau, werd den jubilaris namens de schenkers

onder eene hartelijke toespraak aangeboden door den Burgemeester.

De heer Van Liempt, zichtbaar bewogen door de hem betoonde belangstelling, kon slechts met moeite zijnen diepgevoelden dank betuigen voor de eer hem aangedaan.

Het gezelschap bleef eenige uren prettig bijeen en menig hartelijk woord werd nog gesproken.

Ook van particulieren en van burgemeesters en secretarissen uit vele andere gemeenten ontving de heer van Liempt talrijke gelukwensen, evenals van het Bestuur der afdeling Langstraat van de Noordbrabantsche Maatschappij van Landbouw.

Moge het hem gegeven zijn nog eene reeks van jaren met kracht, lust en ijver werkzaam te zijn voor 't welzijn van Waalwijk, tot eigen voldoening en 't geluk van zijn huisgezin, dit is zeker aller oprechte wensch.

Het bureau dat Frans kreeg bij zijn 25- jarig jubileum als gemeentesecretaris
(collectie Rob van Oudheusden, 2008)

Betrokkenheid bij het lokale huldeblijk voor de koningin.

In 1897 werd een huldeblijk aangeboden aan H.M. de Koningin Regentes Emma ter gelegenheid van de meerderjarigverklaring van H.M. de Koningin Wilhelmina. Daarvoor werd een gemeentelijke commissie ingesteld, met de burgemeester als voorzitter, J.B. Timmermans (voorzitter van de Kamer van Koophandel) als penningmeester en Frans als secretaris. De 14 leden waren plaatselijke grootheden als een lid van provinciale staten, schoenfabrikanten, de directeur van het post- en telegraafkantoor en de commandant van de schutterij. Ik vind het voor die tijd vermeldenswaard dat er ook een brievenbesteller en een "meesterknecht op eene schoenfabriek" deel uitmaakten van de commissie.

Bron: Echo van het Zuiden 24 januari 1897

De Langstraatse Administratieve Vereniging.

In de Echo van het Zuiden van 19 augustus 1897 vond ik een bericht over een vergadering van deze vereniging, waarvan toe de burgemeester van Sprang de voorzitter was. Daar kwamen allerlei praktische zaken betreffende het uitvoeren van het gemeentelijke bedrijf aan de orde.

Uit de vermelding dat Frans er een voorstel deed leid ik af dat hij lid was van de vereniging.

In mei 1898, zo bericht de krant weer, houdt hij er een voordracht met als onderwerp "het opmaken en wijzigen der gemeentebegroting".

Dat onderwerp is ongetwijfeld een hele kluit geweest, maar sommige van de praktische onderwerpen zullen bij niet- ambtenaren eigenlijk wel als pietluttig overkomen. Ik denk niet dat iedereen enthousiast zal worden over de inleiding die Frans op 22 maart 1902 in Hotel Verwiel te Waalwijk hield voor de vereniging. De vraag die hij daarin aan de orde stelde was: "Is het geoorloofd in het uittreksel van huwelijksafkondigingen, dat aan de deur van het Gemeentehuis wordt aangeplakt, de getallen in cijfers te plaatsen?" (bron: Echo van het Zuiden 9 maart 1902).

Inhuldiging nieuwe burgemeester.

De positie die Frans in de gemeenschap in nam, komt ook tot uitdrukking bij de inhuldiging van de nieuwe burgemeester, K. ridder de van der Schueren, in augustus 1898. In de eerste landauer zit de burgemeester met de wethouders, in de tweede Frans met de leden van de regelingscommissie en de grote fabrikanten Van Schijndel en Van Dooren.

Een van Frans' dochters speelde ook nog een rol, want vijf jonge juffrouwen waaronder juffrouw Van Liempt, gingen gekleed als bruidjes in blauw en wit de nieuwe burgemeester voor naar de raadszaal.

Bron: Echo van het Zuiden 7 augustus 1898

Volkstelling.

Om de tien jaar werd er een volkstelling gehouden. In die van 1900 werden daartoe door B&W vijf tellers aangesteld, waaronder de veldwachter Froklage en een klerk van de Rijksontvanger, respectievelijk de inspecteur der directe belastingen. Hoofdleiding van de activiteit lag bij Frans. Zijn zoon Johan, ambtenaar der secretarie, was ook een van de benoemde tellers.

Commissie tot wering van schoolverzuim.

Schoolverzuim tegengaan was iets dat de gemeenschap zich aantrok en niet alleen over liet aan een inspecteur. In de raadsvergadering van 30 maart 1901 wordt Frans benoemd als lid van de dan opgerichte commissie "tot wering van schoolverzuim". Op 14 april daaropvolgend meldt de Echo van het Zuiden dat hij daarin benoemd is tot, je raadt het al, secretaris en dhr. Spijkerman (hoofd der school) tot voorzitter. In 1910 wordt hij door de raad bij acclamatie herbenoemd.

Andere activiteiten.

Frans deed er naast zijn werk als gemeentesecretaris nog veel werk bij. Veelal was dat in de functie als secretaris van een organisatie. Verder zien we hem optreden als organisator. Maar ook duidelijk op verdiensten gerichte activiteiten waren er, zoals de wijnhandel en het verhuren van onroerend goed. Die verdiensten waren nodig omdat zijn inkomsten als secretaris, zeker in het begin, niet zo geweldig waren en hij een groot gezin had, waarvan de kinderen een goede en externe (dus dure) opleiding kregen. In het patentregister van de gemeente Waalwijk staat hij maar liefst met 28 verschillende (belastingplichtige) activiteiten vermeld. Het merendeel daarvan heeft betrekking op zijn werk als commissaris van de sociëteit "Muis Sacrum", die naast zijn woning werd gehouden in hotel- restaurant "De Twee Kolommen).

Exploitant van een gasfabriek.

Althans, dat had kunnen zijn. In 1880 was er in Waalwijk al een particuliere gasfabriek van de heer Vos uit Gorinchem. Er waren al jaren allerlei problemen met de continuïteit van de levering en met de kwaliteit van het gas. De gemeente wilde van de concessie aan Vos af. Frans zag daarin een mogelijkheid om ondernemer te worden. Samen met een plaatselijke timmerman/ aannemer en looier, respectievelijk Hendrik van Well en Jos van Dongen, bood hij de gemeenteraad aan om een gasfabriek te exploiteren en gas te leveren voor 12 cents de kubieke meter.

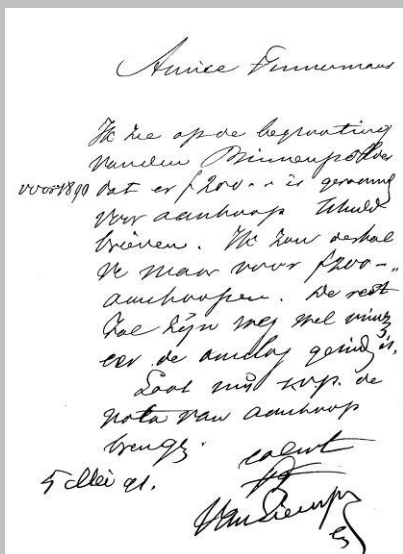
Daar is uiteindelijk niets van terecht gekomen. De gemeente Waalwijk heeft zelf de exploitatie ter hand genomen.

Bron: GAW, ingekomen stukken gemeentebestuur Waalwijk

Secretaris- penningmeester Binnen- en Buitenpolder van Waalwijk.

Waalwijk had twee polders: één ten noorden van het bebouwingslint aan de Grotestraat tot aan de gemeentegrens, het Oude Maasje. Dat was de buitenpolder. De binnenpolder betrof de bebouwde kom (vanaf de Winterdijk) tot aan de zuidelijke gemeentegrens. Het waren eigenstandige polders met elk een eigen bestuur.

De taken van polderbesturen waren uitgebreid en divers. Het regelen van de waterstand, treffen van voorzieningen tegen wateroverlast en –schaarste, vervuiling tegengaan, vergunningen verlenen voor zaken die het functioneren van de polder kunnen beïnvloeden, handelend optreden tegen overtredingen enzovoorts. Naast deze taakinhoudelijke activiteiten was er natuurlijk de bedrijfsvoering en financieel beheer. De taken werden uitgevoerd op basis van een waterschapsreglement. De polder werd bestuurd door het polderbestuur (zeg maar dagelijks bestuur). Voor belangrijke zaken werd de vergadering van stemgerechtigde ingelanden (eigenaren in de polder) bijeengeroepen die dan beslisten hoe te handelen. Frans had in dat laatste gremium ook één stem vanuit zijn kwaliteit als bestuurslid van het Algemeen Armenbestuur. De bevoegdheden van een polderbestuur waren groot. In gemeenten met een grote waterproblematiek was het waterschapsbestuur, op ander terrein weliswaar, wel eens belangrijker dan het gemeentebestuur.

Frans was van beide polders de secretaris-penningmeester. Voor die functie is hij in mei 1872 gevraagd toen zijn voorganger, al enkele maanden na diens benoeming, ernstig "ongesteld" werd. Na het overlijden van de oude secretaris-penningmeester is hij door de vergadering van stemgerechtigde 28 augustus 1872 ingelanden unaniem benoemd. De twee andere kandidaten, J.B. van Gils (apotheker) en A.C. Witlox (leerlooier) kregen geen enkele stem (bron: Regionaal archief Tilburg, archiefnummer 1148, diverse stukken).

De verhouding van Frans met de voorzitter van het polderbestuur, J. Timmermans (die relatie komen we in zijn leven en werk nog veel tegen) was erg goed. In het persoonlijk archief van J. Timmermans over de Waalwijkse binnenpolder (bron: Gemeentearchief

Waalwijk, niet geïnventariseerd) vond ik een "amicus"- briefje dat daarvan getuigt. Ook met anderen stond hij op goede voet, zo blijkt uit een brief van hem aan zijn "geachte ambtgenoot en vriend" de burgemeester van Sprang.

Had hij te snel "ja" gezegd toen hem gevraagd werd de functie te aanvaarden? In juli 1875 al vraagt het waterschap de Buitenpolder voor hem een verhoging van de wedde aan bij Gedeputeerde Staten. Dat wordt niet gehonoreerd, want het is niet gebleken dat "de toestand van het waterschap thans van den secretaris-penningmeester meer werkzaamheden vordert dan in het jaar 1868 toen bij de vaststelling van het bijzonder reglement de jaarwedde van den ambtenaar op het tegenwoordige bedrag bepaald werd. Evenmin blijkt dat het verzoek om wijziging van het bijzonder reglement ter inzage voor ingelanden heeft gelegen". Niet zo handig gespeeld, dus. Gedeputeerde Staten wezen de aanvraag in eerste instantie af, met het verzoek alles nog eens te bezien (bron: BHIC, toegang 17, inventaris 6243, besluit GS 12 november 1875 Gnr. 29).

Tot voor kort voor zijn dood heeft hij deze functie vervuld. Blijkens een advertentie in de Echo van het Zuiden van 19 december 1915 is hij dan nog in functie.

Aktiviteiten in relatie tot de landsverdediging.

Eerst moet ik een toelichting geven². In de 19^e eeuw, vanaf 1814 (einde Franse overheersing) was de landsverdediging anders georganiseerd dan nu. Er waren twee instituten werkzaam.

Het eerste was op landsniveau georganiseerd en heette dan ook de Nationale Militie. Het leger bestond in principe uit vrijwilligers, aangevuld met geschikte jongemannen die door loting werden aangewezen. Degenen die geloot werden, konden zich tot 1898 aan hun verplichting tot het in dienst gaan onttrekken door zogenaamde nummerverwisseling, of een remplaçant te vinden die bereid was in hun plaats dienst te nemen. Het leger (artillerie, infanterie en cavalerie) was gehuisvest in verspreide kazernes, of in zogenaamde garnizoenssteden en/of forten, waarvan Heusden er een was.

Het tweede instituut was lokaal georiënteerd en bestuurd. Het waren de zogenaamde schutterijen. Na 1901 is dit instituut opgeheven en overgegaan in de Landweer. Later is daar de BB uit voortgekomen.

Bij de schutterij bestond dienstplicht, met een lotingssysteem en vrijstellingsmogelijkheid. Er was dienstdoende schutterij voor plaatsen met meer dan 2.500 inwoners. Elders was er "rustende" schutterij, die actief werd bij een aanval door een buitenlandse mogendheid, maar die eens per jaar werd geïnspecteerd door de militiecommissaris. Waalwijk kreeg bij een reorganisatie in 1868 dienstdoende schutterij. Die moest regelmatig op oefening en werd onderworpen aan een wapenschouw. In geval van nood kon het plaatselijk bestuur een beroep doen op de schutterij. De leiding berustte bij door de Kroon benoemde officieren; de overige officieren werden door het plaatselijk bestuur benoemd. De administratieve organisatie van het aanwijzen en loten voor de uitoefening van dienstplicht lag bij het gemeentebestuur. In zijn Bokhovense periode was Frans vanaf augustus 1870 sergeant-majoor bij de 2^e compagnie van de rustende schutterij in Heusden.

Bij militie en schutterij was sprake van militaire rechtspraak. Die geschiedde voor enigszins forsere vergrijpen door een krijgsraad, die voor die kwestie werd ingesteld. Permanente persoon echter was de auditeur- militair, die in feite de administratieve organisatie rond de militaire rechtspraak liet bestaan. Het was een burger die bij elk garnizoen werd aangesteld. Ook bij de schutterij was een auditeur. Hun functie was die van openbaar aanklager en van adviseur en secretaris van de zogenaamde schuttersraad. Hij assisteerde bij de executie van vonnissen. In de militaire rechtspleging was hij de enige juridisch geschoolde functionaris.

Frans is door B&W van Waalwijk op 4 april 1872, samen met WC Uijtenbogaart, griffier bij het kantongerecht, en Judocus Timmermans als auditeur- militair bij de schuttersraad van de dienstdoende schutterij in Waalwijk voorgedragen. Bij Koninklijk Besluit van 12 juli 1872 no. 5 is hij in die functie benoemd. De wedde daarvoor bedroeg toen fl. 30 per jaar.

De Kommandant van een eenheid bepaalde of een hem voorgelegde zaak voor de krijgsraad moest komen. Zo ja, werden de stukken gestuurd naar twee officieren commissaris en een fungerende secretaris (in de residentie van den krijgsraad is dit altijd de auditeur-militair). Nadat eventueel nader onderzoek plaatsvond stelt de kommandant een krijgsraad samen. De auditeur- militair was in feite de secretaris van de krijgsraad, die verder bestond uit een president en zes officier-leden. In de zitting

² bron: "Voorwaarts Mars", eindredactie JGM Sanders, Rijksarchief NBr 1996

formuleert de auditeur-militair het voorstel tot vrijspraak, absolutie of doet een eis tot straf. Het vonnis wordt ten uitvoer gebracht ten overstaan van de twee officieren-commissaris en de auditeur militair, gewoonlijk voor het front van de troepen. Bij Koninklijk Besluit van 25 november 1907, no. 6, is aan Frans eervol ontslag verleend, onder dankbetuiging.

Bron: bhic, toegang 17 (provinciaal bestuur), inventaris 4588.

Plaatsvervangend lid schattings- commissie.

In 1882 werd Frans door Gedeputeerde Staten benoemd tot plaatsvervangend lid in de schattingscommissie voor herziening van de belastbare opbrengst der ongebouwde eigendommen in de provincie Noord- Brabant, district Tilburg, onderdeel Alfen.

Bron: Echo van het Zuiden 30 april 1882.

Agent van een Brandwaarborgmaatschappij en van een Levensverzekeringsmaatschappij.

In 1881 verschijnen in de "Echo van het Zuiden" de eerste advertenties, waarin F.W. van Liempt zich afficheert als agent voor Waalwijk en omstreken van de "Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente" en de "Utrechtsche Algemeene Brandwaarborg- maatschappij".

Deze advertenties worden later nog regelmatig geplaatst.

UTRECHTSCHÉ
ALGEMEENE BRANDWAARBORG-MAATSCHAPPIJ,
gevestigd te **UTRECHT**, opgericht in het jaar 1811.
Maatschappelijk kapitaal 2.000.000 gulden.
Commissarissen :
Mr. W. R. BOER, Burgemeester van Utrecht.
Mr. J. GERLINGS.
Mr. H. ROOLJAARDS VAN SCHERPENZEEL.
Mr. W. H. DE BEAUFORT.
Directeur :
J. E. SCHUURMAN.
Deze maatschappij verzekert tegen zeer matige premie onroerende
en roerende goederen tegen brandschade.
Agent te Waalwijk: **F. W. VAN LIEMPT.**

Algemeene Maatschappij van Levensverzekering
EN
LIJFRENTÉ.
Goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van
1e November 1880, No. 28.
Hoofdkantoor: **AMSTEDAM, HEEBENGRACHT 378.**
*De Maatschappij neemt geene verzekeringen
aan beneden f 500,— verzekerd kapitaal.*
Agent te Waalwijk (voor Waalwijk en
Omstreken)
de Heer F. W. VAN LIEMPT.

Als agent van deze Utrechtse brandwaarborgmaatschappij draagt Frans er in 1886 zorg voor dat de Waalwijkse brandweer een premie van fl. 15 krijgt uitbetaald wegens het beleidvol en krachtig optreden bij "den jongstleden brand bij A. Verhoeven, bakker alhier".

Bron: Echo van het Zuiden 11 juli 1886.

In de Echo van het Zuiden van 17 december 1916 staat een advertentie van de Utrechtse Brandwaarborgmaatschappij met de mededeling dat vanwege het overlijden van FW tot correspondent voor Waalwijk en omstreken benoemd is MAJ van Liempt, secretaris der gemeente (zijn zoon Toon).

Hij heeft ook van doen gehad met de Gelderse Crediet Vereeniging. In een meermalen geplaatste advertentie in de Echo van het Zuiden vanaf 28 maart 1903 wordt gemeld dat het kantoor van deze vereniging niet meer in Hotel Verwiel, maar ten huize van den heer

F.W. van Liempt, gemeentesecretaris, Grootestraat 241 (dat was het huisnummer vóór hernummering naar 281) is gevestigd.

Bestuurslid van de Langstraatse vereniging van burgemeesters, secretarissen en wethouders.

Op 12 mei 1882 werd deze vereniging in het gebouw "Muis Sacrum" geconstitueerd. Er waren 18 personen aanwezig, die allen als lid toetraden. Voorzitter werd de burgemeester van Sprang (J. van Dijk) en bestuurslid de burgemeester van Baardwijk (J.A.J. van Heijst). Frans werd benoemd tot secretaris- penningmeester van de vereniging.

Bron: Echo van het Zuiden 14 mei 1882

Wijnhandelaar.

In 1882 richt Frans de wijnhandel "Firma F.W. van Liempt" op. In de Echo van het Zuiden verschijnt een advertentie. Die is door F.D. van Liempt en J. Rosendaal opgetekend, maar door mij niet teruggevonden kunnen worden.

afgeleverde likeuren 1885						
Datum	naam	soort likeur	getal flessen	begint per fles	total bedrag	datum betaling
12	deventer	bransen	1	1,30	3 90	datum nog geen flessen
	Goosfens	bransen	1	1,60		
		Coluack	1 1/2			
30	Zijlmeers	juensch	1			

In- en verkoopboekje uit 1885 (collectie J.A. van Liempt)

De wijnhandel (waar ook andere alcoholhoudende dranken werden verkocht) was nog een "gesloten huis"; er was geen winkel aan verbonden. Uit verhalen van mensen die de familie gekend hebben begrijp ik dat later de zoons van Frans als agenten van de firma bij gelegenheid mensen (onder andere pastoors) bezochten om daar bestellingen van te krijgen. Geadverteerd werd er niet, op één keer na bij gelegenheid van de (eenmalige) verkoop van Koningslikeur vanwege de 70e verjaardag van koning Willem III in 1887. Frans is pas in februari 1884 als "koopman (grossier) in wijnen en likeuren" ingeschreven in het gemeentelijke patentregister, en in juli 1885 als "slijter boven de liter inslaande". Patentbelasting was een gemeentelijke belasting op het uitoefenen van een beroep of bedrijf.

Voor de opslag van zijn wijn en gedestilleerd heeft hij (waarschijnlijk rond 1888) een opslagschuur met plm. 80 cm verlaagde vloer en een met hooi gevulde zolder (voor een gelijkmatige temperatuur) gebouwd in de tuin achter het huis.

Firma F. W. van Liempt - Waalwijk

*Agentuur en Commissiehandel
Handel in Wijnen, Likeuren en Gedistilleerd.
Anno 1882.*

TELEPHOON 173.

POSTGIRO 136173.

Waalwijk, *14 Maart* 1931

Eerst in 1930, toen zijn dochter Joke de wijnhandel/ slijterij als kostwinning had, is er een winkelruimte gebouwd in het pand Grotestraat 281. Mijn vader, A.H. van Liempt, heeft pand en winkel in 1947 overgenomen en de onderneming op 30 december 1968 opgeheven.

Lid commissie om geld in te zamelen voor Russische Israëlieten.

Op 22 mei 1882 wordt er in Waalwijk een collecte gehouden ten behoeve van de vervolgte Russische Israëlieten. Dat mag wel bijzonder heten, want nog in 1865 bepaalde het Nederlandse Episcopaat dat het katholieken verboden werd synagogen te bezoeken en bijzondere vriendschap met Joden aan te gaan. De collecte wordt georganiseerd door een comité, waarvan Frans lid was. Uiteraard waren er ook enkele representanten van de, in Waalwijk goed vertegenwoordigde, mensen met een joodse achtergrond lid.

De collecte heeft volgens de Echo van het Zuiden van 25 mei 1882, het bedrag van fl. 118,40 opgebracht.

Erelid scherpshuttersvereniging.

In januari 1882 werd in Waalwijk de scherpshuttersvereniging "Nederland en Oranje" opgericht. Een half jaar later al hield de vereniging op haar baan aan de Meerdijk een zo genaamde prijsverschieting. Frans heeft er, vanuit zijn functie als auditeur- militair, een derde prijs (een sigarenkoker) ter beschikking gesteld. Hij was zowel bij de wedstrijd als de prijsuitreiking aanwezig en krijgt daarbij door de president het ere- lidmaatschap aangeboden, dat "door ZEd (= zijne edelachtbare) werd aanvaard".

Bron: Echo van het Zuiden 27 juli 1882.

Secretaris van de subcommissie ter voorbereiding van deelname aan een internationale tentoonstelling in Amsterdam.

In Amsterdam zou in 1883 een tentoonstelling over internationale koloniale en uitvoerhandel gehouden worden. Ter voorbereiding en stimulering van deelname aan deze tentoonstelling door Waalwijkse industriëlen en handelaren werd deze subcommissie ingesteld. Frans was er de secretaris van.

Bron: jaarverslag KvK 1883.

Lid examencommissie.

In maart 1884 is Frans door het bestuur der Nederlandsche vereeniging van gemeenteamttenaren benoemd in de examencommissie voor aspirant-gemeentesecretarissen en ambtenaren ter secretarie.

Bron: Echo van het Zuiden 2 maart 1884.

Secretaris van de plaatselijke commissie voor de internationale tentoonstelling te Antwerpen.

Blijkbaar waren internationale tentoonstellingen "in". In 1885 wordt er een in Antwerpen gehouden. Voor Waalwijkse deelnemers werd er door de Kamer van Koophandel een plaatselijke commissie in het leven geroepen die nagenoeg dezelfde bezetting had als die voor de tentoonstelling in Amsterdam in 1883. Die had ervaring en het waarschijnlijk de vorige keer niet verprutst. Alleen de ere- voorzitter van toen, burgemeester Van der Klokken, komt er niet meer in voor. Frans was weer de commissie- secretaris. Tijdens de tentoonstelling werden aan bepaalde producten prijzen toegekend in de vorm van gouden en bronzen medailles. Je ziet nog wel een enkele keer producten, waar op het etiket dat soort medailles zijn gedrukt. Deze Antwerpse tentoonstelling leverde voor een "elixer" van de Waalwijkse apotheker Van Gils ook zo'n gouden plak op, waarmee uiteraard driftig werd geadverteerd!

Bron: Echo van het Zuiden 5 oktober 1884.

Initiatiefnemer tot het oprichten van een vee-verzekering.

In de Echo van het Zuiden van 13 december 1885 plaatst Frans een advertentie, waarin hij veehouders uit Baardwijk, Waalwijk en Besoijen bijeenroept met het doel een coöperatieve veeverzekering op te richten. Hij had daarvoor een idee ontwikkeld waarmee door de deelnemers zelf het beheer en de administratie zou worden ingericht om zo met een betrekkelijk lage bijdrage door de deelnemers te kunnen volstaan.

Een week later meldt de Echo dat de vergadering talrijk bezocht is. Het concept-reglement (dat Frans zelf had opgesteld) krijgt voorlopig de algemene goedkeuring. Er wordt een commissie ingesteld van zes personen die het concept- reglement zullen onderzoeken en daar verslag over uit gaan brengen.

Fungerend president van de liedertafel "Oefening en Vermaak" te Waalwijk.

Uit een bericht over het behalen van de eerste en tweede prijs tijdens een internationale zangwedstrijd in Mechelen blijkt dat Frans in oktober 1886 de fungerend president van de liedertafel was. Bij die gelegenheid verwelkomt hij de zangers terug in Waalwijk en wenst hen geluk.

Bron: Echo van het Zuiden 7 oktober 1886.

Bij zijn 40- jarig ambtsjubileum in 1911 schonk Frans de Liedertafel fl. 15. De vergadering wist niets anders te bedenken dan het geld te besteden aan verteringen!

Bron: jubileumboek bij het 125- jarig bestaan van de Liedertafel Oefening en Vermaak van Waalwijk en Besoijen.

De vereniging/ sociëteit "Musis Sacrum".

Op 14 januari 1879 kreeg deze vereniging haar definitieve bestuur, waarvan Frans de penningmeester werd en zijn compaan en plaatselijke drukker Antoon Tielen de commissaris van Orde. Het verschil in maatschappelijke positie tussen de leden van de Liedertafel is waarschijnlijk voor een aantal mensen de aanleiding geweest om deze sociëteit op te richten, waarvan ook niet-zingende inwoners lid werden. Dit gezelschap van notabelen en invloedrijke –vaak goede- personen kon de Liedertafel steun

Vee-Verzekering.

Als daartoe bij herhaling aangezocht roept de ondergeteekende bij deze op: **de veehouders** in de gemeenten *Baardwijk, Waalwijk* en *Besoijen*, ter bijwoning eener vergadering, te houden

op **Dinsdag 15 December 1885**, des avonds 7 uur, bij **A. J. VERHOEVEN** te Waalwijk, waarin een voorstel zal worden gedaan tot het oprichten eener onderlinge vereniging tot geldelijke uitkeering bij sterfte van rundvee, zulleude tevens eenige inlichtingen ter zake worden gegeven.

Waalwijk, 7 December 1885.

VAN LIEMPT.

verschaffen en terzijde staan, zowel financieel als met raad en daad. De sociëteit zou een groot aantal jaren de materiële belangen van de Liedertafel behartigen en in meerdere opzichten het beleid bepalen bij het koor, dat in 1878 de beschikking kreeg over een nieuwe concertruimte, de sociëteitszaal Musis Sacrum. Deze was gelegen boven de stalling voor paarden achter het logement De Twee Kolommen aan de Grotestraat 279 (en grensde aan de tuin van Frans op nummer 281). De sociëteit bloedde overigens gaandeweg dood. In 1886 werd de laatste bijeenkomst gehouden. De Liedertafel daarentegen bleef springlevend.

Bron: jubileumboek bij het 125- jarig bestaan van de Liedertafel Oefening en Vermaak van Waalwijk en Besoijen.

Uit de Waalwijkse patentregisters blijkt overigens dat Frans vele malen in de jaren 1881 - 1893 de verantwoordelijke was voor het organiseren van activiteiten voor de Liedertafel, c.q. de sociëteit. Commissaris van een bal, beheerder van de biljartafels, organisator van een muziekavond, wel 28 maal wordt hij er vermeld en is daarmee de belastingplichtige. Hieruit blijkt wel weer eens dat Frans degene was die de zaken organiseerde en begeleidde en het zo voor anderen mogelijk maakte hun (recreatieve) activiteiten uit te oefenen.

Bouwer van "werkmanswoningen".

In 1888 bouwt Frans, na daarvoor van het bestuur van de "Binnenpolder van Waalwijk" toestemming te hebben gekregen, acht woninkjes achter in zijn tuin aan de Winterdijk. De grens tussen de woningen en zijn tuin wordt gemarkeerd door vier privaten en een schutting. De woningen zijn voornamelijk gebouwd met materiaal van een looierij, die voorheen op het perceel stond. Hoewel het adres Winterdijk was, noemde Frans het groepje woningen de "Wijnstraat". Niet dat die naam veel gebruikt werd, want als men aan een bewoner vroeg waar die woonde, werd er gezegd "Aan de Winterdijk, achter de secretaris". Later, in de dertiger jaren van de 20^e eeuw en de populatie bewoners meer de zwak- sociale groep gingen vertegenwoordigen, werd de naam in de volksmond "de Leeuwenkuil". Waarschijnlijk naar een (roemruchte?) familie De Leeuw die er toen woonde.

In Waalwijk worden door particulieren en fabriekseigenaren veel van deze woninkjes in "dammen" en "mijnen" gebouwd (in 1905 waren er ongeveer 600 1-2- en 3-kamerwoninkjes, 53% van de totale woningvoorraad). De gemeentelijke overheid had nog geen volkshuisvestingsbeleid en de woningbehoefte was groot. Niet dat de woonomstandigheden er ideaal waren, maar pas in 1954 worden de woningen onbewoonbaar verklaard en in 1964 afgebroken.

Ook achter de woning Grotestraat 281 is een arbeidershuisje gemaakt, bereikbaar via de oostelijke dam achter de woning. Waarschijnlijk was dat oorspronkelijk al een onderdeel van het grote huis en is het woninkje afgesplitst. De slaapkamer ervan bevond zich boven de kelder in het hoofdpand.

Over deze woningen heb ik een meer uitgebreid artikel geschreven in het blad van de Waalwijkse heemkundevereniging "De Klopkei", 31^e jaargang, 3^e en 4^e kwartaal 2007.

Lid van de R.K. kiesvereniging van het hoofdkiesdistrict Waalwijk.

Frans was lid van deze kiesvereniging, zoals blijkt uit een bericht in de Echo van 28 februari 1889. Daar werd gewag gemaakt van een vergadering van de kiescommissie waarin een motie was aangenomen dat plaatsvervangende en nummer- verwisseling (van uitgelote dienstplichtigen, auteur) behouden dient te blijven. Echter "het lid Van Liempt vond de motie te zwak en drong, met het oog op het groote belang der onderwerpelijke zaak, aan om zich ten deze pertinent te verklaren. Op zijn voorstel werd het woord 'dient' vervangen door 'moet', waarna de motie bij acclamatie werd goedgekeurd".

Dit was overigens een niet op zichzelf staande gebeurtenis. Blijkbaar waren dit de voorhoedegevechten tegen het voornemen om het tot dan toe uit vrijwilligers en lotelingen bestaande leger om te zetten in een dienstplichtig leger. Dat werd uiteindelijk bij wet van 1898 ingevoerd. Deze maatregel was uitermate impopulair. De Helvoirtse notaris Coolen heeft er zich fel tegen verzet, met als onderbouwing dat de militiewet voorschreef dat het leger uit zoveel mogelijk vrijwilligers moest worden samengesteld. Er was veel sympathie voor de actie van Coolen, zelfs GS verleenden subsidie aan plaatselijke verenigingen die ten doel hadden zoveel mogelijk vrijwilligers te recruter. Die besluiten werden echter door de Kroon vernietigd en het wetsartikel over vrijwilligers werd door een noodwet geschrapt³. Democratie ten voeten uit!

Leraar.

De Echo van het Zuiden meldt op 9 juni 1889 dat er bij het te Utrecht gehouden examen voor aspirant gemeentesecretaris of ambtenaar ter secretarie er van de zeven kandidaten slechts twee geslaagd zijn. Die twee waren leerling van F.W. van Liempt. Dezelfde krant meldt op 30 september 1897 weer drie geslaagden voor het in Den Haag gehouden examen kandidaat- gemeentesecretaris. Zij krijgen in dat bericht felicitaties daarvoor, maar "vooral ook een woord van lof aan hunnen leermeester, onzen secretaris, den heer F.W. van Liempt". Blijkbaar lag Frans bij de redactie ook goed!

De 14^e Afdeling der Noordbrabantse Maatschappij van Landbouw.

Bij gelegenheid van een door de maatschappij gehouden wedstrijd reikt Frans, in zijn functie als secretaris van de gemeente Waalwijk, de prijzen uit voor het beste 1 ½- jarig veulen.

³ bron: "Voorwaarts Mars", eindredactie JGM Sanders, Rijksarchief NBr 1996

Bron: Echo van het Zuiden 22 september 1889.

In 1899 vinden we weer een verslag van een Algemeene vergadering van deze Maatschappij in de krant. Frans neemt er stelling tegen de opvatting van de secretaris dat het houden van gepremieerde wedstrijden voor paarden door het opheffen van de paardenmarkten door het gemeentebestuur voortaan zinloos zou zijn. De waarnemend voorzitter zegt dat met de opmerking van Frans rekening gehouden zal worden.

Als de waarnemend voorzitter zegt, dat het na het bedanken van de voorzitter een jaar geleden onderhand tijd wordt dat die functie wordt vervuld, laat Frans zich weer horen en "stelt voor bij acclamatie als zoodanig te benoemen de heer Meijer, die aan de rechterzijde van den waarnemenden voorzitter is gezeten. De geheele vergadering betuigt zijne hooge ingenomenheid met dit voorstel en niemand verlangt stemming". Bedoelde heer Meijer zegt daarop niet aan "den algemeenen aandrang" te kunnen weerstaan en neemt de betrekking aan.

bron: Echo van het Zuiden van 8 oktober 1900.

Secretaris van de commissie voor de belangen van de werken van den nieuwen Maasmond.

In de laatste decennia van de 19^e eeuw is veel vergaderd en hard gewerkt aan een groots waterstaatkundig werk: het verleggen van de monding van de Maas van de Waal bij Woudrichem naar de Amer. Vele voor Noord- Brabant belangrijke werken zijn daarvoor uitgevoerd. Het belangrijkste is wel het graven van de Bergse Maas geweest, waardoor het water vanuit de Maas en de oostwaarts van Waalwijk gelegen overlaten onbelemmerd in de Amer kon uitstromen. De jaarlijkse overstromingen in de Langstraat, en later ook in de Beerse Overlaat, waren daarmee verleden tijd.

Hoofddoelstellingen van de commissie waren te bewerkstelligen dat er een weg zou komen tussen de Langstraat en het af te snijden Land van Altena én dat er een schutsluis zou komen tussen de nieuwe rivier en de haven van Waalwijk. De werken waren in 1904 klaar. Over het "Oude Maasje" zijn inderdaad bruggen gekomen en over de Bergse Maas kwamen pontveren. Ook de schutsluis is er gekomen, alleen niet met een directe verbinding naar de Bergse Maas, maar naar het Oude Maasje.

Frans was secretaris van deze commissie.

Lid van het Armbestuur van Waalwijk.

Frans was lid van het (door het gemeentebestuur ingestelde) armbestuur. De winter van 1890- 1891 was blijkbaar zo streng, dat er op 5 januari 1891 een collecte werd gehouden ten behoeve van "den algemeenen arme". Die collecte werd aangekondigd in een advertentie in de "Echo van het Zuiden" van 4 januari 1891. De opbrengst bedroeg volgens deze krant van de 7^e januari fl. 138,--.

Het armenbestuur kon de problemen echter niet structureel oplossen. Nog vele winters zien we de advertenties ter aankondiging van collectes verschijnen.....

Secretaris van het ere- bestuur voor de landbouwtentoonstelling in 1891.

Door B&W werd het initiatief genomen om in september 1891 een grote landbouwtentoonstelling te organiseren. Aan dit initiatief zijn enige perikelen vooraf gegaan. Zo schrijft de "Echo van het Zuiden" op 15 januari 1891 dat er in een vergadering van het gemeentebestuur een negental heeren in commissie werden gekozen om aan de voorbereiding mee te werken, waaronder F.W. van Liempt. Een week later meldt de krant dat "Zeven heeren hebben bedankt en twee niets van zich doen hooren". Het is toch nog goed gekomen, want de tentoonstelling is eind september 1891 gehouden en wordt in diverse kranten een succes genoemd. Op 4 april 1891 kon

de krant de namen van de leden van het "eere- bestuur" (waarvan Frans de secretaris was) en die van het uitvoerend bestuur publiceren.

Bestuurslid van de Kolfclub.

In februari 1892 werd er een nieuw bestuur voor de Waalwijkse kolfclub gekozen en tevens het huishoudelijk reglement herzien. Frans werd vice- president. Het nieuwe bestuur was blijkbaar zeer actief, want begin juli 1892 al werd er een nieuwe kolfbaan op feestelijke wijze geopend, waarbij Frans de openingsrede hield.
Bron: Echo van het Zuiden 28 februari, respectievelijk 7 juli 1892
Weet u wat kolf precies is? Hier een beschrijving, gehaald uit de website van de Nederlandse Kolfbond:

Het kolfspel wordt gespeeld op een overdekte kolfbaan, meestal 17.5 meter lang en 5 meter breed, volkomen vlak en afgezet met rabatten. Aan beide uiteinden staat op twee meter van de kant een paal schuin in de grond geslagen.

Getekende lijnen in de nabijheid van de achterste paal zijn voorzien van cijfers. Het hoogste getal is twaalf en staat aangegeven in de lijn die het dichtst bij de achterzijde ligt. De belangrijkste kunst in het kolven is het geven van het juiste effect met de bal op de paal, in de juiste snelheid. Elke slag vergt drie klappen.

Uitklap

Bij de eerste klap (uitslag) staat de kolver naast de paal waar geen puntenaanduiding op de vloer is uitgezet en slaat zijn bal richting de achterpaal. Die paal mag geraakt worden, dan mag men de bal op een voorkeursplaats leggen voor de volgende klap. Is de paal niet geraakt, dan blijft de bal liggen waar hij uitkomt.

Opklap

De tweede klap is de 'opslag'. Hierbij moet de kolver de bal via de achterpaal naar de voorpaal slaan. Opnieuw geldt dat als de tweede paal wordt geraakt, men de bal mag neerleggen waar men wil. Wordt de paal niet geraakt, dan moet de bal worden geslagen vanaf het punt waar hij uitkomt. Dit kan dichtbij de tweede paal zijn, maar ook vrij ver er vanaf. Komt de bal heel ongelukkig uit en blijft hij achter de paal liggen, dan volgt een moeilijke slag.

Puntenklap

De derde klap is de 'puntenslag'. Via de voorpaal moet de bal de puntenvakken bij de achterpaal ingeslagen worden. In het vak dicht bij de achterpaal krijgt men zeven punten, oplopend tot het allerlaatste vak waar het topaantal van twaalf punten kan worden behaald. Eén partij kan voor de kolver maximaal $5 \times 12 = 60$ punten opleveren.

Mist de speler echter de paal bij de opslag of puntenslag dan heeft hij een 'poedel' geslagen en krijgt in het geheel geen punten.

Concentratie en maatgevoel, daar draait het om in de kolf sport. Oftewel, zoals de kolvers zeggen: 'je kunt het snel, maar leert het nooit'.

Lid van het hoofdbestuur van Cecilia.

De zangvereniging Cecilia (Waalwijk en Besoijen) krijgt in juli 1892 voor het eerst een hoofdbestuur, waar Frans deel van uitmaakte.
Bron: Echo van het Zuiden 21 juli 1892

Bestuurslid van de Vereniging ter bevordering van de belangen der gemeente-ambtenaren

Op 20 september 1893 werd deze vereniging voor gemeente- ambtenaren opgericht. Het speciale doel van de vereniging was "om te verkrijgen een pensioen, niet alleen voor hen, maar ook voor hunne na te laten betrekkingen".
Bron: Echo van het Zuiden 21 september 1893

Belangenbehartiging van schoenfabrikanten, leerlooiers en handelaren uit heel het land.

Op 17 juli 1895 vergaderden deze beroepsgroepen in zaal Musis Sacrum in Waalwijk naar aanleiding van de plotselinge stijging van de prijzen van ruwe huiden, looistoffen en leer, die een betere prijsnotering voor schoenwerk nodig maakte. Er werd een algemeen bestuur (hoofdcomité) gevormd, waaronder plaatselijke commissies activiteiten ondernamen. Hun taak was om te bewerken "dat voor het schoeisel de prijzen kunnen bedongen worden, die in verband met de hogere lederprijzen nodig zijn". terzijde: toen al was de internationale markt van schoenen en leder een belangrijk item, waarbij termen als protectie niet werden geschuwd.

Het hoofdcomité werd gevormd door Judocus Timmermans Wzn als ere- voorzitter, S. Fano als voorzitter en twee secretarissen, Frans en J. Hartogensis die gemeentesecretaris in Den Bosch was.

Bron: jaaroverzicht 1895 in de Echo van het Zuiden 20 september 1903

Betrokkenheid bij de Tentoonstelling van Noord- Brabantse nijverheid.

In juli en september 1897 werd deze tentoonstelling in Den Bosch georganiseerd. Om een goede deelname van bedrijven uit Waalwijk en omgeving te bepleiten werd een Plaatselijk Comité ingesteld dat op 19 februari in het lokaal "Muis Sacrum" (pal naast de woning van Frans) vergaderde "om op de meest geschikte en voordeelige wijze aan deze Nationaal Provinciale tentoonstelling" deel te nemen (het voorvoegsel "nationaal" zegt overigens wel iets over het provinciale bewustzijn van die tijd).

Ere- voorzitter was de burgemeester, Judocus Timmermans de voorzitter. De leden waren de leden van de Kamer van Koophandel. Frans was als gebruikelijk weer secretaris vanuit zijn functie als secretaris van de Kamer van Koophandel.

Bron: advertentie in de Echo van het Zuiden van 18 februari 1897.

Koningshuwelijk.

Begin 1901 zou de toenmalige koningin Wilhelmina trouwen met Hendrik.

Nadat al enkele keren in de krant geschreven was dat het een schande was dat er in Waalwijk nog zo weinig voorbereidende activiteiten werden ontplooid, werd er in december 1900 een comité actief om "Dinsdag den 11den dezer des voormiddags eene collecte aan de huizen der ingezetenen te houden met uitnodiging door milde bijdragen blijk te geven van hunne belangstelling in deze voor ons Vorstenhuis en Vaderland zoo gewichtige gebeurtenis".

De burgemeester K. de van der Schueren was de voorzitter van het comité, Judocus Timmermans vice- voorzitter, C. van der Heijden penningmeester en Frans (uiteraard) de secretaris.

De Sint Paulusvereniging.

De (rooms- katholieke) kerk had in de tijd van Frans veel inbreng in de toenmalige maatschappij. Het is me opgevallen dat Frans zich desondanks enkel in burgerlijke zin bezig hield met de maatschappij en daarbij uitsluitend met particulieren en overheden relaties onderhield.

Wat dat betreft is zijn lidmaatschap van de St. Paulusvereniging, een puur RK club met "den eerwaarden heer" Kuijpers als adviseur en de pastoor als ere- voorzitter, een bijzonderheid in zijn leven. Maar als ik dan zie dat Judocus Timmermans en notaris Bink voorzitter, respectievelijk vice- voorzitter waren, dan begrijp ik dat Frans toch als commissaris in het bestuur zitting nam.

Paulusverenigingen werden rond de wisseling van negentiende naar twintigste eeuw in meer plaatsen opgericht. Ze stelden zich de bestrijding van het drankmisbruik ten doel.

In Waalwijk zou het bevorderen van de spaarzaamheid (onder andere door het instellen van een soort spaarbank) en de beoefening der matigheid aan dat doel moeten bijdragen. Om dat aantrekkelijk te maken werden er nu en dan feestavonden (lees: culturele activiteiten in de vorm van voorlichting, muziek- en toneelvoorstellingen) georganiseerd.

Mogelijk is toch dat die doelen werkelijk aanleiding waren voor zijn bijdrage aan deze vereniging. Een groot probleem toen was de armoede en ellende die zijn grond vond of versterkt werd door geen of laagbetaald werk en veel (op) te voeden kinderen. Bijgevolg

— Op de Maandag j.l. gehouden vergadering van de St. Paulus-Vereeniging trad als spreker op de heer van Liempt, secretaris onzer gemeente. In eene met voorbeelden rijk geillustreerde lezing brak spreker in welgekozen bewoordingen, meermalen door daverend applaus onderbroken een lans voor de deugd van spaarzaamheid en toonde kristalhelder aan dat de beoefening dezer deugd de matigheid met zich zal brengen.

Moge zijne woorden ter harte genomen worden?

werd toevlucht gezocht tot drankmisbruik, hetgeen leidde van kwaad tot erger.

Met de bouw van de acht werkmanswoningen in zijn achtertuin aan de Winterdijk (de Leeuwenkuil) had hij al iets laten zien van zijn betrokkenheid bij het wel en wee van de mensen. En mogelijk dat het overlijden van zijn zoon Johan begin 1901 hem nog eens aan het denken gezet over de dingen die er toe doen. En dat gebeurt op gloedvolle wijze, getuige nevenstaand bericht uit de Echo van het Zuiden van 12

september van dat jaar.

Het is overigens aardig om te vermelden dat het bestuur van de Paulusvereniging bij zijn vergaderingen wel eens gratis bier kreeg van de uitbater van de vergaderlokaliteit. (bron: Echo van het Zuiden 29 augustus 1900).

Provinciale Landbouwtentoonstelling Waalwijk

Van 4 tot 8 september 1910 werd deze tentoonstelling in Waalwijk gehouden. Het geeft aan dat de agrarische sector nog een belangrijke bron van inkomsten vormde en dat Waalwijk een regionale positie in nam. Denk bijvoorbeeld aan de paardenmarkt die er regelmatig gehouden werd en het (Langstraatse) hooi dat bekend stond om de goede kwaliteit. Frans was lid van het ere-comité van deze tentoonstelling. (bron: grote advertentie in de Echo van het Zuiden van 20 maart 1910).

Door allerlei instanties en personen werden er prijzen voor beschikbaar gesteld. Frans liet zich daarbij niet onbetuigd en doneerde een zilveren medaille.

Anderen over F.W. van Liempt.

De Waalwijkse heemkundevereniging "De Eerstelinghe" heeft een periodiek, genaamd "De Klopke". Drs. Jan Rosendaal, oud-secretaris van het Stadsgewest Waalwijk, heeft onderzoek gedaan naar de handel en wandel van mijn overgrootvader en heeft dat in nummer 4 van jaargang 28 beschreven.

Hierna de letterlijke tekst, met toestemming van de schrijver overgenomen.

FRANCISCUS WILHELMUS VAN LIEMPT (1841-1916)

Een even krachtdadig, vastberaden als
eigenzinnig gemeentesecretaris

De raad besloot

Het is hartje zomer in 1871 als Pieter Reinier van Heijst eervol ontslag wordt verleend als gemeentesecretaris van Waalwijk. Als gevolg van dat besluit werd ter voorziening in de ontstane vacature een oproep in enkele bladen geplaatst. Van de ingekomen sollicitanten werd een lijst opgemaakt en vervolgens een selectie gemaakt. Die behelsde vier kandidaten, te weten Van Liempt, secretaris van Bokhoven, Nieuwenhuizen, secretaris van Vlijmen, Verwiel jr., kandidaat-secretaris van Besoyen, en Schneijder uit Dussen. Drie van de sollicitatiebrieven waren ondersteund door schriftelijke aanbevelingen. Zo verklaarden notaris Tijsmans en postdirecteur Leurs uit Waalwijk dat Verwiel ambitieus, kundig en van onberispelijk gedrag was. De pastoor uit Vlijmen brak een lans voor Nieuwenhuizen. Hij verklaarde dat deze enkele jaren in zijn parochie woonachtige persoon van onberispelijk gedrag was en volstrekt niet als liberaal bekend stond. Schneijder uit Dussen werd warm aanbevolen door de kantonrechter uit Oosterhout. Ongetwijfeld had ook Van Liempt één of meer pleitbezorgers doch dit werd niet in geschrift geuit. De gemeenteraad kon ermee verder nadat het college van burgemeester en wethouders had besloten om Van Liempt als eerste en Nieuwenhuizen als tweede op de voordracht te plaatsen. Een meerderheid uit de raad was echter van mening dat ook Verwiel gekandideerd diende te worden, zodat niet twee maar drie kandidaten op de voordracht kwamen. Na stemming bleek dat op Van Liempt zes stemmen waren uitgebracht, op Verwiel vier en op Nieuwenhuizen één stem, zodat Van Liempt tot secretaris van Waalwijk was benoemd.¹

Met Waalwijk als bestemming

Wie was Franciscus Wilhelmus van Liempt, geboren op 12 april 1841 in Bokhoven,² en wat maakte hem tot een belangrijke sleutelfiguur in het Waalwijk van het laatste kwart van de negentiende eeuw en begin twintigste eeuw?

Van Liempt was een zoon van een timmerman (*meester metselaar, AvL*) die ook een tijd wethouder was van de voormalige onafhankelijke grondheerlijkheid Bokhoven dat rond 1850 circa 240 inwoners telde.³ Frans zal na de lagere school in het nabijgelegen 's-Hertogenbosch (twee uur gaans) voortgezet onderwijs hebben gevolgd. Het zal de basis zijn geweest waarop hij, nauwelijks drieëntwintig jaar oud, tot gemeentesecretaris van Bokhoven werd benoemd. Het was een ambt beperkt van omvang maar voldoende om ervaring op te doen op het terrein van de gemeenteadministratie en bestuurskunde. Deze gemeente telde zeven raadsleden die de alledaagse besognes van deze plaats graag aan de secretaris overlieten. Van Liempt voer er wel bij zodat hij na circa zes jaren de stap op de overheids ladder kon vervolgen.

Ongetwijfeld was hem eerezucht niet vreemd. Hij was ook, zo was de indruk van personen die hem nog hadden meegemaakt of dit uit mondelinge overlevering te weten waren gekomen, even eigenzinnig als vastberaden, zowel in het werk als in zijn familie.

Op gespannen voet

Op het bestuurlijke vlak van de gemeente kwam hij dan ook wel eens op gespannen voet te staan met de burgemeester. Dat gold in het bijzonder de burgemeesters Van der Klokken en, zij het in mindere mate, Jhr. Van Grotenhuis. Zo kwam het voor dat vooral

door zijn toedoen een door Van der Klokken uitgeschreven raadsvergadering niet doorging. In een ondershands geschreven briefje aan toen nog raadslid Judocus Timmermans Wzn. schrijft hij: "Amice Timmermans, De meeste leden van de raad waaronder ook de wethouders, zullen heden avond niet ter vergadering komen. Ook dr. Van Heijst zal niet komen. Als u nu ook weg blijft zit de 'Grand Seigneur' alleen. Het is werkelijk goed dat hij aldus wordt behandeld. Groetend, Van Liempt".

De vergadering op 25 juni 1883 ging niet door doch werd vijf dagen later alsnog gehouden.⁴ Ook op ander terrein was hij volhardend en eigenzinnig. Zo hadden uit zijn gezin twee dochters voor het kloosterleven gekozen terwijl een derde dat voorbeeld ging volgen. Van Liempt bracht haar in een tilbury naar Oirschot met de mededeling aan de overste van het klooster dat hij niet voornemens was nog weer een bruidschat in te brengen daar de andere dochters al veel geld hadden gekost. Van Liempt kreeg zijn zin.⁵

Het belang van Waalwijk

Doorzettingsvermogen was eveneens één van zijn eigenschappen. Zakelijke kwaliteiten waren hem naast politiek inzicht niet vreemd. Het Waalwijk rond 1875/ 1890 had naar zijn opvatting nieuwe impulsen nodig. Als voornaamste welvaartsbron maakte de agrarische sector snel plaats voor de industriële (schoen en leder), de 'sociale kwestie' diende zich aan en de plaatselijke katholieke leiders roerden de trom. Die veranderingen vroegen om maatregelen. Mede door zijn activiteit rijpte het plan tot oprichting van een Kamer van Koophandel ter stimulering van handel en nijverheid. Die Kamer kwam er in 1878 waarvan Judocus Timmermans het presidium voerde en Van Liempt het secretariaat.⁶ De laatste functie aanvankelijk van jaar tot jaar, later voor onbepaalde tijd, met een daaraan verbonden honorarium. In die kwaliteit stimuleerde hij de aanleg en het gebruik van de spoorweg Lage Zwaluwe- 's-Hertogenbosch. Het zou leiden tot het zogenoemde halve-zolenlijntje waarmede de schoen- en lederindustrie, die moeilijke jaren had gekend, meer tekenen van "prosperiteit ging vertonen", aldus Van Liempt in een jaarverslag van de Kamer. De aanleg van de nieuwe Maasmond (Bergsche Maas) werd vanuit het bestuur van de Kamer gestimuleerd, al moest de haven van Waalwijk een rechtstreekse verbinding met de nieuwe rivier nog lang ontberen. Tot drie jaar na zijn pensionering als gemeentesecretaris bleef hij aan de Kamer verbonden. Toen volgde zijn zoon Antoon (M.A.J.) hem in 1916 op.⁷

Diensten en bedrijven vroegen geschoold personeel. De tekenschool aan de Stationsstraat bood perspectieven voor jonge mannen die er voortgezet praktijkgericht beroepsonderwijs genoten. Van Liempt was jarenlang secretaris en propagandist van die instelling. Deze gemeentelijke instelling uit 1859 onderging in 1898, dus in Van Liempt's tijd, nog een aanmerkelijke uitbreiding. De invoering van de leerplichtwet (1901) werkte daaraan mee. Ter uitvoering van die wet werd een plaatselijke commissie tot wering van schoolverzuim in het leven geroepen. Van Liempt werd de aangewezen secretaris van die commissie. Het was één van de functies die indirect aan het ambt van gemeentesecretaris was verbonden. Dat was ook het geval met de gasfabriek die in januari 1883 werd aangekocht en onder gemeentelijk beheer kwam. Van Liempt werd secretaris van de raadscommissie die vooral de financiële gang van de gasvoorziening in het oog had te houden.

In een advertentie uit 1891 roept het burgerlijk of algemeen armbestuur van Waalwijk ingezetenen op voedsel, brandstoffen en kleding te geven voor de armen, vanwege de strenge winter. Van Liempt was vele jaren zeer actief lid van dit bestuur.

Vele jaren maakte hij deel uit van het burgerlijk ambestuur van de gemeente. De uitvoering ervan was aan hem opgedragen.

Bij zijn benoeming tot gemeentesecretaris werd hij tot ambtenaar van de bevolkingsregisters en vanaf 190H, naast de burgemeester, benoemd tot ambtenaar van de burgerlijke stand. Aan de gemeente was in die tijd ook het vergunningenrecht van de drankwet opgedragen. Van Liempt werd één van de schatters. In 1897 als zijn jaarsalaris, mede op advies van Gedeputeerde Staten, wordt verhoogd tot fl. 1.200,- (dat van de burgemeester werd bepaald op fl. 800,-) bleek zijn gezondheid niet optimaal te zijn. Bij die gelegenheid, waarin hem lof werd toegezwaaid, betuigt hij zijn dank met de opmerking te zullen trachten "zooveel mijne zwakke krachten het toelaten te blijven werken aan het belang van de gemeente".

Waren de verhoudingen met burgemeesters, voormalig apotheker Van der Klokken en voormalig legerofficier Van Grotenhuis, niet ideaal, met het verstrijken van de jaren en de geaardheid van burgervader Ridder de Van der Schueren en Surmont de Bas Smeele vlotte het beter.⁸ Het waren kennelijk meer gelijkgerichte denkers. Denkbeelden die hij ook vond bij wethouders met wie hij in het bestuur van de sociëteit "Musis Sacrum" zat en waarbij hij als commissaris een toonaangevende rol vervulde.⁹ Daar werden vaak politieke zaken besproken.

De secretarie van Waalwijk

Dat hij zijn familiebelangen ook niet vergat bleek uit het feit dat hij voor enkelen van zijn zonen een baan als ambtenaar wist te bewerkstelligen. In 1903 bestond de secretarie van Waalwijk geheel uit Van Liempts. Adriaan JJ. was 1e ambtenaar en Martinus AJ. (Antoon) 2e ambtenaar. Zijn gezin, hij was op 9 augustus 1876 gehuwd met de elf jaar jongere Johanna Catharina Verhoeven uit Herpt, telde elf kinderen waarvoor kosten noch moeite werden gespaard om deze een goede maatschappelijke positie te bezorgen.¹⁰ Dat bracht hem ertoe om andere bronnen van inkomsten aan te boren zoals die van grossier in wijnen en likeuren en agent van een waarborgmaatschappij. Inkomsten genoot hij ook als secretaris/ administrateur van de Binnen- en Buitenpolder van Waalwijk waarvan Judocus Timmermans de voorzitter was.

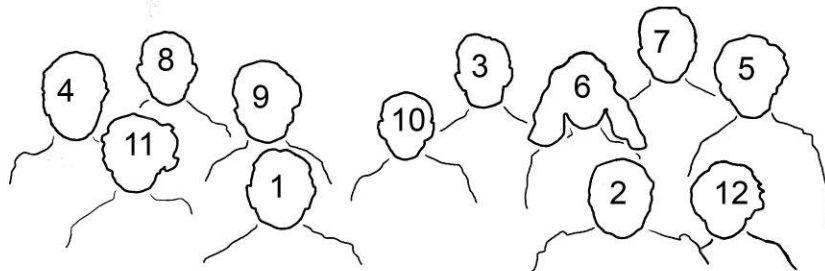
In 1913 nam hij, op tweeënzeventig jarige leeftijd, afscheid als secretaris van Waalwijk en trad zijn zoon Antoon in zijn voetsporen. Drie jaar later, op 29 november 1916, overleed hij.

Jan Rosendaal

Noten

- 1 Gemeentearchief Waalwijk (GAW), notulen gemeenteraad Waalwijk 5 september 1871.
- 2 GAW, bevolkingsregister Waalwijk.
- 3 Jaarverslag provincie Noord-Brabant 1852.
- 4 GAW, notulen gemeenteraad Waalwijk 30 juni 1883.
- 5 Informatie Fr. Van Liempt c.s.
- 6 GAW, eerste vergadering Kamer van Koophandel (KvK), H januari 1878.
- 7 GAW, verslag KvK 24 februari 1916.
- 8 J. Huizenga, De Langstraat op de drempel van de twintigste eeuw ('s-Hertogenbosch 1985), pag. 165.
- 9 GAW, patentregister augustus 1882 e.v.
- 10 GAW, bevolkingsregister Waalwijk L-R, pag. 809.
- 11 GAW, overlijdensregister Waalwijk 1916.

Het gezin Van Liempt

De familie Van Liempt op het 25-jarig huwelijksfeest van hun ouders. Waalwijk, 9 augustus 1901

1. vader F.W. * 12-04-1841	7. M.A.J. * 08-05-1884
2. moeder J.C. Verhoeven * 04-08-1852	8. C.J.A. * 13-03-1886
3. A.J.J. * 06-06-1877	9. W.M.J. * 20-05-1887
4. J.C.M. * 05-12-1879	10. F.A.J. * 21-09-1888
5. M.M.A. * 03-03-1882	11. E.M.J. * 23-12-1890
6. M.P.J. * 27-03-1883	12. J.P.M. * 24-03-1894

*Niet op de foto: J.A.J.M. * 08-12-1880, † 29-01-1901*

Bron: collectie Rob van Oudheusden

Vrouw en moeder des huizes.

Frans is op 9 augustus 1876 in Herpt getrouwd met **Johanna Catharina Verhoeven**. Die laatste werd op 4 mei 1852, om 03:00 in de ochtend, in Herpt geboren. Johanna was de dochter van Johannes

Verhoeven, op 7 december 1805 in Herpt geboren, en Joanna Catharina van Bokoven, die op 27 december 1817, ook in Herpt, het levenslicht zag. Johanna's moeder had toen al drie kinderen, Maria Petronella, Johanna Francisca en Adrianus Christianus, uit haar eerdere huwelijk met de op 11 april 1849 op 45-jarige leeftijd overleden Adrianus van Helvoirt uit Herpt. Adrianus was bakker. De moeder is, 34 jaar oud, vier uren na Johanna's geboorte gestorven. Dat moet een dramatische nacht zijn geweest, daar in het kleine en afgelegen Herpt. Waarschijnlijk heeft mijn overgrootmoeder vanwege die omstandigheid haar moeders namen gekregen. Johanna jr. is opgegroeid in de bakkerij die na het overlijden van Adrianus van Helvoirt door haar moeder werd gedreven (beroep volgens bevolkingsregister: broodbakster; in huwelijks- en overlijdensakte winkelierster). Op datzelfde adres (Hoogstraat 26, veranderd in 27) woonde ook haar vader, toen nog bouwman, en een vijftal Van Helvoorten, waaronder Francis die bakker was. Verder woonden daar Adrianus van Boxtel, bakkersknecht en Hendrika de Hardt (geboren 14 december 1826 in Herpt), dienstbode. Omdat er verder niemand op het adres staat ingeschreven en opvoeding van jonge kinderen, zeker het grootbrengen van een baby, vrouwenwerk was mogen we aannemen dat Hendrika die taak heeft gekregen.

Johanna's vader is niet meer opnieuw getrouwd en later ook broodbakker van beroep geworden. Johanna Catharina groeide verder op en werkte in de zaak, evenals haar broer Adrianus, mee als broodbakker. We zien later dat de banden tussen deze halfbroer en –zus hecht waren; twee van Johanna's zoons die secretaris in Herpt werden waren gedurende die tijd bij Adriaan in de kost. Toen Adriaan 69 was is hij bij het gezin van zijn halfzus in Waalwijk in gaan wonen tot hij er in 1926 op 77-jarige leeftijd stierf.

De moeder van Johanna Catharina was niet onbemiddeld. Uit de memorie van successie bij haar overlijden (bhc, MvS kantoor Heusden, 1852 fol. 60) blijkt dat ze een groot aantal onverdeelde boedels van stukken land, van een opstal in Herpt en omgeving en de helft van land, huis, tuin, erf en boomgaard in Herpt na liet. De erfenis werd onder haar vier minderjarige kinderen verdeeld. Vader Johannes werd daarbij tevens formeel voogd over Johanna Catharina, maar deelde niet in de erfenis.

Alle kinderen van mijn overgrootouders zijn in Waalwijk geboren. Het is me niet duidelijk waarom zo velen de tevens naam Joseph(us)(ina) hebben meegekregen, want die naam komt eerder noch bij de Van Liempten, noch bij de Verhoevens voor.

De laatste jaren van FW.

40-jarig ambtsjubileum.

In de Echo van het Zuiden van 1 oktober 1911 werd alvast aandacht besteed aan het 40-jarig ambtsjubileum als secretaris van de gemeente Waalwijk. De redactie feliciteerde "hem op deze heuglijken dag, terwijl wij hem een woord van warme lof en hartelijken dank brengen voor hetgeen hij voor onze gemeente heeft gedaan. Want zeer zeker heeft secretaris Van Liempt groote verdiensten voor onze plaats. Zijn groote wetskennis daarenboven is van algemeene vermaardheid.

Behulpzaam, toegankelijk voor eenieder heeft hij met zijne uitgebreide kennis velen belangrijke diensten bewezen, en de gemeente met onkreukbaren trouw en ijver gediend".

Op 2 oktober, een zondag gaf eerst de Langstraatse Administratieve Vereniging de jubilaris een hulde met gloedvolle woorden van haar voorzitter. Daarna "kwam een stroom van telegrammen en andere felicitaties, terwijl een zeer groot aantal autoriteiten en andere ingezetenen hunne gelukwenschen kwamen aanbieden. Maandagmorgen werd de jubilaris ten gemeentehuize gehuldigd door het geheele personeel in alle takken

van dienst van de gemeente, behalve de gasfabriek" (citaat Echo van het Zuiden 5 oktober 1911). Als cadeau kreeg Frans een barometer en een wandelstok, "in de hoop dat die veel mooi weer zou aangeven dat zal uitlokken tot een wandeling waarbij de stok past".

Het afscheid als secretaris.

Op eigen verzoek is Frans eervol ontslagen als gemeentesecretaris. In de raadsvergadering van 20 oktober 1911 werd dit ingewilligd, ingaande per 1 januari 1912. Vanwege zijn grote verdiensten en langdurige werkverband, waar de burgemeester en de raad nog eens nadrukkelijk gewag van maakten, werd hem een levenslang pensioen van 2/3 van zijn jaarsalaris gegeven. Dat pensioen bedroeg fl. 866 per jaar. Overigens kon dat pensioen enkel gegeven worden wanneer de raad zou beslissen dat zijn zoon Antoon, toen eerste ambtenaar in Waalwijk, de nieuwe gemeentesecretaris zou worden. De reden daarvan was dat het pensioen door de gemeentekas slechts kon worden opgebracht wanneer er geen nieuwe ambtenaar aangenomen hoefde te worden. Want "Bij benoeming van den eersten ambtenaar (dat was toen MAJ van Liempt), welke benoeming wij (B&W) met alle vertrouwen kunnen aanbevelen, zal met eenige wijziging in de diensturen van het secretariepersoneel, met de thans in functie zijnde ambtenaren, de goede gang der administratie verzekerd blijven, zodat uitbreiding van het personeel eerst nodig zal zijn bij eventuele uitbreiding der administratie". Deze informatie schreef de verslaggever van "De Echo van het Zuiden" op; de raadsnotulen vermeldden die "restrictie" niet.

In dezelfde vergadering werd zijn zoon M.A.J. (Antoon) met algemene stemmen uit de twee voorgedragen (uit tien) kandidaten benoemd tot zijn opvolger.

De burgemeester sprak volgens de notulen de volgende rede uit:

"Bij de zo-even voorgelezen ontslagaanvraag gevoel ik mij gedrongen vanaf deze plaats een woord van afscheid te richten tot den man, die 40 jaren lang het ambt van Secretaris dezer gemeente trouw heeft vervuld en nu op zijn 70^e levensjaar dit veeleischend ambt neerlegt om zijne verdere jaren in rust door te brengen.

Hij is in een groot stuk geschiedenis dezer gemeente ten nauwste betrokken geweest. Veel is over zijn hoofd gegaan. Lief en leed heeft hij in die jaren met de bewoners van Waalwijk gedeeld.

Ik behoef slechts te wijzen op het groot aantal huwelijksakten door hem afgemaakt, waardoor aan innigste wenschen werd voldaan; op de ook door hem in het geboorteregister ingeschrevenen, waardoor vreugde werd gebracht in de gezinnen; maar ook op de vele namen door hem in het boek der dooden geschreven en de vergunningen door hem afgegeven om zooveelen die dierbaar waren te brengen op den doodenakker.

Menig menschenleven is als het ware administratief door zijne handen gegaan. Behalve dit, wat ieder in het bijzonder raakt, heeft hij in die veertig jaren aan zoovele zaken voor het algemeen belang medegewerkt en tot stand helpen brengen. Ik waag hier niet in bijzonderheden te treden.

Thans gaat hij de plaats verlaten, welke hij veertig jaren lang met eere heeft bekleed, maar toch, en is het mij een groot genoegen dit te kunnen constateren, de band die tusschen hem en de gemeente bestaat zal niet verbroken worden.

Ofschoon zijn weg hem niet altijd heeft geleid langs bloemvelden, wensch ik hem nu nog vele gelukkige en zonnige jaren toe in het besef, dat de gemeente die hem verzekert door een levenslang pensioen en daardoor uiting geeft aan erkentelijkheid voor de vele en langdurige diensten haar bewezen en hem tevens daarvoor wenscht te huldigen bij gelegenheid van zijn veertigjarige ambtsvervulling".

Het raadsverslag meldt dan "bravo's", waarop de heer Klijberg zegt: "Ik meen den tolk te zijn van den Raad, als ik ook namens deze een woord van hulde en dank bijvoeg".

Even terug in de raadsvergadering.

In de raadsvergadering van 11? december 1913 werd, naar aanleiding van het per 1 oktober 1913 in werking stellen van de "wet, regelende de pensionering van de gemeente- ambtenaren, hunne weduwen en weezen", een voorstel van B&W voor een gemeentelijk pensioenfonds voor gemeente- ambtenaren behandeld. Bij de daarbij gemaakte begroting werd opgemerkt dat "de inkoopsom van F.W. van Liempt buiten beschouwing was gelaten, omdat de wet onduidelijk is ten opzichte van de pensioengrondslag van die ambtenaren die voor het in werking treden der wet eene hoogere bezoldiging genoten dan na dat tijdstip".

Overigens tekenden de ambtenaren, met succes, beroep aan tegen de regeling, omdat hun eigen bijdrage veel te hoog was.

Ontslag als ambtenaar van de Burgerlijke Stand.

Frans was in Waalwijk ook de ambtenaar van de Burgerlijke Stand.

In de raadsvergadering van 28 april 1916 wordt het verzoek om eervol ontslag van FW als ambtenaar van de Burgerlijke Stand behandeld.

Na zijn overlijden: pensioen voor de weduwe.

In de raadsvergadering van 30 december 1916 wordt aan de weduwe van de overleden oud- secretaris een weduwenpensioen van fl. 500 toegekend.

Postuum.

In 2004 krijgt Frans postume eer. Samen met enkele andere personen die veel voor Waalwijk hebben betekend, zoals Van Schijndel, Tielen en Van Haren, wordt er op het nieuwe bedrijventerrein Haven VII een straat naar hem vernoemd.

Bron: gemeenteraad Waalwijk, besluit 17 februari 2004.

Er is tot nu toe driemaal over het leven van Franciscus Wilhelmus van Liempt geschreven.

Het artikel uit "De Klopkei" van Jan Rosendaal heb ik hierboven integraal overgenomen.

J. Huizenga wijdt pagina 165 van het boek "De Langstraat op de drempel van de twintigste eeuw" ('s-Hertogenbosch 1985) aan hem.

En zelf heb ik een biografie mogen schrijven die in het kader van de reeks "Brabantse biografieën" nummer 8 eind 2008 door het erfgoedhuis in Den Bosch is uitgegeven.

Adrianus Johannes Josephus van Liempt

(nog niet gereede versie maart 2013)

Willen degenen die aanvullingen of correcties hebben deze aan mij doorgeven via email advanliempt@hotmail.com of telefoon 073-6414555

Adrianus Johannes Josephus (Ad) van Liempt is geboren op 06-06-1877 in Waalwijk, zoon van Franciscus Wilhelmus van Liempt (gemeentesecretaris) en Johanna Catharina Verhoeven. Ad is overleden op 04-06-1955 in Gilze, 77 jaar oud.

Hij trouwde, 29 jaar oud, in 1906 met **Maria Tielen**, 29 jaar oud. Maria is geboren op 17-05-1877 in Waalwijk, dochter van Antonius Mattheus Conradus Tielen en Maria Alphonsa van Eupen. Maria is overleden op 30-05-1907 in Arnhem, 30 jaar oud

Ad trouwde voor de tweede maal, 32 jaar oud, op 26-04-1910 in Helmond met **Huberdina Johanna (Dina) van Hoeck**, 30 jaar oud. Huberdina Johanna was geboren op 22-10-1879 in Helmond als dochter van Andreas Hubertus van Hoeck (burgemeester en brouwer) en Wilhelmina Huberta Swinkels. Dina is overleden op 11-10-1950 in Gilze, 70 jaar

oud.

Waalwijk.

Over zijn jeugd en opleiding kon ik geen gegevens terugvinden. Waarschijnlijk is Ad, zoals een aantal van zijn broers na hem deden, naar het internaat in Langeweg gestuurd om er een middelbare opleiding (tot onderwijzer?) te volgen.

Ad begon zijn loopbaan als gemeenteambtenaar in Waalwijk. Eind november 1892 werd hij er door B&W aangesteld als "klerk ter secretarie".

Hij kwam goed voor zichzelf op, zo blijkt uit een brief die hij in 1895 aan het college van B&W stuurt en waarin hij met een brede onderbouwing stelt dat zijn salaris omhoog moet. En hij werkt daar ook voor.

In juli 1896 slaagde hij voor het examen "candidaat- gemeentesecretaris" (samen met zijn buurjongen V. Gerris die bij de provincie werkte). Blijkbaar had hij toen al besloten ooit notaris te worden, want de Echo van het Zuiden meldt op 21 augustus 1898 dat Ad, toen nog gediplomeerd aspirant- secretaris en ambtenaar ter secretarie, geslaagd is voor het eerste gedeelte van het notarisexamen. Het examen werd gehouden in Den Haag en zijn leraar was de Waalwijkse notaris Mr. Jos Bink. Dat speelde zich af rond de inhuldiging van koningin Wilhelmina, die toen 18 jaar en meerderjarig geworden was.

Ter gelegenheid daarvan werden in het hele land feesten georganiseerd. Zo ook in Waalwijk, waar de gemeente fl. 1.000 uit trok om alle activiteiten te bekostigen. Een van die activiteiten was een "lichtstoet", een bedenksel van een driemanschap waar Ad deel van uit maakte. En het is een succes geworden, want de Echo van het Zuiden van 4

september 1898 plaatst een speciale dankbetuiging voor hen en de fabrikanten (die het sponsorden?).

Eindhoven.

Op 19 december 1898 wordt Ad ambtenaar ter secretarie in Eindhoven. Uit het Waalwijkse bevolkingsregister blijkt dat hij daar kort gewoond heeft, want hij vestigt zich van daaruit op 15 maart 1899 weer in Waalwijk.

Nijmegen.

Volgens de respectievelijke bevolkingsregisters vertrok hij vanuit Waalwijk naar Nijmegen en vestigde hij zich daar 18 juli 1900 op het adres Graafsestraat 27. Dat pand staat er nog (hij zou goed de eerste bewoner geweest kunnen zijn). De straat heet nu Graafseweg en het nummer is hetzelfde gebleven.

Foto: Hoekpand Graafseweg 27 Nijmegen in 2006

Op 31 december 1901 is hij weer vertrokken naar Waalwijk. In zijn Nijmeegse tijd was hij eerste

klerk bij de gemeente- ontvanger.

Alweer Waalwijk.

Terug in Waalwijk wordt hij eerste klerk op de gemeentesecretarie. B&W benoemen hem in die functie op 26 november 1901. Van de benoeming wordt gewag gemaakt in de plaatselijke krant, met de vermelding erbij dat hij de opleiding heeft van candidaat-secretaris en voor 2/3 candidaat- notaris is.

In Waalwijk komt zijn naam daarna regelmatig voor in het maatschappelijke leven. In mei 1902 wordt er een "Kamer van Arbeid voor het schoenmakersbedrijf" opgericht. Ad is er de secretaris van. Dat zal wel eens lastig zijn geweest, want er waren twee voorzitters en twee bestuursleden, één voor de patroons en één voor de werklieden. In juni 1903 al wordt hem op zijn verzoek eervol ontslag verleend, dat op 3 augustus ingaat met de benoeming van een nieuwe secretaris.
Bron: Echo van het Zuiden 23 juni en 3 augustus 1903.

<p>OPLEIDING Gemeente - Administratie.</p> <p>Bij den ondergeteekende bestaat weder gelegenheid om in de GEMEENTE-ADMINISTRATIE te worden opgeleid, ook voor het examen.</p> <p>A. J. v. Liempt 1e ambt-naar ter secretarie, WAALWIJK.</p>

Verder gaat Ad les geven in gemeente- administratie. Hij adverteert daarvoor in de Echo van het Zuiden van 6 juli 1902 (en enkele edities daarna). Hij heeft blijkbaar zijn sporen dan al verdiend volgens een bericht in de krant van 18 juni 1902, waar gemeld wordt dat A. Verhoeven geslaagd is voor het examen van candidaat- gemeentesecretaris en dat die zijn opleiding genoten heeft bij A.J. van Liempt.

Er ontstaan in Waalwijk plannen voor het organiseren van een "Tentoonstelling van Schoen- en Lederindustrie en aanverwante artikelen" in augustus 1903. Daarvoor wordt een comité samengesteld. Uit dit comité, zo meldt de krant van 17 augustus 1902, wordt een dagelijks bestuur gekozen, waarvan Johan Tielen (de broer van zijn toekomstige vrouw?) de eerste en Ad de tweede secretaris is.

Blijkbaar is zijn animo voor het organiseren groot, want hij wordt ook lid van de driekoppige buffetcommissie die verschillende buffetten, de winkelgalerij, de champagne- bar en twee café- restaurants tijdens de tentoonstelling verpacht (bron: advertentie Echo van het Zuiden 16 april 1903 en volgende).

In 1903 is Ad benoemd in de functie van chef van de afdeling comptabiliteit en sociale wetgeving van de gemeente Roermond. In de Echo van het Zuiden van 7 juni 1903 wordt dat gemeld, wat een actie in de gemeenteraad tot gevolg heeft. Daarnaast het bericht in de krant van 18 juni 1903 waaruit blijkt hoe die actie is teruggedraaid.

<p>Benoeming.</p> <p>De heer Adrs. van Liempt, 1e ambtenaar ter secretarie alhier is benoemd tot chef der afdeling compabiliteit en sociale wetgeving ter secretarie te Roermond.</p> <p>Wij bieden hem onze felecitaties aan met deze promotie, maar velen met ons zien hem niet gaarne van het raadhuis alhier vertrekken.</p>

<p>BINNENLAND.</p> <p>WAALWIJK 17 Juni 1903.</p> <p>Raadsvergadering.</p> <p>In eene Zaterdagavond gehouden raadsvergadering werd met algemeene stemmen aan den heer Adr. van Liempt, 1e ambtenaar ter secretarie alhier, die benoemd was te Roermond, eene salarisverhoging van f 200 toegestaan. Hij zal thans zijne benoeming naar Roermond niet volgen.</p>

Uit een bericht in de Echo van het Zuiden van 11 oktober 1903 blijkt dat Ad deel uitmaakte van het bestuur van de vereniging "Geloof en Wetenschap". De krant meldde toen, dat het bestuur hem uit haar midden koos tot bibliothecaris.

Ook Ad was, net als zijn vader, blijkbaar typisch iemand voor secretariële functies op velerlei terreinen. Zo meldde de Echo van het Zuiden op 13 juni 1903 dat Ad is gekozen tot secretaris van de afdeling "Langstraat" van de Noord-Brabantse Maatschappij van Landbouw (de voorloper van de NCB).

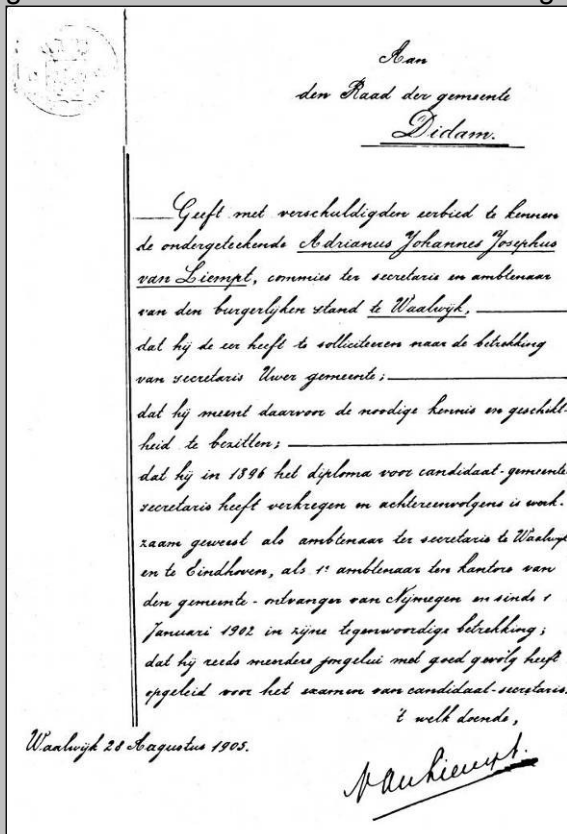
En een bijverdienste is nooit weg! In augustus 1905 wordt Ad assistent van de Bossche agent voor de vestiging in Waalwijk, Baardwijk en Besoijen van de Rijksverzekeringsbank.

In 1906 werd in heel Nederland het derde eeuwfeest van de geboorte van de schilder Rembrandt van Rijn gevierd. In verschillende plaatsen waren er commissies voor de Rembrandt-hulde ingesteld die onder andere ten doel hadden de bestelling van reproducties te coördineren. Ad was penningmeester van de Waalwijkse commissie; zijn toekomstige zwager Jan Tielen was eerste secretaris (bron: Echo van het Zuiden 29 maart 1906). In maart 1907 wordt het comité weer ontbonden; uit het bericht daarover blijkt dat zijn broer Antoon zijn functie inmiddels heeft overgenomen.

Didam.

De tijd dat Ad in Didam woonde en werkte was relatief kort. Toch hebben in die periode zich belangrijke zaken afgespeeld, die zijn leven behoorlijk op zijn kop moeten hebben gezet. Zowel in zijn privé-, als in zijn werkomgeving deden zich negatieve ontwikkelingen voor. Privé met de dood van vrouw en pasgeboren kind; in zijn werk met lokale verhoudingen en problemen met minstens een collega.

In "De Gemeentestem" (een sinds 1851 verschijnend landelijk blad voor gemeenten en gemeente- ambtenaren) verscheen een oproep voor kandidaten voor de functie van gemeente- secretaris in Didam. De vorige secretaris van Didam, M. Banken, was "te vroeg ontslapen". De raad gedenkt hem in

haar vergadering van 14 juli 1905 en meent dat hij moeilijk te vervangen zal zijn. Een bij de gemeente Didam werkende ambtenaar, Ten Holder, wordt waarnemend secretaris en meldt zich als candidaat voor de opengevallen functie. Op 17 augustus 1905 besluiten B&W hem en een andere sollicitant, ene Verhoeven, voor te dragen ter besluitvorming door de raad.

In de raadsvergadering van 17 augustus moet Ten Holder de vergadering verlaten. Wanneer hij weer terugkomt, deelt de burgemeester hem mee dat er een nieuwe oproeping zal komen. Mogelijk is een meerderheid in de raad het niet eens met zijn, en/ of met de andere kandidatuur.

De oproeping wordt herhaald en in de B&W- vergadering van 31 augustus wordt op voorstel van de burgemeester besloten Ad als eerste candidaat voor te dragen

aan de raad. Tweede op de lijst is weer de heer Verhoeven. Maar daarmee gaan de wethouders niet akkoord: zij willen Ten Holder weer op de aanbeveling zien, wat geschiedt. In de raad van 31 augustus memoreert de burgemeester dat candidaat Ad "verscheidene jaren practijk achter de rug heeft, gediplomeerd is en reeds verschillende jongelieden met gunstig gevolg heeft opgeleid voor het examen van candidaat gemeente- secretaris; sollicitant is ook oud- leermeester van den in de vorige aanbeveling vermelden Verhoeven; verschillende stukken liggen voor hem ter aanbeveling, waaronder van den burgemeester van Waalwijk". Vervolgens zegt de burgemeester dat hij Verhoeven als nummer 2 had willen plaatsen, maar dat de wethouders liever Ten Holder als tweede op de aanbeveling zouden zien. De raad stemt vervolgens, waarbij Ad 6, en Ten Holder 5 stemmen krijgt. Daarmee is Ad met een erg kleine meerderheid benoemd.

Het volgende agendapunt is wonderlijk genoeg de "intrekking van het salaris van een ambtenaar ter secretarie". Het betreft Ten Holder. Het wordt niet duidelijk wat de achtergrond van dit voorstel is. Het kan geen financiële kwestie zijn, want in de begroting voor 1905 is zijn salaris verwerkt. Het raadsverslag licht mogelijk een tipje over Verhoeven's functioneren op: "de voorzitter roemt de werkzaamheden van Ten Holder, zeggende, da hij, wat hij kon doen, gedaan heeft en heeft gewoekerd met zijne capaciteiten". De raad wil overigens dat zijn salaris tot het eind van het jaar blijft doorbetaald, omdat het toch al in de begroting was opgenomen.

In de raadsvergadering van 15 september wordt Ad beëdigd als secretaris en ambtenaar van de Burgerlijke Stand. De burgemeester spreekt de wens uit dat hij geruime tijd als secretaris van Didam zal mogen werkzaam zijn. En Ad belooft zijn beste krachten in te zetten voor de bevordering van de belangen van de gemeente Didam.

Hij gaat wonen in het pand dat later als adres Wilhelminastraat 16 heeft gekregen. Het staat er anno 2006 nog, maar wordt ingrijpend gerenoveerd. Hier een foto ervan, rond 1930 gemaakt⁴.

In 1905 slaagt hij voor het derde deel van het notarieel Staatsexamen en mag zich vanaf dan candidaat- notaris noemen. De Waalwijkse "Echo van het Zuiden" maakt er melding van en voegt er aan toe, dat maar 35 van de 105 examinandi slaagden. De opleiding genoot Ad bij Mr. J. Swane, advocaat- procureur en candidaat- notaris in Den Bosch (ook lid van de Tweede kamer en, pikant, rechtskundig adviseur van de in 1923 gefailleerde Hanzebank).⁵

⁴ mij ter beschikking gesteld door de Oudheidkundige Vereniging Didam, waarvoor dank.

⁵ hem werd door de curatoren verweten de kredieten op trage en laakbare wijze te hebben afgewerkt. Voorts is hij tot twee dagen voor de surseance- aanvraag groot- debiteur (f 125.000) van de Hanzebank geweest. Bron: "Opkomst en ondergang van de Hanzebank te 's-

Op 10 augustus 1906 gaat hij in ondertrouw met Maria Tielen uit Waalwijk. Maria is de dochter van de dan al overleden Antoon Tielen die in Waalwijk een drukkerij had en onder andere de streekkrant "Echo van het Zuiden" uitgaf. Op 28 augustus 1906 trouwen ze. Oom Adriaan van Helvoort, de in Ad's ouderlijk huis inwonende halfbroer van zijn moeder, is een van de getuigen. Na het huwelijk dankt het paar in een advertentie, "mede namens de wederzijdsche familiën hartelijk voor de zeer talrijke en ondubbelzinnige blijken van belangstelling". De zaterdag voor hun (zondagse) huwelijk

Feestavond.

Zaterdagavond werd het personeel en de agenten van de Waalwijksche stoomdrukkerij van Antoon Tielen een feestavond aangeboden ter gelegenheid van het huwelijk van Mej. M. Tielen en den heer A. van Liempt.

Tegen acht uur vereenigden de feestvierenden zich in de voor deze gelegenheid net versierde drukkerij. Na een welkomstlied aan bruid en bruidegom werd onder het drinken van een heerlijk glaasje en een stevige versterking van den inwendigen mensch, het programma afgewerkt; afwisselend kregen we zang muziek, voordracht, ja zelfs goocheltoeren te hooren en te zien.

Tot laat in den nacht duurde de feestvreugde voort, die zeker bij allen een aangename herinnering zal achterlaten.

wordt er nog een feest gegeven voor het personeel en de agenten van de stoomdrukkerij Tielen; zie het hier opgenomen bericht uit de Echo van het Zuiden.

Zijn schoonmoeder, de weduwe Maria Alphonsa Tielen- Van Eupen verhuist mee naar Didam. De verhuizing verloopt prima, zo blijkt uit een advertentie met dank voor de uitstekend verzorgde verhuizing in de Echo van het Zuiden van 9 september 1906. Ze is uitgeschreven in het Waalwijkse bevolkingsregister naar Didam, maar daar niet ingeschreven. Ik vind bij toeval haar overlijdensadvertentie. Ze is gestorven op 11 juni 1920 te St. Oedenrode. Mogelijk heeft ze bij haar daar wonende dochter Eugenie

ingewoond die er met Bernhard Werners, directeur van de boterfabriek, was getrouwd, of is ze (St. Oedenrode was haar geboorteplaats) in het St. Odagesticht daar gaan wonen? De bevolkingsregisters vermelden haar daar echter niet.

Waalwijk wordt door Ad niet vergeten. Samen met zijn zwager Jan Tielen, die dan de uitgeverij van diens vader drijft, stelt hij een adresboek voor Waalwijk samen, dat in 1907 verschijnt (bron: Echo van het Zuiden 6 september 1906).

Zelfs nog in 1918 (6 januari) meldt de door Tielen dan 40 jaar uitgegeven "Echo van het Zuiden" dat ter gelegenheid van dat jubileum een plaquette is aangeboden door een groot aantal mensen, waaronder Adr. van Liempt en (zijn broer) Antoon.

Mogelijk indachtig zijn vader, blijft het niet alleen bij secretaris zijn. In de periode mei 1906- 1907 is hij ook directeur en kassier van de Didamse Boerenleenbank. Hij werd daarvoor gekozen met 64 van de 80 uitgebrachte stemmen (bron: Echo van het Zuiden 24 mei 1906).

In zijn Didamse periode overkwam hem een groot persoonlijk drama. Op 30 mei 1907 wordt hun zoontje Marinus Franciscus Anthonius geboren. Het kan zijn dat het kind voldragen is geweest, ze waren immers 9 maanden tevoren getrouwd. Maar

Hertogenbosch, 1908- 1923" in het Noordbrabants Historisch Jaarboek nr. 9 van 1992 door P.J.V. Dekkers.

evengoed kan het ook een vroeggeboorte zijn geweest. Wie weet was de tyfus (die in mei 1907 in 4 Didamse gezinnen heerste) wel de oorzaak. In elk geval was er een reden om naar Arnhem uit te wijken, waar het kind (waarschijnlijk in een ziekenhuis, het St. Elisabethgesticht) is geboren. Moeder overlijdt dezelfde dag nog; Marinus heeft nog tweeëneenhalve maand geleefd en is toen ook (in Arnhem) gestorven. Op de katholieke begraafplaats van de Martinuskerk in Didam is anno 2008 geen graf van hen meer te vinden.

Opvallend is de naam van het kindje, Marinus. Die naam komt niet voor in de families van Ad en zijn overleden vrouw. Mogelijk is het een mannelijke vorm van zijn moeders naam, Maria.

De dag voor en na het overlijden van zijn vrouw heeft Ad gewoon gewerkt. Door hem werden nog akten in de burgerlijke stand ingevoerd.

Kort na de dood van Ad's vrouw, op 3 juli 1907, schrijft de gemeente-ontvanger een formele brief aan B&W waarin hij stelt dat door het niet verstrekken van inlichtingen door de secretaris en ambtenaar van de Burgerlijke Stand (Ad dus) zijn administratie niet geregeld kan worden bijgehouden. Geheven legeskosten zijn niet gestort, gemeentelijke verkopeningen zijn niet doorgegeven, onbekende mutaties in de hoofdelijke omslag zijn doorgevoerd en vrijstelling of vermindering van schoolgeld heeft zonder zijn kennis plaatsgevonden.

Er vindt controle van kas en boeken plaats en B&W bespreken die al op 9 juli. Alles wordt in orde bevonden. Verder niets aan de orde zijnde, wordt de vergadering weer gesloten. Mijn inschattingen zijn dat er behoorlijk wat scheef gezeten moet hebben in de relatie tussen gemeente-ontvanger en de secretaris, én dat het functioneren van Ad onder zijn privé-omstandigheden wel eens te lijden zou kunnen hebben gehad.

Vanaf 21 augustus 1907 wordt Ad een maand verlof toegestaan.. Mogelijk gaat hij zaken regelen rond zijn nieuwe toekomst..

Op 13 november 1907 vraagt Ad eervol ontslag aan. Dat wordt hem per 1 december verleend.

Het boekje dat de Rabobank Didam uitbracht ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de bank (toen Boerenleenbank) aldaar meldt dat het bestuur met het aanstellen van Ad als kassier "een ongelukkige keuze had gedaan". Uit de verslagen van het bestuur en die van de Raad van Toezicht, die ik op de bank mocht inzien, blijkt daar niet van. Die verslagen behandelden overigens bijna uitsluitend de besluitvorming over aangevraagde leningen. De jaarlijkse rekeningen van de kassier werden nagezien en in orde bevonden.

Uit de bewaard gebleven brievenboeken blijkt wel dat Ad bij het vertrek uit Didam nog een schuld had open staan van een lening van fl. 500 aangegaan op 6 januari 1907, waarvan hij had beloofd die spoedig af te lossen. Dat gebeurde niet en de nieuwe kassier heeft daarop zijn broer Toon (die borg stond) aangeschreven. Het is tot een regeling gekomen en het bedrag, totaal fl. 529,51 is op 1 mei 1908 aan de bank terugbetaald. Achtergronden zijn niet meer te achterhalen. Ik kan slechts veronderstellen dat het geld nodig was bij de komst van de baby en verder is opgegaan aan ziekenhuis- en begrafenis-kosten. Het overlijden van vrouw en kind en pure financiële onmacht zullen de oorzaak van het niet meteen terugbetalen (was de lening voor onbepaalde tijd aangegaan? Niet te achterhalen) zijn geweest.

De schrijver van het herdenkingsboekje, Henk Stevens uit Didam, heeft zijn informatie uit archieven en interviews. Hij wist niet meer waar hij de negatieve informatie (de "ongelukkige keuze als kassier en het vertrek uit Didam onder bedenkelijke omstandigheden") over Ad precies vandaan had. Uit archieven en kranten die ik kon achterhalen, in elk geval niet! De enige verklaring blijft dan dat er kwaad bloed is gezet, die mogelijk te maken hebben met de verwickelingen bij zijn komst in Didam.

Berichten uit de Lijmers.

DIDAM.

— Aan den heer A. J. J. van Liempt is op zijn verzoek eervol ontslag verleend als secretaris dezer gemeente.

In de "Graafschap Bode" van 7 december 1907 wordt zijn vertrek gemeld.

Ad vertrok naar Helmond.

Helmond en Valkenswaard.

In Helmond wordt Ad per 11 maart 1908 ingeschreven. Hij heeft de gemeente-administratie definitief vaarwel gezegd. Hoewel, in samenwerking met J.A. van Bokhoven (gemeentesecretaris te ?) en J.M. Sanders (gemeentesecretaris te Lieshout en Eindhoven), beiden ook leraar staatsinrichting MO, start hij in Helmond en Eindhoven een cursus Staats- en Administratief recht (bron: Echo van het Zuiden 22 december 1907, advertentie).

Zijn beroep is nu candidaat- notaris, waarvoor hij de opleiding al vóór zijn Nijmeegse periode volgde. Hij woont er aanvankelijk in de Kerkstraat C 39, later in de Veestraat op adres A 21. Op dat adres staan veel mensen voor korte tijd ingeschreven; mogelijk is het een pension geweest. Wel voor de "betere stand", want de beroepen van de mensen die er woonden zijn van fabrieksdirecteur tot leraar en ingenieur. Op 12 december 1908 wordt hij alweer uitgeschreven naar Valkenswaard.

In Valkenswaard heeft hij hetzelfde beroep, candidaat- notaris. Mogelijk heeft hij in Valkenswaard een dependance van een Helmond's notariskantoor gedreven.

Zijn woonadres in Valkenswaard was D 523.

In 1909 ontmoet hij de dochter van Helmond's burgemeester en brouwer, Dina van Hoeck. Waarschijnlijk is hij er dat jaar op ? met Dina verloofd. Er is nog een zegelring met het familiewapen met daarin de naam D van Hoeck en de genoemde datum in de familie (in 2007 in bezit van W van Liempt uit Goirle, kind van Ad's latere zoon Frans).

Op 4 juni 1910 is zijn nieuwe vrouw, mijn grootmoeder H.J. van Hoeck, ook in Valkenswaard ingeschreven. Ze waren een paar maanden daarvoor, op 26 april 1910, in Helmond getrouwd. Op 16 maart 1911 wordt hun eerste kind, Frans Jozef, geboren (met de aantekening: inwoner van Helmond).

Tot 4 juni 1910 heeft zijn zus Martina bij hem in Valkenswaard gewoond, waarschijnlijk om de huishouding te doen. Toen Ad's vrouw er kwam wonen, is zij weer naar Waalwijk teruggegaan.

Haarlem.

Hij vestigde zich daarna met vrouw en kind in Haarlem als candidaat- notaris. Hij woont daar per 9 maart 1912 op het adres Harmenjansweg 35. Het huis is er anno 2006 nog steeds. Als ik het pand goed dateer kan hij er best de eerste bewoner van zijn geweest.

Zijn zoon Andreas Hubertus (mijn vader) wordt er al snel op 15 mei 1912 geboren. Diens twee zussen zijn ook in Haarlem geboren; Johanna Catharina (tante Joke) op 26 mei 1913 en Wilhelmina Huberta (tante Mien) op 6 januari 1915. Meer kinderen zijn er niet meer gekomen. Op 9 november 1915 alweer wordt het gezin uitgeschreven naar Gilze.

Harmenjansweg 35 Haarlem in 2006

Gilze: het notariskantoor en de persoon Ad van Liempt.

Op 1 november 1915 werd Ad bij Koninklijk Besluit benoemd en op 19 november 1915 beëdigd door de Kamer van Toezicht (ressorterende onder de president van de rechtbank in Breda) als notaris te Gilze. Daar woonde hij in de Oranjestraat 148 en naderhand aan de Versterstraat 1, het voormalige huis van dokter Ledel.

Foto van omstreeks 1916

Het stempel van het kantoor en een foto van het pand staan hiernaast.

Het was een groot huis met een grote tuin. De begane grond werd in tweeën gedeeld door een grote gang. Links was het kantoor, de keuken en de aanbouwen, en rechts waren de woonvertrekken. Naast het huis stond de "remise", met een smeerpuit erin. Want vroeger moesten auto's regelmatig doorgesmeerd worden en dan was een smeerpuit wel erg handig.

DASHONDEN. (Teckels).	
Reuen. Nieuwelings klasse:	
1e prijs:	Zeer goed: Backer van C. v. d. Wijngaart, Tilburg.
2e prijs:	Zeer goed: Bruno van A. J. J. van Liempt, Gilze.
Jeugd klasse:	
1e prijs:	Zeer goed: Backer van C. v. d. Wijngaart.
2e prijs:	Zeer goed: Bruno van A. J. J. van Liempt.
Nationale Fokkers klasse:	
1e prijs:	Zeer Goed: Bruno van A. J. J. van Liempt.
Teven. Limite klasse:	
2e prijs:	Goed: Fridoline van Adr. Hooftmaaijers, Waalwijk.

Er is een amusant verhaal over de smeerput⁶. Op zekere dag ging de familie op stap. Maar de hond (een teckel) was loops. Die werd daarom in de smeerput gezet, want dan kon ze niet weglopen of dingen kapot krabben. Maar blijkbaar was niet alles goed afgesloten, want toen de familie weer thuiskwam zat de smeerput vol met wel vijftien plaatselijke reuen, die daar wat vrolijke uurtjes moeten hebben beleefd. De teckel was de favoriete hond van de familie,

waarmee zelfs prijzen werden gehaald. Dit bericht uit de Echo van het zuiden van 2 mei 1925 bericht dat de dashond de 2^e prijs behaalde in de klassen "nieuwelings" en "jeugd" met de aantekening "zeer goed".

Op 31 juli 2006 interviewde ik Piet Thielen in Gilze, die vanaf 1 september 1941 op het notariskantoor van mijn grootvader in Gilze als boekhouder heeft gewerkt. Daarbij kreeg ik een aantal verhalen te horen die wel iets vertellen over de persoon die Ad was en hoe het er op het kantoor aan toe ging. Het blijven natuurlijk "kantoorverhalen" die je als personeel onderling ook nog wel aandikte. Een bloemlezing:

De gang van zaken bij de sollicitatie van Piet was tekenend voor de tijd en de manier van doen van grootvader. "Van wie zijde gij d'r ene?". "Van Bart Thielen", antwoordde Piet, en memoreerde nog wat familie van hem die grootvader goed kende. "Ge komt uit een goei nest", concludeerde grootvader. Na een tweede gesprek werd Piet aangenomen voor fl. 50 in de maand plus fl. 5 fietsgeld. Een heel bedrag toen in het begin van de tweede wereldoorlog, en er ook bijna geen werk was.

Het pand aan de Versterstaat (die eerder Oranjestraat heette) was gekocht van dokter Ledel. Grootvader liet het verbouwen, maar toen hij zag hoeveel werklieden er aan de slag waren stuurde hij ze naar huis met de overweging: "dat kan ik hier nooit verdienen".

Het kantoor bestond uit een groot bureau waar drie mensen zaten. Piet Thielen had als boekhouder een eigen kantooruimte. Grootvader had zelf een klein kantoor. De koffiepauzes werden bij Marie Louws, die er ook werkte en naast het kantoor woonde, thuis gehouden.

Bij de Registratie in Breda werd gezegd: "Bij God en notaris Van Liempt kan alles".

Er was een veiling in het café van Betje Timmermans in Hulten. Nu schonk Betje van die kleine borreltjes. Grootvader vroeg bij binnenkomst om drie borrelglasjes, zette die in de deuropening en schopte ze stuk voor stuk de deur uit. En daarbij zeggend: "Terugkomen als ge groter zijt".

Toen Dries van der Reijt (kandidaat-notaris en later getrouwd met Ad's dochter Joke) nog maar net op kantoor was, was er een veiling in Hulten. Kom, zei grootvader, we gaan eerst eens kennis maken met de pastoor. Het was op Witte Donderdag. Bij de pastoor werd flink gehesen en het was al over twaalfen geworden. "Wil-de soms wat hartelijks", zei de pastoor. "In de kelder heb ik nog worst hangen". "Maar dat kan toch niet, het is Goede Vrijdag meneer pastoor". "Ge krijgt van mij dispensatie", antwoordde die. Pragmatiek, heet dat....

⁶ bron: Gera van den Berg.

Tijdens de oorlog is er ook kantoor gehouden in Alphen, omdat de locatie aan de Versterstraat vanwege het vliegveld te gevaarlijk was (een deel van het kantoor is inderdaad verwoest?). Het gezin woonde in de Stationsstraat bij Mieke Vaarten (het huis staat er nog); kantoor werd er tegenover gehouden bij Koop (Jacobus) Wouters. Dat is heel de oorlog zo gebleven.

Grootvader liep in Baarle Nassau over straat en kwam Stanneke Olie, de olieboer, tegen. "Verrek Stanneke", zei hij, "wat ben-de nou aan het doen"? Ge loopt mee 'ne stok mee 'ne bollantaarn eraan"! "Goed da'k jou tegenkom", antwoordde Stanneke, "Ik ben eerlijke meense aan het zoeken en gij bent den irste die ik tegenkom".

Grootvader was in Ulicoten voor een testament. Partijen moeten dan vóóraf, zonder getuigen erbij, aan de notaris verklaren wat hun laatste wil is. De reis erheen was met het "gerijke" met Franske Hoevenaars op den bok gemaakt, want de auto was door de bezetter gevorderd. Eenmaal aangekomen bleek dat de klant ziek te bed lag. "Wat mankeer-de", vroeg grootvader. "Eigenlijk niks", was het antwoord, "maar het is zo gek een testament te maken als ge niks mankeert". "Eruit gij!", zei grootvader.

Tijdens de oorlog verrekte men soms van de hoofdpijn op kantoor. Oorzaak bleek de stank van het fermenteren van de door grootvader zelf gekweekte tabak te zijn.

"Ben-de niet bang dat da roken en drinken ongezond is", vroeg iemand eens aan grootvader. Die antwoordde: "Welnee, want ik rook flink en daarvan gaan de bloedvaten dicht. Met drinken gaan ze open. En zo blijft de boel in evenwicht".

Grootvader beloofde soms meer dan hij waar maakte. Als mensen daarover geprikkeld kwamen klagen, wist hij ze zo te bepraten dat ze weer blij vertrokken. Overigens werkte hij zelf nooit (buiten de plichtplegingen van de notaris dan) aan de stukken, maar zat z'n personeel ook niet achter de broek.

Uitspraak van grootvader: "Als er eenen hemel bestaat, kom ik terug om het te zeggen".

Een verhaal over hem uit de overlevering dat aangeeft dat hij los met de regels kon omgaan, gaat over openbare verkopen. Daar mocht geen drank worden geschonken. Was er echter een verkoping in Baarle- Nassau, dan werd dat gedaan in een etablissement waar de landsgrens doorheen liep. De verkoping werd gepauzeerd, waarna het gezelschap in het Belgische deel een borreltje ging vatten. Die situatie was ook handig als er eigendommen moesten worden verkocht die én in Nederland én in België lagen. Dat kwam nog al eens voor in verband met de aanwezigheid van Belgische enclaves in dat gebied. Ad zat in het café op Nederlandse grond met zijn Belgische collega naast hem binnen de Belgische landsgrenzen. Praktisch, toch?

Waalwijk en zijn voormalige zwager Jan Tielen werden niet vergeten. In Tielen's Waalwijkse krant, de Echo van het Zuiden, plaatste Ad met enige regelmaat advertenties, bijvoorbeeld op 3 november 1918 een advertentie voor de verkoop van de Gilzese looierij met aanhorigheden van Raaimakers.

Ad lustte er ook wel eentje, althans dat suggereren de aantekeningen van de Commissaris der Koningin die in 1925 de gemeente Gilze- Rijen bezocht:

*Notaris van Liempt heeft een drukkantoor;
hij werkt niet af. Hij koopt het huis van Dr
Lobel en werkt daar zelf wat in den tuin;
het is te hopen, dat hij daardoor zijn herberg
bezoek niet zal verspindern: hij drinket.
dikwijls drinken, is daarvoor reeds meer..
malen van den Raad van Toezicht geweest.*

Die Raad van Toezicht (voor het notariaat) bestaat uit de president van de rechtbank en enige rechters, in dit geval van de rechtbank te Breda. Die heeft slechts éénmaal, op 23 januari 1925, vonnis gesproken omdat een akte enkele dagen te laat in het testamentenregister was ingeschreven⁷. Bij die gelegenheid is Ad, die het niet nodig vond bij de behandeling aanwezig te zijn, veroordeeld tot fl. 10 boete, subsidiair tien dagen hechtenis. Er bestaan geen gegevens over eventuele gesprekken met, of reprimandes door deze Kamer van Toezicht. Waarschijnlijk is het verhaal van de Commissaris⁸ storm in een glas jenever!

De kleinkinderen (van dochter Joke) die in zijn huis hebben ingewoond herinneren zich hem in elk geval niet als notoire drinker. Slechts af en toe moesten ze voor grootvader een pul bier halen bij het plaatselijke café De Stip⁹.

Waarschijnlijk een van de laatste zaken die hij in zijn professe als notaris onderhanden had, waren de statuten voor de stichting Brabants Heem, die hij (gratis) "de gewenste vorm gaf".¹⁰

Het gezin Van Liempt.

Hiernaast een foto van het hele gezin Van Liempt in de tuin van de Versterstraat 1 in Gilze. De foto dateert van tussen 1935 en 1940, schat ik. Van links naar rechts staan Frans (FJ), Joke (JC), Mien (WH), twee tantes Van Hoeck uit Helmond, mijn vader Dré (AH) die bukt om de tantes te steunen, nog een tante Van Hoeck, grootmoeder Dina (HJ van

⁷ bron: BHIC, Arrondissementsrechtbank Breda 1838-1930, inv. 1397

⁸ Uit wat ik gelezen heb van de verslagen van deze CdK leid ik af dat de man nogal formeel keek naar wat er in een gemeente speelde. Was er een provinciaal belang in het geding, zou hij ergens op aangesproken kunnen worden, werd strikt voldaan aan provinciale regels en waren er socialisten in een gemeente; dat waren de zaken waarover het ging. Overigens lof voor zijn interessante aantekeningen (AvL)

⁹ bron: Tineke van der Reijt

¹⁰ Bron: Blad "Brabants Heem", jaargang 1972, pagina 4

Hoeck) en grootvader Ad met bolhoed (AJJ).

Grootmoeder, de vrouw van Ad, was Huberdina Johanna van Hoeck. Dina, zo werd ze genoemd, werd geboren op 22 oktober 1879 in Helmond als dochter van Andreas Hubertus van Hoeck en Wilhelmina Huberta Swinkels. Over de Van Hoecken valt overigens nog wel een apart verhaal te schrijven. Vader was (de laatste gekozen) burgemeester van Helmond én bierbrouwer. De bierbrouwerij heette De Vijfhoek, stond aan de Molenstraat G 101 en had in 1915 nog het telefoonnummer 120. Het gezin bestond uit vijf meisjes en een zoon (Frans, de eerder gememoreerde uitvinder en bon-vivant). Een aantal meisjes bleef ongetrouwd en twee ervan dreven een apotheek in Helmond. De contacten met de familie Van Liempt zijn lange tijd innig gebleven. Zelf herinner ik me de 80-jarige verjaardag van tante Lies (zus van Dina) en later haar "begrafenisfeest", waarvoor ze geld apart had gehouden. Ook het 50-jarig priesterfeest in Oostelbeers van pastoor Frans van Hoeck (zoon van Frans, de bon vivant) werd in 1975 nog uitbundig met de hele familie Van Hoeck en Van Liempt samen gevierd. Vanzelfsprekend was enkele weken later iedereen weer aanwezig toen hij na zijn plotselinge dood begraven werd.

Oudste kind van Ad en Dina was de op 16 maart 1911 in Valkenswaard geboren Frans Josef. Frans heeft enige jaren van zijn lagere school- tijd doorgebracht bij de ongehuwde tantes Van Hoeck in Helmond. Zijn HBS heeft hij gehaald aan het Canisius-college in Nijmegen. Hij is later advocaat en procureur in Tilburg geworden met een eigen kantoor. En met de nodige bedrijvigheden ernaast. Zo was hij lid van de Tilburgse gemeenteraad voor de KNP (lijst Welter) en had, toen die overging in de KVP, een eigen lijst Van Liempt met maar liefst drie raadsleden. De waarschijnlijke reden om niet mee over te stappen naar de KVP was dat zijn vrouw gezegd had dan van hem te scheiden. Verder was Frans lid van een comité dat de woonomstandigheden in het Vughtse woonoord Lunetten (waar Ambonezen gehuisvest waren) onderzocht. Frans trouwde met Ine (Jacqueline Maria) Trügg. Ze kregen vier kinderen; Maddy, Ad (ter onderscheid met mij Adje wit –naar zijn blonde haar- genoemd en vanaf 1970 Adriaan geheten), Ineke en Wim. Frans overleed op 27 oktober 1983 in Tilburg.

Het tweede kind, op 15 mei 1912 in Haarlem geboren, was mijn vader Dré, doopnamen Andreas Hubertus. Over hem volgt een uitgebreid apart verhaal.

Op 26 mei 1913 wordt ook in Haarlem het eerste meisje, Joke (Johanna Catharina), geboren. Ze trouwt naderhand met Dries van der Reijt die als candidaat- notaris op het kantoor van haar vader in Gilze werkte. Ze kregen vijf kinderen, Marijke, Tineke, Frans, Piek en Ad. Joke is op 9 december 2003 in Vught gestorven.

Het laatste kind, op 6 januari 1915 geboren, was ook een meisje. Gedoopt als Wilhelmina Huberta werd ze Mien genoemd. Ze trouwde met Toon van der Made uit Made. Toon is later directeur van de KRO geworden. Ze kregen ook vijf kinderen, Truike, Frans, Tineke, Ad en Remy. Mien stierf op 13 december 1968 in Bussum.

Volgens een oude overbuurvrouw uit Gilze stond de familie Van Liempt er buitengewoon goed aangeschreven. Men was voorkomend, vriendelijk en goed voor het personeel. Ze herinnert zich goed dat het nooit een probleem was als er kinderen op de grote stoep voor het huis nogal eens luidruchtig speelden met bal en rolschaatsen.

Ad was in het dorp een geziene man, die door de dorpelingen meestal als "den not" werd aangeduid, wat Ad geen enkel probleem vond.

Zaken doen en ook politiek bezig.

Ad ondernam allerlei zaken.

Piet Tielen vertelde daarover het volgende:

Grootvader deed er het een en ander bij: hij verkocht wijn aan onder andere pastorieën. Waarschijnlijk als commissionair voor de wijnhandel van zijn zus in Waalwijk. Ooit belde hij bij een pastorie aan en de pastoorsmeid die opendeed zei dat de pastoor niet thuis was. Maar Ad had hem daarvoor wél door het raam in een luie stoel zien zitten slapen. Dus zei hij tegen de meid: "Zeg dan maar tegen hem dat ie de volgende keer z'ne kop ook mee moet nemen". Die manier van reageren typeerde volgens Piet Thielen grootvader ten voeten uit.

Grootvader was zijn tijd vooruit. Omdat hij als notaris zelf niets mocht kopen op veilingen, maar wel profijtelijke handel voorbij zag gaan, richtte hij een NV, de BBM (Binnenlandse Beleggings Maatschappij), op om daarmee aankopen te kunnen doen en langs een omweg, als aandeelhouder, de revenuen ervan te vergaren. Dat was een constructie die toentertijd volkomen nieuw en nog maar net wettelijk mogelijk was. In de NV zaten diverse eigendommen, onder andere de looierij hoek Steenakkerplein/Ridderstraat in Gilze. Het avontuur met de steenfabriek van Seelen in Molenschot (waar nu de camping "de Visvijver" is) is op niets uit gedraaid¹¹.

Recaro in Breda (de voorganger van Curver plastics in Rijen) was toen al met plastic bezig. Grootvader had daar iets mee te maken, maar wat dat precies was, is voor anderen niet duidelijk geworden. Op een dag komt hij het kantoor binnen met een plastic zakje dat door Recaro gemaakt was en zei (naar nu blijkt voorspellend): "Dit is de toekomst".

Niet altijd had hij een goed oog voor zaken. Zo wist Tiesje Schellekens,

houthandelaar uit Baarle- Nassau, dat 't Zand in Alphen en Riel te koop kwam. Hij wilde van grootvader geld lenen om dat te kunnen kopen zodat er winst kwam uit de exploitatie en verkoop van het hout. "Och", zei grootvader, "wat moet ik ermee, ga maar op een ander. Nog beter gezegd: ik weet er wel een liefhebber voor, Klein Wanning". Die kocht het toen voor fl. 30.000 en verkocht het door aan de gemeente voor fl. 3,5 miljoen. "Ziede wel", zei Tiesje toen, "dat hadden wij ook kunnen doen".

De Brabantse Beleggings Maatschappij
BBM. (Verdere info volgt nog)

Hiernaast een pamflet uit 1935, waarbij Ad zich als voorzitter van de Kiesraad wendt tot alle kiesgerechtigden (voor de gemeenteraad) in de parochie Gilze. Doel

OPROEP

tot alle kiesgerechtigden voor den Gemeenteraad
van de Parochie GILZE (Wijk A)

Het Kiescomité van de Parochie Gilze (Wijk A) komt door deze Uw aandacht vragen voor de aanstaande Gemeenteraadsverkiezingen, waarvoor de stemming zal plaats hebben op Dinsdag 18 Juni 1935.

Om de eenheid onder de kiezers te bevorderen en daardoor te bereiken dat het aantal Raadszetels evenredig over de Grmeente wordt verdeeld heeft ons comité gemeend niet beter te kunnen doen dan door een voorafgaand algemeen overleg onder de kiezers onzer parochie, te komen tot indiening van slechts een officiële kandidatenlijst van de Parochie Gilze, voor de Gemeenteraadsverkiezing.

Om dit doel te bereiken wil ons Comité eene voorverkiezing houden waardoor ieder kiezer gelegenheid krijgt zich vóór de officiële verkiezing vooraf uit te spreken.

Om hiertoe te geraken heeft het Comité gemeend het beste te doen met:

1. de 3 standsorganisaties Boerenbond, Middenstandsbond en Werkliedenbond te verzoeken, ieder een kandidatenlijst bij ons Comité in te leveren;
2. de ongeorganiseerde kiezers te verzoeken eveneens kandidatenlijsten voor hunne groep bij ons Comité in te dienen.

Het Comité doet echter wel een beroep op Uw aller welwillendheid om zich eenigzins te beperken in het aantal der lijsten.

Uit de in te dienen kandidatenlijsten zal een groslijst worden samengesteld.

Om de kiezers bij de stemming over de groslijst een keuze te laten wordt in overweging gegeven niet minder dan drie, doch niet meer dan vijf kandidaten op iedere lijst te plaatsen, terwijl iedere lijst voorzien moet zijn van minstens 15 handteekeningen van kiezers.

Het Comité zal zorgen voor de indiening van de officiële kandidatenlijst.

Van de kandidaten wordt gevraagd een schriftelijke verklaring:

1. dat de candidaat zijn candidatuur zal aannemen;
2. dat hij genoegen neemt met de plaats die hij naar gelang het aantal der op hem uitgebrachte stemmen op de officiële kandidatenlijst zal innemen;
3. dat hij genoegen neemt met de plaats die hem volgens loting op de groslijst zal worden aangewezen.

De kandidatenlijsten kunnen ingediend van 1 Mei tot en met 5 Mei a.s. des avonds 7 uur bij den Voorzitter of Secreteresse van het Comité.

De stemming over de groslijst zal plaats hebben op Zondag 12 Mei a.s. des voormiddags van 8 tot 12 uur en des namiddags van 2 tot 5 uur in het Verenigingsgebouw. Ieder kiezer mag voor de groslijst een maximum van 4 stemmen uitbrengen.

Kiezeressen en Kiezers van Gilze komt dus allen ter stembus op Zondag 12 Mei a.s.

Namens het Kiescomité,
A. VAN LIEMPT, Voorzitter.
P. RAAYMAKERS, Secreteresse.

Uitings van verkiezingsactiviteiten in 1935. (GAGR, doos II Verster)

¹¹ had hij met verkopen gewacht tot na de oorlog, dan was er vanwege het tekort aan metselsteen flink aan verdiend geweest (AvL)

was te komen tot één kandidatenlijst voor Gilze, en zo versnippering in diverse partijen en daarmee verlies aan Gilzese invloed in de gemeenteraad van Gilze en Rijen te voorkomen. Maar zoals het in de politiek gaat, is dit zinnige initiatief op niets uitgedraaid.

Het einde.

Tijdens WO II is Ad met gezin en kantoor in Alphen gehuisvest, omdat Gilze te gevaarlijk was vanwege de nabijheid van het vliegveld. Daarna keerde men terug naar het oude nest, waar het notariaat in ? werd opgeheven. Op 11 oktober 1950 overleed zijn vrouw.

Gedenk in uwe godvruchtige gebeden
de ziel van zaliger
MEVROUW
MARIA TIELEN
Echtgenoot van den WelEd. Heer
Adriaan van Liempt,
geboren te WAALWIJK den 17 Mei 1877,
overleden te ARNHEM den 30 Mei 1907
en den 3 Juni begraven op het R.K. Kerkhof
te DIDAM.

Ik ga op de helft mijner dagen naar de poorten des grafs; ik heb (te vergeefs) de rest mijner jaren gezocht. *Isaïas XXXVIII 10.*

Met Christus ben ik aan het kruis gehecht, wetende, dat wie deelgenooten zijnde van Zijn lijden, ook deel zullen hebben in zijne vertroosting. *Gal. II, 19 en 2 Cor. I: 7*

Dierbare Echtgenoot en Gij, allen die ik zoo teer beminde, weent niet over mij, als zij die geene hoop hebben, maar troost U met het woord van den H. Bernardus, dat een kind van Maria nooit verloren gaat.

Zij was Uw kind, o Maria! Toon, dat Ge hare moeder zijt. *H. Augustinus.*

En gij, mijn kind, dat ik niet mocht aanschouwen, maar toch zoo innig beminde, wees in uw later leven ten troost aan Uw Vader en mijne voorspraak bij den Heer.

Zoet Hart van Maria, wees mijn heil.
(300 dagen ad.)

© DRUK ANTHON TIELEN, WAALWIJK.

Gedenk in uwe gebeden de Ziel van Zaliger
Mevrouw
Huberdina Johanna van Hoeck,
echtgenote van de WelEdelgestr. Heer
Adrianus Johannes Josephus van Liempt,
geboren te HELMOND 22 October 1879,
overleden te GILZE 11 October 1950.

Een echtgenote vol bezorgdheid, toewijding en offerzin; een moeder, wier leven voor haar man en kinderen was, wier ziel God toebehoorde; stichtend door vroomheid en vrede Gods, eenvoudig in het geloof, nederig voor God; sober in haar levenswijze, groots in haar liefdedaden voor anderen.

Zo was het voorbeeld, dat zij ons gaf.
Zo blijft zij voortleven in onze herinnering.
Zo stierf deze zorgzame moeder op de late avond van de Feestdag van Maria's Moederschap.

Dierbare Echtgenoot, Kinderen en Kleinkinderen: onverhoeds plaatste God mij voor de nooit eindigende vreugde van het Paradijs en zo vermaant mijn allerlaatste voorbeeld U te leven voor de hemel en steeds bereid te zijn om voor God te verschijnen.

Mijn Verwanten en Vrienden: bidt veel voor mij; zij zullen elkander weerzien bij God.

ZIJ RUSTE IN VREDE.

†
In Vrede met Christus.
Gedenk in Uw H. Mis-offer en in Uw gebeden
de Ziel van Zaliger
de WelEdelgestrenge Heer
**ADRIANUS, JOHANNES,
JOSEPHUS VAN LIEMPT**
Weduwnaar van Mevrouw
HUBERDINA, JOHANNA VAN HOECK
Voordien van Mevrouw
MARIA TIELEN.
Geboren te Waalwijk 6 Juni 1877.
Overleden te Gilze 4 Juni 1955.
Weldoeners van de Kerk.
Voorzien van de H.H. Sacramenten.

God alleen is de Heer over leven en dood; de mens zelf heeft niet de macht, noch het recht om er over te beschikken.
Hij bepaalt, welke taak wij te vervullen hebben en Hij ook bepaalt, hoe lang wij deze zullen vervullen. Ieder mens heeft zijn gebreken, meer ook zijn goede eigenschappen.
En wanneer wij de talenten, van O.L. Heer gekregen, gebruiken om - met kundigheid - een eervol ambt uit te oefenen -
wanneer wij, als mens en als christen, onze plichten vervullen -
wanneer wij, vooral, een goede vader voor ons gezin zijn, dan mogen wij er ook op rekenen, dat ons leven niet zonder verdiensten is, voor O.L. Heer, die dat alles toch aan ons toevertrouwd heeft.
Na de Passie-tijd, die aanvaard is, brengt de barmhartigheid van O.L. Heer, een Pasen in een gelukkige verrijzenis.
Mijn beste kinderen, dank voor uw liefdevolle zorgen - vooral in de laatste - moeilijke weken. Mogen deze laatste weken U tot zegen-volle herinnering blijven.
Hart van Jezus, ik vertrouw op U. 800 d. afl.
K. I. P.

Ad is amper vijf jaar daarna gestorven in zijn eigen huis aan de Versterstraat 1 in Gilze. Daarvóór werd hij nog enkele jaren verzorgd in het oudemannenhuis van de nonnetjes in Gilze. Het viel hem daar helemaal niet, want hij werd er kort gehouden en zijn borreltje en sigaren werden er sterk gerantsoeneerd. Volgens de overlevering (bron: tante Gera van den Berg) maakte hij het de nonnen vanwege al die inbreuken op zijn persoonlijk leven erg lastig. Dat deed hij met het doel er weggestuurd te worden als een niet te handhaven iemand. En zo is het ook gegaan. Hij kneep de nonnen in hun kont. Ook bevuilde hij zich expres, zodat de nonnen veel werk hadden aan het schoonmaken. Uiteindelijk is hij weer ingetrokken bij zijn dochter Joke, die in het ouderlijk huis woonde. En is er na korte tijd, een sigaartje rokend (dus waarschijnlijk vredig) gestorven.

Johanna Catharina Maria van Liempt (de eerste)

Het tweede kindje werd geboren op de eerste juni van 1878. Het meisje werd Joke genoemd en kreeg de namen Johanna Catharina Maria.

Hieronder haar geboorte- aankondiging in de "Echo van het Zuiden".

Joke heeft maar 9 maanden geleefd; op 19 maart 1879 is ze om 18:00 in Waalwijk overleden.

Johanna Catharina Maria (Joke) van Liempt (de tweede)

Het derde kind werd geboren op 5 december 1879 om 8 uur 's ochtends. Het was een meisje dat Joke (later: Jo) heette. Ze kreeg, net als haar eerder overleden zusje, weer de namen Johanna Catharina Maria. Een niet ongebruikelijke gang van zaken in die tijd met een veel grotere kindersterfte dan nu.

Bij de geboorte van deze tweede Joke werd geen geboorte-advertentie meer geplaatst.

Over haar vroege jeugd heb ik niets gevonden.

Op 27 maart 1893 schrijft het Waalwijkse bevolkingsregister haar uit naar Den Bosch. Ze is dan 13 jaar oud, heeft dus de Lagere School doorlopen, en gaat waarschijnlijk het huis uit om een passende voortgezette opleiding volgen. Die was in Waalwijk toen niet voorhanden.

In Den Bosch gaat ze wonen op adres H251. Dat was het toenmalige klooster van de Zusters van JMJ in de Postelstraat, in 1868 mét kapel en scholen gebouwd. Uit eerbied voor de naam van een vroeger bestaand klooster, wordt het Mariënborg genoemd.

Als beroep vermeldt het Bossche bevolkingsregister voor Joke "liefdezuster", zoals van alle meisjes die in dat klooster ingeschreven zijn. Een liefdezuster is degene die aan de bedden van de patiënten staat in een gasthuis. Vergelijkbaar met ons huidige beroep van verpleegster.

Was het een soort verpleegstersopleiding? Dan is haar die wellicht niet goed bevallen.

Want op 8 oktober 1894 wordt ze weer uitgeschreven, nu naar "Kuilenburg" (de oude naam voor Culemborg). Haar een paar maanden oudere buurmeisje Wilhelmina Arnolda le Blanc was samen met haar in Den Bosch en vertrok tegelijk mee naar Kuilenburg. Waarschijnlijk heeft zij daar in het door de zusters van JMJ gedreven meisjespensionaat "Mariakroon" de Normaalschool (opleiding voor onderwijzeressen) gevolgd. In Waalwijk was ook een Normaalschool, maar mogelijk alleen voor jongens toegankelijk.

Op 30 augustus 1895 wordt zij weer in Waalwijk ingeschreven, komende vanuit Culemborg. Haar opleiding heeft dus niet veel opgeleverd. Ze is thuis gebleven en heeft moeder met de huishouding geholpen. Haar buurmeisje Wilhelmina heeft nog een jaar langer op het pensionaat in Culemborg gezeten, voordat die ook naar Waalwijk terugkeerde.

Joke bleef ongehuwd en heeft haar ouders (en oom Adriaan van Helvoirt, haar moeder's halfbroer die er inwoonde) tot hun dood verzorgd. Dat was toen een gebruikelijke taak voor de oudste dochter.

In 1916 overlijdt haar vader. Joke zal verder voor haar moeder zorgen. Ook is ze dan de beheerder van het grote pand aan de Grotestraat in Waalwijk en zet haar vader's wijnhandel op de oude voet (voornamelijk levering op bestelling, zonder winkelruimte vanuit huis) voort. Na de dood van haar moeder wordt dat haar bron van inkomsten. In februari 1919 wordt een deel van het pand gebruikt als consultatiebureau voor het Algemeen én het RK Groene Kruis (bron: Echo vh Zuiden 27 februari 1919). Daarvóór is het al gebruikt als militair bureau, zo valt te lezen uit een brief waarin broer Antoon een grote en een kleinere kamer met een eigen toegang aanbiedt om te gebruiken als consultatiebureau voor de huur van fl 5,- per week (bron: GAW toeg. 224 nr 16).

In 1924 komen haar broer Christ met zijn vrouw Net Pulles, vanuit Bergen op Zoom, bij haar inwonen.

Wanneer in 1925 moeder Johanna overlijdt is Jo 46 jaar en dan verder op zichzelf (en haar familie die hier en daar opdrachten voor levering van wijn acquireert) aangewezen. Viel het verzorgen van winkel en het grote huis haar ondanks de aanwezigheid van de kinderloze Christ en Net te zwaar?

Op 30 januari 1926 plaatst zij in elk geval een oproep voor hulp in de huishouding.

M e j. J. VAN LIEMPT
v r a a g t
voor spoedige indiensttreding een
R K. DAGMEISJE
(of voor dag en nacht.)
Niet beneden de 16 jaar. 35921

Ten behoeve van een geldverstrekking van Fl. 10.000 aan Jo wordt dd 16 augustus 1925 een hypotheek gevestigd op de panden Grotestraat 281+ 281a+ Winterdijk 33 t/m 40 (eigendom Jo) en het perceel gem. Bokhoven sectie A nr 209 (eigendom van haar oudste broer Ad). Was dit de oplossing om de erfenis te regelen, namelijk door de andere erfgenamen "uit te kopen" met (een deel van?) dit geld?
Het verklaart overigens wel, waarom Joke in 1936 een testament opmaakt en Ad daarin als haar enige erfgenaam aanwijst.

De groothandel in wijnen en gedistilleerd die haar vader in 1882 heeft opgericht, de Firma F.W. van Liempt, is per 15 juli 1921 formeel op haar naam overgeschreven. Enkele van Joke's broers traden meer of minder actief als agent voor de firma op (bron: mondeling van Piet Tielen en Mies van Liempt- Müller). Een anecdote (verteld door Piet Tielen) is dat broer Adriaan vlak na de lunch ergens bij een pastorie langs ging met de bedoeling wat (mis?)wijn te verkopen. Hij zag door het raam nog net het hoofd van de pastoor boven de luie stoel uitsteken, waarin die lag te dutten. Hij belde aan vroeg de pastoor te spreken. De huishoudster die opendeed mocht bijkbaar de pastoor niet storen in zijn siësta en zei dat mijnheer pastoor niet thuis was. "Zeg dan maar tegen hem dat ie de volgende keer niet vergeet z'nne kop mee te nemen!", antwoordde Adriaan en liet daarmee de huishoudster verbijsterd achter.

Jo (ik vermoed dat haar broer Christ daar een grote hand in heeft gehad; die had immers weinig anders meer te doen na zijn ontslag als gemeentesecretaris in Bergen op Zoom) breidde de firma in 1927 uit met een winkel in wijnen, gedistilleerd, alcoholvrije dranken, limonade en bier (bron: archief Kamer van Koophandel Waalwijk). In 1928 kreeg ze van de gemeente vergunning om in het pand een winkelruimte in te richten, nadat in 1921 een gevraagde vergunning voor het schenken van drank (het uitbaten van een café, dus) was geweigerd. Reden daarvoor was dat het als maximum aantal gestelde vergunningen in Waalwijk al was bereikt (bronnen: archief bouwvergunningen, resp. besluiten B&W Waalwijk).

Handtekening Jo uit 1928

Op haar foto bovenaan deze tekst, maar ook op enkele andere foto's die ik van haar heb, kun je zien dat Jo een rijzige vrouw is met een ietwat strenge uitstraling. Toen ik 3 jaar was en nog in Breda woonde gebeurde het wel dat er een mevrouw op bezoek kwam die mijn ouders goed kenden, maar waarvoor ik bang was. Hoewel ik later nog enkele malen aan mijn ouders heb gevraagd wie dat wel geweest kon zijn, moesten zij het antwoord schuldig blijven. Tot.... ik deze foto onder ogen kreeg. Zij was het, zeker weten, die de aanleiding voor die kinderangst was. En waarschijnlijk is het een lief en goed mens geweest! Dat wordt bevestigd door Jeanne, dochter van Jo's jongste broer Frans, die haar als zodanig herinnert met als bijzonderheid een klapperend gebit!

*Van Liempten op de plaats achter Grotestraat 281, rond 1928
vlnr: JCM, AAM Pulles (vrouw van CJA), WH (AJJdr),
J (MAJdr), AH en FJ (AJJzn), CJA, JC (AJJdr)*

Bron: collectie auteur

Feit is, dat de Van Liempten Jo bleven opzoeken. Zo is de hierboven geplaatste foto bewaard gebleven, waar op de plaats achter het huis aan de Grotestraat neven en nichten op bezoek zijn.

Op een andere foto is zij met nichten op vakantie in het buitenland (want: er staan bergen op de achtergrond). Ze werd dus bij de familie betrokken.

Johanna overleed in de vroege ochtend (05:45) van 5 september 1946 toen ze 66 jaar was. Hieronder haar bidprentje.

Gedenk, Heer, Uw dienares, die ons voorging in
het teeken des geloofs en rust in Uwen vrede

Mejuffrouw

Johanna Catharina Maria van Liempt

Eere-lid van de Maria-Congregatie

geboren te Waalwijk 5 December 1879, aldaar
overleden 5 September 1946, voorzien van de
H.H. Sacramenten der Stervenden.

Vanaf haar kinderjaren vreesde zij God, onderhield Zijn geboden en was zeer nauwkeurig in de vervulling van haar plichten.

In haar tenger lichaam droeg zij de edele schat van een offervaardige, rijke geest en een innig vrome ziel.

Haar krachtig geloof en toegewijde liefde maakten haar zwakheid sterk.

Zij was dankbaar voor het leven en Gods goede gaven, maar zij wist ook met blijmoedigheid haar leven te offeren aan God.

Mijn broers en zusters, familieleden en kennissen, ik ga van u heen naar het oord, waar geen pijn en lijden meer is. God zegene u allen.

Een herinnering in uwe gebeden, zietdaar wat ik van uwe liefde vraag.

MIJN JESUS, BARMHARTIGHEID.

DRUKKERIJ ANTOON TIELEN • WAALWIJK

Advertentiën

Voor de talrijke bewijzen van deelneming ontvangen bij het overlijden van onzen onvergetelijken zoon en broeder, den Heer

J. A. J. M. van Liempt,

betuigen wij onzen hartelijken dank.

F. W. VAN LIEMPT.

J. C. VAN LIEMPT-VERHOEVEN.

en KINDEREN.

Waalwijk, 15 Febr. 1901.

Het volgende kind, **Johannes** Adrianus Josephus Maria, was ook een kort leven beschoren. Hij was van 8 december 1880. Toen hij op 20-jarige leeftijd op 29 januari 1901 stierf, werkte hij op de gemeentesecretarie van Waalwijk. Een van zijn laatste werkzaamheden daar was teller bij de volkstelling 1899. Hij is gestorven aan een longontsteking. Een uitgebreidere beschrijving volgt nog.

Er volgt op 3 maart 1882 de geboorte van een meisje, **Martina**. Bij de aangifte krijgt ze de namen Martina Maria Anthonia. Martina trouwt op 1 oktober 1918 met Arnoldus Henricus Johanna Maria Verschuuren uit Tilburg. Deze Arnold was eerder met haar jongere zus Elisabeth getrouwd die in 1914 overleed en twee kinderen naliet. Dat waren Philomena en Johanna die 83, respectievelijk 86 jaar zijn geworden.

Arnold en Martina zetten samen de goedbeklante banketbakkerij en lunchroom in Tilburg voort.

Patisserie en Lunchroom
I VERSCHUUREN-VAN LIEMPT |
 Heuvelstraat 25 - Telefoon 273 Z
EIGEN BROODBAKKERIJ E
 Filiaal en Lunchroom Korvelscheweg 112 - Tel. 1378

Martina werd de stiefmoeder van haar nichtjes, en beviel op 22 juni 1919 van een (te vroeg geboren) levenloos kindje. Daarna zijn er geen kinderen meer geboren. Martina overlijdt in Eindhoven op 13 december 1952. Haar man Arnold was al eerder, op 20 april 1936, in Tilburg gestorven.

Maria Petronella Josephina

Denkt aan mij in Uw gebeden

Op 27 maart 1883 wordt Maria Petronella Josephina geboren. Ze was de vierde dochter en het zesde kind van het echtpaar Van Liempt-Verhoeven.

Thuis in het grote gezin was Maria nog "gewoon" **Marietje**.

Op 11 oktober 1894 wordt ze uit het Waalwijkse bevolkingsregister uitgeschreven naar Oirschot.

Ze is dan ruim 11 jaar oud. We mogen aannemen, dat ze haar Lagere School- tijd in Waalwijk heeft doorgebracht.

Haar vervolgopleiding kreeg ze als interne leerling op de Normalschool (kweekschool) van de Franciscanessen.

Op 10 juni 1902, 19 jaar oud, trad ze in bij de zusters Franciscanessen in Oirschot.

Hoe word je zuster?

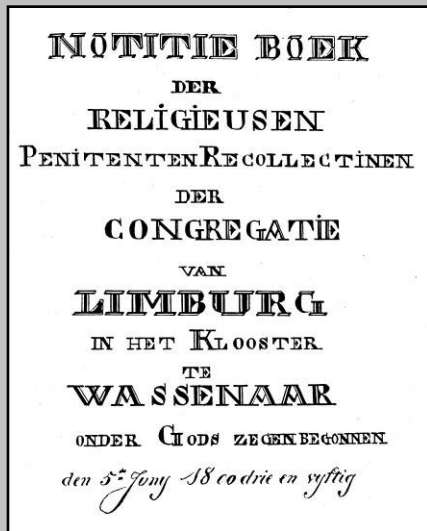
Wanneer een meisje in het klooster wilde treden, werd ze eerst Postulante. Ze droeg dan eenvoudige zwarte kleding. Gemiddeld na een half jaar werd ze "gekleed"; een ritueel waarbij het zwarte habijt over het hoofd zakte en ze als Novice een witte sluier om kreeg. In de periode van het noviciaat werden de Franciscanessen vertrouwd gemaakt met kloostergebruiken. Op die manier werden vrouwen met een diverse maatschappelijke achtergrond en met verschillende persoonlijke roepingmotieven (zowel actieve- het onderwijzen- als contemplatieve –het beschouwen-) gevormd tot een gemeenschap met één religieuze visie.

Hierna volgde de tijdelijke en daarna de eeuwige professie. Bij de professie kregen de zusters onder andere een zwarte sluier.

Er waren lekenzusters (de werknonnen, lange tijd herkenbaar geweest doordat zij een witte sluier bleven dragen) en koorzusters (die met name door het geven van onderwijs inkomsten inbrachten).

De koorzusters betaalden bij hun kandidaatstelling een bruidsschat of dote. Deze was bedoeld als een bijdrage in het levensonderhoud van de kloostergemeenschap. De dote

werd belegd en bij eventuele uittreding terugbetaald. Er waren ook uitzonderingen, lekenzusters die wel een dote meebrachten en koorzusters die dat niet hoefden (zoals Sr. Melanie; zie verderop.

Soeur Fidelia was koorzuster, want ze behoorde tot de gestudeerde en les gevende zusters. Daarnaast is ze in Wassenaar ook raadzuster geweest. De raadzusters hadden een adviserende rol in bestuursaangelegenheden van een plaatselijk klooster. Daarmee vormden ze een steun voor en een continuë factor bij wisselende "moeders". Raadzusters waren veelal ook belast met administratieve en financiële aangelegenheden.

De afbeelding hiernaast is de kافت van de voortschrijdende boekhouding van het Wassenaarse klooster, die onder andere door Fidelia is bijgehouden.

Voor wie meer wil weten over de Franciscaner orde uit Oirschot, is het lezen van het boek "Vroomheid in Veelvoud, de geschiedenis van de Franciscanessen uit Oirschot" een aanrader. Zie de bronvermelding

Intrede en onderwijzeres.

Op 13 juli 1902 al (want daar stond normaal gesproken een half jaar voor) werd Marie gekleed; dat wil zeggen dat ze haar habijt ging dragen.

En op 15 mei 1903 haalde ze in Breda haar onderwijzersdiploma.

Ze is geprofest in klooster Nazareth te Oirschot op 14 juli 1904. Vanaf dat moment stond ze bekend als de eerwaarde Soeur (Maria) Fidelia van het H. Sacrament..

*Liempt van Maria, genaamd S. M. Fidelia van het H.
Sacrament, geb. te Waalwijk 28 Merit 1883. Hare ouders waren:
Franciscus v. Liempt en Johanna Verhooven. Zij deed hare
intrede 10 Juni 1902, werd gekl. te Oirschot 13 Juli 1902 en
gepr. als koorzuster 14 Juli 1904*

Overleden 26 December '45

Bovenstaand een kopie uit het persoonsregister van de zusters Franciscanessen penitenten
recollectinen te Oirschot

Op 23 maart 1905 behaalde ze, ook in Breda, het diploma "nuttige handwerken".

Provinciaal Nieuws.
Waalwijk, 24 Maart 1905.
Geslaagd.
Bij het gisteren te Breda gehouden
examen voor nuttige handwerken slaagde
de eerw. zuster Fidelio in de wereld
mej. M. P. J. van Liempt uit het klooster
te Oirschot.
De geslaagde en hare familie onze
gelukwenschen!

De Wassenaarse periode.

Al heel snel daarna, 19 augustus 1905, ging Fidelia naar het klooster dat de
Franciscanessen in Wassenaar hadden. En, terwijl andere zusters- onderwijzeres nogal
eens werden overgeplaatst, ze is er haar hele leven gebleven.

Stil zitten was er niet bij. Op 25 juli 1907 berichtte de Echo van het Zuiden dat ze haar
hoofdakte OM behaald had. Met een hoofdakte mocht je de directie over een school
voeren.

Examen.
— Gisteren slaagde te Arnhem voor
de hoofdacte o. m. de eerw. zuster
Fidelia uit Oirschot in de wereld
mej. M. P. J. van Liempt van Waalwijk.
Onze felicitaties aan de geslaagde .

Uit het boekje "Gelukkig in Gods naam", dat verleden en heden van de St. Willibrordus-
parochie te Wassenaar beschrijft, citeer ik:

*"Na de bevrijding leed de parochie een gevoelig verlies door de dood van zuster Fidelia
op 29 december 1945 op de leeftijd van 62 jaar. Vanaf 1907 was ze hier werkzaam. Ze
gaf leiding aan 2 kleuterscholen, 2 meisjes- lagere scholen, een ULO- school en een
vakschool voor meisjes."*

Fidelia was 38 jaar hoofd van de R.K. meisjesschool. Deze meisjesschool hoorde bij het klooster van de zusters Franciscanessen. Ernaast lag de jongensschool, eerst in een oud gebouw, daarna in het gebouw, bekend als de Bonifaciuschool, dat dateert van 1917.

Toen de jongensschool in 1923 verlaten werd voor een ander pand, werd de meisjesschool uitgebreid met deze tweede school. Fidelia was in de dertiger jaren hoofd van beide scholen. De meisjesschool is later geïntegreerd met de jongensschool, samen onder de naam Bonifaciuschool.

Er startte een R.K. ULO voor jongens op 1 sept. 1925 onder leiding van de heer Van Duuren. Pas na 1935 wordt Sr. Fidelia hier ook als hoofd genoemd.

Wel stond zij vanaf het begin, waarschijnlijk ca. 1925, aan het hoofd van de R.K. Vakschool voor meisjes, naderhand Huishoud- en Industrieschool, die ook gevestigd was aan de Kerkstraat, in de oude jongens-, later meisjesschool.

Hierboven een oude Ansichtkaart met links het zustersklooster aan de Kerkstraat 26 te Wassenaar. Dat is nu, met behoud van de gevel, verbouwd tot appartementen. Rechts ernaast staat de R.K. Vakschool voor meisjes (inmiddels gesloopt).

Een belangrijke bron van informatie over gebeurtenissen in een klooster is het zogenaamde fundatieboek, waarvan ik enkele passages mocht inzien. Er was geen voorgeschreven format voor, en of iets werd genoteerd, was afhankelijk van degene die het boek bijhield.

Uit het Fundatieboek van het Wassenaarse klooster blijkt dat Fidelia niet alleen het hoofd, maar vooral ook de oprichtster is geweest van de ULO en de Vakschool voor meisjes. Ze was dus een ondernemende en intelligente vrouw. Ze wist hoe er zaken gedaan moesten worden en had het vermogen zich daar samen met anderen voor in te zetten. Wat dat betreft is er veel overeenkomst met haar vader.

Fundatieboek

O.L. VROUWE GESTICHT

WASSENAAR

1853-1965

De gevestigde orde voldoet niet.

Omdat de taak van de gestudeerde zusters in het onderwijs lag, restten de bestuurlijke functies in de congregatie voornamelijk aan beschouwelijke, veelal niet ontwikkelde vrouwen die weinig gevoel hadden voor de behoeften en problemen van hun onderwijzende zusters. In feite zie je hier een uiting van het latente conflict dat menging van een actieve en contemplatieve instelling in zich draagt. Wie de leiding had in de congregatie werd bepaald door het Algemeen Kapittel. Daarin stemden de congregatieleiding en de plaatselijke oversten over wie er in het hoofdbestuur zou komen.

In de visie van Fidelia was de congregatieleiding "degelijk religieus, rechtschapen en godvruchtig", maar miste "het nodige verstand en ruimheid van opvatting om de geschikte personen te kiezen". Ze pleitte daarom in een persoonlijke hartenkreet aan Mgr. Mutsaerts in 1942 voor een bestuur, dat "de noden en behoeften van de tijd goed begreep en waarvan werkelijk leiding uit ging".

Het tekent haar drang om de onderwijzende taak van de Franciscanessen binnen de context van de religieuze beleving van de kloosterorde de plaats te geven die zij nodig had en verdiende.

Met het schrijven van deze brief heeft ze ongetwijfeld haar nek uitgestoken, want gehoorzaamheid aan de leiding en de uitgangspunten van de congregatie was een van de geloften die ze bij haar intrede had gedaan.

Of de brief resultaat had? In elk geval werd er nu een uit het onderwijs afkomstige algemeen overste gekozen, die zowel de beschouwende traditie aanhing als een klimaat schiep voor verandering. Dat laatste met oog voor behoeften die de activiteiten van de orde vroegen en het afschaffen van onrechtvaardigheden als de tweedeling leken- en koorzusterschap.

Men weet zich Fidelia goed te herdenken...

Bij haar 35- jarig kloosterjubileum is Fidelia uitbundig in de bloemetjes gezet; zie de onderstaande foto (uit: Gelukkig in God's naam, Wassenaar 1990).

Fidelia heeft een buitengewone indruk achtergelaten. De herinnering aan haar is, zo merkte ik bij zowel mijn bezoek aan de parochie in Wassenaar als aan de zusters Franciscanessen in Oirschot in oktober 2008, nog zeer levend.

Als gememoreerd, stichtte ze in Wassenaar de Vakschool (later huishoudschool) en de ULO. Voor de RK "missie" vanuit het Katholieke Zuiden in het Hollandse en Protestante Wassenaar was het belangrijk dat er een scala aan onderwijs werd geboden en dat daarbij alles goed in orde was. Zoals blijkt uit de vele getuigenissen was dat bij Fidelia in zeer goede handen.

Een getuigenis daarvan vond ik in het programmaboekje ter gelegenheid van de viering van 25 jaar ULO in Wassenaar: "Heel bijzonder gaan onze gedachten uit naar de onvergetelijke, rijk begaafde en stuwende Zuster Fidelia...". Ik ga er bijna plaatsvervangend van blozen.

Uit het Fundatieboek heb ik hierna een aantal gebeurtenissen letterlijk (cursieve tekst) overgenomen.

Op 28 april 1924 wordt de vakschool officieel geopend door kapelaan Van der Burg in tegenwoordigheid van Burgemeester en Wethouders van Wassenaar, het bestuur der Leidsche Zitavereeniging en vele belangstellenden.

De vakschool vormt een afdeling van de RK Vakschool voor Meisjes te Leiden en staat onder het Centraal Bestuur der Leidsche Zitavereeniging. Het plaatselijk Bestuur wordt gevormd door het RK Bestuur van het Meisjespatronaat te Wassenaar met den Weleerw. Heer H. v.d. Burg als voorzitter, directeur.

In juni 1927 werd bij ministerieel besluit de vakschool onafhankelijk verklaard van de Leidsche Zitavereeniging.

Sedert dien vormt zij een zelfstandige school met Rijks- en Gemeentesubsidie. De Weleerw. Heer Van der Burg was inmiddels als voorzitter van het schoolbestuur opgevolgd door kapelaan Van Leipsig.

Op 1 september 1927 breidde het onderwijs zich weer uit. Op genoemden datum werd een begin gemaakt met een ULO- school. 15 Leerlingen van de toenmalige zevende klas vormden nu de eerste klas van de ULO- school.

Op 1 januari 1928 werd Mej. M. v. Gils benoemd als onderwijzeres aan de ULO- school. Sedert dien datum was het onderwijs volledig en omvatte naast de vakken van het gewoon lager onderwijs: Fransch, Duitsch, Engelsch, Handelskennis en Gymnastiek.....

In juli 1930 gingen de eerste 5 leerlingen naar het Mulo- examen en behaalden allen het verlangde diploma.....

Een gloriëdag was ook de plechtige opening van de nieuwe huishoudschool in tegenwoordigheid van Zijne Excellentie minister Bolkesteijn, de Heer Hofstede, Mej. Michels inspectrice NO, de burgemeester van Wassenaar Baron van Wijnbergen en vele genodigden. Het gebeurde in November 1939.....

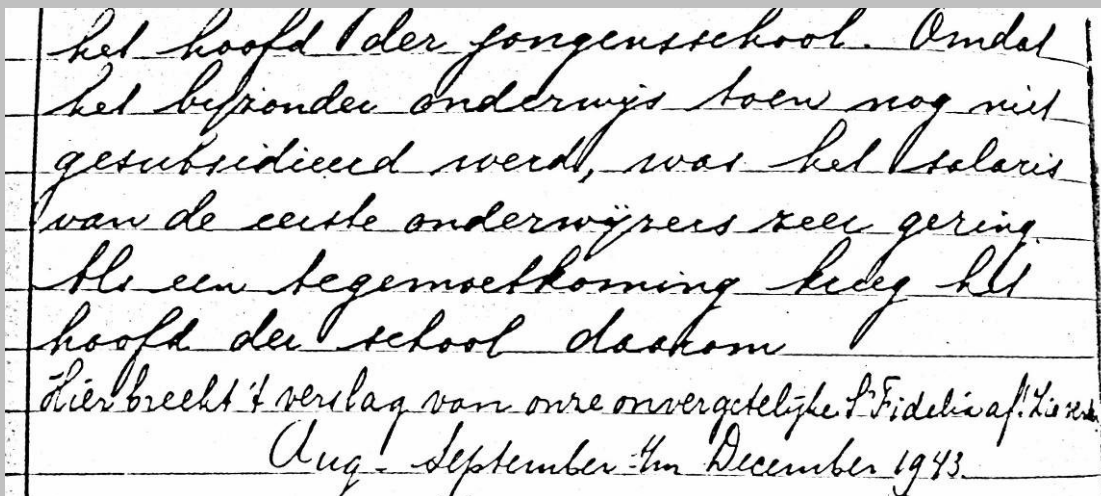
Haar ziekte, overlijden en de betrokkenheid van de Wassenaarders daarbij.

Kort voor de tweede wereldoorlog uitbrak, wordt Sr. Fidelia ziek. Het luidt de fase in van haar latere overlijden. Het fundatieboek meldt het volgende:

Op 16 Aug. 1939 werd Sr Theofrida tot Moeder- overste in Wassenaar geïnstalleerd. Bij haar aankomst was Fidelia ziek, na een kort herstel kwam de ziekte in verergerde mate terug en Moeder stond ineens voor de moeilijkheid: de verpleging van een ernstige zieke. Reeds in de eerste maand kwam het hier tot algemene mobilisatie. Alles wees

erop: we gingen een oorlog tegemoet. Onze huisarts, dokter Meerenbek, de leraar van onze ULO, de heer Q. Calis, werden onder de wapens geroepen. De zieke maakte zich bezorgd over de administratie van de huishoudschool. De bouw en installatie was zo goed als voltooid en zoals gewoonlijk bij dergelijke werken: de uitgaven overschreden de inkomsten. Subsidies en geleende gelden konden niet steeds tijdig geïncasseerd worden, terwijl de uitbetaling aan leveranciers en aannemer moest doorgaan. In plaats van onzen gewone dokter, vroegen wij een niet- Katholieke geneesheer dokter Weeder, die de zieke met de grootste zorg behandelde. Brief na brief werd naar Oirschot geschreven.

Later werd Fidelia in de administratie geholpen door een uit Brazilië teruggekeerde soeur. Blijkbaar knapte ze weer op en beschrijft de lotgevallen van het klooster en de scholen in het fundatieboek. Echter, in augustus 1943 stopt zij midden in een zin. Ik moet aannemen, dat ze niet meer kon. Zie onderstaande foto.

het hoofd der jongensschool. Omdat het bijzonder onderwijs toen nog niet gesubsidieerd werd, was het salaris van de eerste onderwijzers zeer gering. Als een tegemoetkoming kende het hoofd der school daarom Hier breekt 't verslag van onze overgetelike Sr. Fidelia af. Lieve Aug. - September - en December 1943.

Ook het sterven, en de manier waarop men haar daarna in Wassenaar eerde, is beschreven in het fundatieboek. Het is een prachtige getuigenis en ik neem ook dat gedeelte hierna letterlijk over.

Maakte Moeder Theofrida een moeilijk begin door wegens de ziekte van Sr. Fidelia, tijdens de eerste maanden dat Moeder Melchiada hier was, openbaarde de kwaal zich spoedig in ernstige mate. Zelf bleef Sr. Fidelia zich nog zo lang mogelijk aan haar taak geven, tot zelfs 14 dagen voor haar dood.

Wat 't O.L. Vrouwegesticht aan haar verloren heeft, is niet in enkele woorden weer te geven. Zij is de oprichtster geweest van de Mulo en de Huishoudschool.

Dit verslag werd door Sr. Fidelia bijgewerkt van blz. 75 – 132.

De circulaire, die na haar dood aan de huizen werd rondgestuurd, geeft de diepe indruk weer, die dit onverwachte heengaan op de zusters maakte:

"Schrijvende op de plaats, waar onze goede Sr. Fidelia een week geleden nog blijmoedig uitging- zelf nog lopende naar de ziekenauto- om naar 't ziekenhuis in Den Haag vervoerd te worden, komen wij U een en ander over haar laatste dagen vertellen. Ze ligt hier nu bij ons opgebaard, in ons zaaltje, juist onder het altaar van onze kapel, in de eenvoudig witte kist, als een beeld, waarover een glimlach van hemels geluk ligt.

We hadden zo gehoopt, dat we onze goede Sr. Fidelia- al was 't dan niet meer als werkkraft- toch nog in ons midden terug hadden mogen krijgen, om Haar als loon voor al haar werken, nog een tijdlang te kunnen verwennen in rust te laten genieten van alles wat Ze hier in Wassenaar tot stand heeft gebracht. Zelf ging ze graag naar de Hemel. Met grote berusting nam ze haar ziekte, met alles wat daaraan vast zat, uit God's hand aan. Even vóór haar bediening zei ze nog tegen Moeder: "Graag wil ik alles doen volgens het ceremonieel- het schuld zeggen en alles". Toen ze hoorde dat ze bediend mocht worden schrok ze even, maar was direct overgegeven aan God's H. Wil. Als ze praten wilde, was ze ontroerd en daarom zei ze: "Moeder, geef m'n notitieboekje maar, dan schrijf ik een en ander op". (Dit notitieboekje heb ik in het Franciscanessenarchief niet aangetroffen, AvL). 't Waren niets dan woorden van dank, 'n vraag om vergiffenis en tot slot: "laat niemand een traan om me laten. Ik ga hoger op en krijg 't beter dan jullie". Ja, O.L. Heer wilde haar bij Zich hebben en heeft Sr. Fidelia op 't feest van St. Stephanus, de grote martelaar, die de Hemelen geopend zag, 's morgens om 8 uur opgeroepen om te rusten en te genieten in 't eeuwig Vaderhuis. Zeer velen van U kennen Sr. Fidelia persoonlijk en de meesten hebben veel over haar horen vertellen. U kunt dan ook enigszins begrijpen, wat 't verlies van Sr. Fidelia voor ons klein huishouden betekent.

Sr. Fidelia was Wassenaar en Wassenaar was Sr. Fidelia.

Ze was een persoonlijkheid, die 't wel en wee van 't convent 38 jaren lang meegedeeld heeft. De Moeders en Zusters om haar heen kwamen en gingen, maar Zij bleef.

Daardoor werd zij als een centrale figuur in huis, die de tradities doorgaf op de haar eigen manier. Met al de vezels van haar hart- dat jong bleef- zat ze in Wassenaar vastgegroeid. Daarom trof 't ons juist zo, dat ze zich ineens zo om heeft kunnen schakelen en van alles zo bewust afstand heeft gedaan.

Wat Sr. Fidelia als Hoofd der School was, weet ieder: 'n voorbeeld van nauwgezette plichtsbetrachting, altijd zichzelf totaal vergetend- werkend voor 't algemeen belang, voor 't huis en de zusters afzonderlijk was ze ook altijd klaar.

Niets was haar te veel en altijd was ze klaar om te helpen waar ze kon, omdat goedheid één van haar karaktertrekken was. Die goedheid, die misschien tijdens haar werk, door drukke bezigheden soms minder tot uitdrukking kwam, domineerde op haar ziekbed. Telkens hoorden we weer van de ziekenverpleegsters en van de beide Zusters, die de kamer met haar deelden: "Zo 'n lieve zieke."

We danken God om haar grote gaven van verstand en hart, die ze altijd wist dienstbaar te maken aan haar grote taak, haar levenswerk: de opvoeding en het onderwijs van klein en groot in Wassenaar. Nu is die tak af, haar levenswerk is ten einde- na enkele dagen in 't ziekenhuis (Westeinde Den Haag AvL) te hebben doorgebracht (de operatie kon wat verlichting geven, meer niet) is onze goede Zuster hedenmorgen de Hemel binnengegaan. God zal haar verdienstvol leven rijkelijk lonen.

Waar zovelen haar gekend hebben, zovelen met haar hebben geleefd, hopen wij, indien het nog nodig is, haar, met ons gezamenlijk gebed, te verkrijgen dat ze zo spoedig mogelijk het hemels geluk zal genieten."

Op verlangen van Pastoor Buijs was 't Hoofdbestuur (Eerw. Moeder en Mère Vicain) bij de begrafenis vertegenwoordigd. Alle schoolgaande kinderen van lagere school, Mulo en Huishoudschool met nog heel veel belangstellenden woonden de uitvaart bij. De jongens van de Mulo droegen de baar naar 't kerkhof.

Soeur Fidelia van Liempt is begraven op de RK begraafplaats St. Willibrordus te Wassenaar. Haar graf is inmiddels geruimd. Ze werd niet herbegraven in een gemeenschappelijk graf, hetgeen nu wordt betreurd (bron: Sr. Theonée, Franciscanes Oisterwijk).

Haar bidprentje staat hiernaast.

Martinus Antonius Josephus van Liempt

M.A.J. van Liempt
bron: GAW

"Onze samenleving zou er al heel treurig uit zien, wanneer niemand méér deed dan wat eigenbelang hem gebiedt te doen". (Uitspraak van Antoon van Liempt).

Martinus Antonius Josephus, die met zijn tweede naam als Toon of Antoon werd aangesproken, was de derde zoon en de zevende boreling in de familie F.W. van Liempt- Verhoeven. Hij kwam in Waalwijk ter wereld op 8 mei 1884, en overleed er op 29 september 1931, 47 jaren oud nog maar.

Dit verhaal is niet het eerste dat iemand over hem schrijft; daarvoor is Toon een té bijzondere figuur geweest. Eerder verscheen een biografie van hem in "De Klopkei", orgaan van de Waalwijkse heemkundevereniging "De

Erstelinghe" (25e jaargang 4e kwartaal 2001, geschreven door zijn zoon Frans samen met Jan Rosendaal).

Een tweede biografie over hem is, met die van nog 48 Waalwijkers, eind 2008 opgenomen in het boek "Brabantse Biografieën" nr. 8 en geschreven door zijn kleinzoon Jan van Oudheusden Lzn. Dat boek is uitgegeven door de stichting "Erfgoed Brabant" in Den Bosch.

Voor mij was dat reden om zoveel mogelijk feitelijkheden te verzamelen en die hier op te schrijven.

Bevallen van een flinken ZOON:
C. J. M. VERHOEVEN—VAN LIEMPT.
Waalwijk, 8 Mei 1884.

Geboorte- advertentie van Antoon in het
Nieuwsblad van Heusden en Altena

Antoon's geboorte- advertentie was al bijzonder. Geplaatst in het Nieuwsblad van Heusden en Altena, dat onder andere in Herpt (de geboorteplaats van zijn moeder) uit kwam, meldde die van de bevalling van CJM Verhoeven. De naam van haar man, Van Liempt, was achter haar naam geplaatst. In die tijden niet gebruikelijk!

De jonge Antoon volgde zoals zovele katholieke plaatsgenoten de Openbare Lagere School. Er was toen namelijk in Waalwijk nog geen bijzonder, RK, onderwijs. Hierna doorliep hij er de Rijksnormaalschool (de voorloper van de Kweekschool, nu PABO). Een opleiding tot onderwijzer, dus.

Of er roeping in het spel was (dat is het beeld dat zijn latere necrologie schetst), of dat het werd gezien als een goede (gymnasiale) vervolgopleiding is niet met zekerheid te zeggen; feit is dat hij daarna de eerste twee jaren van de zesjarige opleiding tot priester heeft gevolgd in het seminarie van de paters Capucijnen in Langeweg (gemeente Terheijden). Hij deed het er goed, wat blijkt uit de volgende cijfers:

In de "figura inferior" (1^e klas, schooljaar 1898- 1899) behaalde hij voor Latijn een gemiddeld proefwerkcijfer van 32 (40 was maximum). In de "figura superior" (2^e klas) lag dat op 35,5. In de bijvakken catechismus, Bijbel, Frans, Hollands, aardrijkskunde, rekenen, geschiedenis en het Grieks in de 2^e klas behoorde hij tot de goede leerlingen. In het archief van het provinciaalarchief van de paters Capucijnen in Den Bosch lees ik de aantekening dat hij daarna thuis is gebleven op verzoek van zijn vader.

Het is dan 21 juli 1900. Antoon's oudere broer Johan, door vader Frans als ambtenaar op de gemeentesecretarie ingewerkt, was zijn dienstplicht gaan vervullen. Zag vader Frans de vrijgevallen functie op de secretarie graag door eigen familie opgevuld? Feit is dat Antoon als volontair onder zijn vader ging werken om zich in het vak van de gemeente- administratie te bekwamen. Op 8 mei 1902 wordt hij als ambtenaar benoemd en neemt dan definitief de plaats in van zijn broer Johan, die op 29 januari 1901 aan een longontsteking overleed.

Anders dan zijn broers Ad, Christ en (later) Frans, was Antoon honkvast en bleef werken op het Waalwijkse gemeentehuis. Waarschijnlijk heeft vader Frans hem als een protegé en opvolger gezien en als zodanig begeleid.

Toen zijn vader ouder werd, ging hij meer en meer van diens werkzaamheden overnemen, zowel in de beroeps- als privé- sfeer. Daar kom ik hierna op terug.

Naarmate hij zelf ouder werd uitten zich meer en meer zijn interesses voor maatschappij, cultuur, esthetica, sport en uiteindelijk het huwelijk. We zien Antoon, en daar ligt een overeenkomst met zijn vader, in veel gremia functioneren als secretaris, en daarnaast ook als voorzitter (van de vereniging Waalwijks Belang).

Zijn vele activiteiten in het maatschappelijke veld plaatsen hem op het scharnierpunt van een dan nog sterk liberale gemeentelijke overheid in de overgang naar een meer sociale overheid. Naar mijn opvatting heeft hij, met zijn belangstelling en inzet voor zaken die buiten de toenmalige administratief gerichte gemeentelijke taken lagen, die overgang (zeker in het Waalwijkse) mee vorm gegeven.

De persoon Antoon van Liempt.

Een man met vele gaven, interesses en (goede) eigenschappen. Reden om zijn beschrijving niet in chronologische volgorde, maar op markante aspecten van zijn persoon te maken.

Karakter

Deskundig, welbespraakt, arbeidzaam en aimabel. Dat zijn woorden die regelmatig terugkomen in teksten waarin aan Antoon wordt gerefereerd. Hij heeft de kans gekregen, maar zeker ook genomen, om zich tot een van de geziene burgers van die tijd te ontwikkelen.

Antoon was geen einzelganger. Hij omringde zich met mensen met dezelfde interesses, specifieke deskundigheid en invloed om met hen samen doelen te bereiken. Waar zijn broers en zussen het ouderlijke nest in Waalwijk uiteindelijk verlieten, bleef Antoon er werken, wonen en er onderdeel van uitmaken. Wie weet had hij (naast Johan?) wel de beste band met zijn ouders.

Dat ook kleine menselijkheden Antoon niet vreemd waren bleek toen GF Couwenbergh, eerste ambtenaar ter secretarie van Waalwijk, 40 jaar in dienst van de gemeente was. Hij herinnert zich in zijn toespraak "het belangwekkende onderhoud tussen Burgemeester Smeele en een stotterende bezoeker, wat secretaris van Liempt een lachkramp bezorgde".

Creativiteit

We lezen dat ene A. van Liempt in mei 1901 de eerste prijs voor handtekenen haalt aan de gemeentelijke teekenschool in Waalwijk. Waarschijnlijk gaat het hier om Antoon, die puur uit interesse er deze cursus gevolgd kan hebben.

Het is waarschijnlijk dat hij van de daar opgedane kunde ook wat heeft nagelaten.

Op 9 augustus 1901 vierden zijn ouders hun 25-jarige bruiloft waarvoor hij eigenlijk als enige in aanmerking komt om het ter gelegenheid daarvan ontworpen familiewapen te hebben gemaakt (Mijn onderzoek daarnaar is gepubliceerd in het blad van de heemkundekring Onsenoort uit Vlijmen, "Met Gansen Trou", 58^e jaargang, nummer 5 van mei 2008).

Dit familiewapen staat geregistreerd bij de Nederlandse Vereniging voor Genealogie en mag gevoerd worden door afstammelingen van FW van Liempt die Van Liempt heten.

Huwelijk

Antoon heeft wel tien jaar verkering gehad, voordat hij eindelijk op 29 juli 1918 zijn geliefde Dora kon trouwen¹². Dora Kleijn kwam uit Raamsdonksveer, werkte als telefoniste op de Waalwijkse telefooncentrale en was van huis uit Nederlands-Hervormd. Dat laatste was voor zowel zijn katholieke ouders als de katholieke geloofsgemeenschap een schier onoverkomelijk iets. Want: twee geloven op een kussen; daar slaapt de duivel tussen. Hetzelfde gold uiteraard omgekeerd voor de ouders van Dora. De liefde was echter zo sterk dat Dora uiteindelijk besloot om katholiek te worden. Dat gebeurde in maart 1918. In het doopregister staat vermeld dat zij haar "ketterijen" had "afgezworen". Enkele maanden nadien vond het huwelijk plaats. Getuigen daarbij waren broers van Antoon; voor de Hervormde familie Kleijn was het

¹² bron: drs. Jan van Oudheusden Lzn, kleinzoon van Antoon

getuige zijn bij het huwelijk van hun zus met een katholiek blijkbaar nog te moeilijk. Uit het huwelijk kwamen drie kinderen voort; Frans, Joke en Dorus. Hun woning stond in het zuidwestelijk deel van de Mr. van Coothstraat, later aan de Grotestraat, op de oostelijke hoek met de Mr. van Coothstraat.

Sport en recreatie

De sport kon ook op belangstelling van Antoon rekenen, zowel als beoefenaar als in de kwaliteit van bestuurder.

Als in oktober 1912 de Waalwijkse zwemvereniging wordt opgericht, is Antoon een van de initiatiefnemers. Hij wordt voorzitter en trekt ook zelf z'n baantjes in het afwateringskanaal, later in Het Hoefsvan.

In november 1920 wordt hij lid van het hoofdbestuur van de Diocesane Gymnastiekbond in het bisdom Den Bosch.

Een andere vorm van "sport" waar Antoon zich tot aangetrokken voelde, was de amateur-pluimveehouderij. Zo was hij, als bestuurslid van de Waalwijkse

Pluimveevereniging, in januari 1925 voorzitter van het comité van de Eerste Nationale

Pluimveetentoonstelling (in Waalwijk gehouden). Begin 1927 wordt er weer een tentoonstelling georganiseerd en dan is Antoon natuurlijk weer comitélid (én winnaar van prijzen).

Zelf is hij ook actief houder van pluimvee en maakt enkele malen furore met de door hem zelf gefokte (goud-) Wyandotten, onder andere nog in 1929.

Ook de grotere dieren worden niet vergeten: op 23 september 1924 is Antoon voorzitter van de jury bij de fokveedag die dan in de Mr. van Coothstraat wordt gehouden.

Antoon werd later lid van een comité dat er zich voor beijverde elk jaar een concours-hippique in Waalwijk te organiseren.

Niet alleen kippen en paarden hadden Antoon's belangstelling, in 1928 is hij lid van het ere-comité voor de internationale hondententoonstelling in Waalwijk.

Bijzondere voorvallen

Als er gereisd moest worden, gebeurde dat veelal per fiets. Dat was met de wegen van toen en de algemene drukte met allerlei soorten van verkeer door dorpskommen niet altijd zonder gevaar. Zo is Antoon op een zaterdag in september 1921 per fiets op weg naar een gemeente-ambtenarenvergadering in Den Bosch. In Vlijmen wordt hij gegrepen door een afslaande vrachtauto en 15 meter meegesleept. Het rijwiel werd verbrijzeld, maar Antoon kwam er gelukkig met wat builen en kwetsuren af.

Als in 1926 de "telephaat" Winando Waalwijk aandoet voor een voorstelling van zijn kunnen, is er een comité benoemd dat voor hem een speciale lokale opdracht bedenkt. Antoon is samen met dokter Langemeijer en de heren Wiesman en Tielen lid van dat

Waalwijkse Zwemclub
linksboven Antoon van Liempt

RK

Oude Hennen.	
Z. E. V. 98.	J. H. Roeloffzen
2e prijs. 99.	C. Kamsteeg-Trommelen
Z. E. V. 100.	J. Nieuwenhuizen
Z. E. V. 101.	M. A. J. van Liempt
1e prijs. 102.	M. A. J. van Liempt
3e prijs 103.	M. A. J. van Liempt

Echo van het Zuiden 15 januari 1927

comité. Wat de opdracht is geweest, en of die naar behoren is uitgevoerd vermeldt de historie niet!

Relatie met de kerk

Wat de relatie van Antoon tot de RK Kerk was, is niet expliciet duidelijk. We mogen aannemen dat hij, zoals de meeste gelovigen toen en vanuit zijn positie in het bijzonder, zijn kerkelijke plichten keurig nakwam.

Dat hij bestuurslid was van de RK Spaarbank voor Waalwijk en omstreken, en van de Paulusvereniging (bestrijders van drankmisbruik) hoeft niet persé een uiting van een religieuze grondslag te zijn.

Hij is echter nooit lid van een kerkbestuur of een andere religieuze beweging geweest. Antoon's kleinzoon Jan van Oudheusden en ik zijn het erover eens dat het voorstelbaar is dat de gang van zaken rond zijn huwelijk gevolgen heeft gehad voor zijn verstandhouding met geloof en kerk.

Ook zijn vele contacten met vooraanstaande, liberaal- georiënteerde Waalwijkers kunnen hem gevoelig hebben gemaakt voor denkwijzen die misschien niet direct anti-clerikaal waren, maar wel een zekere terughoudendheid ten aanzien van de clerus bevorderd zullen hebben.

Verbinder

Wel spande hij zich in om geesten binnen de kerk op één lijn te krijgen. Net zoals hij zich inspanden zou om de inwoners van de gemeenten Baardwijk, Besoijen en Waalwijk die in 1922 tot één gemeente werden samengevoegd, als nieuwe Waalwijker te laten denken.

Zo werd hij in 1922 lid van een comité dat de RK Kiesverenigingen van Baardwijk, Besoijen, St. Antoniusparochie en Waalwijk onder één noemer zou moeten krijgen. Uit een nader krantenbericht¹³ blijkt, dat hij zich hiervoor inspande "om aan de eenheid en verbroedering van Groot- Waalwijk te mogen meewerken". Dus het motief was niet zozeer religieus, maar het leveren van een persoonlijke, ondersteunende bijdrage aan een bestuurlijk- administratieve keuze. Je kunt dat ook loyaliteit noemen, of de meest praktische wijze om de achterliggende gedachte te doen slagen.

Wat dat betreft zie ik een overeenkomst met zijn oudste broer Ad, die zich in diens woonplaats Gilze beijverde om de daar praktiserende politieke partijen op één lijn te krijgen, met het doel de plaats Gilze in de gemeentepolitiek goed aan haar trekken te laten komen. De gemeente Gilze- Rijen bestond namelijk uit drie kernen en een groot landelijk gebied, waarbij door politieke versnippering de belangen van de kern Gilze wel eens minder goed behartigd werden.

Kunstzinnige en culturele belangstelling

In maart 1906 doet zich Antoon's belangstelling voor cultuur al blijken. Hij is dan bestuurslid van het Rembrand- comité, dat als doel had een nationale Rembrand- hulde te organiseren en verder het reproduceren, drukken en verspreiden van zijn werken in albums. Toon's broer Ad was de penningmeester (Echo 29-3-1906).

Zijn belangstelling voor schoonheid en cultuur uitte zich ook in de inrichting van zijn woning met fraai meubilair en kunstvoorwerpen. Zijn broers en zussen zagen dat nog wel eens meewarig aan; die hechtten daar blijkbaar minder aan.¹⁴

¹³ bron: *Echo van het Zuiden* 8 februari 1922

¹⁴ bron: *drs. Jan van Oudheusden Lzn, kleinzoon van Antoon*

*Ciborium in de St. Janskerk
bron: GAW 43740*

In 1924 is de nieuwbouw van de nieuwe St. Jans-koepelkerk klaar. Het idee is opgevat om vanuit de parochianen als geschenk een bronzen ciborium (op vier zuilen rustende altaaroverkapping) aan te bieden. Blijkbaar wil het niet vlotten met de bijdragen, want in maart 1924 onderneemt de geestelijkheid, samen met de architect én Antoon van Liempt, een actie om de parochianen aan te sporen hun bijdragen hieraan te geven.

Voor de inzegening van de nieuwe kerk werden buurtcomité's in het leven geroepen om de feestelijkheden luister bij te zetten. Antoon trok er als voorzitter van het hoofdcmité op uit om te zorgen dat die comités er kwamen.

Zijn belangstelling voor cultuur wist Antoon ook op anderen over te dragen. Zo animeerde en werd hij voorzitter van het "Comité van Letterkundige Voordrachten", dat in het najaar van 1926 begon met een

reeks lezingen.

Daarin traden in de loop van de tijd op: Huib Luns (directeur van het Rijks-teekeninginstituut te Amsterdam), BJ Koldewey (Haagse architect), de Vlaamse schrijver Felix Timmermans, Wies Moens (letterkundige en lid van de Vlaamsche beweging), Frederik van Eeden (psychiater, schrijver en wereldverbeteraar), dr. Willem Rooyards (acteur, regisseur en toneelleider), Jozef Muis (Vlaams schrijver en redacteur van literaire tijdschriften), Bernard Verhoeven (dichter en essayist), Cyriel Verschaeve (Vlaams- nationalistisch priester en letterkundige), dr. Pol de Mont (Vlaams schrijver en dichter), drs. Gerard van Imbeeck, Herman Moerkerk (Bossche kunstschilder, illustrator, tekenaar), Herman Poort (Groninger essayist, dichter, bloemlezer, voordrachtskunstenaar en criticus voor o.a. de Groninger editie van "Het Volk". Pseudoniem: Bert van de Vlist), Antoon van Duinkerken (pseudoniem voor Wilhelmus Asselbergs, dichter, essayist, redenaar en literatuurhistoricus) en Frits Bouwmeester jr. (acteur).

*Affiche van Kees Pasmans, 1925
NoordBrabants museum, Den Bosch*

Antoon's inzet voor cultuur bleef niet onopgemerkt. Zo wordt hij in 1927 gekozen tot lid van het Provinciaal Comité dat de viering van de 100ste verjaardag van bouwmeester P. Cuijpers voorbereidde.

En toen het Provinciaal Genootschap een tentoonstelling van de werken van Kees Pasmans (onder andere de affiche hiernaast) wilde organiseren, werd Antoon in het ere-comité gevraagd.

Het Waalwijkse hotel "De Twee Kolommen" annex concertzaal "Musis Sacrum" met onder andere een sociëteit en kegelbanen was een plaats waar de Waalwijkse notabelen bijeenkwamen en van belang als ruimte voor culturele evenementen. Toen eind 1929 het complex te koop kwam was men bevreesd dat het aan zijn bestemming zou worden onttrokken, en dat het culturele leven in Waalwijk

daar onder zou lijden. Samen met P. Kalis, Norb. van Loon, P. van Schijndel, J. Spapens, J. Tielen, W. Timmermans en B. Timmermans- Verschure heeft Antoon het complex aangekocht en er een NV van gemaakt met het doel het bedrijf in dezelfde geest voort te zetten.

Kort na de koop en stichting van de NV klopt er een zogenaamde "vliegende winkel" in kleding aan om er ruimte te huren. Het verschijnsel vliegende winkel was zeer tegen het zere been van de Middenstandsvereniging en de KvK en de huur werd dus ook geweigerd.

Maatschappelijke betrokkenheid

Er zijn twee functies, waarin de maatschappelijke betrokkenheid van Antoon sterk naar voren kwam. Functies, die enerzijds voortvloeiden uit de manier waarop hij in Waalwijk opereerde, en anderzijds de wegen openden naar andere functies en plaatsen in de Waalwijkse kringen. Het zijn die van secretaris van de plaatselijke Kamer van Koophandel en voorzitter van Waalwijks Belang.

De Kamer van Koophandel (strikt formeel in eerste aanleg een organisatie met bemoeienis van de overheid) van Waalwijk bestierde veel van het economische leven in Waalwijk. Dat zowel in administratieve, promotionele en zorgdragende zin. In de Kamer ontmoet Antoon veel invloedrijke medestanders voor zijn ideeën op divers vlak. In zijn functie als secretaris zat hij als een spin in het web van relaties, aandachtsgebieden en activiteiten.

Zijn vader had als secretaris van de Kamer al furore gemaakt; Antoon is zoals blijkt uit de gevonden getuigenissen niet in diens schaduw blijven staan, en heeft een eigen krachtige invulling aan de functie gegeven. Zoals hij het zei bij zijn installatie in maart 1916: "Omdat hem daardoor de gelegenheid wordt gegeven mede te werken aan den groei en bloei van Waalwijk, hetgeen hem zeer ter harte gaat".

Een illustere vereniging, waar Antoon zijn krachten aan gaf, was "Waalwijks Belang" (hierna verder afgekort als "WB").

De vereniging was opgericht in 1907 met het doel de welvaart en de bloei van Waalwijk te vermeerderen. Een korte en krachtige doelstelling, die de mogelijkheid bood op velerlei terreinen actief te zijn.

Bij de oprichting is broer Ad de 2^e secretaris, in 1909 opgevolgd door Antoon die in 1923, na het overlijden van de toenmalige voorzitter Philip Timmermans, eerst tot waarnemend en vervolgens tot voorzitter wordt verkozen.

In die functie heeft Antoon veel activiteiten ontplooid en was regelmatig de spreekbuis van de Waalwijkers die zich voor het belang van de gemeente inzetten.

In januari 1923 is hij als voorzitter lid van het wegencomité met het doel de weg Tilburg-Waalwijk te verbeteren.

De vergaderingen worden zo goed door Antoon geleid, dat de Echo van het Zuiden daar expliciet gewag van maakt in haar verslaglegging.

Antoon meldt zich in 1923 als voorzitter van Waalwijks Belang aan voor de vorming van een plaatselijk comité voor het Nationale Huldeblijk aan HM de Koningin vanwege haar 25- jarig regeringsjubileum.

Met aanzien van Waalwijk gaat het blijkbaar niet best. WB stelt in februari 1924 een schoonheidscommissie in die het gemeentebestuur gaat adviseren. Antoon is er lid van.

Zorg voor het onderwijs

Al in 1914 bestaan er plannen voor de stichting van een Handelsdagschool. Doordat de eerste wereldoorlog uitbreekt worden de daarvoor toegezegde subsidies voor andere doelen aangewend.

Daarop neemt de vereniging "Ons Handelonderwijs", een instelling van De Hanze in de bisdommen Den Bosch en Breda, het initiatief om op eigen kosten en risico een school in Waalwijk te stichten. Het bestuur van deze

vereniging bestaat uit onder andere dr. Moller (rector van de RK Leergangen in Den Bosch) als voorzitter en Antoon als secretaris. De Waalwijkse Handelsdagschool gaat in 1916 van start met G. de Vries als directeur en Antoon als secretaris.

Hij zag het onderwijs als een missie; zijn interesse ervoor was niet zozeer administratief, maar ingegeven door het belang ervan voor de ontwikkeling van de gemeenschap. Dat wordt bijvoorbeeld geïllustreerd door een lezing die hij in Vught gaf voor de Onderwijzersbond met als onderwerp de pedagogische opvattingen van FW Foerster (Duits pedagoog en cultuurfilosoof 1869- 1966).

Na de Middelbare komt er ook een Hogere Handelsschool. Antoon is jaarlijks gecommiteerde bij de eindexamens ervan.

De nog steeds bekende provinciale vereniging "OMO" (Ons Middelbaar Onderwijs) is met onder andere de inzet van Antoon tot stand gekomen.

En dan nog:

In de loop van 1924 bestaat de harmonie St. Christijn 12 ½ jaar. WB heeft er zich voor beijverd dat er op de Markt een muziekkiosk komt en Antoon zit in de regelingscommissie om de festiviteiten rond harmonie en opening van de kiosk te organiseren. Uiteraard houdt hij bij de opening van de kiosk weer een mooie speech.

In september 1905 wordt Antoon assistent van de agent van de Rijks- verzekeringsbank in Den Bosch, en volgt daarmee zijn broer Ad op in die bijbaan.

Eind 1907 wordt Antoon (in de voetsporen van zijn vader) bestuurslid van de Paulusvereniging, die zich bestrijding van drankmisbruik ten doel stelt. Het was een algemeen probleem, dat het weinige geld dat in de schoenmakerij en leerlooierij verdiend werd, in meer of mindere mate werd omgezet in sterke drank. Gevolg was dat gezinnen levensbehoeften te kort kwamen, en er veel agressie was. Dat gebeurde doorgaans 's zondags met een uitloop naar de (blauwen) maandag, met als gevolg dat

de rest van de week tot 's avonds laat "gepeesd" moest worden om de benodigde productie te halen.

Antoon hield zich er onder andere bezig met de verenigingsspaarbank. In september 1918 wordt hij commissaris van de RK Spaarbank voor Waalwijk en omstreken (dat is de rechtsoptvolger van de spaarbank van de Paulusvereniging).

Terzelfder tijd is Anton secretaris van de 14^e afdeling van de Noord-Brabantse maatschappij van Landbouw (voorloper van de NCB). Het is dus wel een erg breed maatschappelijk veld, waarin hij zich begeeft.

Ongetwijfeld heeft niet alleen zijn organisatietalent, maar ook zijn liefde voor dieren eraan bijgedragen dat hij in 1910 bestuurslid wordt van de in Waalwijk georganiseerde Provinciale Landbouwtentoonstelling. Hij is er ook lid van de commissie bloemen en planten.

Dokter Van Gils was de plaatselijke arts met een prachtige staat van dienst. Bij diens jubileum moest er dan ook een huldeblijk komen. Daarvoor werd, zoals toen gebruikelijk, een comité in het leven geroepen waarvan Anton uiteraard bestuurslid was.

In juni 1914 wordt Antoon secretaris van het comité van oud-leerlingen ter hulding van dhr. Spijkerman bij zijn 25- jubileum als hoofd van de Openbare Lagere School.

Inmiddels is de eerste wereldoorlog uitgebroken. Nederland bleef neutraal, maar ondervond er wel de gevolgen van. Denk daarbij aan inkwartiering, vluchtelingenopvang, gebrek en verminderde productie. In augustus 1914 wordt Antoon secretaris van het steuncomité "voor hen die door stilstand van handel en industrie wordt getroffen". Kort daarop is hij ook lid van het steuncomité "voor de werklozen in de gemeente Waalwijk".

Het agentschap van de Utrechtse Brandwaarborgmaatschappij wordt, na het overlijden van zijn vader, door Antoon voortgezet.

In 1917 wordt Antoon benoemd tot secretaris van het Waterschap de Binnenpolder van Waalwijk.

De eerste wereldoorlog zorgde voor een malaise in de Waalwijkse leder- en schoenindustrie. Er waren dus veel werklozen. In 1916 was daartoe een Vereniging "Langstraat", een werklozenkas, opgericht. Antoon was er de adviseur van.

Begin 1918 is Antoon is een van de schenkers van de plaquette ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van uitgeverij Antoon Tielen, die de "Echo van het Zuiden" uitgeeft. Niet vreemd; de families Van Liempt en Tielen hadden een goede relatie met elkaar. Het is dan ook geen wonder dat in de plaatselijke krant zoveel berichten te vinden zijn over Van Liempten die dan al niet meer in Waalwijk woonden.

In 1920 bestaat de Waalwijkse Liedertafel "Oefening en Vermaak" 60 jaar. Natuurlijk moet dat gevierd worden. Antoon is lid van het ere- comité dat de viering organiseert.

De districts- arbeidersbeurs voor werklozen in Den Bosch had in 1923 Antoon als Waalwijkse correspondent.

Bij feesten rond het koninklijk huis werd er altijd wel wat georganiseerd. In 1923 is Antoon plaatsvervangend bestuurslid van "De Hanze". In die kwaliteit is hij toegevoegd aan het comité "winkelweek" in het kader van de jubileumfeesten voor het 25-jarig regeringsjubileum van de koningin.

Het is augustus 1923 en Waalwijk ontbeert een muziekschool. Antoon wordt lid van een voorbereidingscommissie en in september al wordt de muziekschool geopend.

Eveneens in juni 1924 is Antoon lid van het comité dat de viering van het 100- jarig bestaan van hotel Verwiël gaat organiseren. En wanneer het feest daar is, houdt Antoon uiteraard weer een mooie toespraak.

Het Waalwijkse gezelschap "TAVENU" voerde met enige regelmaat stukken op. In november 1924 is dat de opera "Franchemont de marskramer". Na de derde akte spreekt Antoon namens de Liedertafel en het gemengd koor "Oefening en Vermaak" de spelers hulde toe. Hij was daarvoor gevraagd omdat, hoewel TAVENU een op zichzelf staande vereniging is, er veel relaties liepen tussen de drie verenigingen en een boven de partijen staande persoon de gevoelens van waardering beter zou kunnen vertolken.

*Het voormalige St. Nicolaas- ziekenhuis,
tegen het nonnenklooster (links) gebouwd.
GAW 41536*

In maart 1925 wordt Antoon herkozen als voorzitter van het operatiekamerfonds. Er is in Waalwijk dan nog geen ziekenhuis, maar slechts een voorziening ter verpleging van zieken door de zusters van JMJ in een gebouwtje achter hun klooster aan de Grotestraat. Met enkele notabelen spande Antoon zich er voor in, die voorziening uit te breiden met een operatiekamer.

In januari 1931 wordt het St. Nicolaas- ziekenhuis in Waalwijk geopend. Het operatiekamerfonds, waarin Antoon zo lang actief was

geweest, had uiteindelijk in de bouw van een compleet ziekenhuis geresulteerd.

Wanneer in 1926 het Wit- Gele Kruis in Waalwijk 25 jaar bestaat, wordt Antoon voorzitter van het comité dat de feestelijkheden daar omheen organiseert. Hij droeg deze vereniging al langer een warm hart toe; zo schreef hij eens in een brief waarbij hij voorstelde dat er een consultatiebureau zou kunnen komen in in een kamer van het pand van zijn ouders aan de Grotestraat 281.

Zowel de kranten Het Huisgezin, Dagblad van Noord- Brabant en De Tijd uiten in januari 1924 kritiek wordt geuit op het door de Waalwijks Gemengde Zangvereniging opgevoerd stuk "Das Paradies und die Perl", klimt Antoon als voorzitter van WB in de pen om van repliek te dienen.

In juli 1926 wordt er een comité opgericht om één gezamenlijk Waalwijks Oranjecomité van de grond te krijgen. Gezien de doelstelling van eenheid wordt Antoon daar uiteraard ook lid van.

In december 1926, er waren al radio- ontvangers en draadomroep in Waalwijk, heeft de HDO (de Hilversumsche Draadlooze Omroep) een uitzending verzorgd met als onderwerp "Waalwijk". Die werd "live" uitgezonden vanuit Musis Sacrum. Er werden muziekkuitvoeringen gegeven en redevoeringen gehouden door Waalwijkse organisaties. Als voorzitter van WB heeft Antoon er een uitgebreid praatje gehouden over de kwaliteiten en potenties van Waalwijk als handels- onderwijs- en industriestad. Ook de in opkomst komende media werden dus niet door hem geschuwd.

En wanneer in mei 1927 de nieuwe St. Jans (koepel)kerk in Waalwijk wordt geconsacreerd, ontvangt Antoon in zijn functie als voorzitter van het organiserend hoofdcmité aan de gemeentegrens de bisschop Mgr. Diepen en houdt vervolgens in de kerk een toespraak.

Als stimulans voor de middenstand werden in die tijd in Waalwijk jaarlijks winkelweken georganiseerd. Niet alleen is Antoon lid van het eere- comité, hij wijdt er ook beschouwingen in de krant en een openingstoespraak aan.

In oktober 1927 is Antoon lid van een comité ter steun aan de inzameling van geld voor blindenhuisvesting te Grave.

De door zijn vriend Jan Tielen uitgegeven krant "De Echo van het Zuiden" bestond in 1928 50 jaar. Antoon schreef daarover een artikel en gaf met een mooie speech acte de présence bij de feestelijkheden.

Antoon is 1928 een van de initiatiefnemers van het plan om werken van de Waalwijkse schilder Theo van Delft aan te bieden aan het Brabants Museum in Den Bosch. Later in dat jaar is Antoon lid van het ere- comité dat in dat museum een tentoonstelling van nagelaten werken van de schilder Kees Posmans wil inrichten.

In 1928 is Antoon lid van het provinciale ere- comité "dr. Schaepman", met als doel gelden in te zamelen voor een RK Partijbureau. Dat is in de tijd dat de verzuiling in Nederland op vele fronten toeslaat.

Ook de noden in de wereld spraken Antoon aan. Zo is hij in 1929 lid van het Minnahussa- comité, dat zich inzet voor een inzameling van geld voor de bouw van een longlijderskliniek en ziekenhuis in Minnahussa (een van de eilanden van Sulawesi/ Celebes).

Vanaf 1930 gaat de "raadhuiskwestie" spelen. Zie daarvoor de tekst eerder in deze beschrijving van Antoon's leven.

Volgens een bericht in het Nieuwsblad van het Land van Heusden en Altena van 15 augustus 1930 was Antoon (in zijn kwaliteit als secretaris van de KvK) ook bestuurslid van een werk- comité ter wegverbetering in het land van Heusden en Altena.

De ambtenaar Antoon.

In tien jaren tijd was Anton opgeklommen van volontair tot eerste ambtenaar van de gemeente Waalwijk. In die jaren behaalde hij het diploma voor gemeentesecretaris en de MO akte Staatsinrichting.

Al snel stond hij op vertrouwelijke voet met bestuurders, getuige een kattebelletje aan wethouder Timmermans uit februari 1902, hiernaast weergegeven.

Hij trok er ook zijn eigen plan. Zo lees ik in het dagboek dat de burgemeester tussen 1907 en 1910 bijhield (GAW inv. nr. 261): "Secretaris en Antoon den geheelen namiddag zonder kennisgeving afwezig zoodat de secretarie gesloten is gebleven" en "Ant. van Liempt zonder verlof afwezig (naar Drunen)". In 1907 wordt hij benoemd tot ambtenaar van de Burgerlijke Stand.

Geacht Heer Timmermans

Er is heden voor het college van Burgemeester & Wetho. niet te doen dan het vaststellen van de kieserslijsten der Kamer's Nieuw arheid.

Als ik kans met het oog op de koude leen te vinden blijft komt u dat gerust aan. Graagtraut kunt vriendschappelijk Gedruurd.

*Waalwijk
15 febr. 1902.*

Tijdens de gemeenteraadsvergadering van 20 oktober 1911 werd aan vader Frans het door hem gevraagde ontslag als gemeentesecretaris verleend. In dezelfde vergadering was Antoon, samen met nog een andere kandidaat (uit de in totaal 10) door B&W aan de Raad voorgedragen als nieuwe gemeentesecretaris. Eerder konden we al lezen dat er een samenhang was tussen het toekennen van pensioen aan vader en het benoemen van zoon. In elk geval werd Antoon met algemene stemmen aangenomen als nieuwe gemeentesecretaris.

In juni 1916 wordt Antoon ambtelijk lid van de commissie die het woningbouwplan moet maken. De behoefte aan (arbeiders)woningen was groot en tot dan toe slechts gerealiseerd door particulieren, die in zogenaamde dammen en mijnen kleine en slechte werkmanswoningen hadden gebouwd.

De woningwet van 1903 voorzag in verbetering van die situatie, die in Waalwijk wel laat werd opgepakt.

Overigens had de vereniging Waalwijks belang, waarvan Antoon de voorzitter was, al in 1908 aangedrongen op het instellen van deze commissie.

Op grond van de huurcommissiewet was er in Waalwijk een huurcommissie actief vanaf oktober 1917. Anton was daar de secretaris van. Een van de taken was te beoordelen, of huurverhogingen van woningen niet strijdig waren met de gestelde regels. In september 1918 alweer, vraagt en krijgt Anton ontslag uit deze functie.

Tijdens de eerste wereldoorlog was door gebrek aan allerlei goederen, een distributieregeling ingevoerd die werd uitgevoerd door het distributiebureau Waalwijk. Op eigen verzoek is Antoon per 1 maart 1918 op de meest eervolle wijze ontslag verleend als leider ervan.

In de afdeling Noord- Brabant van de Nederlandse Bond van Gemeente- Ambtenaren liet Antoon zich als dat nodig was ook horen. Zo pleit hij op een vergadering in november 1919 als gemeentesecretaris van Waalwijk er voor dat er vanwege het

stedelijk karakter voor Waalwijk een billijker regeling moet komen dan welke Gedeputeerde Staten voorstellen. Verder vindt hij dat gemeenteraden zelf advies moeten geven over het salaris van hogere ambtenaren.

De zorg voor zijn ambtenaren gaat hem aan het hart, want in december 1919 wordt hij gekozen tot bestuurslid van de onderafdeling Langstraat en Land van Heusden en Altena van de Nederlandsche Bond van gemeenteambtenaren.

In 1920 fungeert Antoon als voorzitter van de onderafdeling Langstraat van deze bond. Wanneer de verzuiling toeslaat wordt Antoon in datzelfde jaar bestuurslid van de afdeling Langstraat en omgeving van de Algemene RK Ambtenarenbond (ARKA).

In 1921 wordt Antoon voorzitter van de commissie voor de wachtgeldregeling in de gemeenten Waalwijk, Baardwijk en Besoijen.

Aan de vooravond van de samenvoeging van Waalwijk, Baardwijk en Besoijen (in 1922 gerealiseerd) is hij secretaris van de commissie, bedoeld in artikel 181 van de gemeentewet, die gehoord moet worden over die samenvoeging.

DEN 1ST JANUARI 1920 IS DOOR DE GEMEENTE WAALWYK OVERGENOMEN HET BEDRYF DER WATERLEIDINGMAATSCHAPPIJ „DE LANGSTRAAT“ GEVESTIGD TE WAALWYK. DE COMMISSIE VAN BYSTAND DER GEMEENTEBEDRYVEN VOOR GAS EN ELECTRICITEIT HEEFT IN HARE BUITENGEWONE VERGADERING GEHOLDEN OP 12 MEI 1920 TEN KANTORE VAN HET BEDRYF BY HET POMPSTATION DER WATERLEIDING TER VOLDOENING AAN HET BESLUIT VAN DEN GEMEENTERAAD VAN DEN 29 JANUARI 1920 HET BEDRYF OFFICIEEL ONDER HAAR BEHEER GENOMEN

DE COMMISSIE

JAC. CRAGTMANS	VOORZITTER
MAJ. VAN LIEMPT	SECRETARIS
A.J.M. VERBUNT	
P.W.H. VERWIJEL	LEDEN
J.J.M. VAN RIEL	
JAC. PLEVIER	DIRECTEUR

Er waren meer gemeentelijke commissies, waarin Antoon een rol vervulde. Zo was hij secretaris van het gemeentelijke woningbedrijf, de commissie van toezicht op de teekenschool, de commissie der licht- en waterleidingbedrijven, de bouwcommissie, de veekring- commissie en die ter wering van schoolverzuim. Ook was hij lid van het Burgerlijk Armbestuur en ambtenaar van de burgerlijke stand.

In 1919 heeft Waalwijk een Burgerwacht, waarvan Antoon bestuurssecretaris is. De taak van de Burgerwachten bestond in de ondersteuning van het wettig gezag van de lokale overheid in de bestrijding van

revolutie en bij de handhaving van de openbare en maatschappelijke orde. De algemene leiding en de organisatie van de burgerwacht lagen in handen van het bestuur. Het bestuur was bevoegd tot de rekrutering, de schorsing en het ontslag van leden - Waalwijkse ingezetenen vanaf 21 jaar oud - en tot het beheer van eigendommen. De dagelijkse leiding van de burgerwacht lag bij de commandant of hopman, die benoemd werd door de burgemeester. Die was tevens lid van het bestuur.

Het is september 1921 als de regering Waalwijk aanwijst als centrumplaats voor de keuring van vee en vlees. De kring strekt zich uit over Baardwijk, Drunen, Besoijen, Capelle, Vrijhoeve- Capelle, Sprang, Kaatsheuvel en Loon op Zand. Omdat een abattoir te grote kosten met zich mee zou brengen wordt er een commissie ingesteld die over deze kwestie voorstellen zal gaan doen. Antoon is secretaris van deze commissie.

In mei 1922 schreef Antoon op persoonlijke titel in De Echo van het Zuiden een ingezonden stuk aan de burgemeester van Drongelen naar aanleiding van diens opvattingen over een te stichten abattoir te Waalwijk. Antoon's jongste broer Frans, toen

burgemeester van Oudheusden, zou volgens het "Nieuwsblad van Heusden en Altena" van 26 juli 1922 beweerd hebben het ingezonden stuk niet te begrijpen. Een onderwerp voor mij om nog eens verder uit te diepen!

Wanneer de integriteit van de gemeentesecretarie in een krantenverslag in het geding kwam, reageerde Antoon daar in zijn functie van gemeentesecretaris op. Zo speelde er in 1923 in een belastingkwestie met uitlatingen van het raadslid Roggeveen, die zoals in een rectificatie door de krant verwoord en op ongunstige wijze uitgelegd, volgens Antoon een blaam kan werpen op het werk van de secretarie. Hij reageert daar dan meteen op met een fors ingezonden stuk, ondertekend door de gemeentesecretaris.

Voor de verkiezing van het bestuur van de Kamer van Koophandel (waarvan Antoon als opvolger van zijn vader de secretaris was) bestond een stembureau, waarvan Antoon de voorzitter was.

Toen in 1923 de toenmalige burgemeester De Surmont De Bas Smeele overleed werd er blijkbaar verwacht (en gehoopt) dat Antoon naar deze functie zou solliciteren. De Echo van het Zuiden van 17 december 1923 meldt echter dat Antoon na rijp beraad daarvan heeft afgezien.

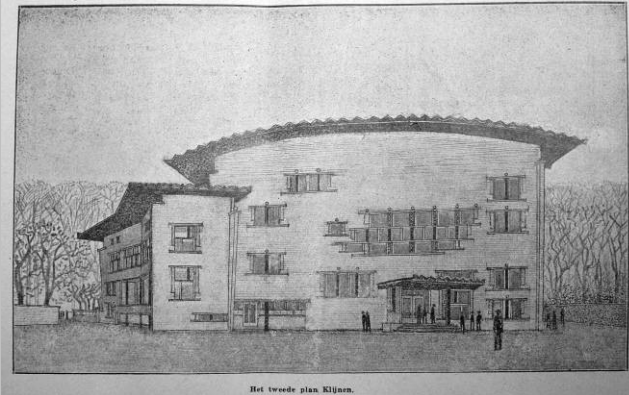
De plaatselijke Teekenschool (min of meer een voorloper van het beroepsonderwijs) was een gemeentelijke, en er werd dan ook van gemeentewege toezicht op uitgeoefend. Antoon was enige tijd secretaris en verder lid van de gemeentelijke commissie van toezicht op de teekenschool en in die functie ook de vertegenwoordiger van het gemeentebestuur bij de jaarlijkse afsluiting van het schooljaar met prijsuitreiking.

Antoon schrijft het voorwoord in de gemeentegids van 1925.

In januari 1926 viert Waalwijk het 25-jarig jubileum van Antoon. Het werd een groot feest waarbij door zeer velen waarderende woorden werden gesproken. Uit de feestrede van burgemeester Moonen haal ik hier een treffende zinsnede aan: "...Het zal wel geen uiteenzetting behoeven dat deze veelomvattende werkzaamheden geen uitloeijsel zijn van Uwe taak als gemeente- ambtenaar; Uwe verdiensten zijn er echter te groter om. Maar met het oertype van het ras gemeente- secretaris voor oogen, vraag ik me toch af of al de beslommingen aan die veelomvattende werkzaamheden verbonden, geen aanleiding zullen geven tot conflicten waarin òf de secretaris òf de promotor van al die veelzijdige belangen zal óndergaan, dan wel de geheele mensch schade zal lijden." De burgemeester, alle activiteiten van Antoon kennend, maakte zich er dus zorgen over of dit allemaal nog wel te volbrengen zou zijn. Als cadeau werd door de gemeente een boekenkast in het vooruitzicht gesteld, die hij zelf met iemand "wiens smaak meer met dien van U overeenstemt" zou moeten gaan uitzoeken. Het gemeentebestuur wilde dan wel "...in de gelegenheid worden gesteld aan Uwe keuze onzen smaak te toetsen en zonder twijfel te verbeteren".
Commentaar overbodig!

Een gebeurtenis, waarvan het resultaat Antoon onvergetelijk maakt, is de verwikkeling rond de bouw van een nieuw gemeentehuis in Waalwijk. De gemeente Waalwijk, Baardwijk en Besoijen waren in 1922 samengevoegd. Allengs ontstond de behoefte aan een groter en beter gemeentehuis. Er was vertrouwen in de toekomst en men wilde Waalwijk profileren. In 1924 was de grote St. Jans- koepelkerk van architect J. Valk gebouwd, het nieuwe gemeentehuis moest er "naast onzen St. Jan

een waardig figuur slaan dat na 100 en meer jaren nog zal getuigen van den ondernemingsgeest der huidige bewoners" (citaat uitspraak burgemeester Moonen in de raadsvergadering van 11 november 1927).

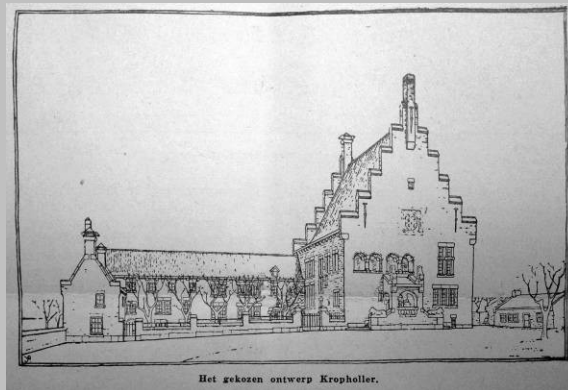

Het tweede plan Klijnen.

Uiteindelijk worden er drie architecten uitgenodigd om een ontwerp te maken: Kropholler uit Wassenaar, Valk uit Den Bosch en Klijnen uit Den Haag. Er is dan ook een commissie van advies ingesteld, bestaande uit Grandpré Molière, hoogleraar Bouwkunde aan de TUD, dr. Van Gelder, directeur van het Haags gemeentemuseum, Cornelis Veth (kunstcriticus) en J. vd Valk (architect te Tilburg).

De drie eerste ontwerpen zijn gemaakt en de commissie adviseert de raad om Klijnen met in achtnaam van een aantal opmerkingen een definitief ontwerp te laten maken. Na de nodige discussie, waarbij ook een al dan niet te vormen Raadhuisplein een punt was, werd conform het advies besloten.

Tijdens het hele proces van architectenkeuze woedde er een ware strijd tussen "Krophollerianen" en "Klijnianen", die gevoerd werd in ingezonden stukken, op straat, in winkels en aan de borreltafels. Antoon was een fervent "Klijniaan". Hij was al ernstig ziek en zijn laatste optreden was in de gemeenteraadsvergadering van 21 november 1930, waar hij het tweede ontwerp van Klijnen verdedigde.

Het gekozen ontwerp Kropholler.

Tevergeefs.

Had Klijnen enerzijds een majeure opmerking van de adviescommissie betreffende de dakvorm naast zich neergelegd; de "Krophollerianen" kregen uiteindelijk de meerderheid omdat diens traditionalistische architectuur meer aansprak. De formele reden van het uiteindelijke kiezen voor Kropholler was een financiële. Die heeft dus het nieuwe raadhuis mogen bouwen.

Antoon, inmiddels bevriend met Jos Klijnen, bezwoer zijn vrouw op zijn sterfbed om haar door zijn vriend een nieuwe woning te laten ontwerpen. En zo geschiedde. Achter hun toenmalige woning aan de oostelijke hoek Grotestraat- Mr. van Coothstraat, werd een woning gebouwd waarin de karakteristieke elementen van het verworpen raadhuisontwerp waren terug te vinden. Inmiddels is het pand een rijksmonument. Maar evengoed beschouw ik het als een monument voor Antoon, zijn visie en zijn begaafdheid.

Veel te vroeg.

In februari 1931 wordt in de jaarvergadering van de KvK aandacht geschonken aan de ziekte die zich bij Antoon heeft geopenbaard. Bij de jaarvergadering van WB in maart wordt er ook de zorg over uitgesproken.

In mei 1931 wordt Antoon geopereerd (in Den Bosch, dus niet in het nieuwe Waalwijkse ziekenhuis wat hij mee tot stand had gebracht). Daarna verschijnen er bemoedigende berichten over zijn beterende gezondheidstoestand.

Die was echter maar van korte duur, want op 23 september 1931 overlijdt hij, thuis in Waalwijk.

Zijn begrafenis werd begeleid door een plechtige mis, echter op zijn uitdrukkelijk verzoek zonder bloemen en toespraken. Er was, zoals te verwachten, een overweldigende aanwezigheid van belangstellenden. Na zijn begrafenis lees ik dat alle organisaties waar hij deel van uit maakte hem in hun vergaderingen hebben herdacht.

†

Heden overleed na een langdurige ziekte, voorzlen van de H.H. Sacramenten der Stervenden, mijn Innig geliefde onvergetelijke man en der kinderen zorgvolle vader

de Heer

Martinius Antonius Josephus van Liempt

In leven Secretaris der gemeente Waalwijk.

In den ouderdom van 47 jaren.

Wij bevelen de ziel van den overledene in Uwe Godvrychtige gebeden aan.

**DORA VAN LIEMPT-
KLEIJN.**

**FRANS.
JO.
DORUS.**

Waalwijk, 23 Sept. 1931.

De uitvaart vanuit het St. Nicolaas-Ziekenhuis zal plaats hebben Zaterdag 25 September a.s. om 10 uur in de Parochiekerk van St. Jan.

GEEN BLOEMEN.

DORA VAN LIEMPT-KLEIJN
en hare kinderen **FRANS JO** en **DORUS** zeggen *hartelijk dank* voor de deelneming bij het overlijden van hun Innig geliefden Man en Vader,

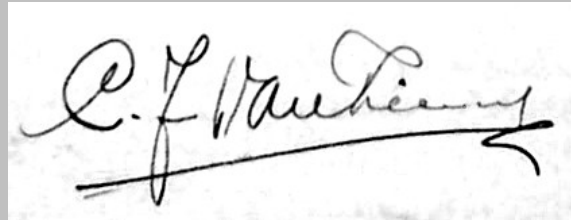
den Heer
Martinius Antonius Josephus van Liempt,
In leven Secretaris der gemeente
Waalwijk.
Waalwijk, October 1931.

Christiaan Joseph Antonius van Liempt

Christiaan Joseph Antonius (Christ) van Liempt is geboren op 13-03-1886 in Waalwijk, vierde zoon en achtste kind van Franciscus Wilhelmus van Liempt en Johanna Catherina Verhoeven. Christ is overleden op 02-07-1957 in Waalwijk, 71 jaar oud. Hij is begraven op 06-07-1957 te Waalwijk (kerkhof St. Jan). Christ trouwde, 27 jaar oud, op 31-07-1913 in Waalwijk met **Antonetta Anna Maria (Net) Pulles**, toen 24 jaar oud. Antonetta Anna Maria is geboren op 05-07-1889 in Waalwijk, dochter van Johannes Jacobus Pulles en Johanna Francisca van Ree. Net is overleden op 03-02-1973 in Waalwijk, 83 jaar oud. Het echtpaar bleef kinderloos.

Mijn eigen herinnering

“Ome” Christ kan ik me nog goed herinneren. Hij was een vriendelijke, zelfbewuste man die met zijn vrouw tante Net woonde aan de Grotestraat 281 te Waalwijk, waar hij de door zijn vader F.W. gestichte wijnhandel/ slijterij dreef.

Kort nadat we ons met ons gezin vanuit Breda in Waalwijk hadden gevestigd, verhuisde hij naar de Mr. Van Coothstraat. Maar hij bleef in de winkel werken, hij hielp de klanten. Christ zat dan de hele dag in het kantoortje achter de winkel (waar het mij intrigerende vierkante diagonaals opgehangen houten bordje hing, met daarin de zin gebrand: “TOB NOOIT”) en liep naar “voor” als er een klant kwam.

Als klein kind nam hij me eens mee naar de boekwinkel van Manus van Eijkelenburg waar hij voor mij een stripverhaal van Willie Vandersteen kocht: “De familie Snoek”. Ik vond het geweldig dat ik zomaar met iemand naar zo’n winkel ging en dat die iets dat nog geheel onbekend voor me was, voor me kocht. Die strip is altijd bijzonder voor me gebleven, mét de herinnering aan ome Christ en de donkere, naar papier, rubber en inkt ruikende winkel van Manus Van Eijkelenburg.

Verhalen vertellen deed hij ook. Ik kan me daarvan nog één verhaal goed herinneren, waarschijnlijk omdat het met blote billen te maken had. Achter de tuin van de Van Liempten lag een hofje met arbeiderswoningen, en daaraan grensde de Winterdijk. Tussen dijk en Maas lag een uitgestrekt poldergebied met lange, smalle kavels, gescheiden door sloten. Een geliefde bezigheid van kinderen was het “dwars gaan”, dat inhield dat je over het weiland liep, slootje sprong enzovoorts totdat je aan het andere eind van Waalwijk was. Nu was dat een verboden bezigheid, mogelijk vanwege het

verdrinkingsgevaar. Wat het natuurlijk nog aantrekkelijker maakte. Christ en zijn kornuiten deden daar volop aan mee, totdat de veldwachter hen in de gaten kreeg. Die bestond het dan achter hen aan te gaan om ze in te rekenen. Maar de jongens waren kwiek en de veldwachter al wat ouder. Zodra het groepje jonge dwarsgangers een forse voorsprong had op de veldwachter stroopten zij hun broek naar beneden en lieten hun achterste zien, als teken van diepe minachting..... En dan maar lachen!

Loopbaan en woonplaatsen.

Waalwijk.

Christ heeft een opleiding als onderwijzer gehad. Op 4 mei 1905 haalde hij in Breda zijn lager- onderwijsacte. Zijn eerste baan was die van onderwijzer aan de lagere school in Raamsdonksveer. Op 22 augustus 1904 werd hij benoemd aan de Openbare Lagere school in Besoijen. In het bevolkingsregister van Waalwijk is voor die periode als beroep "onderwijzer" genoteerd. In april 1906 moest hij daarmee even stoppen, omdat hij zijn dienstplicht moest vervullen. Hij werd 22 mei 1906 als zogenaamde "viermaander" in de Citadelkazerne in Den Bosch ingelijfd (bron: Echo van het Zuiden 22 mei 1906). Daarna kwam hij weer terug in zijn Besoijense school.

Christ heeft zich, net als zijn vader en broers, volop in het Waalwijkse maatschappelijk leven begeven. Daarnaast was hij, naast Antoon, de enige Van Liempt bij wie ik het bewijs van sportiviteit door lichamelijke inspanning heb gevonden. De plaatselijke krant meldt op 11 januari 1906 dat hij in de Citadel- kazerne in Den Bosch (nu het Brabants historisch informatiecentrum BHIC) geslaagd is voor het examen lichamelijke geoefendheid.

In de Echo van het Zuiden van 19 mei 1907 wordt hij genoemd als een van de drie sollicitanten voor de vacature van onderwijzer aan de openbare lagere school in Waalwijk. Blijkbaar is hij dat niet geworden, want in juni 1910 is hij alweer een van de vijf sollicitanten die op de voordracht staan als onderwijzer aan die openbare school. Het blijkt, dat hij dan ook de akte van bekwaamheid voor het vak j (dat is "de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek") bezit. In 1909 wordt hij opgeroepen "voor werkelijke dienst" bij de militie, nu bij het 3^e regiment Infanterie, 3^e bataljon, 4^e compagnie.

W. G. V.
De Cursus Vrije- en Orde-oefeningen.
het vorig jaar opgericht door de Waalw. Gymn. Vering. zal op **WOENSDAG 4 MAART** opnieuw aanvangen. Zich aan te melden bij den heer **A. G. LAARAKKER**, hoofdonderwijzer alhier, bij wien tevens nadere inlichtingen te verkrijgen zijn. Voor Besoijen kan men zich wenden tot den heer **C. v. LIEMPT**, onderwijzer te Besoijen.

De Echo van het Zuiden schrijft op 11 april 1907 dat Christ, samen met de heer A.G. Laarakker (onderwijzer voor vak j en tevens hoofdvoorwerker van de Waalwijkse Gymnastiek Vereeniging), een bezoek heeft afgelegd "bij eenige notabelen om doel en belang uiteen te zetten (van gymnastiekonderwijs, AvL) en tevens te vragen of zij genegen waren hunne kinderen aan dit onderwijs te laten deelnemen". Zo haalden zij 32 leerlingen binnen en konden de lessen (in de gemeentelijke Boterhal) beginnen. Op 27 oktober 1907 vermeldt de krant Christ als

vice- voorzitter van de vereniging; later is hij er secretaris van.

Op 31 augustus 1907 vierde Waalwijk koninginnedag; de verjaardag van koningin Wilhelmina. Op dezelfde dag werd ook de nieuwe burgemeester Surmont de Bas Smeele geïnstalleerd. Reden voor een groot feest, dat door diverse buurtcommissies werd georganiseerd. Christ was lid van de buurtcommissie "Markt" (bron: Echo van het Zuiden 25 augustus 1907).

Ook voor de cultuur had hij een warm hart. Of hij daadwerkelijk meegespeeld heeft weet ik niet, maar als "Ora et Labora" begin 1908 Vondel's "Jozef in Dothan" opvoert bij de eerwaarde zusters in de grote school, zijn onder andere bij Christ de kaarten verkrijgbaar (bron: Echo van het Zuiden 19 januari 1908).

De Echo van het Zuiden meldt op 10 juni 1909 dat Christ bestuurslid is geworden van de liedertafel "Oefening en Vermaak". In december 1910 wordt hij benoemd tot secretaris van dit gezelschap.

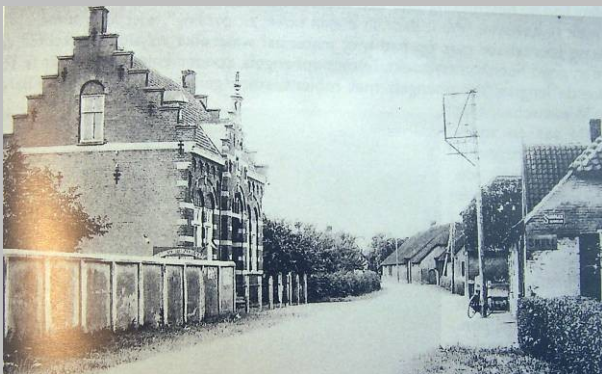
Op 4 juli 1909 meldt dezelfde krant van een feestvergadering van onderwijzers uit het arrondissement Waalwijk. Daarbij brengen acht heren, waaronder ene (Christ?) van Liempt muziek met zang, viool, mandoline, piano en met komische scènes. Ook in 1910 was hij nog onderwijzer, getuige een bericht in de Echo van 26 mei dat jaar. In de onderwijzersvergadering werd "de rekening en verantwoording van den penningmeester door de heren Van Oudenhoven en Van Liempt onderzocht en in orde bevonden".

In november 1910 slaagt hij voor het examen staatsinrichting (K XI) M.O..

Op 16 juli 1911 wordt hem eervol ontslag verleend als onderwijzer in Besoyen. In januari van dat jaar solliciteerde hij nog naar de functie van gemeentesecretaris in Waspik. Hij kwam niet op de voordracht van B&W te staan en werd niet benoemd.

Na zijn onderwijzersbaan werkte Christ in elk geval ook nog als volontair op de gemeentesecretarie van Waalwijk. Omdat zijn vader er gemeentesecretaris was en ook zijn broers Ad, Johan, Martinus en Frans er als ambtenaar of volontair werkten, werd het gemeentehuis door de Waalwijkers ook wel het "Van Liempthuis" genoemd (bron: F.D. van Liempt †). Over nepotisme gesproken!

Herpt.

Na zijn Waalwijkse periode wordt hij in mei 1911 gemeentesecretaris in Herpt, waar hij zich per 14 juni 1911 ook vestigt. Ook wordt hij benoemd tot ambtenaar van de Burgerlijke Stand. Van het gemeentehuis staat hiernaast een foto.

Christ gaat er in de kost bij zijn oom Adrianus Christianus van Helvoort, een halfbroer van zijn moeder, en diens vrouw, Elisabeth Johanna Verhoeven. Oom Adriaan was broodbakker en

winkelier. Het adres was Hoofdstraat 44. Deze oom en tante hadden geen kinderen. Wel fungeerden ze nogal eens als kosthuis voor hun neefjes. Neef Willem Verhoeven vertoefde er tot 1904, neef Henri Verhoeven gedurende juni 1902 en kwam er terug van

begin 1911 tot medio 1916. Christ woonde er van 14 juni 1911 tot 4 juni 1913, waarna hij naar Helmond vertrok.

GEMEENTE-ADMINISTRATIE.
Opleiding door
C. J. A. van Liempt
Gemeente-Secretaris,
Leeraar M.O. Staatsinrichting
HERPT. 2578

Tijdens zijn secretarisschap in Herpt bleef hij les geven. Niet op de lagere school, maar in de gemeente-administratie. In de Echo van het Zuiden van 15 augustus 1912 (en volgende) plaatste hij de nevenstaande advertentie.

Boekhouden.
Handelsrecht, Statistiek, Handelsrekenen.
Opleiding door:
C. J. A. VAN LIEMPT.
Secretaris, Gedipl. Boekhouder.
HERPT.

In juni 1912 haalde hij het boekhouddiploma van de Nederlandsche Bond van Handelsbedienden "Mercurius".

Die diploma's werden te gelde gemaakt door privé- lessen te geven in boekhouden en gemeente-administratie. Ook vond ik dat hij in die tijd boekhouder was van de Coöp. Stoomzuivelfabriek in Genderen.

Waalwijk werd niet vergeten. Zo blijkt uit een advertentie in de Echo van het Zuiden van 12 januari 1913, waarin de Waalwijkse Liedertafel "Oefening en Vermaak" aangeeft ook een dameskoor te willen oprichten, dat Christ er nog vaandrig in het bestuur was. Op 11 juni 1913 meldt die krant, dat Christ er als bestuurslid vertrokken is.

In april 1913 vertrekt hij naar de gemeente Helmond. Zijn broer Frans volgde hem in Herpt op en was vanaf 19 mei 1913, totdat hij in 1916 burgemeester van Oudheusden werd, ook in de kost bij oom Adriaan. Frans had in de gemeente Herpt en Berne dezelfde functie als Christ: gemeentesecretaris. De Commissaris der Koningin maakte in zijn aantekeningen van zijn bezoek op 7 augustus 1915 van die wisseling nog gewag.

Secretaris van Liempt ging als ambtenaar naar de secretarie van Helmond; als secretaris vervangen door een jongeren broer. Dere schijnt het nog alge. mahlhulpe op te nemen; het verslag 1914 ombrent den boesland der gemeente was me eerst op het l'p overnemen gekomen; hnd deswege eene herisping gegeven.

Aantekening van de CdK bij zijn bezoek van 7 augustus 1915 aan de gemeente Herpt en Bern

* **Herpt.** Vrijdagavond — alzo te laat om in ons vorig nummer te vermelden — trok de harmonie „De Eendracht” onder de opwekkende tonen eener marsch naar het Gemeentehuis. Daar was de Raad der gemeente in gezellige vergadering bijeen, om afscheid te nemen van den Secretaris,

den heer Chr. van Liempt, benoemd tot hoofdcommies ter Secretarie te Helmond, en de intrede te vieren van den nieuwen Secretaris, den heer F. van Liempt.

Na het spelen van het „Lang zal hij leven” marsch van J. Werkman, richtte de president, de heer Adr. Buijs Mzn., eenige hartelijke woorden tot beide titularissen.

De heer Chr. van Liempt, dankt hierop de harmonie voor de hem gebrachte hulde en hield een boeiende rede (welke we met het oog op de plaatsruimte niet kunnen opnemen.)

De harmonie gaf hierop nog enkele nummers ten beste en maakte daarna een muzikale wandeling.

Gedurende het verder verloop van den avond bleef een gezellige drukte en feestelijke stemming in de harmoniezaal heerschen. Dit alles toont nog eens te meer aan, dat de heer Van Liempt, gedurende den korten tijd, dat hij hier als Secretaris is geweest, aller achting en vriendschap heeft verworven.

Helmond.

»In de conferentie, die de Voorzitter dezer Commissie met de andere Roggecommissies te Tilburg had, mocht onze concept-verordening voor geheel Noordbrabant aanbeveling erlangen.«

De verordening is ontworpen door den heer C. J. A. van Liempt, hoofdcommies ter secretarie van Helmond, die daarmee een belangrijk werk heeft tot stand gebracht.

verschrikkingen op het slagveld. Om de voeding van mens en dier veilig te stellen was er door het Koninklijk Nationaal Steuncomité 1914 een roggeverordening voorgesteld met ten doel de voorraden rogge als menselijk voedsel te behouden en prijsopdrijving te voorkomen. In Noord- Brabant waren er drie regionale roggecommissies die de bij gemeentebesturen moesten bepleiten de verordening vast te stellen. Christ had in het Helmondse een “roggeverordening” ontworpen die blijkbaar zo goed in elkaar stak dat die als voorbeeld werd gesteld voor alle in deze provincie vast te stellen verordeningen. De Echo van het Zuiden van 17 juni 1915 bericht daarover en zwaait de auteur daarvoor lof toe.

Op 27 september 1917, twee maanden na hun huwelijk, trekt zijn vrouw AMM (Net) Pulles bij hem in. Martina, de zus van Christ,

De familie deed ook wat terug voor oom Adriaan van Helvoort. Diens vrouw overleed op 8 februari 1911. Vanaf 18 mei 1916 is Adriaan gaan inwonen bij zijn zwager Franciscus Wilhelmus (die op 29 november van dat jaar overleed) en diens vrijgezelle dochter Johanna van Liempt aan de Grotestraat 281 in Waalwijk. Oom Adriaan en zijn zwager Franciscus W, de vader van Christ, zijn daarna samen betrokken bij het vestigen van hypotheeken op het pand Grotestraat 281 te Waalwijk.

Christ wilde zijn ervaring vergroten door in een grotere gemeente te gaan werken. Per 4 juni 1913 wordt hij in Helmond ingeschreven op het adres Kerkstraat B 139. Ter gelegenheid van zijn afscheid werd er in Herpt een groot feest aangericht. In de korte tijd dat hij er werkte had hij er zich vele vrienden gemaakt. Daar kan ik me van alles bij voorstellen; in elk geval komt daar de beminnelijke man die ik nog even gekend heb duidelijk in naar voren. De Echo van het Zuiden van 8 mei 1913 wordt daar in een voor Herptse zaken groot artikel haast woordelijk verslag gedaan van het toezwaaien van lof en de muzikale hulde die hem gebracht werd.

Zijn functie in Helmond werd hoofdcommies ter secretarie.

Eind 1914 brak de eerste wereldoorlog uit. Nederland bleef neutraal, maar kreeg uiteraard het nodige te verduren. Mobilisatie, Belgische vluchtelingen, schaarste, en exportbeperkingen zijn enkele van de ongemakken destijds, die overigens in niets te vergelijken waren met de

heeft tot dan bij hem gewoond en waarschijnlijk het huishouden gedaan. Zo'n half jaar later wordt Christ benoemd tot gemeentesecretaris in Bergen op Zoom.

Bergen op Zoom.

In de gemeente Bergen op Zoom is Christ op 19 april 1918 als inkomend vanuit Helmond geregistreerd. Zijn adres was Stationsstraat 1.

Hij was er gemeentesecretaris. Hij heeft toen niet kunnen bevroeden dat deze promotie hem ten val zou brengen, als betrokkene bij de malversaties die daar al van voor dat hij er kwam, werden gepleegd.

Het drama.

Het leven van Christ wordt vanaf 1924 gekenmerkt door dit dramatische feit. Tijdens zijn secretarisschap in Bergen op Zoom heeft hij zich, blijkens de uitspraak van de rechtbank in Breda, schuldig gemaakt aan "als ambtenaar opzettelijk geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren". Het ging om een fors bedrag van fl. 5.901,06.

L'histoire se repète? Want hij had kunnen weten dat in 1903 de toenmalige secretaris van de gemeente Helmond (waar hij daarvoor gewerkt had), ontslagen was wegens verduistering van fl. 6.500 (bron: Echo van het Zuiden 8 februari 1903).

Hij heeft zich blijkbaar laten meeslepen in de praktijken op het Bergse gemeentehuis, waarbij de gemeente-ontvanger De Meulemeester een belangrijke rol speelde. Dat het hem al niet lekker zat, zou je kunnen afleiden uit het feit dat hij in mei 1920 al (tevergeefs) solliciteerde naar de functie van secretaris bij de gemeente Den Bosch.

Uiteraard heb ik alle stukken die over die zaak bestaan, bekeken. Ze zijn in de rechterlijke archieven van het BHIC terug te vinden en ik reproduceer ze hier niet. Wel geloof ik dat er meer kanten aan de zaak zaten dan uit de formele bescheiden blijkt. Daarom geef ik hier een andere lezing weer, gevonden in het sociaal-democratisch dagblad "Voorwaarts" van 1 maart 1926.

Dom. Burgemeester Stulemeijer's bescherming van mannen als De Meulemeester en Verlinden is in wezen dom. Zijn koppige houding ten nadeele van Van Liempt is in den grond dom. Want deze dingen moeten zich tegen hem keeren, omdat hij in ieder geval, en speciaal als burgemeester aan den verkeerden kant staat.

Geen verstandig mensch onderschrijft zijn argumenten. Hardnekkig tracht hij den ex-ontvanger te ontlasten door te wijzen op diens onbekwaamheid, domheid, sulligheid, zonder daarbij te bedenken, dat hij daarmee de machten, die De Meulemeester op zijn plaats brachten, en die

nog meeregeeren in Bergen op Zoom,

telkens opnieuw aan de kaak stelt. Hij tracht den ex-ontvanger verder te ontlasten door te insinueeren, dat de ex-secretaris door zijn meerdere intelligentie dien armen De Meulemeester eigenlijk mee in het ongeluk gesleurd heeft.

Voor ieder, die oordeelen kan, staat de zaak juist andersom. Van Liempt is met een smetteloos verleden en een prachtige staat van dienst, als onberispelijk ambtenaar in Bergen op Zoom gekomen. Als er dus van iemand vermoed mag worden, dat hij in den algemeenen stroom van knoeierij is meegesleurd, dan is het zeker wel van dezen secretaris, die niet sterk genoeg bleek om tegen den stroom op te roeien, die zag hoe er

straffeloos geknoeid werd,

en ten slotte de verleiding niet kon weerstaan, mee te gaan doen. Het staat vast, dat hij meermalen den wethouder Verlinden gewaarschuwd heeft, de administratie van De Meulemeester te doen controleeren, maar immer werd hij afgewezen met een beroep op de onverdenkbare eerlijkheid van den ontvanger. En toen is ie dan eindelijk ook maar „eerlijk” geworden. En nu vinden wij het stuitend, ja weerzinwekkend, dat deze ongetwijfeld minst schuldige, ten hate van een veel grooter knoeier als hoofddader wordt afgeschilderd. Wij vragen ons af, hoe na de verklaringen van de deskundigen ter terechtzitting in Den Bosch, na de gewrongen getuigenissen van burgemeester Stulemeijer, na alles, wat de verdediging daar ten gunste van haar cliënt kon voorbrengen, wij vragen ons af, waar een justitie den moed vandaan haalt en op welke argumenten (die zij voorzichtig verzweg) haar vonnis gegrond is, dat den secretaris de volle maat toedient; terwijl de ontvanger

nog altijd rustig vrij rondloopt.

Het zou natuurlijk kunnen, dat deze kwestie impact heeft gehad op de wijze waarop de familie Van Liempt in Waalwijk werd bejegend. Daar deden de prachtige staat van dienst van zijn vader, broers en zussen niets aan af. Concrete aanwijzingen heb ik daarvoor echter, gelukkig, niet gevonden.

Mijn achterneef Jan van Oudheusden (zoon van Joke van Liempt, die dochter is van Martinus, de broer van mijn grootvader A.J.J. van Liempt) vertelde me dat zijn oma (voor ons tante Dora) dikwijls met tante Net naar de gevangenis in Breda op bezoek ging bij Christ. Zijn directe familie zou zich daarvoor te zeer gegeneerd hebben. Tante Net heeft overigens volgens dezelfde lezing, toen alles achter de rug was, tante Dora weer “laten vallen”.

Binnen de familie werd in “mijn” tijd over deze kwestie noch onderling, noch met mij nog gesproken. Het is wel eens terloops aan de orde geweest met dan het “excuus” (of het verwijt) dat Net een vrouw zou zijn die veel geld nodig had. Een andere gehoorde lezing is dat Christ erin geluisd zou zijn door collega's die wel profiteerden maar hem er voor op lieten draaien. Veronderstellingen overigens, die uit de stukken niet blijken. De rechter heeft Christ eenmaal gevraagd hoe hij tot zijn daad gekomen is; hij veronderstelde blijkbaar dat iemand met zo'n positie en salaris dat extra geld niet echt nodig had. Christ heeft toen geantwoord dat hij de reden in een openbare zitting niet publiek kon maken (wat mijns inziens voeding kan geven aan beide, of zelfs nog andere veronderstellingen).

Mijn persoonlijke gedachten bij een aspect van de verduistering is dat hij het geld, in plaats van het in de la van zijn bureau te bewaren, op de bank heeft gezet om er rente van te trekken. Die rente was waarschijnlijk niet voor de gemeente bedoeld, anders zou hij dat wel met B&W hebben afgesproken. In 1923 is de Hanzebank failliet gegaan, en als hij het geld daar in bewaring had gegeven, zou het daarom verdwenen zijn. Het is een inschatting die ik niet kan bewijzen; de archieven van de Hanzebank bestaan, op

jaarverslagen na, niet meer. Het gegeven dat de Hanzebank in het proces- verbaal wordt aangehaald bracht mij wel op deze gedachte. Hoe dan ook, lees er het proces- verbaal van de rechtszitting en het vonnis zelf maar op na. De stukken worden bewaard in het BHIC in Den Bosch, (*rol 2390, criminele vonnissen, inventarisnummer 696*). Uit krantenartikelen van die tijd zijn ook lezingen en aanknopingspunten te vinden.

Christ is bij het Gerechtshof in Den Bosch in beroep gegaan. Bij arrest van 6 maart 1926 is het onderzoek heropend. Dat is daar op 15 maart 1926 behandeld. Er is onherroepelijk vonnis gewezen bij arrest van 29 maart 1926. Het vonnis luidde: "Met vernietiging van het vonnis a quo, veroordeeld tot een jaar en zes maanden gevangenisstraf".

Breda.

Christ heeft zijn straf uitgezeten in de Bredase strafgevangenis. Zijn verblijf en kenmerken daar zijn geregistreerd in het BHIC, inventarisnummer 166 (microfiche 1+). Zijn gevangenis- registratienummer was 8082 en hij was er als "zonder beroep" bekend. De datum van opname was 14 april 1926, om 11:30. Maar waarschijnlijk is hij al na het vonnis gedetineerd. In het bevolkingsregister van Waalwijk is hij namelijk per 17 januari 1926 uitgeschreven naar Breda.

De dagtekening waarop de straf ingaat, is 2 april 1926. De straf eindigde op 8 juni 1927. Volgens dit register is Christ voorwaardelijk in vrijheid gesteld op 15 januari 1927 om 9:00.

Het register bevat nog enkele interessante kenmerken. Zijn gedrag in de gevangenis is "goed" geweest. Als signalement is beschreven: lengte 1,78 m', donkerblond haar en wenkbrauwen, donkerbruine ogen, ovaal gezicht en gewone mond, neus en kin. Zijn gelaatskleur was grauw en hij droeg geen baard. Dat laatste is opvallend, want bij ieder die hem gekend heeft viel hij juist op door zijn baard en snor. Verder de voor mij nog duistere vermelding: "Aanmerkingen: S 28".

Waalwijk.

Na zijn detentie heeft hij zich weer in Waalwijk gevestigd. Samen met Net trok hij bij zijn zus Jo in, die de wijnhandel dreef en ruimte genoeg had in het grote ouderlijke huis aan de Grotestraat. Als beroep werd pragmatisch "koopman" opgegeven.

Christ was een sociaal mens en heeft in verenigingsverband zijn kennis en persoonlijke vaardigheden ingezet. Daar hebben beide partijen profijt van gehad. Naar wat ik verder over hem vond heeft hij in Waalwijk toch als een gerespecteerd man verder kunnen leven.

Hij pakte een aantal activiteiten op; zo gaf hij weer privé- boekhoudles en was lid van "Het Puiloog"; een lokale besloten gezelligheidsvereniging die zich presenteert als vissersclub..

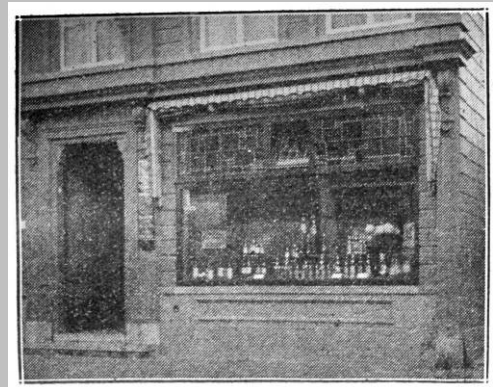
Wijnhandel

De wijnhandel moest nu voorzien in het levensonderhoud van drie mensen, wat (de crisistijd naderde) niet altijd makkelijk moet zijn geweest. We zien dat hij een regelmatig adverteerder wordt met een variëteit aan alcoholische aanbiedingen in de lokale krant. In oktober 1928 wordt van de wijnhandel "van achter de huisdeur" een echte winkel gemaakt met etalage en kantoortje.

Opening Winkelbedrijf der Firma F. W. van Liempt. Alhier.

De Firma F. W. van Liempt, handel in Wijnen, Likeuren en Gedistilleerd, alhier heeft hare zaken uitgebreid door daaraan een winkelbedrijf te verbinden. De noodige verbouwing aan haar pand in de Grootestraat is gereed gekomen, zoodat het nieuwe bedrijf Zaterdag a.s. wordt geopend. De winkel is in ouden stijl uitgevoerd en maakt een prettigen indruk. We raden eenieder aan er eens een kijkje te nemen. Naast het gewone gedistilleerd vindt men er een uitgebreide keuze in allerlei likeuren, zoowel van de beste Hollandsche firma's als uit Frankrijk, Schotland, Duitschland, Rusland, Java, Jamaica enz. Ook alle wijnstreken en landen zult ge er vertegenwoordigd zien. Kortom de firma heeft ernaar gestreefd op haar gebied een eerste plaats in te nemen.

Schaken

Christ was bestuurslid van de "Schaakvereniging Waalwijk". In de jubileumuitgave van het mededelingenblad van die vereniging dd 26 februari 1986 schrijft een oud lid, P.H. Kuijsten, onder andere het volgende over ome Christ:

"Weldra brak de oorlog (1940- 1945) uit en bleven de schaakactiviteiten noodgedwongen beperkt. Er werd aanvankelijk nog geschaakt in een lokaal van de NUTS- ULO. Hierbij zorgde de heer van Liempt trouw voor de nodige drankjes. Dit ondanks de distributie. Op gezette tijden en gewapend met een "knijpkat", want het was aardedonker vanwege de verduistering, begaven zich de leden op weg om elkaars krachten te meten.

De heer van Liempt was een zeer trouw, doch matig schaker. Hij had de gewoonte om telkens als hij een stuk verzet met luide stem te roepen: "Vort met de geit!". Onze pogingen om hem deze strijdkreet, tenminste toch als hij de dame of koning verzet achterwege te doen laten, hebben nooit succes gehad.

Deze heer Van Liempt herinner ik mij nog, had het uiterlijk van een Russische grootvorst en kon een onnoemlijk aantal denkrimpels in het voorhoofd tevoorschijn toveren.

Daar werd tactisch gebruik van gemaakt! Moest een invaller worden opgesteld, dan werd de heer Van Liempt meermalen aan een hoog bord gezet en deze bood dan na luttele zetten remise aan hetgeen dan nog werd geaccepteerd ook. Dat werkte altijd. Ook toen al boezemden de Russen heilig ontzag in!"

Middenstandsvereniging.

Christ werd in 1928 secretaris van de RK Middenstandsvereniging in Waalwijk. De vereniging organiseerde onder andere middenstandstentoonstellingen en winkelweken om hun activiteiten bij het Waalwijkse en regionale publiek te promoten. Ook werden loterijen en lezingen voor de leden georganiseerd. Het beheer van de Waalwijkse Middelbare Handelsavondschool was in handen van de vereniging. Het is niet bekend of Christ daar les heeft

gegeven; hij werd wel voorzitter van het schoolbestuur. Bij diverse gelegenheden in de vereniging hield Christ "krachtige" toespraken.

Als secretaris was hij tegen het oprichten van een neutrale winkeliersvereniging, omdat die te zeer het eigen gewin in het vaandel had staan en een winkelierstak binnen de middenstandsvereniging beter hun gezamenlijke belangen kon behartigen. Daarover verschenen in 1930 ingezonden artikelen in de plaatselijke krant, waarin Christ en de secretaris van de winkeliersvereniging hun meningen fors uiteen zetten. Daarbij werden door de winkeliersvereniging termen als "pilarenbijter" (schijnheilige, christendemocraat, kerkrat) en door Christ "kapitalistische liberalen" niet geschuwd.

Een katholieke grondslag, dus! Christ was niet alleen tegen een winkeliersvereniging los van de middenstandsorganisatie, maar ook tegen de neutrale signatuur ervan waar de middenstandsvereniging duidelijk katholiek was. Dat laatste is opvallend voor een mannelijke Van Liempt, bij wie ik niet eerder een godsdienstige gedrevenheid heb bemerkt. Het zou wel eens kunnen zijn dat de pastorie een goede klant van de wijnhandel was en Christ dat zo wilde houden. (Daarbij moet ik denken aan mijn eigen vader, die nadat hij als opvolger de wijnhandel opdoekte niet meer naar de kerk ging. Op mijn vraag, waarom hij dat niet meer deed kwam het duidelijke antwoord: "Nu hoeft het niet meer!").

Christ heeft er in zijn toespraken op gesuggereerd dat de kerkelijke instanties haar inkopen zouden moeten doen bij, en werkzaamheden zou moeten laten verrichten door leden van de katholieke middenstandsvereniging. Op een propaganda- avond van de RK Staatspartij pleit hij er voor dat middenstanders "Roomsche" kiezen. En in 1937 stelt hij het er nooit mee eens te kunnen zijn dat een op te richten plaatselijke Bond van Huiseigenaren niet op RK grondslag gevestigd wordt. Toch waren de erven FW van Liempt (Jo en Ad, die de andere erven hadden uitgekocht) lid van deze neutrale bond.

In 1931 zijn er binnen de Middenstandsvereniging afdelingen voor slagers, bouwpatroons, winkeliers en vergunninghouders opgericht.

In 1932 wordt Christ voorzitter van de vereniging.

Een van de activiteiten was ook het organiseren van een grote middenstandstentoonstelling in 1932, waarvoor een eigen bestuur in het leven werd geroepen met Christ als voorzitter.

In 1933 schrijft hij een artikel over "Waalwijk als winkelcentrum" in de "Waalwijk- special" van het blad "Ons Nederland".

Begin 1938 neemt Christ zelf ontslag als voorzitter van de vereniging. Wanneer u het stukje hierna onder het kopje "waterschap" heeft gelezen, wordt duidelijk waarom.

RK Bond van Café- en Hotelhouders en Slijters.

Eind 1930 wordt in Waalwijk een afdeling van deze bond opgericht, waarvan Christ de secretaris wordt. In 1932 wordt de "Waalwijkse Vereeniging van Vergunninghouders" opgericht, waarvan hij ook secretaris wordt. Blijkbaar niet onder de Middenstandsvereniging en ook niet met de RK signatuur.

Volkstelling.

Bij de volkstelling van 1930 wordt Christ als een van de tellers ingezet. Het werk bestond uit het langsgaan van een groep woningen en het invullen van de formulieren.

Waterschap de binnenpolder van Waalwijk.

Deze polder besloeg het zuidelijke deel van de toenmalige gemeente Waalwijk en werd "de Gezeitens" genoemd. De polder had een verhang van het hoogste punt, de Meerdijk, naar het laagste punt, het bebouwingslint van Waalwijk. Het water werd op het lage punt opgevangen in een verzamelsloot evenwijdig aan het bebouwingslint, die de naam "Lunt" had. Vanuit deze Lunt gingen drie heulen onder het bebouwingslint en de dijk door, om zo het polderwater en het afvalwater van de looierijen in de Maas te lozen. Christ neemt als waarnemer in 1931 de functie van zijn overleden broer Antoon als secretaris- penningmeester van dat waterschap over; in 1932 wordt hij door de ingelanden formeel als zodanig definitief benoemd.

Dat gaat goed tot in 1938. Dan vervalt hij in een oude zonde; gebruik maken van geld (in totaal iets van 2000 gulden) van het waterschap ten eigen bate. Uit correspondentie van zijn zus Jo met het waterschapsbestuur kon ik opmaken, dat het drietal in de Grotestraat 281 in grote financiële problemen verkeerde. Er was een nijpend tekort aan liquide middelen. Dat blijft echter slechts gissen naar de reden van het vergrijp. De rechtbank achtte hem schuldig aan "verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft" en veroordeelde hem tot drie maanden gevangenisstraf voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar. De rechtbank heeft rekening gehouden met het feit dat hij volledig bekend heeft; het tekort spoedig had aangezuiverd (uit zijn pensioenaanspraken), en heeft ook zijn leeftijd (toen 52 jaar) mee laten spelen.

Christ was in de Waalwijkse periode agent van de NV Assurantiemaatschappij "De Nederlanden van 1845".

In 1936 wordt hij benoemd tot lid van de voorbereidingscommissie tot het instellen van een Middenstands- Borgstellingfonds voor de Langstraat.

Feestcommissies waren ook aan Christ besteed. Hij was in 1936 lid van de huldigingscommissie voor het 40- jarig jubileum van de grondlegger van de gymnastiek in Waalwijk, dhr. Princen en van het "Eere- en uitvoerend comité voor de inzameling van gelden als bijdrage der ingezetenen voor het Nationaal Huwelijksgeven van prinses Juliana". In 1937 is hij lid van het propaganda- comité voor de luchtbescherming; in 1939 van een feestcomité rond een gouden huwelijksfeest.

De laatste jaren en het overlijden

Na de periode in Bergen op Zoom heeft Christ in Waalwijk zich weer een mooie plaats in de gemeenschap verworven. Het is buitengewoon treurig dat die prestatie weer door zijn handelen teniet is gedaan. Laat ik hopen dat dit in elk geval voor de komende generaties (zo dat al nodig zou zijn) een les is.

Er blijft werk in de winkel en de oorlogstijd wordt doorgekomen. Christ heeft nog een klein pensioentje over en weet zo verder te leven.

Zus Jo overlijdt in 1946. Dat is het moment waarop broer Ad zijn rechten op het pand laat gelden en zijn zoon André het huis met de winkel overneemt. Ome Christ en tante Net verhuizen naar een huisje aan de Mr. Van Coothstraat 84. Hij blijft wel elke dag naar de winkel komen en heeft daar mogelijk nog wat mee verdiend.

Het moet niet makkelijk voor de oude Christiaan geweest zijn om op latere leeftijd maar in dat kantoortje achter de winkel te zitten met weinig om handen. Mijn ouders gingen eens op vakantie. Hij zou dan voor de winkel zorgen. Hij greep uit verveling (en gewoonte?) naar de fles. Toen hij naar huis liep, met zijn aktetasje waarvan we nooit geweten hebben wat er in zat, was het markt. Daar is hij toen, onvast ter been, in een

kraam met aardewerk gevallen. Veel consternatie, veel kapot waaronder het gezicht van ome Christ. Hij is daarna niet meer in de winkel terug geweest.

Vermeldenswaard is dat Christ tot op zijn sterfbed de geneugten des levens waardeerde, en dat men hem die ook gunde, althans volgens de overlevering. Hij was half in coma, zijn lippen waren droog. Praten en drinken kon hij niet meer, maar had zichtbaar dorst. Om hem nog wat vocht te geven werden zijn lippen regelmatig bevochtigd met een in water gedrenkt watje. De laatste keer werd het echter nat gemaakt met wat genever, waar hij zo van hield. Toen Christ dat proefde, kwam hij enigszins bij en stamelde met zijn laatste krachten: "gie-ie-ie-ten....".

Overigens werd mij door Tony Hoffmans, oud maatschappelijk werkster in Waalwijk een identiek verhaal verteld rond het overlijden van Pietje van der Heijden die in "de kolentrein" (dat waren kleine huisjes in de Waalwijkse Stationsstraat) woonde. Een mooi verhaal dus, dat waarschijnlijk niet waar is. Maar misschien ook wel!

Tante Net leefde nog enige tijd in het huisje, waarna zij verhuisde naar het bejaardentehuis St. Antoniushof. Daar overleed zij, ruim 11 jaar na Christ.

†
Gedenk in Uwe gebeden de ziel van
zaliger
de Heer
**CHRISTIAAN JOSEPH ANTONIUS
VAN LIEMPT**
echtgenoot van Mevrouw
Antonetta Anna Maria Pulles
geboren te Waalwijk 13 maart 1836 en
gestorft door de Genademiddelen der
H. Kerk te Waalwijk overleden 2 juli 1959
en begraven op het R.K. kerkhof aldaar
6 juli 1959.

De overledene mocht tot een hoge leeftijd zich verheugen in een goede gezondheid, sterk van lichaam en geest. Des te zwaarder viel het voor hemzelf en zijn vrouw toen hij voorgoed aan huis gebonden werd en afhankelijk werd van anderen. Gelukkig bleef hij ook toen zijn goed en vriendelijk karakter bewaren en dankbaar was hij voor de liefde van zijn vrouw, die hij nu nog minder dan ooit missen kon. Zo waren beiden in de zorg voor elkander toch gelukkig. De dankbare herinnering aan de jarenlange echtvereniging, en de overtuiging van alles gedaan te hebben wat mogelijk was, zal voor de echtgenote een steun zijn om het kruis te dragen en verder te leven tot zij voor eeuwig verenigd leven bij God.

DRUKKERIJ ANTONIUS TIJLEN - WAALWIJK

Daarna wordt **Wilhelmina** Maria Josephina, op 20 mei 1887, geboren. Ze wordt Mien genoemd (bron: overlijdensadvertentie FW van Liempt). Op 28 februari 1909 wordt ze geprofest in het klooster Nazareth in Oirschot en is vanaf dan bekend als eerwaarde zuster Maria Justina van de H.H. Harten van Jezus en Maria, penitente recollectine der derde orde van de H. Franciscus. Ze verblijft, op 2 juni 1910 komend uit Oirschot, als "Franciscanes/ onderwijzeres" bij de Franciscanessen op het adres Kom A 115 in Mill. Ze wordt op 17 september 1917 weer teruggeplaatst naar Oirschot, waar ze haar beroep als onderwijzeres voortzet. Ze overlijdt er op 52-jarige leeftijd op 31 oktober 1939.

Franciscus Adrianus Josephus van Liempt

Franciscus Adrianus Josephus (Frans) van Liempt is geboren op 21-09-1888 in Waalwijk. Hij overleed op 16-03-1949 in Den Bosch, 60 jaar oud. Op 18-03-1949 is hij begraven in Den Bosch op de begraafplaats Orthen. Hij was het tiende kind uit het ouderlijke nest en de jongste zoon.

Frans trouwde, 25 jaar oud, op 27-05-1914 in Waalwijk met Theodora Francisca Verwiel, die toen 22 jaar was. Theodora werd geboren op 30-07-1891 in Waalwijk, dochter van Egbertus Cornelis Verwiel (leerlooier) en Petronella Theodora

van Delft. Theodora is overleden op 27-06-1968 in Den Bosch, bijna 77 jaar oud. Ze is bijgezet in het graf van Frans.

Frans en Dora schonken het leven aan vier jongens en twee meisjes.

Enkele keren in mijn leven is er in mijn richting door mensen een toespeling gemaakt op het gedrag van de familie Van Liempt. Die spitste zich toe op Frans, eertijds "burgemister van den Elshout". Ik wist van niets en er werd me door mijn familie ook niets naders verteld, behalve dat hij burgemeester van Oudheusden was, waar het dorp Elshout onder viel.

Evenals al zijn broers heeft Frans een ambtelijke loopbaan gehad, en is hij zelfs bestuurder geworden.

De Waalwijkse periode.

Over zijn jeugd en opleiding is weinig terug gevonden. Frans genoot een deel van zijn opleiding van 29 september 1902 tot 31 augustus 1904 intern op het Serafijns seminarie in Langeweg en behoorde er tot de goede leerlingen (bron: archief paters kapucijnen, Den Bosch).

Ook is bekend dat Frans en zijn broers vroeger zeer ondernemend waren en nogal druk. Uitvoerig en luidruchtig vertelden zij over hun wedervaardigheden. Zo waren ze eens een weekend op stap geweest en praatten daar thuis honderduit over. Het rumoer was over toen moeder Johanna vroeg: "En waar zijn jullie dan naar de kerk geweest?" (bron: Frans' dochter Jeanne van Rooij- van Liempt).

Op 9 september 1905 krijgt broer Ad eervol ontslag als 1^e ambtenaar in Waalwijk, omdat hij gemeentesecretaris in Didam wordt. Broer Antoon, toen 2^e ambtenaar neemt bij die gelegenheid diens plaats in. Frans solliciteert naar de functie van 2^e ambtenaar. B&W besluiten hem voor een half jaar als volontair te laten werken en dan te bezien of hij voor een benoeming in aanmerking komt. En blijkbaar bevalt hij, want op 1 april 1906 wordt hij benoemd tot 2^e ambtenaar ter secretarie.

In 1908 is zijn inkomen fl 350,- per jaar en vraagt hij een opslag van fl 50, omdat zijn jaarsalaris in de jaren daarvóór al met fl 100 is gedaald. Een jaar later vraagt hij aan B&W samen met broer Anton om zijn salaris opnieuw te herzien en een salarisverordening naar model van de gemeente Eindhoven vast te stellen.

In augustus 1908 is hij als "viermaander" in dienst. Op deze foto is hij in de Harskamp op bivak. (foto collectie Jeanne van Rooij- van Liempt)

Op 15 mei 1913 wordt Frans door de gemeenteraad van Herpt met 6 van de 7 stemmen benoemd tot gemeentesecretaris.

De Herptse periode.

Frans volgt in Herpt zijn broer Christ op, die naar de gemeente Helmond vertrok. Ter gelegenheid van dat vertrek en de inhuldiging van Frans was er een feestelijke bijeenkomst, waarvan hiernaast het verslag in de krant "Nieuwsblad van Heusden en Altena" van 7 mei 1913.

Hij wordt in Herpt ook kassier van de Boerenleenbank. Wegens drukke werkzaamheden neemt hij in juli 1915 ontslag uit deze functie.

In november van dat jaar slaagt Frans voor de acte Staatsinrichting M.O.. En dat was mogelijk een reden om hem een maand daarna tot waarnemend gemeentesecretaris van de gemeente Oudheusden (waaronder Elshout) te benoemen.

In augustus 1915 brengt de Commissaris van de Koningin een werkbezoek aan Herpt en maakt de volgende aantekening over het te laat inleveren van het jaarverslag:

*** Herpt.** Vrijdagavond — alzo te laat om in ons vorig nummer te vermelden — trok de harmonie „De Eendracht” onder de opwekkende tonen eener marsch naar het Gemeentehuis. Daar was de Raad der gemeente in gezellige vergadering bijeen, om afscheid te nemen van den Secretaris,

den heer Chr. van Liempt, benoemd tot hoofdcommissie ter Secretarie te Helmond, en de intrede te vieren van den nieuwen Secretaris, den heer F. van Liempt.

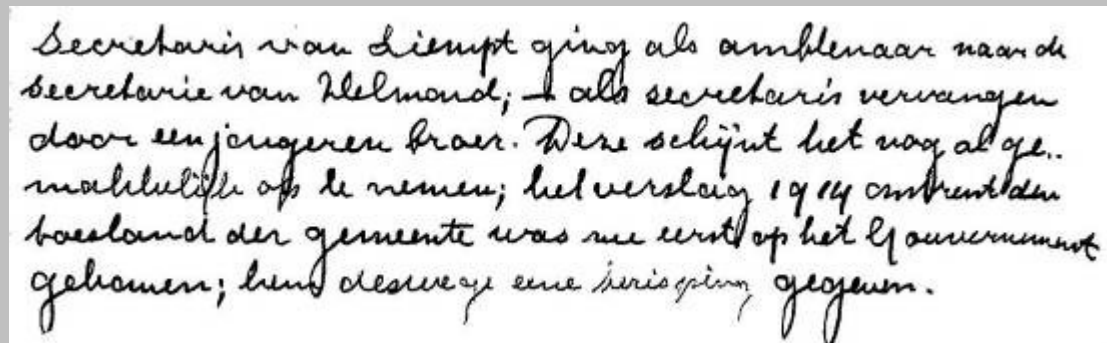
Na het spelen van het „Lang zal hij leven” marsch van J. Werkman, richtte de president, de heer Adr. Buijs Mzn., eenige hartelijke woorden tot beide titularissen.

De heer Chr. van Liempt, dankt hierop de harmonie voor de hem gebrachte hulde en hield een boeiende rede (welke we met het oog op de plaatsruimte niet kunnen opnemen.)

Daarna voerde de nieuw benoemde Secretaris, de heer F. van Liempt, het woord. Hij dankte voor de vriendelijke attentie en zeide een voorbeeld te zullen nemen aan zijn ambtsvoorganger en hoopte dezelfde vriendschap en achting te verwerven.

De harmonie gaf hierop nog enkele nummers ten beste en maakte daarna een muzikale wandeling.

Gedurende het verder verloop van den avond bleef een gezellige drukte en feestelijke stemming in de harmoniezaal heerschen.

Secretaris van Liempt ging als ambtenaar naar de secretarie van Helmond; als secretaris vervangen door een jongeren broer. Deze schijnt het nog algeheel onbekend te nemen; het verslag 1914 ambtelijk beslaand der gemeente was nu eerst op het 1915 overnemen gekomen; hem deswege een berisping gegeven.

Niet lang daarna, op 30 maart 1916, wordt hij benoemd tot burgemeester van Oudheusden. Hij is dan nog in Herpt in de kost bij zijn oom Adrianus Christianus van Helvoort, een halfbroer van zijn moeder, en diens vrouw, Elisabeth Johanna Verhoeven.

De Elshoutse periode.

Het gemeentehuis van de gemeente Oudheusden staat in Elshout. De Echo van het Zuiden wijdt een heel artikel aan zijn benoeming tot burgemeester. Niet alleen was hij burgemeester, hij was ook secretaris van zijn gemeente. Een combinatie die toen gebruikelijk was, maar wel veel vroeg van de betrokkene.

Hij blijft daarnaast ook secretaris van Herpt.

Benoeming.

Bij Koninklijk besluit is benoemd tot burgemeester der gemeente Oudheusden, de heer F. A. J. van Liempt te Waalwijk.

De nieuw benoemde burgemeester is geboren te Waalwijk, den 21 September 1888, dus eerst 27 jaar oud.

Hij is in 't bezit van het Diploma van de Ned. Vereeniging voor Gemeentebelangen als secretaris, acte Staatshuishoudkunde M. O., is gemeentesecretaris van Herpt en waarnemend secretaris der gemeente Oudheusden.

Naast den benoemde en zijne geachte familie, feliciteeren wij de gemeente Oudheusden van harte met deze benoeming door H. M. de Koningin, die voor de gemeente eene uitstekende zal blijken te zijn. Zijne erkende capaciteiten op 't gebied der gemeente-administratie, zijn stammen uit de echte ambtenaarsfamilie, zijn bekende hulpvaardigheid, zijn aangename omgang, zullen hem stempelen tot een echt burgemeester, die alles zal in 't werk stellen, wat strekken kan tot groei en bloei der gemeente Oudheusden.

Moge het den nieuwen titularis geven zijn lange jaren werkzaam te zijn in zijne nieuwe gemeente, tot eigener voldoening en tot heil van Oudheusden.

Na zijn installatie bij de Commissaris van de Koningin in Den Bosch toog hij naar het gemeentehuis, waar uitbundig gevlagd werd. Op verzoek van Frans bleven feestelijkheden daarbij achterwege.

In Elshout gaat hij in de kost bij de schoolmeester.

De eerste wereldoorlog is aan de gang en diverse artikelen worden gerantsoeneerd. Er wordt een brandstoffencommissie ingesteld voor Heusden, Elshout, Herpt en Drunen, die door Frans wordt voorgezeten.

Op 28 mei 1918 trouwt Frans met Theodora Francisca Verwiël uit Waalwijk. Wonderlijk genoeg wordt zij in de ondertrouw- en de huwelijksadvertentie enkel Francisca genoemd. En blijkbaar (zie de foto) heeft Frans voor die gelegenheid zijn karakterestieke baard afgeschoren. In de Waalwijkse trouwzaal bleek dat Frans zijn manchetknopen vergeten was. Hij vroeg en kreeg van zijn broer Antoon (die als ambtenaar van de Burgerlijke Stand het huwelijk registreerde) de zijne te leen. (bron en foto: Jeanne de Rooij- van Liempt)

Frans was mede- oprichter van de Drunense veiling en heeft zo bijgedragen aan een belangrijk aspect van de ontwikkeling van de streek. Dat verklaart ook het cadeau, een grote staande

servieskast, met daarop de tekst "Geschenk van de veilingver: "De Langstraat" Aan den Edelachtbare Heer F. van Liempde Aangeboden bij zijn huwelijk 28 mei 1918".

Het toenmalige gemeentehuis in Elshout. Links ervan woont de schoolmeester. Op de beganegrond van het gemeentehuis is de lagere school en rechts ervan staat de burgemeesterswoning aangebouwd. Na zijn huwelijk in 1918 gaat hij daar wonen

In 1924 trekt daar ook de dienstbode, Marie van den Broek uit Herpt, bij in.

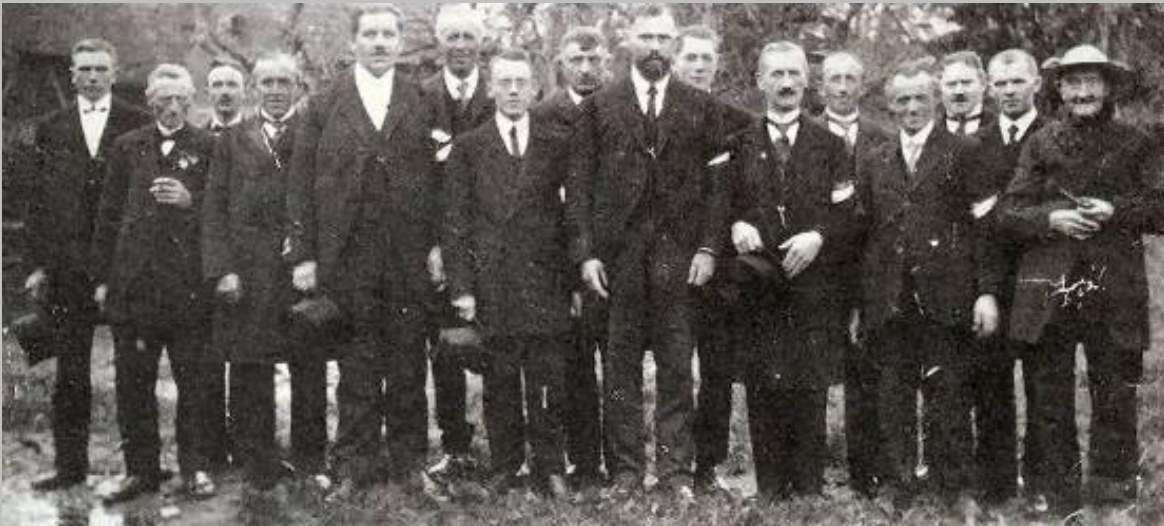

Foto van het comité in Elshout dat een feest organiseerde ter gelegenheid van het einde van de eerste wereldoorlog. Midden vooraan met baard Frans van Liempt.

Frans was een buitenmens. Zijn grote passie was de jacht, die hij in de landelijke omgeving naar hartenlust uitoefende. Hij deed dat veel met zijn vriend, dokter Seeters. Toen zij beiden vanwege een uit de hand gelopen jachtpartijtje veel te laat bij de installatie van een nieuwe Elshoutse pastoor arriveerden, accepteerde de pastoor hun excuses onder voorwaarde dat hij voortaan mee mocht gaan jagen. En zo geschiedde... Dat Frans een fervente jager was, betekende ook dat hij kraaien afschoot waar men veel last van had. Als de veldwachter op het dak van het gemeentehuis bezig was de nesten weg te halen, schoot Frans de wegvliegende kraaien af. De veldwachter deed het dan in zijn broek van angst.

Er was een station Drunen- Elshout aan het "halve- zolen" spoorlijntje tussen Den Bosch en Lage Zwaluwe. Als Frans met zijn vrouw dan van een bezoek terugkwam en daar uitstapte, moesten zij in het pikkedonker de weg naar huis zien te vinden. Verlichting was er nog niet. Op een keer liepen ze daarbij tegen een laag muurtje aan. Ze waren echter niet thuis, maar het bleek een mestvaalt bij een boerderij te zijn. Frans snoof eens flink en zei: "We zijn thuis".

De vrouw van Frans deed veel werk voor het Wit- Gele kruis in "den" Elshout. En wanneer zij eens op bezoek ging bij de vrouw van het schoolhoofd, maakten de jongens

er gebruik van door er de bessenstruiken leeg te plukken. Die jongens hadden daar in den Elshout natuurlijk een prachtig leven. Er kon van alles worden beleefd en uitgehaald. Veel gevolgen had dat niet, want ze waren nu eenmaal kinderen van den burgemeester. Wanneer er ergens brand was, moesten zij het brandspuithuisje openmaken. De sleutel was zoek, en zij wisten een manier om de deur open te krijgen.

Frans was lid van de Tilburgse politiehondenvereniging (overigens zonder hond) en moest daar tot ongenoegen van zijn vrouw regelmatig heen.

In 1922 wordt Frans herbenoemd tot burgemeester. In juni van dat jaar lost hij het eerste schot bij de oprichting van de schuttersvereniging "Onze Lieve Vrouw" in Elshout. In 1924 is Frans lid van het ere- comité dat in Drunen een groenten- en fruittentoonstelling organiseert. Andere honden hadden ook zijn belangstelling. In 1928 is er een hondententoonstelling in Waalwijk, waar hij ook weer lid is van het ere- comité.

Frans blijkt werkelijk een goede schutter te zijn, want in het krantenverslag van de jaarlijkse wedstrijd van 1925 van de bijzondere vrijwillige Landstorm wordt gemeld: "Als vast en zeker schutter muntte uit de EdelAchtb. Heer F.A.M. van Liempt, onze hooggeachte Burgemeester en Voorzitter der Commissie van Toezicht, door wien in 3 series respectievelijk 45, 46 en 48 punten werden behaald". De prijzen bestonden uit enkele kistjes sigaren, maar hij wenste daarvoor niet in aanmerking te komen.

Later dat jaar is hij weer eens lid van een ere- comité, nu ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan van de Herptse harmonie.

Frans was ook voorzitter van het Wit- Gele Kruis. Dat was in een vereniging op het gebied van zieken- en gezondheidszorg, waarbij de rooms- katholieke geloofsbeleving voorop stond. Het wit en geel zijn een verwijzing naar de pauselijke kleuren, zoals die ook in de vlag van Vaticaanstad voorkomen. Ook bekleedde hij het voorzitterschap van de RK Kiesvereniging.

In 1927 werd door een raadslid en een wethouder het functioneren van Frans aan de kaak gesteld. Al eerder had de Commissaris van de Koningin aanmerkingen op wat we nu zouden noemen de "gemeentelijke bedrijfsvoering" in de gemeente Oudheusden. Hij wist Frans te overtuigen dat die een beter secretaris dan bestuurder was. Frans heeft uiteindelijk zelf zijn ontslag als burgemeester ingediend, dat hem op 15 juni 1929 eervol werd verleend. Hij bleef gemeentesecretaris van Oudheusden en Herpt. Voor korte tijd kreeg Oudheusden een vervangend burgemeester, tot de gemeente werd opgedeeld tussen Heusden en Drunen. En zeer loyaal werd die opvolger door Frans bij zijn installatie met een speech van harte welkom geheten.

Zijn schoonmoeder, Petronella Theodora Verwiel- van Delft (in de familie bekend als tante Pietje), kwam na het overlijden van haar man in 1932 bij het gezin wonen en verhuisde later mee naar Den Bosch.

In de loop van 1931 vraagt en krijgt Frans ontslag als secretaris- penningmeester van het Herptse Burgerlijk Armenbestuur. Het jaar daarop wordt hij door de gemeenteraad benoemd tot agent van de arbeidsbemiddeling.

Dank breng ik vervolgens aan den heer F. J. van Liempt, secretaris en ambtenaar van den burgerlijken stand dezer gemeente, voor de bereidwilligheid en de meegaandheid, die hij mij tijdens mijn burgemeesterschap betoonde.

Toen in 1935 de gemeenten Oudheusden en Herpt werden opgeheven werd Frans als secretaris betrokken in het dankwoord van hun burgemeesters.

Frans is dan "met wachtgeld". Stilzitten doet hij niet; het gemeentelijk bedrijf houdt zijn belangstelling. Hij gaat de Drunense politiek in met een eigen partij. Lijst 5, FAJ van Liempt met als partijgenoten H de Wijs, M Klerks, A Hooijmaaijer, L Priem en J Veltman. Op 23 juli 1935 zijn de verkiezingen en wordt hij samen met De Wijs uit Drunen als raadslid gekozen. In de loop van 1936 echter verhuist hij naar Den Bosch en moet hij de Drunense gemeenteraad verlaten, waarna zijn plaats door de volgende kandidaat van Lijst 5 wordt ingenomen.

De boeren uit Elshout, Drunen en Vlijmen kwamen nog vaak naar de oude "burgervader" om hulp, en Frans wilde hen best helpen. Hij trok daar dan op de fiets heen om de boekhouding te doen. En als er al een beloning tegenover stond dan was dat vooral in natura.

Frans' verdere leven wordt vooral getekend door zijn ziek zijn, dat na de tweede wereldoorlog begon. Anderhalf jaar voor zijn overlijden kreeg hij keelkanker waardoor zelfs een deel van zijn gezicht verminkt werd, en waaraan hij op 16 maart 1949 is overleden.

Gedenk Heer, Uwen dienaar, die ons voorging met het teken des Geloofs en rust in Christus vrede
den WelEdelen Heer

Franciscus Adrianus Josephus v. Liempt,
Echtgenoot van Mevrouw
Theodora Francisca Verwilt,
geboren te Waalwijk 21 September 1888 ontsliep hij zacht en kalm te 's-Heertogenbosch na een langdurig, smartelijk ziekbed, 16 Maart 1949, tijdig gesterkt door de Genademiddelen onzer Moeder de H. Kerk.

De dood was hier meer welkom dan het leven, want hij bracht de bevrijding uit een hevig, voorbeeldig gedragen lijden, de overgang naar een beter leven.

Vol werklust en levensmoed, in het bezit van een schijnbare onverwoestbare gezondheid heeft een verraderlijke dodelijke kwaal hem aangetast, die zijn lichaam ondermijnde, geen lidmaat spaarde, hem doorpriemde met ondragelijke smart, hem sloeg met totale onmacht.

Stichtend voor eenieder waren zijn geloof en godsdienstzin, voorbeeldig vooral zijn geduld, waardoor nooit een klacht over zijn lippen kwam.

Vader, wij zijn u dankbaar voor alles wat gij voor ons gedaan hebt, en geweest zijt. Zo gaarne behielden wij U in ons midden maar met u thans bidden wij: „Heer, Uw Wil geschiede“.

Dierbare echtgenote, heb dank voor Uwe liefde, genegenheid en toewijding, waarmee gij vooral mijn langdurig ziekbed hebt omringd. God alleen weet, wat wij voor elkander geweest zijn. Hij zal u daarvoor lonen.

Geliefde kinderen, gij weet hoeveel ik van u hield. Vergeet uw vader niet en blijven wij een in wederkerig gebed. Leef in onderlinge liefde en weest een steun voor moeder en voor elkander. Eens zien wij dan elkander weer.

Mijn Jezus Barmhartigheid.

Links het bidprentje van Frans, en boven een foto van het graf van Frans en zijn vrouw op de begraafplaats Orthen in Den Bosch (2005)

Op 23 december 1890 wordt Elisabeth Maria Josephina geboren. Ze werd in het dagelijks leven **Betsy** genoemd (bron: overlijdensadvertentie FW van Liempt).

Ze trouwt op 5 mei 1914 met de Tilburgse Arnoldus Henricus Johannes Maria Verschuuren, met wie zij twee dochters Philomena en Johanna krijgt. Voor dat huwelijk was speciale Koninklijke dispensatie verkregen, omdat het Burgerlijk Wetboek toen het huwelijk tussen schoonbroer en –zus, zonder dat er sprake was van bijzondere omstandigheden, verbood.

Betsy overlijdt in Tilburg op 2 april 1917. Haar man zal daarna met haar oudere zus Martina trouwen. Meer uitgebreide beschrijving volgt!

Josephina Petronella Maria (**Fientje**), geboren op 24 maart 1894, is het laatste kind uit het gezin. Ik heb haar nog persoonlijk gekend als ons "tante Nonneke", ofwel soeur Melanie. Evenals haar religieuze zussen is ze op 27 augustus 1913 in klooster "Nazareth" te Oirschot geprofest bij de Franciscanessen.

Vader van Liempt was daar niet zo gelukkig mee, getuige het volgende verhaal, nog in 2005 aan mij verteld door F.D. van Liempt (zoon van M.A.J.) uit Waalwijk en bevestigd door Frans van de Reijt, mijn oudste neef die het verhaal van mijn grootvader heeft gehoord:

"Ze was de laatste dochter die te kennen gaf in het klooster te willen gaan. Vader had het niet zo op met de geestelijkheid (waarschijnlijk ook niet met de sterk contemplatieve ideeën van de Franciscanessen, in Oirschot waren zij slotzusters) en liet haar met broer Ad een weekend naar Brussel gaan. Daar zou zij dan de geneugten van het leven wel leren kennen en er wellicht afzien om non te worden, zo redeneerde vader Van Liempt. Dit uitstapje had echter niet het gewenste effect op Fientje. Broer Ad woonde in Valkenswaard en daar was het op dat moment kermis. Na één avond was het al duidelijk: niet de wereld, maar het klooster was de roeping. In arren moede bracht vader haar met de koets (het "gerijke") naar Oirschot waar hij haar bij Moeder- Overste afleverde en geen "bruidsschat" wilde betalen aan de nonnen (hetgeen wel gebruikelijk was). Als reden voerde hij aan dat er al twee van zijn dochters in het klooster zaten waarvoor de bruidsschat wel betaald was. En alle drie waren ze ook nog eens onderwijzeres, zodat de orde er goed mee kon verdienen. Fientje werd daarop zonder bruidsschat geaccepteerd."

Volgens het Millse bevolkingsregister heeft zij zich aldaar per 31 april 1917, komende uit Oirschot, als religieuze/ onderwijzeres gevestigd bij de Franciscanessen op het adres Kom A 115.

Op 30 april 1919 vertrekt ze naar Haaren NBr. Na een jaartje, op 24 april 1920, verhuist ze alweer door naar Nieuw- Vossemeer. Ze wordt daar hoofd der school. Na ruim twee jaren wordt ze een volgende keer geroepen voor een nieuwe standplaats en vertrekt op 25 september 1922 naar Gemert. Daar verblijft zij in klooster Nazareth aan het Binderseind 118 en staat er geregistreerd als hoofdonderwijzeres. Daar is ze langer kunnen blijven, want pas op 27 augustus 1929 werd ze weer overgeplaatst, nu naar Valkenswaard, waar ze aan de (inmiddels gesloopte) Mariaschool heeft gestaan. Als kind heb ik haar nog gekend. Na de tweede wereldoorlog werd er iets anders omgesprongen met de contemplatieve gedachte en het slotzusterfenomeen (die overigens bij iemand die in het onderwijs werkzaam was al minder gehandhaafd kon worden doordat ze buitenshuis werkte en niet in "het slot" zat) en zo heb ik haar bij een bijzondere gelegenheid eens bij mijn ouders thuis gezien. Maar ook zochten we haar wel eens op in het klooster. We zaten dan in een apart kamertje en zij mocht er uit het "slot"

bij komen zitten. Ook haar begrafenis op 21 december 1976 (ze overleed de 18^e) heb ik meegemaakt. Ze is bijgezet op het kloosterkerkhof in Oirschot.

(Uitgebreide beschrijvingen van Andreas H en hun naaste relaties volgen)

2. Mijn matriarchale (moeders) lijn

Overzicht.

Naam van de moeder	geboren d m j	te	overleden d m j	te
Maria Thijs?				
Joanna Keijsers?	25 02 1706?	Rijkevorsel (B)?	08 07 1788?	Rijkevorsel?
Joanna Maria Kenis	24 04 1742?	Rijkevorsel (B)		
Adriana van der Saeken	30 09 1787	Hoogstraten (B)		
Regina van Dijck	11 06 1828	Meerle (B)	02 09 1910	Roosendaal
Maria Louisa de Gier	30 05 1863	Rijsbergen	14 11 1913	Rijen
Cornelia Regina Louisa Meijers	17 07 1886	Molenschot (gem. Gilze- R.)	16 06 1938	Breda
Petronella Anna van den Berg (gehuwd met A.H. van Liempt †)	27 03 1919	Hulten (gem. Gilze- Rijen)	05 05 2001	Waalwijk

(is bij tijd en wijle in bewerking)

Joanna Maria Kenis is voorlopig de oudst teruggevonden voormoeder. Ze werd in Rijkevorsel geboren.

Ze is getrouwd met Petrus van der Saeken, geboren in Hoogstraten.

Uit hun huwelijk werden vijf kinderen geboren:

- * Begga en * Anna Maria, een tweeling, op 11 december 1781 te Hoogstraten;
- * Joanna Catharina, op 20 mei 1785 in Hoogstraten;
- * *Adriana*, op 30 september 1787 in Hoogstraten. Ze wordt ook wel Adriënne genoemd;
- * Joanna Catharina, op 25 mei 1790 in Hoogstraten. Blijkbaar is de eerder geboren Joanna Catharina dan gestorven.

Adriana van der Saeken is mijn betovergrootmoeder geworden. Ze is geboren op 30 september 1787 in Hoogstraten, dat toen nog tot de Nederlanden hoorde.

Ze is getrouwd met een zes jaar jongere man, Hendrik van Dijck. Hij werd op 7 juli 1793 in Meerle geboren en is daar in eerste instantie blijven wonen. Zijn beroep was volgens het Meerlese bevolkingsregister uit 1820- 1827 "slagter". Op dat moment wonen bij hen ook een "dienstmeid" en een "rentenier" in, beiden flink wat ouder dan Hendrik en Adriana. Een verzorgingshuis met persoonlijke aandacht avant la lettre, zo lijkt het wel. In 1828 staat Hendrik (in de geboorteakte van Regina) bekend als bakker.

Uit hun huwelijk werden acht kinderen geboren:

- * Gerard, op 29 april 1814 in Meerle. Gerard wordt ook slagter en is op 10 mei 1858 in Breda getrouwd met de in die stad geboren Maria Catharina Wagemakers;
- * Joanna, op 22 september 1815 in Meerle;
- * Adrianus, op 21 juni 1817 in Meerle;
- * Catharina, op 3 maart 1819 in Meerle;
- * Johannes (Jan), op 20 juni 1820 in Meerle. Jan kiest later, wanneer het gezin in Rijsbergen woont, het beroep van timmerman.
- * Anna Maria, op 24 september 1824 om 09:00 in Meerle. Ze gaat na de Rijsbergse periode van het gezin op 31 maart 1851 (vlak voor de dood van haar vader eind april) in Antwerpen wonen.
- * *Regina*, op 17 januari 1828 om 04:00 in Meerle;

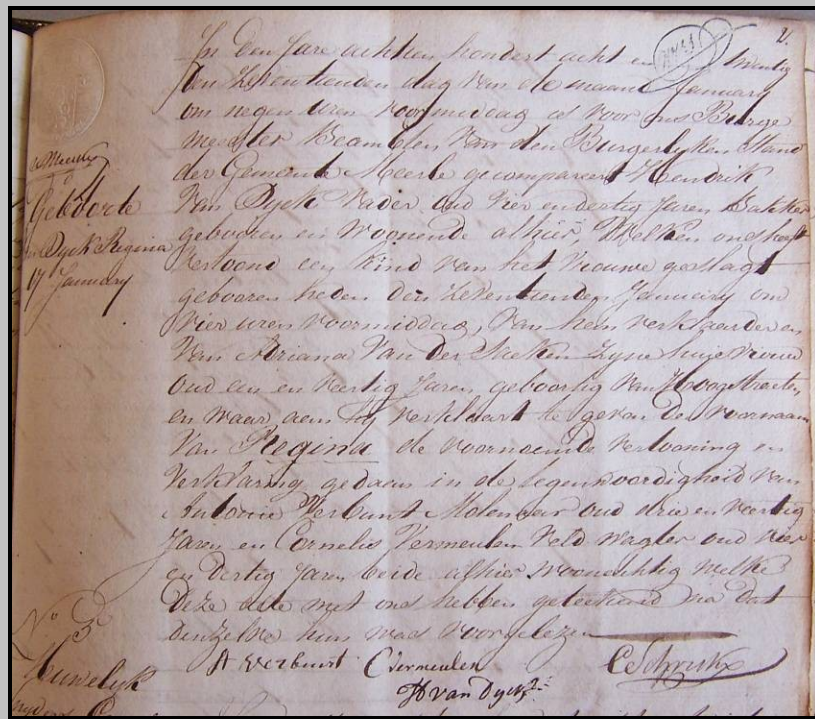
* Henricus (Hendrik), op 19 augustus 1831, ook in Meerle en later gehuwd met Maria Anna Dens uit Wortel. Hij is Belg van geboorte, want in 1830 had België zich van de Nederlanden afgescheiden, een aangelegenheid die pas 9 jaren later door Nederland werd erkend. Hij wordt later in Rijsbergen timmerman en vestigt zich van daar op 5 februari 1848 in Antwerpen.

Na 1836 verhuist het gezin naar Rijsbergen, waar Hendrik zich als slagter vestigt op het adres Dorp H 605, later (misschien hernummerd in) Dorp wijk A Laagstraat 16. Hendrik overlijdt er op 30 april 1851, nog maar 57 jaren oud.

Zoon Gerard is inmiddels in de voetsporen van zijn vader getreden en heeft zich als "vleeschhouwer" in Breda na 1860 op het adres Halstraat A 452 gevestigd. Zijn moeder Adriana van der Saeken woont dan bij hem in (en zal ongetwijfeld in de slagerij hebben meegeholpen). Na 1870 is er binnen Breda nog verhuisd naar het adres Haagdijk C 130, waar Gerard weer als vleeschhouwer bekend staat.

Adriana van der Saeken overlijdt daar op 4 december 1875, om 11 uur 's ochtends in de leeftijd van 88 jaren. In de overlijdensakte is haar naam als Van der Saken geschreven. In de marge van de akte staat de aantekening "maagcatarh 1796", met een paraaf, geschreven. Wat de waarde daarvan is, weet ik niet. Ze is gewoon oud geworden.

Regina van Dijck werd mijn overgrootmoeder. Zij verwisselde op latere leeftijd haar moederland België voor Nederland. Hieronder haar geboorteakte van 17 januari 1828:

Ze moet van aanpakken geweten hebben en een liberale inslag hebben gehad. Regina vestigde zich in Rijsbergen als wollen- en linnennaaster. Dat beroep blijkt uit de geboorteakten van haar kinderen. Zo rond 1850, toen ze nog inwonend was bij haar ouders, zal ze kennis gekregen hebben aan haar latere man, Matthijs. Want zonder getrouwd te zijn kreeg ze twee kinderen:

- * Johanna Adriana, op 25 februari 1854, en
- * Maria Catharina Antonetta, op 29 september 1859. Die trouwt op 3 mei 1881 in Rijsbergen met Leonardus Hontelé uit Oostburg;

Op deze geboorteakten staat nadrukkelijk onderstreept "Onecht" geschreven, naar de moraal van die tijd. We mogen echter aannemen dat het echte kinderen uit een echte vleselijke relatie waren. Die relatie zal haar latere man zijn geweest, want toen zij trouwden zijn deze kinderen "geëcht". En zo staat het ook in de huwelijksakte:

"...Wijders verklaren comparanten dat zij voor hun huwelijk hebben verwekt twee kinderen van het vrouwelijk geslacht, beide geboren te Rijsbergen als ten eerste op den vijf en twintigste Februarij een duizend acht honderd vier en vijftig in de Registers van den Burgerlijken Stand dier Gemeente zijn ingeschreven onder de namen van Johanna Adriana, als kind van Regina van Dijck, en ten tweeden op den negen en twintigsten September een duizend acht honderd en negen en vijftig, en in de Registers van den Burgerlijken Stand dier Gemeente ingeschreven onder de namen van Maria Catharina Antonetta, als kind van Regina van Dijck, waarvan zij de geboorten aktens hebben overgelegd en welke zij bij deze beide voor hunne dochters erkennen, met verzoek dat van deze erkenning op den kant der Geboorten aktens zal worden melding gemaakt". En zo is het ook gebeurd: in de kantlijn van de geboorteakten van deze kinderen staat de het gerecht gewaarmerkte aantekening dat ze "geëcht" zijn.

Op 12 juli 1860 trouwde Regina in Rijsbergen dan eindelijk met Mathaeus (Matthijs) de Gier. Ze was toen 32 jaar oud. Ze kregen nog drie kinderen die De Gier heetten:

- * Karel Mathijs. Hij trouwt op 7 april 1894 in Rijsbergen met Maria Catharina Backx, geboortig van dezelfde plaats;
- * Catharina Antonetta Mathilde, geboren op in Rijsbergen. Zij trouwt op 22 januari 1882 in Rijsbergen met Hendrikus Pullens, geboortig van Raamsdonk;
- * *Maria Louisa*, die op 30 mei 1863, ook in Rijsbergen geboren wordt.

Regina's man Mathaeus, gewoonlijk Mathijs genaamd, was "inlands kramer", geboortig van Driel (Velddriel) en woonde voor zijn huwelijk in Oudenbosch. Mijn tante Wies (Louisa Maria van den Berg) heeft me over hem het volgende over verteld (citaat uit een interview dat ik haar afnam op 20 februari 2006):

Mathaeus de Gier was reizend koopman en ging, te voet welteverstaan, met stoffen langs de deuren om die te verkopen. Afstanden van Meer (Meerle) naar Rijsbergen waren heel gewoon voor hem. De stoffen betrok hij bij fabrikanten in Tilburg. Een zus van hem was getrouwd met Leo Hontelé uit Roosendaal en hadden daar een drukkerij.

Mathijs heeft later in Rijsbergen een winkel gehad.

Maria Louisa de Gier werd mijn overgrootmoeder.

Toen ze 21 jaar was, trouwde ze met Carolus Ludovicus Arnoldus (Charles) Meijers, die op 19 februari 1854 in Tilburg geboren werd. Uit hun op 28 augustus 1884 in Rijsbergen gesloten huwelijk werden vier kinderen geboren:

- * Joanna Rosalia Regina, op in Molenschot (Gilze- Rijen). Ze trouwt op 5 oktober 1911 met Joannes Baeten uit Gilze- Rijen;
- * Maria
- * Kees
- * *Cornelia Regina Louisa*, op 17 juli 1886 in Molenschot.

Een aantal omstandigheden, karaktertrekken en het onvermogen met de ontstane situatie om te gaan hebben geleid tot een drama in deze familie. Uit het eerder aangehaalde interview met tante Wies tekende ik op:

Charles was een mooie man met een grote baard, maar had een onsympathiek karakter. Op 30- jarige leeftijd trouwde hij met de toen 21- jarige Maria. De zusjes De Gier stonden bekend als knappe meisjes. Jammer genoeg had Maria suikerziekte. Insuline was er nog niet en naarmate ze ouder werd, werd ze steeds frequenter ziek. Op het laatst was ze nagenoeg blind. Op 51- jarige leeftijd overleed ze. Charles en Maria hadden drie dochters (Anna, Cornelia Regina en Marie) en een zoon (Kees).

Charles heeft op de Normaalschool gestudeerd voor onderwijzer. Hij heeft zich daarbij op geschiedenis gespecialiseerd. Hij is hoofd van de school in Molenschot geworden. In die tijd zijn er diverse kinderen geboren die na korte tijd stierven als gevolg van de suikerziekte van moeder. De grafjes zouden nog in Molenschot, op het kerkhof vlakbij de oude Sint Anna- kapel, aanwezig zijn (in 2006 niet meer, blijkt uit mijn inventarisatie aldaar AvL). Oma, Cornelia Regina, is in die kapel gedoopt, vlakbij het ouderlijk huis. Toen er een vacature (inhoudende een betere positie) op de school in Rijen kwam, is Charles daar aangenomen en is het gezin naar Rijen verhuisd.

Overgrootvader Charles had al voor zijn vrouw stierf een relatie met een andere vrouw, althans dat heeft Piet Schilders die bij Charles op school stond, achteraf verteld. Drie maanden na het overlijden van Maria is hij met die vriendin getrouwd. Dat was een klap in het gezicht van de kinderen, tussen wie en hun vader ruzie ontstond die niet meer bijgelegd werd. De kinderen gingen het huis uit.

Anna, die ook onderwijzeres was, trouwde met Jan Baeten en ging in Wouw wonen. Oma (Cornelia Regina) trouwde op 16 februari 1914 met opa Joannes Joseph van den Berg en ging in Hulten wonen.

Marie vertrok naar Wouw en kreeg daar een betrekking als onderwijzeres aan de school waar ook Jan Baeten werkte.

Kees trok in bij zijn pasgetrouwde zus in Hulten.

De kinderen hebben nooit meer contact met hun vader gehad. Een schrijnend voorbeeld daarvan is dat toen Oma Cornelia met haar twee oudste kinderen op het perron van station Rijen op de trein stond te wachten om naar Amsterdam te gaan, haar vader, die op het tegenoverliggende perron stond, zich niet verwaardigde iets tegen haar te zeggen. Charles "vond zich te goed" voor de familie (die waarschijnlijk naar de toen heersende moraal het helemaal niet eens met het huwelijk zal zijn geweest AvL) en brak ook met zijn zus in Tilburg, die met ene heer Robbe was getrouwd. Opa Joannes van den Berg heeft toen het initiatief genomen om die zus regelmatig te gaan bezoeken; dan bleef er nog enig contact tussen de families. De familie Robbe heeft dat erg gewaardeerd.

Kees is, anders dan zijn twee zussen, "in het leer" terecht gekomen. Naderhand woonde hij op kamers in Lichtenvoorde en was daar verloofd met ene Jo, zus van een dierenarts ter plaatse. Ome Kees was een vlotte vent met bravoure. Hij was de peetoom van tante Wies. Hij hield ervan om hard op zijn grote motor te rijden. Hij heeft daarbij een kind aangereden. Daar is hij zo van streek van geraakt dat hij een hartaanval kreeg en overleed.

De (mooie) spullen uit het ouderlijk huis van de kinderen Meijers zijn door de nieuwe vrouw van Charles verkocht. Er is niets van bij de kinderen terechtgekomen.

Rechts een foto van de familie Meijers- de Gier in gelukkiger tijden, rond 1890 gemaakt. Staand vader Charles. Links dochter Anna, midden Cor en zittend bij moeder Regina op schoot Marie. De laatste werd later door haar nichtjes aangesproken met "Staabrie". Dat was een kinderlijke en dialectische verbastering van de woorden "ons tante Marie".

Zoals gememoreerd stierf Maria Louisa op 51- jarige leeftijd, op 14 november 1913, in Gilze- Rijen.

Mijn grootmoeder werd **Cornelia Regina Louisa Meijers**. Op 16 februari 1913, drie maanden na het overlijden van haar moeder, trouwt ze op 27- jarige leeftijd in Gilze- Rijen met Joannes Joseph van den Berg, toen 30 jaar.

